

มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด :
ศึกษากรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

นางสาวจุฑารัตน์ โยธินวิสิษฐ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2551
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MEASURES AGAINST THE PROCEEDS OF CRIME: A STUDY OF FRUITS OF THE
PROPERTY CONNECTED WITH THE COMMISSION OF AN OFFENSE

Miss Jutarat Yotinvisit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws
Faculty of Law
Chulalongkorn University
Academic Year 2008
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ
ความผิด : ศึกษากรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ
กระทำความผิด

โดย

นางสาวจุฑารัตน์ โยธินวิศิษฐ์

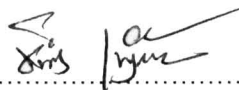
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

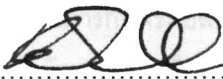
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ วิตพันธ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส)

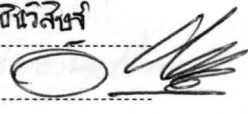

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปาริณา ศรีวินิชย์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(พันตำรวจเอก ดร. สีนาท ประยูรรัตน์)

จุฑารัตน์ โยธินวิสิษฐ์: มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด: ศึกษากรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด. (MEASURES AGAINST THE PROCEEDS OF CRIME: A STUDY OF FRUITS OF THE PROPERTY CONNECTED WITH THE COMMISSION OF AN OFFENSE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ.วีระพงษ์ บุญโญภาส, 207 หน้า.

มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดถือเป็นมาตรการหนึ่งสำหรับควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งขจัดผลประโยชน์ทางการเงินของอาชญากร อันเป็นแหล่งสนับสนุนในการก่อให้เกิดอาชญากรรมขึ้น โดยเฉพาะดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในจำนวนที่มหาศาล ซึ่งถือได้ว่าเป็นมูลเหตุจูงใจที่สำคัญในการประกอบอาชญากรรมขึ้น มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินจึงถือเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างยิ่ง และส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถนำผลประโยชน์ดังกล่าวกลับมาเป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมได้อีก โดยถือได้ว่าเป็นการตัดตอนอำนาจในการก่ออาชญากรรมขององค์กรอีกรูปแบบหนึ่ง

จากศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นว่ามาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของประเทศไทยได้มีการวางมาตรการในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดหลายรูปแบบด้วยกันตามกฎหมายที่มีการบัญญัติขึ้นในหลายลักษณะ ซึ่งในแต่ละมาตรการก็มีลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกันไปสังเกตได้จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นบางฉบับสามารถใช้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้ไม่ว่าผลประโยชน์นั้นจะถูกโยกย้าย หรือ มีการแปรสภาพเป็นทรัพย์สิน หรือ รายได้อื่นใด ๆ ก็ตาม แต่ในกฎหมายบางฉบับหากทรัพย์สินนั้นมีการแปรสภาพเป็นทรัพย์สินอื่นไปแล้ว ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวก็ไม่สามารถถูกดำเนินการตามมาตรการได้ หรือมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในกฎหมายบางฉบับสามารถดำเนินการได้เฉพาะตัวทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเป็นอย่างแท้จริงเท่านั้น หากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวได้มีการสร้างผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นเพิ่มขึ้นมา โดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้วนั้น กฎหมายในบางฉบับสามารถดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวได้อย่างจำกัด ดังนั้น จึงสมควรเสนอให้มีการพิจารณากำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้สามารถครอบคลุมไปถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อความเหมาะสมกับระบบกฎหมายของไทย และสอดคล้องกับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามหลักสากล ซึ่งจะช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น

สาขาวิชา ..... นิติศาสตร์ ..... ลายมือชื่อนิสิต ..... จุฑารัตน์ โยธินวิสิษฐ์
 ปีการศึกษา ..... 2551 ..... ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

4986223834 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : PROCEEDS OF CRIME / FRUITS OF THE PROPERTY

JUTARAT YOTINVISIT: MEASURES AGAINST THE PROCEEDS OF CRIME: A STUDY OF FRUITS OF THE PROPERTY CONNECTED WITH THE COMMISSION OF AN OFFENSE. ADVISOR: PROF.VIRAPHONG BOONYOBHAS, 207 pp.

Measures against the proceeds of crime are executed to control a crime with a purpose to eradicate criminal's financial benefit since it was considered as a financial resource. The huge amounts of proceeds of crime become not only a great motivation but fund for continuity of committing a crime. The enforcement of those measures are indispensable especially for eliminating organized crime's financial resource.

The results of studying found that several Measures against the proceeds of crime have been provided in Thailand. But enforcement of the measures are various according to their sort of Law. Some apply Measures against the proceeds of crime even it was transferred or transformed. The others restrict the enforcement only to the property directly proceeds from crime. Measures against are also limited if the proceeds of crime has contributed any benefit especially in case of fruits of the property connected with the commission of an offense. Therefore measures against covering fruits of the property connected with the commission of an offense should be provided. The measure coming into effect should be harmonious with Thai and international legal system in order to make the enforcement of judicial body becomes more effective.

Field of Study : ..... LAWS .....

Student's Signature

Jutarat Yotinvisit

Academic Year : ..... 2008 .....

Advisor's Signature

V. Boonyobhas

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยไปด้วยดี เนื่องด้วยความกรุณาของท่าน ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งท่านได้ให้ความอนุเคราะห์กับผู้เขียนในการให้คำปรึกษา และความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ มาโดยตลอด จึงขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์ และท่านพันตำรวจเอก ดร.สีหนาท ประยูรรัตน์ ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำอันมีค่าทางวิชาการแก่ผู้เขียน ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคุณนริศ – คุณละออ โยธินวิสิษฐ ที่มอบชีวิต มอบสติปัญญา กำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์และความเพียรพยายามกับผู้เขียนตลอดมา คุณตา คุณยาย พันตำรวจโทสุรสีห์ เทพอวยพร คุณตาสุวรรณ อินทร์โพและภรรยาที่เปรียบเสมือนอีกครอบครัวหนึ่งของผู้เขียน ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียน ตลอดจนขอขอบคุณคุณเสาวลักษณ์ ทับทิมแดง และเพื่อน ๆ พี่ๆ ทุกคนสำหรับมิตรภาพที่ดีแก่ผู้เขียนตลอดระยะเวลาที่ผู้เขียนทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายนี้ ประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตาคุณแก่ บิดา มารดา คณาจารย์ ตลอดจนทุกท่านที่มีพระคุณแก่ผู้เขียน และผู้เขียนขอโน้มรับไว้เพียงผู้เดียวในความบกพร่องไม่สมบูรณ์ใด ๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	5
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สิน.....	6
2.1 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สิน.....	6
2.1.1 มาตรการทางอาญาในการดำเนินการกับทรัพย์สิน.....	7
2.1.2 มาตรการทางแพ่งในการดำเนินการกับทรัพย์สิน.....	9
2.2 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด.....	13
2.2.1 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สิน.....	13
2.2.2 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินแบบมูลค่า.....	15
2.2.3 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามทฤษฎีสมคบ.....	16
2.2.4 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามทฤษฎีการช่วยเหลือและการ สนับสนุน.....	18
2.2.5 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินย้อนหลัง.....	18
2.2.6 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามหลัก fruits of the poison tree.....	19
2.3 ลักษณะของเงิน ทรัพย์สิน และดอกผล ตามมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สิน.....	20

	หน้า
บทที่ 3 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผล ของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด.....	32
3.1 มาตรการของไทยกับทรัพย์สินในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ กระทำความผิด.....	32
3.1.1 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา.....	32
3.1.2 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ.....	37
3.1.2.1 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484.....	37
3.1.2.2 พระราชบัญญัติประมง พ.ศ.2490.....	42
3.1.2.3 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504.....	43
3.1.2.4 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507.....	44
3.1.2.5 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510.....	47
3.1.2.6 พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514.....	53
3.1.2.7 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535.....	55
3.1.3 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการเงินและภาษี.....	58
3.1.3.1 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2469.....	58
3.1.3.2 พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ. 2485.....	64
3.1.3.3 พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493.....	65
3.1.3.4 พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509.....	66
3.1.3.5 พระราชบัญญัติสรรพสามิต พ.ศ.2527.....	70
3.1.4 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับความผิดที่สอดคล้องกับ สากล.....	73
3.1.4.1 พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478.....	73
3.1.4.2 พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518.....	77
3.1.4.3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519....	79
3.1.4.4 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522.....	81
3.1.4.5 พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533.....	84
3.1.4.6 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534.....	86

	หน้า
3.1.4.7 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535.....	93
3.1.4.8 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	96
3.1.4.9 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542.....	101
3.1.4.10 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อ หน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542.....	104
3.1.4.11 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551.....	109
3.2 มาตรการของต่างประเทศกับทรัพย์สินในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับ การกระทำความผิด.....	109
3.2.1 มาตรการตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา.....	110
3.2.2 มาตรการตามกฎหมายของออสเตรเลีย.....	121
3.2.3 มาตรการตามกฎหมายของแคนาดา.....	131
3.2.4 มาตรการตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้าม ชาติที่จัดตั้งเป็นองค์กร ค.ศ.2000.....	140
บทที่ 4 วิเคราะห์การนำมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เหมาะสมกับประเทศไทย.....	147
4.1 แนวความคิดในมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด.....	147
4.2 วิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางกฎหมายของประเทศไทยต่อมาตรการดำเนินการ กับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิด.....	149
4.2.1 วิเคราะห์ปัญหาการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา.....	152
4.2.2 วิเคราะห์ปัญหาการริบทรัพย์สินตามกฎหมายปราบปรามยาเสพติด.....	154
4.2.2.1 พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518.....	154
4.2.2.2 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519.....	155
4.2.2.3 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522.....	155
4.2.2.4 พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533.....	156

	หน้า
4.2.2.5 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534.....	157
4.2.3 วิเคราะห์ปัญหาการริบทรัพย์สินค้าตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	159
4.3 วิเคราะห์ภาระการพิสูจน์ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด.....	168
4.4 วิเคราะห์มาตรการติดตามร่องรอยทางการเงินของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด.....	172
4.5 วิเคราะห์มาตรการความร่วมมือต่อมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด.....	181
4.6 วิเคราะห์มาตรการสากลที่เหมาะสมกับประเทศไทยในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด.....	184
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	191
รายการอ้างอิง.....	201
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	207

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาที่ย่อมมีอยู่ในทุกสังคม แต่ลักษณะหรือรูปแบบของอาชญากรรมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งข้อเท็จจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ประการหนึ่งก็คือ การกระทำความผิดในปัจจุบันนั้นได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นทั้งในด้านปริมาณและรูปแบบของการกระทำความผิด จากเดิมที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดแบบธรรมดา เป็นการกระทำโดยปัจเจกชน หรือที่เรียกว่า “อาชญากรรมที่พบเห็นกันโดยทั่วไป” (Street Crime) ซึ่งเริ่มจากการฝ่าฝืนกฎหมายและมักใช้ความรุนแรงมาเป็นส่วนประกอบ และเป็นการกระทำโดยลำพังในความผิดทั่ว ๆ ไป จากนั้นก็ได้มีการพัฒนาไปสู่รูปแบบอาชญากรรมประเภทใหม่ ๆ เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมทางด้านเทคโนโลยี และ องค์การอาชญากรรม (Organized Crime) ซึ่งมีการดำเนินการภายใต้ระบบการปกปิด มีการรักษาความลับในองค์กร โดยมีโครงการบริหารงาน มีขั้นตอนการควบคุมดูแลและมีเป้าหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ จำนวนมหาศาลจากการกระทำความผิด จนทำให้มีลักษณะคล้ายกับองค์กรทางธุรกิจที่มีจุดประสงค์ในการแสวงหา โดยมีการดำเนินการในลักษณะเป็นขบวนการที่มีเครือข่ายโยงใยครอบคลุมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

จากการกระทำความผิดที่มุ่งหวังผลประโยชน์เงินได้ หรือผลตอบแทนอย่างอื่น ทำนองเดียวกัน นับว่าเป็นอาชญากรรมที่พบได้มากที่สุดในสังคมปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางวัตถุและผู้คนต่างแสวงหาความมั่งคั่ง โดยนักอาชญาวิทยาและนักกฎหมายยอมรับตรงกันว่า อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีลักษณะที่มุ่งหวัง “เงิน” เป็นปัจจัยสำคัญ อาชญากรรมที่มุ่งหวังเงินได้นี้เกิดขึ้นในกิจกรรมของสังคมแทบทุกประเภท เช่น ด้านการลงทุน ได้แก่ การปั่นหุ้น การกระทำความผิดอันมีลักษณะปรिवรรตเงินตรา การยกยอกข้อโกงประชาชน การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา หรือด้านสถาบันการเงิน ได้แก่ การยกยอกข้อโกงโดยผู้บริหารสถาบันทางการเงินเอง หรือ ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า หรือด้านสังคมมีการขายอาวุธสงคราม การพนัน การค้าประเวณี อาชญากรรมยาเสพติด หรือ แม้แต่วงการข้าราชการก็มีการทุจริตคอร์รัปชันเช่นเดียวกัน กิจกรรมเหล่านี้แม้กฎหมาย

จะมีมาตรการลงโทษรุนแรงเพียงใด ผู้กระทำความผิดก็ยิ่งยินดีที่จะเสี่ยงเพื่อแลกกับเงินหรือทรัพย์สินอันเป็นผลตอบแทนที่จะได้รับจำนวนมาก โดยเฉพาะหากผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับมีจำนวนมากเท่าใด แรงจูงใจให้ฝ่าฝืนก็ยิ่งมีมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการควบคุมหรือป้องกันการเกิดการกระทำความผิดในลักษณะต่าง ๆ จึงสมควรต้องมีการนำมาตรการทางกฎหมาย โดยเฉพาะมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินมาใช้บังคับกับอาชญากรรมเหล่านั้น ซึ่งในส่วนตัวทางด้านความเป็นมาด้านประวัติศาสตร์จะพบว่าความคิดในเรื่องการกระทำความผิดของบุคคลและมาตรการในการดำเนินการกับอาชญากรรมนั้นเป็นสิ่งที่อยู่ตั้งแต่สังคมดั้งเดิมมาแล้ว เพราะความคิดเช่นนี้เป็นส่วนหนึ่งในสามัญสำนึกของมนุษย์ ที่ว่าเมื่อมีคนกระทำความผิดก็สมควรที่จะดำเนินการด้วยมาตรการต่าง ๆ ตามความชอบธรรม โดยสามัญสำนึกเช่นนี้เป็นสิ่งที่อยู่ในความรู้สึกร่วมกันของคนในสังคม แต่จะดำเนินการด้วยมาตรการวิธีอย่างใดนั้นย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมสมัย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากแนวความคิดรูปแบบและมาตรการต่าง ๆ ทั้งของไทยและของต่างประเทศแล้วพบว่าประกอบด้วยมาตรการหลายรูปแบบด้วยกันโดยจะดำเนินการด้วยมาตรการในลักษณะใดนั้นจะต้องพิจารณาจากลักษณะของความผิดในแต่ละฐาน ซึ่งได้มีการจัดเรื่องไว้เป็นหมวดหมู่ตามลักษณะของการกระทำและความร้ายแรงของความผิด

โดยมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินถือได้ว่าเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในบรรดาหลายมาตรการที่ใช้บังคับอยู่ในสังคม เพื่อเป็นการปราบปรามการกระทำความผิดในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งขจัดผลประโยชน์ทางการเงินของผู้กระทำความผิด อันเป็นการตัดมูลเหตุจูงใจที่สำคัญในการประกอบอาชญากรรม และส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถนำผลประโยชน์ดังกล่าวกลับมาเป็นมูลเหตุจูงใจในการประกอบอาชญากรรมได้อีก โดยถือเป็นการตัดถอนอำนาจดังกล่าวของเหล่าอาชญากร

แต่เนื่องจากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินของประเทศไทยได้มีการวางมาตรการในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดหลายรูปแบบด้วยกันตามกฎหมายที่มีการบัญญัติขึ้นในหลายลักษณะ ซึ่งในแต่ละมาตรการก็มีลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกันไป สังเกตได้จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นบางฉบับสามารถปรับได้ไม่ว่าผลประโยชน์นั้นจะถูกโยกย้าย หรือ มีการแปรสภาพเป็นทรัพย์สิน หรือ รายได้อื่นใด ๆ ก็ตาม แต่ในกฎหมายบางฉบับหากทรัพย์สินนั้นมีการแปรสภาพเป็นทรัพย์สินอื่นไปแล้ว ทรัพย์สินที่

ได้มาจากการกระทำผิดดังกล่าวก็ไม่สามารถดำเนินการจับได้ หรือมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในกฎหมายบางฉบับสามารถจับได้เฉพาะตัวทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดเป็น อย่างแท้จริงเท่านั้น หากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดดังกล่าวได้มีการสร้าง ผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นเพิ่มขึ้นมา อันได้แก่ ดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิด แล้วนั้น กฎหมายในบางฉบับสามารถดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวได้อย่างจำกัด

จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่มีความหลากหลายในกฎหมายในแต่ละ ฉบับ ซึ่งมีด้วยกันในหลายรูปแบบ ทั้งในรูปแบบมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับ การเงินการคลัง มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หรือมาตรการ ดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับสังคม ซึ่งก่อให้เกิดมาตรฐานในการบังคับใช้ในหลายลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการเกี่ยวกับดอกผลที่ได้มาจากการกระทำผิด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษามาตรการ ดำเนินการกับทรัพย์สินต่าง ๆ โดยเฉพาะมาตรการดำเนินการกับดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับ การกระทำผิด ทั้งในส่วนของมาตรการของประเทศไทย และมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับ ดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดของสากล เพื่อเป็นการหามาตรการ ดำเนินการเกี่ยวกับดอกผลดังกล่าวที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับประเทศไทยและระบบ กฎหมายของประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการบังคับใช้กฎหมายของ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1 เพื่อศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีของกฎหมาย อันเป็นแนวทางในการ กำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดในกรณีดอกผลของ ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิด

2 เพื่อศึกษาสภาพบังคับของไทยที่เกี่ยวกับมาตรการดำเนินการกับ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิด

3 เพื่อศึกษาถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดในการปฏิบัติที่เป็นสากลของต่างประเทศในกรณีการดำเนินการกับดอกผลของทรัพย์สิน

ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และวิเคราะห์ที่มาของการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของไทย

4 เพื่อศึกษาถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับประเทศไทยตามหลักสากลในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของเนื้อหาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะศึกษาแนวความคิดการป้องกันการกระทำความผิดโดยมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ โดยเฉพาะมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด พร้อมทั้งมุ่งศึกษารอบมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายของประเทศไทย โดยได้มีการศึกษามาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามลักษณะของกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ในลักษณะใหญ่ๆ อันได้แก่ มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการเงิน การคลัง และมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับที่สอดคล้องกับสากล เป็นต้น ตลอดจนวิเคราะห์ถึงกรอบมาตรฐานสากลของมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินของต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา รวมถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามอนุสัญญาสหประชาชาติ และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องเหมาะสมและเป็นไปได้ต่อการปรับปรุงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของประเทศไทยและระบบกฎหมายของประเทศไทยต่อไป

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจุบันประเทศไทยมีมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกฎหมายหลายฉบับ โดยเฉพาะมาตรการต่อดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ทั้งนี้แต่ละฉบับต่างมีมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่มีความแตกต่างกันและมีข้อจำกัดในการดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าว ดังนั้นการกำหนดให้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้สามารถครอบคลุม

ไปถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำคามผิดและนำมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินแบบมูลค่ามาบังคับใช้เพื่อให้มีความเหมาะสมกับระบบกฎหมายของไทย และสอดคล้องกับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำคามผิดตามหลักสากลนั้น จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดในมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำคามผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำคามผิด
2. ทำให้ทราบมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำคามผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำคามผิดของประเทศไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำคามผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำคามผิดโดยได้มีการวิเคราะห์กับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางที่มีความเหมาะสมกับมาตรการดำเนินการกับดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำคามผิดในประเทศไทย
4. ทำให้เกิดการนำผลของการศึกษาวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำคามผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำคามผิด เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากเอกสารทั้งเป็นเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตลอดจนวิทยานิพนธ์ ตำรา หนังสือ วารสาร ด้วบทกฎหมาย บทความ รวมถึงไปถึงสนธิสัญญาขององค์การสหประชาชาติ

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สิน

โดยปกติแล้วในการศึกษามาตรการทางกฎหมายนั้น ความรู้ในเบื้องต้นในเรื่องของแนวความคิดและทฤษฎีในการดำเนินการตามกฎหมายถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ ซึ่งหลักเกณฑ์ที่จะวิเคราะห์ในบทนี้ได้ให้ความสำคัญกับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สิน โดยเฉพาะในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิด ตลอดจนขอบเขตความหมายของทรัพย์สิน และดอกผล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สิน

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเพื่อความปลอดภัยของชีวิต และในทุกสังคมต้องการความสงบสุข สังคมมนุษย์ก็มีรูปแบบสิ่งหนึ่งที่คล้ายคลึงกันสิ่งนั้นก็คือการกำหนดมาตรการที่ใช้ในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคมนั้น ได้แก่ กฎเกณฑ์ ระเบียบ และข้อบังคับ อันเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเคารพเชื่อฟัง เพื่อความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม เพราะเป็นธรรมชาติของสัตว์โลกทุกชนิดที่ผู้แข็งแรงกว่าจะข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า การข่มขู่ ข่มเหง บังคับโดยใช้วิธีที่รุนแรง ตลอดจนการแย่งชิง ฉกฉวย หรือเบียดบัง ย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ ถ้าสังคมไม่วางกรอบความเหมาะสมของการอยู่ร่วมกันโดยอาศัยกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ ก็จะนำไปสู่การกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายได้ อันเป็นเหตุให้สังคมปราศจากความสงบสุขต่อไป อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงที่มีอาจปฏิเสธได้ก็คือ ที่ใดที่มีกฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่นั้นย่อมมีการฝ่าฝืน สัญชาติญาณของการฝ่าฝืน คือ สัญชาติญาณของการทำร้ายซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน แต่อาจจะมีมากน้อยต่างกันไป ผู้ใดที่มีสัญชาติญาณดังกล่าวมากประกอบกับมูลเหตุจูงใจ คือ ทรัพย์สินเงินทอง ตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือความยั่วยุทธทางเพศ ก็จะนำไปสู่การกระทำผิดในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งความผิดดังกล่าวได้มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมทั้งในด้านความปลอดภัยของชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และศีลธรรม ถ้าไม่มีมาตรการดำเนินการกับผู้ที่กระทำผิดเหล่านี้ ก็จะเกิดการกระทำผิดในลักษณะลอกเลียนแบบตามมา เพราะความผิดเหล่านี้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้กระทำผิดได้โดยทันที โดยไม่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนซึ่งต้องใช้ระยะเวลาที่

นานจนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของสังคมที่จะต้องดำเนินการ เพื่อให้สังคมเห็นเป็นตัวอย่างว่า ผู้กระทำความผิดเหล่านั้นจะได้รับผลตอบแทนอย่าง ทั้งนี้โดยการวางมาตรการทางกฎหมายในหลายรูปแบบด้วยกัน มาตรการที่สำคัญมาตรการหนึ่งคือมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สิน อันเป็นมาตรการที่ตัดปัจจัยและมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดของเหล่าอาชญากรในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งหากมีการละเมิดกฎหมายเกิดขึ้นผู้ฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อกฎหมายก็就会被ดำเนินตามมาตรการดังกล่าว ดังนั้นมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินจึงถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล เพื่อข่มขู่มิให้บุคคลทำการละเมิดต่อกฎหมายได้

ทั้งนี้หลักทั่วไปในการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นมีอยู่สองหลักใหญ่ ๆ คือ มาตรการทางอาญา (Criminal Forfeiture) และมาตรการทางแพ่ง (Civil Forfeiture) อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 มาตรการทางอาญาในการดำเนินการกับทรัพย์สิน

มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาได้ถูกนำมาใช้ในการปราบปรามผู้กระทำความผิด เห็นได้จากประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรการทางอาญาได้มีแนวความคิดมาจากหลักการและเหตุผลที่ว่า ¹

1. เพื่อปราบปรามอาชญากรรมด้วยการลงโทษทางเศรษฐกิจ (economic sanction) อย่างรุนแรง เช่น รับที่ดินที่ใช้ในการปลูกัญชาแทนที่จะมีการรับเพียงกัญชาที่มีการปลูกไว้ในที่ดินเท่านั้น ซึ่งในกรณีนี้ที่ดินเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าแพง ถ้ามีกฎหมายให้รับทรัพย์สินนั้นแล้วก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะลงมือกระทำการต้องมีการคิดถึงผลดีผลเสียก่อน
2. เพื่อทำลายขบวนการก่ออาชญากรรม (organization crime) วิธีการนี้กระทำได้ด้วยการพยายามรับเงินรายได้และทุนของการดำเนินการองค์กร อาศัยเงินในบัญชีธนาคารของขบวนการหรือผู้ร่วมขบวนการทั้งในประเทศและต่างประเทศรวมทั้งเรือและเครื่องบินหรือยานพาหนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวิธีการดังกล่าวสามารถปราบปรามการก่ออาชญากรรม

---

¹ ฉัตรแก้ว นิธิอุทัย, "ความร่วมมือระหว่างประเทศในการรับทรัพย์สิน", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 58.

ได้ดีกว่าการจับตัวคนร้ายเป็นรายบุคคล เนื่องจากในองค์กรอาชญากรรมเมื่อผู้ร่วมขบวนการคนหนึ่งถูกจับก็ไม่สามารถหาคนเข้าร่วมขบวนการมาทดแทนกันได้ตลอดเวลา

3. ททรัพย์สินที่ริบมาได้ถือว่าเป็นการชดเชยเงินของสังคมที่ต้องเสียไปในการปราบปรามอาชญากรรมเหล่านี้ ซึ่งถ้ารัฐบาลนำเอาทรัพย์สินที่ริบได้เหล่านี้มาใช้ในการปฏิบัติงานที่มีวัตถุประสงค์ในการปราบปรามอาชญากรรมแล้วจะเป็นการเพิ่มงบประมาณให้กับหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้เพิ่มขึ้น

ทั้งนี้มาตรการทางอาญา เป็นกระบวนการทางทรัพย์สินซึ่งกระทำต่อบุคคล (In Personam)² โดยการฟ้องเจ้าของทรัพย์สินเป็นจำเลยในคดี (Action In Personam) ประเด็นในการพิจารณา คือ เจ้าของทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ การดำเนินการกับทรัพย์สินประเภทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจำเลย บังคับเฉพาะทรัพย์สินของจำเลยเท่านั้น มาตรการทางอาญา จึงเป็นส่วนหนึ่งของการฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ จึงเป็นส่วนหนึ่งของการฟ้องคดีอาญาต่อบุคคล เช่น คดียาเสพติดเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่ง เมื่อยื่นฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจศาลเหนือจำเลย หากมีทรัพย์สินใดที่จะต้องริบพนักงานอัยการจะต้องระบุในคำฟ้องให้มีความชัดเจน เนื่องจากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในกรณีนี้เป็นการดำเนินคดีต่อตัวบุคคล จึงต้องยึดถือคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเป็นหลัก ในการวินิจฉัยความผิดทางอาญา รัฐมีภาระในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย โดยใช้หลักการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt)³ และคำพิพากษาริบทรัพย์สินดังกล่าวถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษจำเลยในคดีอาญา เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาริบทรัพย์สินนั้น กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าวนั้นจะต้องตกเป็นของรัฐในทันทีแต่ไม่มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่มีการกระทำความผิด และไม่มีผลเป็นการเด็ดขาด ดังนั้นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงอาจยื่นคำร้องคัดค้านและร้องขอคืนทรัพย์สินได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายได้กำหนด

ปัจจุบันยอมรับกันว่า แนวความคิดในการใช้มาตรการทางอาญา เพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินก็เพื่อเป็นการตัดแรงจูงใจที่ใช้ในการกระทำความผิด เพราะทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมักจะมีจำนวนหรือมูลค่าสูง

² พรพิมล โคจิรัตน์, “การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2540), หน้า16.

³ Kelly McCle, “Federal civil forfeiture of assets :How it work and why it must” University of Bridge Law Review Association (1991):438.

2.1.2 มาตรการทางแพ่งในการดำเนินการกับทรัพย์สิน

มาตรการทางแพ่งนี้มีรากฐานมาจากแนวความคิดในคอมมอนลอว์ที่ว่าตัวทรัพย์สินที่มีความเกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นเองเป็นทรัพย์สินที่ผิดและต้องริบให้แก่พระเจ้าทรัพย์สินที่ถูกดำเนินการได้นั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายโดยที่ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของบุคคลใดจะเป็นของผู้กระทำความผิดหรือของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องจากถือกันว่าทรัพย์สินนั้นเองเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ทรัพย์สินนั้นจึงมีมลทินมาตั้งแต่ที่มีการกระทำความผิด มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นจึงมีผลให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของรัฐมาตั้งแต่มีการกระทำความผิด การโอนทรัพย์สินต่อ ๆ มาจึงไม่มีผล ผู้รับโอนจะอ้างว่าตนได้มาโดยสุจริตไม่ได้ ซึ่งมาตรการทางแพ่งนี้ปรากฏมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในคัมภีร์ไบเบิลได้บัญญัติไว้ว่าถ้าวัวทำร้ายผู้ใดถึงแก่ความตาย วัวนั้นจะถูกฆวางป่าด้วยหิน แล้วเจ้าของวัวจะเรียกค่าเสียหายผู้ใดมิได้⁴ จากคัมภีร์จะเห็นได้ว่า แม้การกระทำของวัวจะไม่เกี่ยวกับเจ้าของ แต่เจ้าของก็ต้องรับผิดชอบด้วยตามหลักการดังกล่าว

ดังนั้น มาตรการทางแพ่ง จึงเป็นกระบวนการดำเนินการกับทรัพย์สินที่กระทำต่อตัวทรัพย์สิน (In Rem) ที่ผู้กระทำความผิดอาญาได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้ทรัพย์สินนั้นมาจากการกระทำความผิด ไม่ว่าจะได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยตรงหรือทางอ้อม โดยจะต้องดำเนินการฟ้องตัวทรัพย์สินนั้นโดยตรง ประเด็นในการพิจารณาคดีคือตัวทรัพย์สิน ศาลจะไม่พิจารณาความผิดหรือความบริสุทธิ์ของเจ้าของทรัพย์สิน ทรัพย์สินที่ถูกริบอาจเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นมาตรการทางแพ่งจึงแยกการดำเนินการตามกฎหมายในการนำตัวบุคคลมาดำเนินในคดีอาญา และไม่มีเงื่อนไขในการลงโทษทางอาญา มาตรการทางแพ่งเริ่มต้นด้วยการริบทรัพย์สินที่อยู่ในเขตอำนาจศาลเหนือทรัพย์สิน (In Rem Jurisdiction) เมื่อเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นทรัพย์สินที่มิชอบด้วยกฎหมาย โดยรัฐมีภาระหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อแสดงเหตุผลอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และหากคดีดังกล่าวมีบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาโต้แย้งสิทธิผู้อ้างสิทธิมีภาระในการพิสูจน์เพื่อหักล้างพยานหลักฐานของรัฐ ทั้งสองฝ่ายจึงมีภาระพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่าเพื่อเป็นการหักล้างอีกฝ่ายหนึ่ง โดยอาศัยหลักการซึ่งนำพยานหลักฐาน ศาลจะพิจารณาว่าพยานหลักฐานของฝ่ายใดที่มีความน่าเชื่อถือกว่ากัน

⁴ ปียะพันธ์ สารกนกบริรักษ์, “การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 34.

ก่อนจะมีคำพิพากษา และเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน กรรมสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวจะตกเป็นของรัฐโดยเด็ดขาด และการโอนต่อมาภายหลังการกระทำความผิดผู้รับโอนจึงไม่ได้กรรมสิทธิในทรัพย์สิน

เปรียบเทียบมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินด้วยหลักมาตรการทางอาญาและหลักมาตรการทางแพ่ง

มาตรการทางอาญาและมาตรการทางแพ่งมีจุดมุ่งหมายในลักษณะเดียวกันคือ เพื่อทำลายเศรษฐกิจของอาชญากร ซึ่งอาชญากรเหล่านี้ได้ประกอบอาชญากรรมโดยมีทรัพย์สินเป็นแรงจูงใจ กระบวนการทั้งสองต่างเป็นอิสระซึ่งกันและกัน การลงโทษทางอาญาไม่เป็นเงื่อนไขให้ดำเนินการกับทรัพย์สินในมาตรการทางแพ่งและมาตรการทางแพ่งก็ไม่เป็นเงื่อนไขให้ลงโทษบุคคลในทางอาญา จากการที่กระบวนการทั้งสองมีแนวความคิดพื้นฐานทางกฎหมายที่มีความแตกต่างกัน ส่งผลให้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการทั้งสองประเภทต่างกันอย่างสำคัญดังนี้

หัวข้อ	มาตรการทางอาญา	มาตรการทางแพ่ง
การเริ่มต้นคดี	ในการขอให้ศาลดำเนินการต้องฟ้องตัวบุคคลเป็นจำเลยต่อศาล และหากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดไม่ฟ้องจำเลย ก็ไม่สามารถริบทรัพย์สินได้ (เว้นแต่เป็นทรัพย์สินประเภทที่ผู้ใดทำ หรือมีไว้เป็นความผิดซึ่งศาลต้องสั่งริบในทุกกรณี)	ในการขอให้ศาลดำเนินการไม่ต้องฟ้องบุคคลเป็นจำเลยก่อน สามารถดำเนินเริ่มดำเนินคดีจากตัวทรัพย์สินได้เลย
การริบทรัพย์สินย้อนหลัง	ไม่สามารถนำไปใช้ริบทรัพย์สินที่ได้มาหรือมีอยู่ก่อนประกาศใช้กฎหมายฉบับนั้น (เว้นแต่เป็น	สามารถนำไปใช้ริบทรัพย์สินที่ได้มาหรือมีอยู่ก่อนประกาศใช้กฎหมายฉบับนั้นได้

<p>ภาวะการพิสูจน์</p>	<p>ทรัพย์สินประเภทที่ผู้ใดทำ หรือมีไว้เป็นความผิดซึ่งศาลต้องสั่งริบทุกกรณี)</p> <p>มาตรการนี้เป็นการกระทำต่อบุคคลที่กระทำกับเจ้าของทรัพย์สินนั้นได้กระทำความผิดหรือไม่ มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินด้วยทางอาญา จะมีความผูกพันกับผลในคดีอาญาที่บุคคลนั้นได้ก่อขึ้น ซึ่งในคดีอาญาจะมีข้อสันนิษฐานว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิด อีกทั้งหลักวิธีพิจารณาความมีความมุ่งหมายที่จะไม่ให้คนบริสุทธิ์ถูกลงโทษ ดังนั้นการที่ศาลจะพิพากษาว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด รัฐโดยพนักงานอัยการจะต้องพิสูจน์จนเป็นที่ปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง จึงจะริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญาได้</p>	<p>มาตรการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินโดยเป็นการป้องกันการกับทรัพย์สินโดยตรงหรือได้มาโดยทางอ้อมจากการนำทรัพย์สินที่ได้มาโดยตรงไปเปลี่ยนสภาพ ซึ่งรัฐโดยพนักงานอัยการมีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อแสดงเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นได้ใช้กระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิดเพื่อแสดงให้เห็นว่าทรัพย์สินนั้นควรถูกริบ ถ้าคดีดังกล่าวบุคคลผู้มีส่วนได้เสียมาได้แย้งสิทธิ ผู้อ้างสิทธิมีภาวะการพิสูจน์เพื่อหักล้างพยานหลักฐานของรัฐ ซึ่งการแสดงพยานหลักฐานในมาตรการนี้รัฐเพียงแต่แสดงเหตุอันควรสงสัยโดยมีภาวะการพิสูจน์ให้เห็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่าเท่านั้น</p>
-----------------------	--	---

จากพยานหลักฐานซึ่งรัฐนำมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยภายใต้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายลักษณะพยาน จะเห็นได้ว่าการดำเนินการกับทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่งรัฐเพียงแต่แสดงเหตุอันควรสงสัยโดยมีภาวะการพิสูจน์ให้เห็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า แต่มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินด้วยทางอาญารัฐจะต้องพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย โดยเหตุที่ระดับของภาวะในการพิสูจน์ต่างกันเพราะ

1. ในมาตรการทางแพ่งศาลพิจารณาทันทีทรัพย์สิน ส่วนในมาตรการทางอาญาศาลพิจารณาทันทีบุคคล หรือเจ้าของทรัพย์สิน
2. ประเด็นการพิจารณาคดีในมาตรการทางแพ่ง คือ พิจารณาว่าทรัพย์สินนั้นมีความผิดหรือไม่ ประเด็นในส่วนการพิจารณาคดีในมาตรการทางอาญา คือ พิจารณาว่าบุคคลนั้นมีความผิดหรือไม่
3. มาตรการทางแพ่ง ไม่คำนึงถึงการพิจารณาความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของเจ้าของทรัพย์สินไม่ใช่สาระสำคัญ ถึงแม้ว่าศาลในคดีอาญาพิพากษาว่า จำเลยไม่ได้กระทำความผิดก็ไม่ต้องห้ามที่จะนำคดีมาฟ้องรับทรัพย์สินด้วยมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินทางแพ่ง มาตรการทางแพ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับการลงโทษทางอาญาต่อเจ้าของทรัพย์สิน⁵

ปัจจุบันมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่มีอยู่ในกฎหมายหลายฉบับนั้น ซึ่งต่างก็มีมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในหลายลักษณะเช่นเดียวกัน โดยมีหลักจากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในสองลักษณะใหญ่คือมาตรการทางแพ่งและมาตรการทางอาญาโดยมีลักษณะตามความเหมาะสมของรูปแบบการกระทำความผิด เห็นได้จากมาตรการทางอาญาที่ใช้กันใน พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติสรรพสามิต พ.ศ.2527 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509 เป็นต้น อันถือว่าเป็นมาตรการที่กระทำต่อบุคคลเป็นหลักที่สามารถดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินได้ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดได้ถูกพิพากษาว่ามีความผิด หากบุคคลดังกล่าวไม่มีความผิดก็จะดำเนินการกับทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวไม่ได้ ส่วนมาตรการทางแพ่งหลักของมาตรการนี้ที่นำมาใช้ที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เป็นต้น ในการขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินซึ่งสามารถเริ่มต้นคดีได้จากตัวทรัพย์สินโดยตรง และแยกต่างหากจากการดำเนินคดีกับบุคคลซึ่ง

⁵ คดี United States V. One Assortment of 89 Firearms.

เป็นเจ้าของทรัพย์สิน การพิจารณาพิสูจน์ความถูกต้องของทรัพย์สินจึงตกเป็นของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ประกอบกับสามารถนำมาตราการย้อนหลังไปใช้กับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับความผิดได้ ซึ่งรายละเอียดในมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในกฎหมายฉบับต่าง ๆ อันจะได้กล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป

2.2 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด

เนื่องจากอาชญากรรมบางประเภทในปัจจุบันได้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลักสำคัญนี้ ทั้งนี้นักอาชญาวิทยาในยุคใหม่จึงได้มีความเห็นต้องกันในการหามาตรการทางทรัพย์สิน ซึ่งได้แก่มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอย่างเด็ดขาดและกว้างขวาง เพื่อช่วยให้สามารถยับยั้งและปราบปรามการกระทำความผิดให้ได้ผลดีกว่าการลงโทษโดยวิธีการจำกัดสิทธิเสรีภาพหรือทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับความทุกข์ทรมานหรือการประจานต่อสาธารณชน เนื่องจากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินถือเป็นการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินอันเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการกระทำความผิด อันเป็นการป้องกันสังคมในลักษณะหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดประเภทที่มีผลตอบแทนที่สูง เช่น ความผิดที่เกี่ยวกับการผลิตหรือการค้ายาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการเงินการคลัง ความผิดที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หรือความผิดที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน ซึ่งผู้กระทำความผิดและผู้ร่วมขบวนการจะได้รับผลประโยชน์เป็นจำนวนมหาศาล ทั้งนี้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการตัดมูลเหตุจูงใจของเหล่าผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการปราบปรามอาชญากรรมได้อันมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สิน (Property Confiscation or Forfeiture)

มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในลักษณะนี้เป็นระบบทรัพย์สินแบบดั้งเดิม กล่าวคือ เมื่อศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินแล้ว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นก็ตกเป็นของแผ่นดินหรือของรัฐ ดังนั้นในขณะที่ศาลได้มีคำสั่งดังกล่าวจึงต้องมีตัวทรัพย์สินที่จะถูกบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งนั้น ไม่ว่าทรัพย์สินสภปรกนั้นจะได้มีการโอนไปเป็นชื่อของบุคคลอื่นใดก็ตาม สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลนั้นก็จะได้รับผลกระทบทันทีที่ศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สิน ทั้งนี้เห็นได้ว่า

โดยสภาพของการดำเนินการกับทรัพย์สินมาตรการนี้ จึงต้องมีทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งคำสั่งริบทรัพย์สิน โดยจะมีความแตกต่างจากมาตรการริบทรัพย์สินแบบมูลค่า นอกจากนี้ ทรัพย์สินที่ต้องถูกดำเนินการตามมาตรการนี้ได้ จะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในทางใดทางหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นทรัพย์สินที่ทำ หรือมีไว้เป็นความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 เช่น ยาเสพติด หรือ ปืนที่ไม่มีทะเบียน เป็นต้น หรือทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(1) เช่น มีดที่ใช้ในการทำร้ายร่างกาย เป็นต้น หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) เช่น ทรัพย์สินที่ลักทรัพย์มา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เอง มาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินในมาตรการนี้จึงกระทำต่อเมื่อมีการพิสูจน์ให้ได้ว่าทรัพย์สินที่จะถูกริบนั้นมีความเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกา ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในด้านหนึ่งด้านใดข้างต้น มักจะถูกเรียกว่า เป็นทรัพย์สินสกปรก (Tainted property) ซึ่งมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในลักษณะนี้ ถือได้ว่าเป็นระบบที่ใช้กันอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศยุโรปหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย

อย่างไรก็ตาม ในมาตรการนี้ หากทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับหรือได้มาจากการกระทำความผิด โดยหลักแล้วสามารถริบทรัพย์สินนั้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าในขณะที่มีการริบทรัพย์สินนั้น ทรัพย์สินดังกล่าวจะมีผู้ใดเป็นเจ้าของ หรือผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าของ หรือผู้ครอบครองหรือไม่ (Bind operation) ลักษณะดังกล่าวนี้ จึงถือได้ว่าเป็นข้อดี เนื่องจากผู้กระทำความผิดไม่สามารถหลีกเลี่ยงมิให้ทรัพย์สินนั้นถูกริบได้ แต่ในทางกลับกัน ก็อาจเป็นข้อด้อยเพราะมีความเป็นไปได้อย่างมากที่การริบทรัพย์สินในมาตรการนี้จะกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลภายนอก ดังนั้น จึงต้องมีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลภายนอกในบางกรณี นอกจากนี้ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายไม่อาจหาทรัพย์สินที่มีความเกี่ยวข้อง หรือได้มาจากการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินสกปรกได้ เนื่องจากผู้กระทำความผิดได้ซุกซ่อน หรือทำการฟอกเงินได้อย่างแนบเนียน การริบทรัพย์สินก็ไม่สามารถดำเนินการได้ ซึ่งหมายความว่า ผู้กระทำความผิดยังคงได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดอยู่ ด้วยสาเหตุนี้เองในหลาย ๆ ประเทศที่ใช้มาตรการริบทรัพย์สินแบบนี้ จึงมีบทบัญญัติที่อนุญาตให้บังคับคำสั่งริบทรัพย์สินในมาตรการนี้กับทรัพย์สินอื่น ๆ ได้ด้วย กล่าวคือ มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดไว้ว่า อนุญาตให้บังคับคำสั่งริบทรัพย์สินในมาตรการนี้กับทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายได้ในบางกรณี เช่น ไม่พบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องหรือได้มาจากการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินนั้นอยู่ในต่างประเทศ เป็นต้น

2.2.2 มาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินแบบมูลค่า (Value Confiscation)

มาตรการนี้โดยหลักคำสั่งให้ดำเนินการกับทรัพย์สิน อันได้แก่คำสั่งให้ริบทรัพย์สินเป็นคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินเป็นจำนวนที่เท่ากับมูลค่าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด แต่มีได้มีการระบุให้ริบทรัพย์สินใดโดยเฉพาะ เมื่อทรัพย์สินซึ่งสามารถถูกริบได้ได้มีการแปรสภาพหรือเปลี่ยนไปเป็นทรัพย์สินอื่น ๆ รัฐบาลก็สามารถที่จะยึดทรัพย์สินอันใหม่นั้นภายใต้ทฤษฎีตัวแทนการริบ (Substitute Theory)⁶ โดยมีหลักว่าอาชญากรไม่ควรได้ประโยชน์ใดจากการกระทำความผิดของตน ดังนั้นไม่ว่าจะได้รับประโยชน์มาเท่าไรก็ต้องชดใช้เท่านั้นโดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินที่นำมาชดใช้นั้นจะเป็นทรัพย์สินสะอาดหรือทรัพย์สินสกปรกหรือไม่ วิธีนี้สามารถบังคับได้กับทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าของแต่ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งคำสั่งริบทรัพย์สินที่จะตกเป็นของแผ่นดินในขณะที่ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่จะตกเป็นของแผ่นดินในขณะที่ศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้น ดังนั้น คำสั่งให้ริบทรัพย์สินจึงมีสภาพเปรียบเทียบเสมือนกับมาตรการทางการเงินที่ลงโทษกับผู้กระทำความผิดเท่านั้น

นอกจากนี้ในมาตรการนี้ พนักงานอัยการหรือโจทก์ไม่มีหน้าที่ในการพิสูจน์ว่าทรัพย์สินที่ขอให้ริบนั้น เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด แต่พนักงานอัยการหรือโจทก์มีหน้าที่เพียงนำเสนอพยานหลักฐานว่าผู้กระทำความผิดนั้นได้ทรัพย์สินดังกล่าวมาจากการกระทำความผิดเป็นมูลค่าเท่าใด เมื่อพิสูจน์ได้แล้ว ศาลก็จะมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินเป็นมูลค่าเท่านั้น หากผู้กระทำความผิดไม่ชำระตามคำสั่งให้ริบทรัพย์สิน คำสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้นก็จะสามารถใช้บังคับกับทรัพย์สินได้ทุกชนิดของผู้กระทำความผิด โดยไม่ต้องคำนึงว่าทรัพย์สินนั้นจะได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือได้มาจากการกระทำความผิด

ข้อดีของมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินแบบมูลค่า คือ ผู้กระทำความผิดไม่สามารถหลีกเลี่ยงการถูกริบได้ เพียงแค่การซุกซ่อนหรือยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งทำให้เจ้าพนักงานไม่สามารถหาทรัพย์สินดังกล่าวได้ เนื่องจากการบังคับตามคำสั่งริบทรัพย์สินสามารถกระทำได้กับทรัพย์สินอื่น ๆ ของผู้กระทำความผิดได้อีกประการหนึ่ง เนื่องจากการบังคับตามคำสั่งริบทรัพย์สินจะบังคับเข้ากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยไม่คำนึงถึงที่มาว่าจะเป็นการกระทำความผิด หรือกิจการที่ชอบด้วยกฎหมาย

---

⁶ Keith R. Fisher, "In rem alternatives to extradition for money laundering", Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review, summer 2003 (<http://www.westlaw.com>)

โอกาสที่การบังคับตามคำสั่งให้บริษัทรพย์สินจะกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลภายนอกจึงมีน้อยกว่ามาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินแบบเฉพาะเจาะจงตัวทรัพย์สิน กรณีที่จะต้องบังคับตามคำสั่งให้บริษัทรพย์สินกับทรัพย์สินของบุคคลภายนอกก็ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินไม่เพียงพอชำระตามคำสั่งให้บริษัทรพย์สิน มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินแบบมูลค่านี้เป็นมาตรการที่ใช้กันครั้งแรกในประเทศสหราชอาณาจักร ต่อมาได้ขยายไปสู่ประเทศในเครือจักรภพอื่น ๆ รวมทั้งประเทศยุโรปบางประเทศ เช่น ออสเตรเลีย เนเธอร์แลนด์ เป็นต้น และได้รับการยอมรับว่าเป็นระบบการบริษัทรพย์สินที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งอีกด้วย

2.2.3 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามทฤษฎีสมคบ (Conspiracy Theory)

ทฤษฎีนี้ได้เป็นไปตามหลักความผิดพื้นฐานของการสมคบกันกระทำความผิดทางอาญาที่ว่า “บุคคลที่ร่วมในการสมคบกัน มีความรับผิดชอบเช่นเดียวกับตัวการ” โดย Pinkerton Rule วางหลักไว้ ให้ถือว่าผู้ร่วมสมคบกันร่วมกระทำความผิดต่อการกระทำของผู้ร่วมสมคบกันอย่างไม่จำกัด และการให้ความช่วยเหลือ ในการสมคบยอมจะทำให้กลายเป็นกลุ่ม ทั้งนี้ ตามข้อตรรกวิทยาที่ว่า การก่อตั้งมีที่มาจาก การตกลง และการตกลงนำไปสู่การสมคบกัน และการสมคบกันก่อให้เกิดความรับผิดชอบเช่นเดียวกับตัวการ

มาตรการทางกฎหมายตามมาตรการสมคบนั้นจึงมีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ 2 ประการ คือ⁷

- (1) ใช้เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เช่นคดีเกี่ยวกับยาเสพติด หรือคดีในความผิดมูลฐานของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นต้น และ
- (2) ใช้เพื่อมุ่งปราบปรามนายทุน หรือผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด

---

⁷ สำนักงานตรวจสอบคดียาเสพติด และกองนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส. สำนักงานนายกรัฐมนตรี พ.ศ.2543, การยึด อาัยด์ และบริษัทรพย์สินคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534, หน้า 5.

โดยมาตรการสมคบได้แบ่งประเภทของการสมคบเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) Overt Act Conspiracy การสมคบที่มีการแสดงออกภายนอก ซึ่งพิสูจน์ได้ยาก และ
- 2) Non - Overt Act Conspiracy การสมคบที่ไม่มีการแสดงออกภายนอก โดยมักใช้กับคดีเศรษฐกิจ คดีข้อโกง เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีแนวความคิดเพิ่มเติมที่ว่า การกระทำความผิดเกิดขึ้นเมื่อบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสมคบกันกระทำความผิดหรือฉ้อฉลต่อรัฐโดยให้ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายและเพื่อพิสูจน์ความผิด ต้องแสดงให้เห็นว่า

- 1) มีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสมคบกัน หรือตกลงจะกระทำความผิดหรือฉ้อฉลต่อรัฐ และ
- 2) ต้องมีลักษณะที่ผู้สมคบกันมีการกระทำอันแสดงออกเพื่อจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการสมคบกัน (Overt Act Conspiracy)

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ามาตรการดำเนินการตามทฤษฎีสมคบนี้ เป็นเพียงขั้นตกลงใจที่จะกระทำความผิดเท่านั้น ยังไม่จัดเป็นการกระทำความผิดด้วยซ้ำไป แต่เนื่องด้วยประสบกับปัญหาในการพิสูจน์ความผิดของผู้เป็นนายทุนหรือผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด ประกอบกับปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อันได้แก่ ปัญหายาเสพติด การค้ามนุษย์ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมและเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ ไม่ว่าจะนำหลักกฎหมายโดยทั่วไปไปปรับใช้ได้ก็ตาม จึงได้นำหลักจากทฤษฎีสมคบมาปรับใช้เพื่อเอาผิดต่อนายทุนหรือผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดต่าง ๆ ได้

ด้วยเหตุผลนี้สาระสำคัญของทฤษฎีสมคบนั้น อยู่ที่การสมคบกันต้องมีการตกลงกันที่จะกระทำความผิดมิใช่เพียงแต่มาประชุมหารือกันโดยมิได้ตกลงอะไรกันเลย ทั้งนี้การกระทำนั้นต้องมีการแสดงออกมานำไปสู่การบรรลุข้อตกลง ซึ่งหากไม่สามารถฟ้องในความผิดที่กระทำได้เช่น ความผิดฐานฟอกเงิน ก็อาจฟ้องในข้อหาสมคบกันกระทำความผิดได้ตลอดจนการสมคบกันไม่ต้องการการกระทำถึงขั้นสำเร็จ แต่ต้องกระทำการอันเป็นความผิด

สำหรับผู้สมคบกัน ไม่จำเป็นจะต้องเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วเท่านั้น แต่หมายถึงบุคคลที่มีอายุและสติสัมปชัญญะพอที่จะตกลงกระทำความผิดได้ ซึ่งอาจจะเป็นเด็กก็ได้ แต่ไม่หมายถึงเด็กไร้เดียงสาหรือบุคคลที่มีจิตบกพร่อง

2.2.4 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามทฤษฎีการช่วยเหลือและการสนับสนุน (Aiding and Abetting Theory)

ทฤษฎีการช่วยเหลือสนับสนุนนี้ นำมาใช้ประกอบกับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะคอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เนื่องจากจำเลยผู้ได้กระทำความผิด ซึ่งมีที่มาจากคำสั่งผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด อันเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนต่อองค์กรอาชญากรรมหรืออาชญากรรมที่ค้ายาเสพติด ซึ่งจะแผ่ขยายอิทธิพลและแผนการขององค์กรต่อไป ในกรณีนี้จึงต้องมีการพิสูจน์ว่าจำเลยได้ให้บริการพอกเงินและจำเลยผู้ที่ให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือได้รับรู้ว่าเงินเหล่านี้ได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติด ซึ่งจำเลยได้กระทำไปโดยมีเจตนาที่ช่วยให้มีการจำหน่าย หรือครอบครองยาเสพติดต่อไป กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าจำเลยเป็นผู้สืบทอดอาชญากรรมดังกล่าว

จากทฤษฎีสมคบและทฤษฎีการช่วยเหลือและการสนับสนุนพิจารณาได้โดยเห็นได้จาก การพอกเงินซึ่งเป็นการสมคบกันประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการสมคบกันกระทำด้วยความฉลาดและช่วยเหลือสนับสนุนขององค์กรอาชญากรรมต่อไป เป็นวัฏจักร

2.2.5 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินย้อนหลัง (Relation Back Doctrine)

ทั้งนี้การกำหนดมาตรการในการควบคุมอาชญากรรม ซึ่งนำไปใช้บังคับกับเรื่องมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หลักนี้มีสาระสำคัญว่า “ให้พิจารณาย้อนหลังไปถึงสิทธิที่พึงปรารถนา กรรมสิทธิ์ และผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่จะวิบัติเป็นของรัฐนั้น จะต้องอยู่ภายในเขตอำนาจของรัฐบาลนั้น ในขณะที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น” หลักข้อนี้รัฐสภาสหรัฐอเมริกาได้มีการบันทึกให้เหตุผลไว้ว่า “หากไม่บัญญัติไว้เช่นนี้ จำเลยก็อาจจะพยายามหลีกเลี่ยงการวิบัติทรัพย์สินได้ โดยการโอนทรัพย์สินนั้นไปให้แก่บุคคลอื่นก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาล”

ทั้งนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางหลักในเรื่องดังกล่าวนี้ ซึ่งผลบังคับของกฎหมายในเรื่องนี้ได้ครอบคลุมไปทั่วสหรัฐอเมริกา โดยผู้กระทำความผิดไม่อาจอ้างกฎหมายมลรัฐหรืออำนาจใด ๆ ที่แตกต่างออกไปเพื่อให้ความคุ้มครองได้

หลัก Relation Back Doctrine ถือว่าการริบทรัพย์มีผลย้อนหลังไปยังเวลาที่ทรัพย์ที่ถูกริบนั้นถูกใช้โดยผิดกฎหมาย หรือย้อนหลังไปถึงเวลาที่มีการกระทำให้เกิดการริบทรัพย์ได้ ทั้งยังให้พิจารณาย้อนหลังไปถึงสิทธิที่พึงหวง (all right) กรรมสิทธิ์ (title) และผลประโยชน์ในทรัพย์สิน (interest) ที่จะวิบัติเป็นของรัฐนั้น จะต้องอยู่ในเขตอำนาจของรัฐในขณะที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นด้วย (ในคดี United V McMnigal, 1983) หลักดังกล่าวนี้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อป้องกันกรณีที่อาชญากรเคลื่อนย้ายหรือซ่อนทรัพย์สินเพื่อมิให้ถูกยึดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยผลของหลัก Relation Back Doctrine นี้ กรรมสิทธิ์ของทรัพย์ที่ถูกริบจะตกเป็นของรัฐบาลตั้งแต่วันที่ที่มีการกระทำให้เกิดการริบทรัพย์นั้น และส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่อาจซ่อนหรือหวงทรัพย์สินดังกล่าวให้พ้นจากการริบทรัพย์ได้ ข้อยกเว้นประการเดียวจากหลักนี้คือกรณีที่เจ้าของกรรมสิทธิ์อ้างในกรรมสิทธิ์ของทรัพย์ว่าไม่รู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดที่ก่อให้เกิดการริบทรัพย์นั้น ที่เรียกว่า "Innocent owner"

Innocent owner โดยหลักแล้วจะต้องเป็นบุคคลที่ไม่รู้เห็นหรือไม่ได้ยินยอมกับการกระทำความผิดและรวมไปถึงจะต้องไม่สามารถที่จะรู้ถึงการกระทำผิดนั้นได้ ทั้งนี้ Innocent owner จะต้องพิสูจน์ความเป็นเจ้าของผู้บริสุทธิ์ในทรัพย์ที่ถูกริบในชั้นศาลโดยมาตรฐานการนำสืบประเภท preponderance of the evidence ซึ่งเป็นมาตรฐานการนำสืบที่ต่ำกว่า beyond reasonable doubt แต่สูงกว่า probable cause

ซึ่งมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินย้อนหลังนี้ ดังที่ได้กล่าวไว้ตอนต้นว่า มาตรการทางแพ่งตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับใดนั้นสามารถนำไปใช้ริบทรัพย์สินที่ได้มาหรือมีอยู่ก่อนประกาศใช้กฎหมายฉบับนั้นได้ แต่มาตรการทางอาญาตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับใดก็ไม่สามารถที่จะนำไปใช้ในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาหรือมีอยู่ก่อนประกาศใช้กฎหมายฉบับนั้น (เว้นแต่เป็นทรัพย์สินประเภทที่ผู้ใดทำ หรือมีไว้เป็นความผิดซึ่งศาลต้องสั่งริบทุกกรณี)

2.2.6 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามหลัก fruits of the poison tree

มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามหลักนี้มีรากฐานมาจากแนวความคิดในคอมมอนลอว์ที่ว่าตัวทรัพย์สินที่มีความเกี่ยวกับการกระทำผิดนั้นเองเป็นทรัพย์สินที่ผิดและต้องริบ โดยถือได้ว่าเป็นการกระทำที่มุ่งตรงต่อตัวทรัพย์สินตามหลัก In Rem ทั้งนี้ประเด็นใน

การพิจารณาคดี ก็คือตัวทรัพย์สิน ซึ่งต้องมีการดำเนินการฟ้องโดยตรงต่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด

นอกจากนี้ มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามหลัก In Rem ดังกล่าว ในการฟ้องคดีจะต้องฟ้องยังศาลที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ ซึ่งถือเป็นเขตอำนาจศาล (In Rem Jurisdiction) เป็นการฟ้องที่ตัวทรัพย์สินนั้นเป็นจำเลยในคดีโดยตรง จึงไม่ต้องคำนึงว่าจะได้ผู้กระทำความผิด หรือมีตัวผู้กระทำความผิดในคดีนี้มาด้วยหรือไม่ ทรัพย์สินที่ถูกริบอาจะเป็นของผู้กระทำความผิดเอง หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง อันเป็นมาตรการในลักษณะหนึ่งตามรูปแบบมาตรการทางแพ่งในการดำเนินการต่อทรัพย์สิน ดังกล่าวในข้างต้น

โดย “ผลของผลไม้มากจากต้นไม้เป็นพิษ” (Fruits of the poison tree) เป็นดังคำอุปมา อุปมัย กล่าวคือ “ต้นไม้เป็นพิษ” ถือได้ว่าเป็นพยานหลักฐานที่มัดตัวในการจับกุม การค้นหา หรือการสอบสวน แบบผิดกฎหมาย ส่วน “ผลของต้นไม้ที่เป็นพิษ” นั้นถือได้ว่าเป็นหลักฐานที่ค้นพบตามมาจากการตรวจค้น การจับกุม หรือการสอบสวนที่ผิดหลักตั้งแต่แรกแล้ว ดังนั้น ทั้งต้นไม้เป็นพิษและผลไม้มักจะต้องถูกตัดออกจากการพิจารณาคดีไป

หลักของ “ผลไม้มากจากต้นไม้ที่มีพิษ” ได้ใช้ครั้งแรกใน ค.ศ 1920 ในคดีของ Silverthorne Lumber Co. v. United States. อันถือเป็นสิ่งที่สืบทอดของบทตัดพยานหลักฐานซึ่งบทตัดพยานหลักฐานได้กำหนดว่าพยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับกุมที่ผิดกฎหมาย การตรวจค้นที่ไม่ชอบธรรม หรือการสืบสวนแบบบีบบังคับต้องถูกตัดออกไปจากการพิจารณา โดยหลักนี้พยานหลักฐานที่ได้นั้นต้องถูกตัดออกไปจากการพิจารณาด้วย อันเป็นการสร้างพื้นฐานเพื่อยับยั้งการบังคับใช้กฎหมายจากการใช้สิทธิในการฝ่าฝืนเพื่อเข้าทำการจับกุมและสอบสวนอย่างไม่มีเหตุผลอันควร ตลอดจนจนเป็นการตัดพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ได้มาด้วยวิธีการที่มีชอบด้วยกฎหมายให้ออกไปจากระบวนการพิจารณาต่อไปด้วย เหล่านี้เพื่อเป็นการผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรมในการพิจารณาคดีต่อไปด้วย

2.3 ลักษณะของเงิน ทรัพย์สิน และดอกผล ตามมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

ปัจจุบันคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่า “เงิน” ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ และจากการที่นักอาชญาวิทยาและนักกฎหมายยอมรับตรงกันว่า

อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีลักษณะที่มุ่งหวัง “เงิน” เป็นปัจจัยสำคัญของการกระทำ ความผิดที่มุ่งหวังผลประโยชน์เงินได้ หรือผลตอบแทนอย่างอื่นทำนองเดียวกันดังกล่าว อันเป็นสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมที่พบได้มากที่สุด ในสังคมปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางวัตถุและผู้คนต่างแสวงหาความมั่งคั่ง ทั้งนี้อาชญากรรมที่มุ่งหวังเงินได้นี้เกิดขึ้นในกิจกรรมของสังคมแทบทุกประเภท กิจกรรมเหล่านี้แม้กฎหมายจะมีมาตรการลงโทษรุนแรงเพียงใด ผู้กระทำความผิดก็ยังคงยินดีที่จะเสี่ยงเพื่อแลกกับเงินหรือทรัพย์สินอันเป็นผลตอบแทนที่จะได้รับจำนวนมาก โดยเฉพาะหากผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับมีจำนวนมากเท่าใด แรงจูงใจให้ฝ่าฝืนก็ยิ่งมีมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

ดังนั้น เมื่อมีการกล่าวถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สิน ซึ่งเป็นมาตรการสำหรับในการปราบปรามอาชญากรรมอีกรูปแบบหนึ่ง ก็ควรที่จะได้ทำความเข้าใจถึงคำว่า “ทรัพย์สิน” และ “ทรัพย์สิน” ไว้ด้วยพอเป็นสังเขป เนื่องจากทรัพย์สินและทรัพย์สินถือได้ว่าเป็นหัวใจที่สำคัญของมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สิน ตลอดจนได้ทำความเข้าใจถึงคำว่า “ดอกผล” เพื่อทำการศึกษามาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากกระทำความผิดในกรณีดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ต่อไป

ลักษณะของทรัพย์สินและทรัพย์สิน

ท่านศาสตราจารย์ Salmond ซึ่งเป็นผู้เขียนหนังสือ Jurisprudence ได้จำแนกความหมายของ “ทรัพย์สิน” ไว้ 3 ประการ คือ⁸

ประการแรก พิจารณาในแง่ที่เป็นวัตถุแห่งสิทธิ “ทรัพย์สิน” หมายถึง วัตถุที่จับต้องได้แท้ ๆ ในกรณีดังกล่าวนี้ สิทธิบางสิทธิเป็นสิทธิในทรัพย์สินหรือเหนือทรัพย์สิน แต่สิทธิบางอย่างหาเป็นเช่นนั้นไม่ เจ้าของเรือนหลังหนึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินสิ่งหนึ่ง แต่เจ้าของสิทธิในประติษฐานกรรมหาใช่เจ้าของทรัพย์สินสิ่งหนึ่งไม่

ประการที่สอง มีความหมายที่กว้างกว่าประการแรก โดย “ทรัพย์สิน” หมายความว่า วัตถุแห่งสิทธิทุกสิทธิ ไม่ว่าจะ เป็นวัตถุที่มีตัวตนจับต้องได้หรือไม่ โดยนัยนี้ สิทธิทุกสิทธิเป็นสิทธิในทรัพย์สินหรือเหนือทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งสิ้น ฉะนั้น โดยนิตินัย ซีวิตก์

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8-11.

ดี ชื่อเสียงที่ดี สุขภาพที่ดี ของบุคคลคนหนึ่ง เป็นทรัพย์สินไม่น้อยกว่าที่ดินและข้าวของเขา ทรัพย์สินตามความหมายเช่นนี้ คือ สิ่งที่จับต้องได้ และ จับต้องไม่ได้ทั้งสองอย่าง แต่ความหมายแตกต่างดังกล่าวมานี้จะต้องไม่นำไปปะปนกับความแตกต่างระหว่างทรัพย์สินที่มีรูปร่าง และทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง

ประการที่สาม “ทรัพย์สิน” หมายความว่าถึง สิ่งใดก็ตามที่คนหนึ่งเป็นเจ้าของในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งแห่งสมบัติหรือทรัพย์สินของเขา

สำหรับในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีการคิดแยกคำเรียก วัตถุแห่งสิทธิชนิดนี้ออกเป็น 2 คำ เรียกว่า “ทรัพย์สิน” อย่างหนึ่ง และ เรียกว่า “ทรัพย์สิน” อีกอย่างหนึ่ง ดังนี้

มาตรา 137 “ทรัพย์สิน หมายความว่า วัตถุที่มีรูปร่าง”

มาตรา 138 “ทรัพย์สิน หมายความว่ารวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้”

ทรัพย์สินและทรัพย์สินเป็นบทบัญญัติที่มีความเกี่ยวโยงกัน ฉะนั้น การที่จะวินิจฉัยว่าทรัพย์สินและทรัพย์สินมีความหมายอย่างไรนั้นจึงต้องนำมาตรา 137 และ มาตรา 138 มาประกอบใช้ด้วยกัน

อันว่าทรัพย์สินนั้นหมายความว่าวัตถุที่มีรูปร่าง แต่อย่างไรก็ตามวัตถุที่มีรูปร่างก็ไม่ได้เป็นทรัพย์สินไปทั้งหมด เพราะการที่จะเป็นทรัพย์สินนั้น นอกจากมีรูปร่างแล้วจะต้องอยู่ในบังคับมาตรา 138 ด้วย คือว่าอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ด้วย ที่ต้องตีความเช่นนี้เนื่องจากทรัพย์สินเป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สิน

คำว่า “วัตถุที่มีรูปร่าง” หมายถึง สิ่ง que เห็นได้ด้วยตาเปล่า สามารถสัมผัสและแตะต้องได้ และคำว่า “ตา” มิได้หมายความว่าตาเปล่าอย่างเดียว แม้คนสายตาสั้นต้องใส่แว่นก็หมายความว่า หากสามารถมองเห็นได้ว่าของชิ้นนั้นเป็นวัตถุที่มีรูปร่างสัมผัสและแตะต้องได้ ปัจจุบันเมื่อมีกล้องจุลทรรศน์ เชื้อโรค และ ตัวอสุจิที่ว่ามีขนาดเล็กก็มองเห็นได้นั้น

จึงอาจถือได้ว่าตัวเชื้อโรค และ ตัวอสุจิเป็นวัตถุมีรูปร่าง อันหมายความว่า เป็นทรัพย์สินตาม ความหมายของมาตรา 137 ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้⁹

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาคู่มือความในมาตรา 138 แล้วเห็นได้ว่า ความสำคัญของ ทรัพย์สิน และ ทรัพย์สินนั้น มิได้อยู่เฉพาะที่ว่าเป็นวัตถุที่มีรูปร่างเท่านั้น ความสำคัญอยู่ที่ว่า “ซึ่งอาจมีราคา” ประการหนึ่ง และ “ถือเอาได้” อีกประการหนึ่ง

1. ซึ่งอาจมีราคา หมายความว่า สิ่งนั้น ๆ มีมูลค่าอยู่ในตัวของมันเอง มิใช่ หมายความว่าราคาที่จะซื้อขายกันตามท้องตลาด แม้ว่าจะไม่มีราคาที่จะซื้อขายกัน ก็ยังได้ซื้อ ว่าเป็นทรัพย์สิน เพราะมีมูลค่าอยู่ในตัวมันเอง ฉะนั้นคำว่ามูลค่าหรืออาจมีราคานี้ จึงหมายความว่า การที่เป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของมนุษย์ด้วยความหวังที่จะเป็นประโยชน์แก่คน ได้ แม้ประโยชน์นั้นจะคิดเป็นเงินได้เพียงเล็กน้อยเท่าใดก็ดี ก็ได้ชื่อว่าอาจมีราคาได้

2. อาจถือเอาได้ นั้นหมายถึง อาจเข้าห้วงกันได้เพื่อตนเอง ไม่จำเป็นต้องเข้า ยึดถือจับต้องได้จริงจัง ทั้งนี้สิทธิบางอย่างเช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิในหุ้นส่วน สิทธิในการเช่าแม้ จะจับต้องมิได้ แต่ก็ยังอยู่ในลักษณะที่จะยึดถือคือห้วงแหวนไว้เพื่อตนเองได้

สำหรับวัตถุมีรูปร่าง การเข้าถือเอาอาจเป็นของการมองเห็นได้ชัด เช่น กล้วยไม้ในป่า เมื่อบุคคลใดไปพบเห็น ปืนต้นไม้มาเก็บเอาลงมาถือไว้ ก็ถือเป็นการถือเอาแล้ว ฉะนั้นกล้วยไม้ในป่าแม้ยังไม่มีคนเห็นก็เป็นทรัพย์สินได้แล้วเพราะบุคคลอาจถือเอาได้

ส่วนวัตถุไม่มีรูปร่างที่จัดเข้าเป็นทรัพย์สินนั้น ที่เห็นง่าย ๆ ก็คือกำลังแรงของน้ำ ไหลหรือกำลังแรงไฟฟ้า เมื่อบุคคลอาจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะจับเอากำลังแรงนั้น มาเก็บไว้ใช้สอยให้เป็นประโยชน์แก่ตนหรือจำหน่ายจ่ายแจกได้ตามใจชอบได้แล้ว กำลังแรง เช่นนั้นก็ถือว่าเป็นทรัพย์สิน

สำหรับคำว่า “ทรัพย์สิน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าวมานี้ มีความหมายที่กว้างกว่า “ทรัพย์” เพราะทรัพย์สินนั้นหมายถึงวัตถุไม่มีรูปร่าง เช่น แก๊ส พลังงานต่าง ๆ สิทธิต่าง ๆ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เป็นต้น หรือมีรูปร่างก็ได้ เช่น เสื้อผ้า นาฬิกา เครื่องประดับ ส่วนคำว่า “ทรัพย์” หมายถึง เฉพาะวัตถุที่มีรูปร่างเพียงอย่างเดียว

⁹ สหส สิงหวิริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2547), หน้า 4-5.

ดังนั้นทรัพย์ทั้งหลายย่อมเป็นทรัพย์สินด้วยเสมอ ส่วนทรัพย์สินประเภทที่ไม่มีรูปร่างย่อมไม่ใช่ทรัพย์ เช่น พลังงานต่าง ๆ สิทธิต่าง ๆ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เป็นต้น แต่ข้อสำคัญแห่งวัตุนั้นคือต้องมีราคาและถือเอาได้ด้วยเป็นสำคัญ ดังนั้น เพื่อให้ได้ความหมายที่แท้จริงของคำว่า “ทรัพย์” และ “ทรัพย์สิน” จึงจำเป็นต้องศึกษามาตรา 137 และ มาตรา 138 ประกอบควบคู่กันไป สำหรับดอกผลของทรัพย์อันจะนำไปสู่มาตรการดำเนินกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งรวมไปถึงดอกผลของทรัพย์สินด้วยนั้น จะขอกล่าวถึงดอกผลดังนี้

ลักษณะของดอกผล

“ดอกผล” เป็นเรื่องความเกี่ยวพันระหว่างทรัพย์อีกประการหนึ่ง แต่ความเกี่ยวพันนี้เป็นไปโดยลักษณะที่ทรัพย์สินนั้นเกิดจากทรัพย์ที่เป็นประธานนั่นเอง จะเป็นการเกิดโดยธรรมชาติก็ดี หรือโดยที่กฎหมายสมมุติก็ดี ฉะนั้นทรัพย์เป็นประธานซึ่งอำนวยความสะดวกเกิดขึ้นในที่นี้ เรียกว่า “แม่ทรัพย์” ส่วนทรัพย์ที่เกิดจากแม่ทรัพย์นั้น ตามคำของกฎหมายเรียกว่า “ดอกผล”

มาตรา 148 “ดอกผลของทรัพย์ได้แก่ ดอกผลธรรมดาและดอกผลนิตินัย

ดอกผลธรรมดา หมายความว่า สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของทรัพย์ ซึ่งได้มาจากตัวทรัพย์ โดยการมีหรือใช้ทรัพย์นั้นตามปกตินิยม และสามารถถือเอาได้เมื่อขาดจากทรัพย์นั้น

ดอกผลนิตินัย หมายความว่า ทรัพย์หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้มาเป็นครั้งคราวแก่เจ้าของทรัพย์จากผู้อื่นเพื่อการที่ได้ใช้ทรัพย์นั้น และสามารถคำนวณและถือเอาได้เป็นรายวันหรือตามระยะเวลาที่กำหนดไว้”

ตามบทบัญญัติมาตรา 148 แสดงให้เห็นลักษณะสามัญของดอกผลอยู่ประการหนึ่งคือ ดอกผลต้องเป็นทรัพย์ที่ได้มาเพราะการใช้ตัวแม่ทรัพย์ คือ ถ้าเป็นดอกผลธรรมดาก็เป็นทรัพย์ที่ได้มาเพราะการที่บุคคลได้ใช้แม่ทรัพย์นั้นโดยตรง ฉะนั้นเห็นหลักได้ในข้อแรกว่า ดอกผลนั้นเป็นทรัพย์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้ อันเป็นสิทธิส่วนหนึ่งของกรรมสิทธิ์ตามที่

มาตรา 1336 ว่าไว้ว่า “ภายในบังคับบังคับแห่งกฎหมายเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น ฯลฯ”

ทั้งนี้หลักประการที่สองตามลักษณะของดอกผลนั้นมีอยู่ว่า การที่ทรัพย์สินใดจะเป็นดอกผลนั้น ทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่บังเกิดเพิ่มพูน งอกเงยขึ้นจากตัวทรัพย์สินเดิมหรือตัวแม่ทรัพย์สิน หลักนี้ถือเป็นหลักที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการที่จะวินิจฉัยว่าทรัพย์สินใดเป็นดอกผล และทรัพย์สินใดเป็นเพียงส่วนหนึ่งของทรัพย์สินที่แยกออกมาจากทรัพย์สินเดิม หรือสามารถกล่าวอีกอย่างว่า ทรัพย์สินที่จะเป็นดอกผลนั้นก็คือทรัพย์สินซึ่งถ้าแยกออกมาจากตัวทรัพย์สินเดิมแล้ว โดยไม่ทำให้ทรัพย์สินเดิมนั้นขาดสิ้นไป ในด้านดอกผลทางนิติบัญญัติเช่นกัน ดอกผลนิติบัญญัติแยกออกมาจากตัวแม่ทรัพย์สินนั้น ก็หาทำให้ตัวแม่ทรัพย์สินขาดตกบกพร่องไปไม่ เช่นดอกเบี้ยยไม่ทำให้ต้นเงินขาดหายไป เป็นต้น¹⁰

ดอกผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มี 2 ประเภท คือ ดอกผลธรรมดา และ ดอกผลนิติบัญญัติ ดังนี้

(1) ดอกผลธรรมดา

ดอกผลธรรมดา เป็นทรัพย์สินที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติจากแม่ทรัพย์สิน เพราะสาเหตุที่ได้มีหรือใช้แม่ทรัพย์สินนั้นตามปกตินิยม เมื่อเกิดแล้วถือเป็นทรัพย์สินที่เพิ่มพูนงอกเงยต่างหากจากตัวแม่ทรัพย์สิน โดยแม่ทรัพย์สินที่ผลิตดอกผลนั้นยังคงสภาพคงลักษณะเป็นแม่ทรัพย์สินอยู่อย่างเดิมไม่ผิดแผกแตกต่างไปอย่างไร แต่ถ้าทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินเพิ่มพูน งอกเงยจากแม่ทรัพย์สิน และเมื่อขาดหรือหลุดจากแม่ทรัพย์สินแล้ว ทำให้แม่ทรัพย์สินเสียหายหรือเสียหายสภาพลักษณะเดิมไปย่อมมิใช่ดอกผลธรรมดา เช่น เขาของสัตว์ หางของสัตว์ แต่ดอกผลธรรมดา เช่น ผลไม้ น้ำมัน ขน ลูกของสัตว์และทรัพย์สินอื่นที่งอกเงยขึ้นโดยธรรมชาติจากแม่ทรัพย์สิน และ เหตุที่มีหรือใช้แม่ทรัพย์สินนั้นตามปกตินิยมหรือตามปกติธรรมดา

แต่ถ้าทรัพย์สินใดมิได้เกิดโดยธรรมชาติจากแม่ทรัพย์สินเอง หากแต่มีมนุษย์ทำให้เกิด แม้จะอาศัยแม่ทรัพย์สินช่วยให้เกิดอยู่ด้วยก็ตามก็หาใช่ดอกผลธรรมดาไม่ เช่น ต้นข้าวที่ปลูก

¹⁰ ประมุข สุวรรณศรี, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์“ทรัพย์สิน” (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2545), หน้า 81-82.

ในนาเกิดจากแรงงานของมนุษย์มิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติจากนา จึงมิใช่ดอกผลของนา ฉะนั้น ข้าวเปลือกก็มีใช่ดอกผลของนาเช่นกัน

ทรัพย์ที่เป็นดอกผลธรรมดานั้น จะถือเอาเป็นดอกผลได้ต่อเมื่อขาดตกออกจากแม่ทรัพย์แล้ว ถ้ายังไม่ขาดตกจากแม่ทรัพย์ก็ยังไม่ถือว่าเป็นดอกผล โดยการขาดตกนั้น จะขาดตกโดยธรรมชาติ หรือ จะขาดตกโดยกำลังภายนอก แต่ต้องเป็นการขาดตกโดยผลของการใช้แม่ทรัพย์และไม่ทำให้แม่ทรัพย์เสียหายหรือเสียสภาพไป

(2) ดอกผลนิตินัย

ดอกผลนิตินัย เป็นดอกผลที่มีได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอย่างดอกผลธรรมดา แต่เป็นดอกผลของแม่ทรัพย์ที่เกิดจากการที่ผู้อื่นใช้แม่ทรัพย์นั้นและซึ่งกฎหมายรับรองให้เป็นดอกผล เช่น ดอกเบี้ย ค่าเช่า ค่าปันผล เป็นต้น ดอกผลนิตินัยนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้อื่นเป็นผู้ใช้แม่ทรัพย์นั้น แล้วมอบค่าตอบแทนหรือประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นทรัพย์คืนให้แก่เจ้าของแม่ทรัพย์เป็นครั้งคราว เพื่อเป็นการตอบแทนในการที่ผู้อื่นได้ใช้แม่ทรัพย์นั้น โดยที่ดอกผลนิตินัยมิได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติแต่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย ผลอีกอย่างหนึ่งจึงมีต่อไปว่า ดอกผลชนิดนี้ไม่มีการขาดหลุดจากแม่ทรัพย์ เพราะมิได้งอกเงยจากแม่ทรัพย์โดยธรรมชาติดังดอกผลธรรมดา และด้วยเหตุนี้เองมาตรา 148 วรรคหลัง จึงคำนวณและถือเอาได้ตามรายวันหรือตามระยะเวลาที่ได้มีการกำหนดไว้ เช่น กำหนดเป็นชั่วโมง เป็นเดือน เป็นปี เป็นต้น¹¹ ซึ่งมีสาระสำคัญของความเป็นดอกผลนิตินัย ดังนี้¹²

(1) ต้องเป็นทรัพย์ เช่น ดอกเบี้ย ค่าเช่า เป็นต้น ผลประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้ทรัพย์ย่อมไม่เป็นดอกผลนิตินัย โดยทรัพย์นั้นไม่จำเป็นเงินเสมอไปอาจเป็นทรัพย์อย่างอื่นได้ เช่น เช่านา ได้ค่าเช่านาเป็นข้าวเปลือก ข้าวเปลือกก็ถือว่าเป็นดอกผลนิตินัยได้¹³

(2) ต้องเป็นทรัพย์ที่ตกให้แก่เจ้าของแม่ทรัพย์ หมายความว่า ต้องเป็นสิ่งที่ผู้ได้ใช้ทรัพย์ประสงค์จะให้ให้แก่เจ้าของทรัพย์นั้น เป็นสิทธิของเจ้าของทรัพย์โดยตรงที่จะได้ ถ้าเป็น

¹¹ บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์(กรุงเทพมหานคร: จีระการพิมพ์, 2542), หน้า 53-56.

¹² ประมุข สุวรรณศรี, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์"ทรัพย์", หน้า 84-87.

¹³ บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์, หน้า 56.

เรื่องที่เขาสัญญาว่าจะให้แก่ผู้อื่นทรัพย์สินที่ให้นั้นหาใช่ดอกผลไม่ ดอกผลชนิดนี้จึงเป็นเฉพาะจะได้แก่เจ้าของทรัพย์สินเท่านั้น ส่วนคำที่ว่าให้แก่เจ้าทรัพย์สินนั้น เป็นเพียงแต่ให้มีลักษณะว่าเป็นของพึงให้แก่เจ้าของทรัพย์สินเท่านั้น ก็เป็นการเพียงพอที่จะเป็นดอกผลโดยชนิดนี้ได้ โดยเจ้าของทรัพย์สินนั้นจะเอาไปทำสัญญาผูกพัน หรือโอนไปให้ผู้อื่นอีกประการใด ๆ ก็ดี ก็ยังคงถือเป็นดอกผลชนิดนี้ของทรัพย์สินนั้นอยู่เสมอ

(3) เป็นการตอบแทนจากผู้อื่นในกรณีที่ผู้ใช้แม่ทรัพย์สิน หมายความว่า เป็นสิ่งที่ยกเงยขึ้นโดยการสมมติของกฎหมายนั่นเอง เพราะตามธรรมดาทรัพย์สินส่วนใหญ่ประเภทหนึ่งไม่สามารถยกเงยขึ้นได้ด้วยตัวเองตามธรรมชาติ เช่น ตึก เรือ รถ ฯลฯ เป็นต้น ไม่เหมือนสัตว์หรือต้นไม้ ทรัพย์สินที่ยกโดยธรรมชาติก็ดี หรือจะยกได้ตามธรรมชาติก็ดี กฎหมายยังสมมติให้ยกได้อีกทางหนึ่ง คือ โดยทางกฎหมาย ซึ่งอาจเป็นโดยนิติกรรมที่คู่สัญญาตกลงกัน หรือบางทีโดยการละเมิดก็ได้ เช่น ในมาตรา 224 เรื่องนี้ กล่าวว่า “หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น” ในมาตรา 440 เรื่องละเมิดกล่าวว่า “ในกรณีที่ต้องใช้ราคาทรัพย์สินอันได้เอาของเขาไปก็ดี ในกรณีที่ต้องใช้ราคาทรัพย์สินอันลดน้อยลงเพราะบุบสลายก็ดี ฝ่ายผู้ต้องเสียหายจะเรียกดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่จะต้องใช้ คิดตั้งแต่เวลาอันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการประมาณราคานั้นก็ได้” และในมาตรา 7 อันเป็นหลักทั่วไปแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กล่าวว่า “ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กัน และมีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ โดยบทกฎหมายอันชัดแจ้ง ให้ใช้อัตราร้อยละครึ่งต่อปี”

ดังนี้ การที่ว่าดอกผลชนิดนี้เป็น การตอบแทนการที่ผู้อื่นได้ใช้ทรัพย์สินนั้นก็ไม่ต้องตรงกับความจริงนัก กล่าวคือ กฎหมายสมมติเอาว่าผู้เป็นเจ้าของต้องขาดประโยชน์แห่งสิทธิในการใช้สอยตามที่ตนมีกรรมสิทธิ์อยู่นั้นไป การขาดประโยชน์นั้นย่อมคิดได้เป็นเงินเป็นทองหรือเป็นทรัพย์สิน ถ้าเจ้าทรัพย์สินกับผู้ที่เอาทรัพย์สินนั้นไปตกลงกันกำหนดไว้ได้ ก็ยอมเป็นไปตามที่ตกลงกันนั้น ซึ่งเรียกว่าดอกเบี้ยบ้าง ค่าเช่าบ้าง กำไรบ้าง ค่าปันผลบ้าง ถ้าไม่มีการตกลงกันและหนี้เป็นเงิน หรือเป็นหนี้ที่เกิดจากการละเมิดกฎหมายก็วางบทบังคับไว้ว่าเจ้าของทรัพย์สินควรที่ได้รับค่าตอบแทนการขาดประโยชน์แห่งการใช้สอยโดยอัตราที่แน่นอนไว้ ดังนั้นเมื่อนำความคิดนี้มาพิจารณาในเรื่องดอกผลชนิดนี้ ผลจึงเป็นว่ากฎหมายสมมติว่าการที่ทรัพย์สินของผู้หนึ่งไปอยู่ในความครอบครองของผู้อื่น หรือกรณีที่ผู้อื่นมาทำให้ทรัพย์สินของเขาขาดประโยชน์จากการใช้ไปนั้นกระทำให้ทรัพย์สินนั้นยกเงยขึ้นมาได้ทันทีด้วยบทบัญญัติกฎหมายอันเรียกว่าดอกผลชนิดนี้ในมาตรา 148 นี้

(4) จะต้องได้เป็นครั้งคราว เป็นหลักสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะวินิจฉัยว่าจะไร้อะไรเป็นดอกผล คำว่าได้เป็นครั้งคราวนี้ หมายความว่า ได้ตามระยะเวลาที่อาจกำหนดนับได้อันได้แก่ รายคาบ คือเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายปักษ์ รายไตรมาส หรือรายปี ดังนั้นคำว่า “เป็นครั้งคราว” ในมาตรา 148 นี้ หมายความว่า เป็นกำหนดเวลาที่จะได้เป็นระยะ ๆ ไป พอสรุปกล่าวได้ว่า ดอกผลโดยนิตินัยนั้นต้องมีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่มีกำหนดจ่ายเป็นระยะเวลาด้วย

แต่คำว่าได้เป็นครั้งคราวนี้ มิได้หมายความว่า จะต้องได้รับจริง ๆ เป็นระยะเวลาเป็นนิจไปเพียงแต่กำหนดกันไว้ว่าจะมีการจ่ายหรือจะมีการได้ด้วยการกำหนดระยะเวลาเป็นระยะ ๆ ไป ก็เพียงพอแก่ความหมายของมาตรา 148 นี้แล้ว

ส่วนการที่บุคคลคนหนึ่งขายสิ่งของของตนไป และได้กำไรมานั้น หาเป็นดอกผลนิตินัยตามความหมายของมาตรา 148 นี้ไม่ เพราะเจ้าของทรัพย์สินที่ขายของ ๆ ตนไปและกำไรมานั้น กำไรมันมิใช่เป็นลาภซึ่งผู้อื่นได้ใช้แม้ทรัพย์สินนั้น หากได้มาด้วยการที่ตนโอนทรัพย์สินของตนไปเองเท่านั้น

ทั้งนี้จากการพิจารณาคำว่า “ทรัพย์สิน” ที่ปรากฏตามมาตรา 33, 34, 35 และ 36 ตามประมวลกฎหมายอาญา น่าจะมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ทรัพย์สิน” ตามมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์^{*} ที่ว่า “ทรัพย์สินนั้น ท่านหมายความว่ารวมถึงทั้งวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาได้และถือเอาได้” คำว่า “ทรัพย์สิน” ที่ปรากฏตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นที่ยอมรับกันว่ารวมถึงสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ด้วย เช่น สิทธิเรียกร้องในใบหุ้น บริษัทค้าไม้แปรรูป สิทธิเรียกร้องในตัวทรัพย์สิน เช่น ไม้แปรรูปที่ซื้อขาย เป็นต้น ดังนั้นไม่น่าจะมีเหตุผลใดที่การตีความคำว่า “ทรัพย์สิน” ในมาตรา 33 ที่จะไม่รวมถึงสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ดังความเห็นของนักกฎหมายบางท่านที่เข้าใจว่าการรับทรัพย์สินมีปัญหาที่ยังไม่รวมถึง “สิทธิเรียกร้องต่าง ๆ” (บุคคลสิทธิ)¹⁴ อีกทั้งเมื่อพิจารณารายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมาย

^{*} แต่ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 877/2501 การลักกระแสรไฟฟ้าเป็นความผิดตามมาตรา 334 ,335 แล้วแต่กรณี ศาลฎีกาในคดีนั้นดูเหมือนไม่คำนึงถึงว่าทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา 138 ต้องเป็นวัตถุที่มีรูปร่าง ความเห็นว่าการกฎหมายอาญาจะต้องถือหลักเป็นเกณฑ์ในกฎหมายอื่นหรือไม่ ดู โกลแมน ภักธรภิรมย์, “กฎหมายอาญา กฎหมายบริวาร หรือกฎหมายอิสระ” วารสารกฎหมาย 10 (สิงหาคม, 2528), หน้า 92-96.

¹⁴ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.

อาญาแล้ว* ฉะนั้นในปัญหาที่ว่าทรัพย์สินที่อาจจะถูกริบตามกฎหมายนั้น น่าจะมีความหมายกว้างคือรวมไปถึงการริบสิทธิต่างๆด้วย ทั้งนี้การตีความของฝ่ายตุลาการในลักษณะดังกล่าวนี้ก็จะทำให้แนวทางการริบทรัพย์สินตามกฎหมายไทย มีขอบเขตกว้างขวางใกล้เคียงกับกฎหมายอารยประเทศด้วย** อย่างไรก็ตามขณะนี้ยังไม่มีบรรทัดฐานในเรื่องนี้เป็นยุติ แต่หากศาลฎีกาตีความคำว่า “ทรัพย์สิน” ให้มีความหมายต่างไปจากความหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีนี้ก็หน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะพิจารณาแก้กฎหมายในเรื่องการริบทรัพย์สินว่าให้รวมตลอดถึงการริบสิทธิต่างๆ ด้วย***

อย่างไรก็ตามเนื่องจากทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาจะริบได้อย่างกว้างขวางดังข้างต้น แต่การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาจะริบทรัพย์สินทุกชนิดหาได้ไม่ ทั้งนี้เพราะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 35 บัญญัติให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ริบนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ไม่เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เมื่อกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินที่ริบนั้นโอนไปจาก

---

* รายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญา และบันทึกประกอบ รวบรวมโดยศาสตราจารย์โชค จารุจินดา ว่าด้วยมาตรา 32-37 รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการครั้งที่ 642/2531 วันที่ 8 กันยายน 2487 ตุลาคม 9 (พฤศจิกายน- ธันวาคม 2505) หน้า 1370 ดูความเห็นของศาสตราจารย์ ประมุข สุวรรณศรี ที่เสนอให้ใช้คำว่า “ทรัพย์สิน” เพื่อให้กินความถึงการริบหุ้นด้วย

** ในต่างประเทศ ที่ตรวจสอบดู นอกจากกฎหมายสหรัฐอเมริกาที่ให้ริบสิทธิไต่แล้ว กฎหมายเยอรมันหรือเยอรมันตะวันตกนั้น ก่อนปี ค.ศ. 1968 การริบทรัพย์สินกระทำเฉพาะต่อวัตถุสิ่งของเท่านั้น หลังปี ค.ศ. 1968 มีการแก้ไขกฎหมายให้ริบได้กระทั่งสิทธิด้วย ความจริงฝ่ายตุลาการของประเทศเยอรมันเคยวินิจฉัยไว้ เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน ค.ศ. 1955 8 BGHST 70 ว่ากรณีผู้กระทำความผิดยังค้างชำระอยู่แค่ 1-2 งวด ศาลอาจให้รัฐรับเอาหนี้ทั้งหมดของผู้กระทำความผิดเพื่อให้มีการริบทรัพย์สินคือรถนั้นได้ ทั้งนี้ศาลไทยเองก็เคยวินิจฉัยใกล้เคียงในลักษณะดังกล่าวว่า เจ้าของรถไม่อาจร้องขอคืนรถที่ให้เช่าซื้อไปได้ ในกรณีที่รถถูกริบ ถ้าปรากฏว่าเจ้าของรถร้องขอคืนรถเพื่อหวังเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระบางส่วนจากจำเลยถือว่าเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริตเพื่อประโยชน์แก่ผู้เช่าซื้อหรือจำเลย ศาลยกคำร้องขอคืนของกลางนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 1528/2522, 3756/2525, 546/2529, 2009/2531) ศาลไทยให้เหตุผลต่างกับศาลเยอรมัน แต่ผลคือศาลไม่คืนรถแก่เจ้าของรถเหมือนกัน อย่างไรก็ตามเจ้าของรถในกรณีที่เกิดขึ้นในศาลไทยไม่อาจได้แม้แต่ค่าเช่าซื้อที่ค้างจากรัฐบาลได้คงต้องไล่เบี้ยกันเองกับจำเลย ผลคือต่างกับเยอรมันอยู่บ้าง ดู มานิต สิทธิผล, “ปัญหาทางกฎหมายในการยึดและการริบของกลางในคดีป่าไม้,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2532), หน้า 142.

*** แต่การริบสิทธิต่างๆ คงจำกัดเฉพาะทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนกรรมสิทธิ์จากบุคคลผู้ริบมาเป็นของรัฐเท่านั้น เพราะมาตรา 35 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน....” ถ้าไม่สามารถเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ได้ก็ไม่มีการริบได้ เช่น แดงจ้างดำไปตัดไม้หวงห้าม หรือ ขยายยาเสพติด โดยจะให้ค่าตอบแทนเป็นสิทธิเก็บกินในที่ดินของแดง เช่นนี้ สิทธิเก็บกินเป็นสิทธิเฉพาะตัวบุคคลนั้น ๆ จะโอนมาเป็นของรัฐไม่ได้ ดู พิชฌิมัน จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอบรมศึกษากฎหมายเนติบัณฑิตยสภา.2525), หน้า 109 และดูคำอธิบายลักษณะของโทษริบทรัพย์สิน หน้า 98.

บุคคลที่ถูกริบมาเป็นของรัฐ ดังนั้น ทรัพย์สินที่ริบได้ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งมีความหมายอย่างกว้าง คงถูกจำกัดเฉพาะทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนกรรมสิทธิ์จากบุคคลผู้ที่ถูกริบมาเป็นของรัฐได้เท่านั้น ส่วนทรัพย์สินใดที่ไม่สามารถเปลี่ยนกรรมสิทธิ์จากบุคคลที่ถูกริบมาเป็นของรัฐได้ก็ไม่มีกริบ¹⁵ เช่น สิทธิเก็บกิน

สำหรับกรณีปัญหาลงลึกไปอีกชั้นหนึ่งในเรื่องของดอกผลหรือกำไร ซึ่งผู้กระทำ ความผิดได้มาจากการกระทำความผิดของตนเอง เป็นต้นว่า นาย ก. ตัดไม้หวงห้ามไปขายให้กับนาย ข. ได้เงินมาหนึ่งล้านบาท นำเงินไปฝากธนาคารได้ดอกเบี้ยหนึ่งแสนบาท หรือนำเงินหนึ่งล้านบาทที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปลงทุนซื้อหุ้นของบริษัทมหาชน ต่อมาได้กำไรจากกิจการ หรือเงินปันผลของจำนวนนั้นดังกล่าวเป็นจำนวนสองแสนบาท ดอกเบี้ยที่ได้ก็ดี กำไรจากกิจการก็ดี หรือเงินปันผลจากหุ้นที่ลงทุนไปก็ดี รัฐจะริบได้หรือไม่ โดยจะอ้างว่าเป็นดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดซึ่งก็คือไม้หวงห้ามของรัฐทั้งสิ้น ในส่วนนี้ถ้ารัฐจะเรียกร้องคืนทางแพ่ง กรณีอาจเรียกคืนได้ในฐานะลามิควรได้ ตามมาตรา 406 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ในการจะร้องขอให้ริบทรัพย์สินทางอาญานั้นมาตรา 33(2) ได้กล่าวไว้ชัดว่า “ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด” กฎหมายใช้คำว่า “โดย” ทำให้เข้าใจว่าน่าจะหมายความว่าถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรง หาได้ขยายความรวมถึงดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดไม่ ซึ่งหากกฎหมายใช้คำเสียใหม่ว่า “ได้มาจากการกระทำความผิด” การตีความก็อาจจะรวมถึงการยึดดอกผล กำไร หรือค่าปันผลดังกล่าวได้ แต่กฎหมายอาญาไม่ได้ระบุไว้เช่นนั้น ทำให้เข้าใจว่าประมวลกฎหมายอาญาไทยจะไม่ไปไกลเท่ากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และแคนาดา ดังจะกล่าวในบทต่อไป

นอกจากประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นหลักกฎหมายทั่วไปซึ่งได้วางหลักในเรื่องมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไว้แล้วนั้น หากพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากอันได้กำหนดถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญา อันได้แก่ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติประมง พ.ศ. 2490 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 พระราชบัญญัติยาสูบ

¹⁵ พัทธมน จักรางกูร. “การริบทรัพย์สิน”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2501), หน้า 18.

พ.ศ.2503 พระราชบัญญัติสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ
พ.ศ.2522 พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติมาตรการใน
การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย
พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติ
ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ 2551 เป็นต้น ทั้งนี้ จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่
มีอยู่หลายลักษณะดังกล่าวตามลักษณะของกฎหมายแต่ละฉบับจึงสมควรต้องทำการศึกษา
วิเคราะห์ถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินเหล่านั้นโดยเฉพาะในกรณีดอกผลที่ได้มาจากการ
กระทำความผิดดังกล่าวจะได้กล่าวในบทต่อไป เพื่อหามาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่มีความ
สอดคล้องกับระบบกฎหมายไทยต่อไป

บทที่ 3

มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอก ผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

3.1 มาตรการของไทยในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สิน โดยเฉพาะกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น ถือเป็นมาตรการการเพื่อปราบปรามอาชญากรรม อันมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการขจัดผลประโยชน์ทางการเงิน ที่เป็นการตัดถอนมูลเหตุจูงใจสำคัญในการประกอบอาชญากรรมไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม และส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถนำผลประโยชน์ดังกล่าวกลับมาใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมได้อีก โดยในส่วนนี้จะทำการศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมายภายในของประเทศไทยที่เกี่ยวกับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งมีอยู่หลายฉบับด้วยกัน โดยในการศึกษาส่วนนี้จะขอทำการศึกษามาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่สำคัญ ๆ ดังนี้

3.1.1 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา

การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นโทษทางอาญาตามมาตรา 18 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด และเป็นหลักกฎหมายพื้นฐานของมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่จะนำไปใช้กับพระราชบัญญัติฉบับอื่น ๆ ที่บัญญัติในการดำเนินการกับทรัพย์สิน เว้นแต่พระราชบัญญัติบางฉบับที่ได้บัญญัติมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินไว้แตกต่างจากกฎหมายอาญา เช่น พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นต้น ซึ่งมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา คือ การริบทรัพย์สิน ทั้งนี้ศาลจะลงโทษริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดอาญาตามฟ้องจริง และทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิด ตามมาตรา 33 เว้นแต่เป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมิได้ผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ตามมาตรา 32 และ มาตรา 34 ซึ่งในประมวลกฎหมาย

อาญาได้บัญญัติมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดและประเภทของทรัพย์สินที่รับได้ไว้ในมาตราต่อไปนี้

มาตรา 33 “ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย คือ

- (1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ
- (2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด”

ทรัพย์สินตามมาตรา 33 นั้นเป็นทรัพย์สินที่อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะริบหรือไม่ริบก็ได้ เว้นแต่เป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด ได้แก่ทรัพย์สินที่ระบุไว้ใน มาตรา 33 ดังต่อไปนี้¹

(ก) ทรัพย์สินซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินประเภทนี้ตามสภาพของทรัพย์สินโดยปกติเป็นทรัพย์สินที่บุคคลมีการครอบครองได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่เจ้าของทรัพย์สินได้นำทรัพย์สินดังกล่าวนั้นไปใช้โดยผิดกฎหมาย คือ ใช้ในการกระทำความผิด จึงอยู่ในการบังคับของกฎหมายว่าจะริบทรัพย์สินนั้นหรือไม่ เช่น การมีขวานซึ่งใช้สำหรับการฝ่าฝืน ไม่มีความผิดตามกฎหมายใด แต่ถ้าใช้ขวานดังกล่าวนั้นไปฟันศีรษะผู้ใดแล้ว ผู้ที่ลงมือกระทำการดังกล่าวก็จะเป็นความผิด ขวานนั้นก็ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ผู้กระทำให้ในการกระทำความผิด เป็นทรัพย์สินที่ต้องริบ เนื่องจากกฎหมายได้มีวัตถุประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้ไปประกอบการกระทำผิดอีก ถือว่าผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่ไม่เหมาะสมจะมีทรัพย์สินเช่นนั้น

ทั้งนี้ “ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด” จะต้องเข้าใจว่าเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำความผิดโดยตรง กล่าวคือ ต้องเป็นทรัพย์สินที่ใช้เกี่ยวข้องกับการกระทำ

¹ พัทธน์ จักรางกูร , คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป , (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ, 2540), หน้า 114 - 116.

ความผิด หากไม่มีทรัพย์สินนั้นจะใช้กระทำความผิดไม่สำเร็จ ทรัพย์สินเช่นนี้จึงอาจถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินใดที่เกี่ยวข้องกับความผิด แม้จะเป็นอุปกรณ์หรือช่วยเหลือให้กระทำความผิดสำเร็จหรือสะดวกขึ้น ถ้าทรัพย์สินนั้นไม่ได้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ก็ไม่ควรถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด เช่น ยานพาหนะสำหรับใช้พาคนร้ายไปถึงที่หมายหรือพาคนร้ายหนีไปโดยเร็ว ยานพาหนะเหล่านี้จึงเป็นแต่เพียงช่วยให้คนร้ายกระทำความผิดโดยง่ายเท่านั้น ไม่เป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 447/2475) แต่ถ้ายานพาหนะนั้นได้ใช้ในการกระทำความผิด ก็เป็นทรัพย์สินที่ศาลริบได้ตาม มาตรา 33

(ข) ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินประเภทนี้อาจมีการกระทำความผิดแต่ไม่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดก็ริบได้ หรือ แม้ยังมิได้กระทำความผิดก็สามารถริบได้ แต่จะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีไว้สำหรับใช้ในการกระทำความผิดโดยตรง และต้องมีเจตนาในการกระทำความผิดด้วย และไม่หมายรวมถึงทรัพย์สินที่มีไว้เพียงเพื่อใช้ในธุรกิจปกติธรรมดา

ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดนี้ มีหลักการเช่นเดียวกันกับทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด คือ จะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีไว้สำหรับใช้ในการกระทำความผิดโดยตรง เช่น ปืน หรือยาพิษมีไว้สำหรับฆ่าผู้อื่น ซึ่งมีลักษณะต่างกับทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด เพียงแต่เป็นทรัพย์สินที่จำเลยใช้สำหรับเตรียมการเพื่อกระทำความผิด เช่น หินลับมีดเพื่อใช้มีดทำร้ายร่างกาย หรือตะไบที่ซื้อมาเพื่อทำกุญแจปลอมสำหรับลักทรัพย์ ไม่ใช่ทรัพย์สินที่ศาลจะริบได้ รวมถึงจะต้องมีเจตนาที่จะกระทำความผิด พร้อมกับมีทรัพย์สินไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดโดยเจตนาด้วย

นอกจากนี้ยังพบปัญหาว่า เพียงแต่ปรากฏเจตนาของจำเลยว่าจะใช้ทรัพย์สินอย่างใดสำหรับการกระทำความผิด จะริบได้ที่เดียวหรือจะริบได้ต่อเมื่อได้กระทำความผิด เช่น กระทำความผิดในชั้นพยายามหรือยังมิได้กระทำความผิด เนื่องจากการริบทรัพย์สินนั้นเป็นโทษอย่างหนึ่ง การที่จะริบได้ก็ต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ตาม มาตรา 2 เสียก่อนจึงจะทำการริบได้ ฉะนั้น ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด จะต้องปรากฏว่ามีกรกระทำนั้นก่อน เช่น การสะสมอาวุธเพื่อล้มล้างรัฐบาล

ซึ่งตามกฎหมายบัญญัติว่า เพียงตระเตรียมการก็มีความผิดแล้ว เช่นนี้ ก็ริบอาวุธที่สะสมนั้นได้ โดยถือว่าอาวุธที่มีนั้นมิใช่เพื่อใช้ในการกระทำความผิด²

(ค) ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด ทรัพย์สินประเภทนี้ หมายถึง ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด อาญาโดยตรงเท่านั้น เช่น เงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด ทรัพย์สินลักมา ซ้อโกง หรือยกยอกมา เป็นต้น การได้มาซึ่งทรัพย์สินในกรณีเหล่านี้เป็นความผิด ทรัพย์สินเหล่านี้จึง ต้องถูกริบเสีย

หากดูตามตัวอักษรจะมีความเข้าใจว่า ถ้าคนร้ายลักทรัพย์สินมา ทรัพย์สิน เหล่านั้นที่ถูกลักมาต้องถูกริบตามมาตรฐานทั้งหมด อันเป็นการตรงข้ามกับความประสงค์ของ กฎหมาย เพราะทรัพย์สินที่ผู้ร้ายลักมาจะต้องคืนให้แก่เจ้าของ ดังนั้น ตามข้อความใน กฎหมาย หมายถึง ทรัพย์สินในคดีบางเรื่องที่หาตัวเจ้าของไม่ได้ เช่น พวกโจรสลัดที่ปล้นทรัพย์สินใน ทะเลหลวงหลายครั้งหลายครา ครั้นเวลาพิจารณาไม่สามารถหาตัวเจ้าทรัพย์มาเอาทรัพย์สิน ของตนทั่วถึงกัน ยังมีทรัพย์สินเหลืออยู่เช่นนี้ ทรัพย์สินที่เหลืออยู่นั้น จึงให้ริบทรัพย์สินที่ไม่ มีเจ้าของดังกล่าวนั้นเป็นของแผ่นดิน ไม่ยอมให้ตกเป็นของคนร้าย³ แต่ทั้งนี้ถ้าเป็นกรณีที่ ทรัพย์สินได้เปลี่ยนสภาพไป ศาลจะไม่ริบทรัพย์สินนั้น

การริบทรัพย์สินตามข้อ (ก) (ข) และ (ค) ถือเป็นกริบทรัพย์สินโดยให้อำนาจ แก่ศาลที่ใช้ดุลพินิจจะริบหรือไม่ริบทรัพย์สินนั้นหรือไม่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของทรัพย์สินและ พฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดเป็นกรณี ๆ ไป

จากหลักการริบทรัพย์สินข้างต้น เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด หรืออยู่ในดุลพินิจของศาลก็ตาม จะมีผลทำให้ ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินทันทีตาม มาตรา 35 แต่การตกเป็นของแผ่นดินโดยคำ พิพากษาศาลนั้นไม่เป็นการเด็ดขาด (เฉพาะกรณีมาตรา 33 และ มาตรา 34 คือ ทรัพย์สินที่ได้ใช้

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 116.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 116.

หรือมีไว้เพื่อใช้ หรือได้มาจากการกระทำความผิด) เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงอาจร้อง คัดค้านและขอคืนทรัพย์สินดังกล่าวได้ หากเข้าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามมาตรา 36^{*}

จะเห็นได้ว่ามาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาเป็น มาตรการดำเนินกับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาตามกฎหมายคอมมอนลอว์ กล่าวคือ จะต้องมีการนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องเป็นจำเลย และศาลจะสั่งริบทรัพย์สินได้ก็ต่อเมื่อมี คำพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้อง และทรัพย์สินที่จะทำการริบได้นั้น ได้แก่ ทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ หรือ ได้มาจากการกระทำความผิด เท่านั้น และคำพิพากษาไม่มี ผลเป็นการเด็ดขาด โดยผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงสามารถยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินได้ตาม หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ จากหลักกฎหมายดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาใน การดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดของอาชญากรรม โดยเฉพาะอาชญากรรมใน รูปแบบขององค์กรอาชญากรรมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากองค์กรอาชญากรรมมักมีการแปรสภาพ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้เป็นทรัพย์สินประเภทอื่นอย่างรวดเร็ว รวมถึงดอก ผลที่ได้จากการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมดังกล่าวนั้นก็มียุทธศาสตร์อย่างมหาศาล ซึ่งทรัพย์สินที่ได้ผ่านการแปรสภาพไปแล้วและดอกผลที่ได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวนี้ ศาลมีอาจมีคำพิพากษาหรือคำสั่งริบทรัพย์สินนี้ให้ตกเป็นของแผ่นดินได้

ศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานในเรื่องการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) นี้ว่าจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคราวนี้เท่านั้น ด้วยเหตุ นี้ทรัพย์สินที่ประมวลกฎหมายอาญาไม่สามารถริบได้ดังกล่าวนั้นก็จะถูกนำไปใช้ในการดำเนินงาน ขององค์กรอาชญากรรมต่อไป ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคมส่วนรวมที่กระทบกระเทือน ต่อความสงบสุขเรียบร้อยของสังคม

อย่างไรก็ตามนอกจากการพิจารณาจากหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้ว ยังต้องพิจารณา ถึงกฎหมายอีกหลายฉบับที่ได้วางหลักในเรื่องมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการ กระทำความผิด โดยเฉพาะกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้เป็น

---

^{*} ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 “ในกรณีศาลสั่งให้ริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 หรือ มาตรา 34 ไปแล้ว หากปรากฏในภายหลังโดยคำเสนอของเจ้าของที่แท้จริงว่า ผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ก็ให้ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สิน ถ้าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน แต่คำเสนอของเจ้าของที่แท้จริงนั้น จะต้องกระทำต่อศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด”

มาตรการพิเศษไว้แตกต่างจากในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งในที่นี่จะได้ขอศึกษาในบางส่วน โดยแบ่งแยกเป็นหมวดหมู่ อันมี รายละเอียดดังนี้

3.1.2 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเป็นเรื่องที่กว้างขวางอย่างยิ่ง เนื่องจากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติคือทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา โดยจากการที่สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการของมนุษย์มีอยู่อย่างไม่จำกัด จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาและความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้รัฐจึงได้หามาตรการดำเนินการสำหรับดูแลเยียวยา และรักษา ซึ่งมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดก็เป็นมาตรการสำคัญอีกมาตรการหนึ่งเพื่อให้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติได้อยู่คู่กับสังคมมนุษย์อย่างยาวนานต่อไปในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน ดังต่อไปนี้

3.1.2.1 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484

โดยที่ปัจจุบันสภาพป่าไม้ของประเทศได้ถูกทำลายจนทำให้สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติขาดความสมดุลอันจะยังผลให้เกิดภัยพิบัติสาธารณะดังเช่นที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการทำลายป่าไม้ อันเป็นทรัพยากรของชาติพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงได้วางมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ป่าไม้อันเป็นทรัพยากรของชาติมีสภาพอันจะอำนวยประโยชน์แก่รัฐและประชาชนด้วยดีสืบต่อไป

ทั้งนี้จากการที่กฎหมายป่าไม้ของไทย ที่มีมาแต่เดิมนั้นไม่มีมาตรการทางอาญา โดยกฎหมายป่าไม้ได้มีความเข้มข้น แก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง และเพิ่มโทษทางอาญาให้รุนแรงขึ้นเป็นลำดับมา สำหรับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินอันได้แก่ มาตรการริบทรัพย์สิน โดยกฎหมายป่าไม้ก็ได้มีการบัญญัติโทษริบทรัพย์สินเป็นลำดับมาจนถึงกระทั่งมีการปรับปรุงกฎหมายป่าไม้ครั้งใหญ่ และประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายป่าไม้ก็ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายตลอดมาดังปรากฏตาม

มาตรา 74 “บรรดาไม้และของป่าอันได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้และสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ และสิ่งอื่นใด บรรดาที่ทำด้วยไม้หวงห้ามที่มีไว้ เนื่องจากการกระทำความผิดตามมาตรา 53 ตริ ให้ริบเสียทั้งสิ้น”

มาตรา 74 ทวิ “บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11 มาตรา 48 มาตรา 54 หรือมาตรา 69 ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

จากทั้งสองมาตราข้างต้นตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 กฎหมายได้แยกทรัพย์สินที่จะริบออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ไม้* ของป่า** อันได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ และสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ และสิ่งอื่นใด บรรดาที่ทำด้วยไม้หวงห้ามที่มีไว้เนื่องจากการกระทำความผิดตามมาตรา 53 ตริ (มาตรา 74)

2) เครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลใด ๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 11, 48, 54 หรือมาตรา 69 (มาตรา 74 ทวิ)

---

* ดู พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 มาตรา 4(2) “ไม้” หมายความว่า ไม้สักและไม้อื่นทุกชนิดที่เป็นต้น เป็นกอ เป็นเถา รวมตลอดถึงไม้ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร ไม้ไผ่ทุกชนิด ปาล์ม หวาย ตลอดจนราก ปุ่ม ตอ เศษ ปลาย และกิ่งของสิ่งนั้นๆ ไม่ว่าจะถูกตัด ทอน เลื่อย ผ่า ถาก ขุด หรือกระทำโดยประการอื่นใด

** ดู พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 มาตรา 4(7) “ของป่า” หมายความว่า บรรดาของที่เกิดหรือมีขึ้นในป่าตามธรรมชาติ คือ

- ก. ไม้ รวมทั้งส่วนต่างๆ ของไม้ ถ่านไม้ น้ำมันไม้ ยางไม้ ตลอดจนถึงสิ่งอื่นๆ ที่เกิดจากไม้
  - ข. พืชต่างๆ ตลอดจนถึงสิ่งอื่นๆ ที่เกิดจากพืชนั้น
  - ค. รังนก ครั่ง รวงผึ้ง น้ำผึ้ง ชีผึ้ง และมูลค้างคาว
  - ง. หินที่ไม้ใช้แร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่
- และหมายความรวมถึงถ่านไม้ที่บุคคลทำขึ้นด้วย

นอกจากในสองกรณีนี้แล้ว มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินศาลอาจใช้ดุลพินิจ ธิปไตยตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา ตัวอย่างเช่นถ่านไม่มีสภาพเป็นไม้หรือของป่าจึง ไม้ธิปไตยตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 แต่อาจธิปไตยโดยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 และมาตรา 33 (คำพิพากษาฎีกาที่ 305/2517 เดิม ถ่านไม้ได้กำหนดให้เป็นไม้หรือ ของป่า ต่อมาได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 โดยพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2518 มาตรา 4(7) กำหนดให้ถ่านไม้เป็นป่า แนวคำพิพากษานี้เปลี่ยนเป็นธิปไตยตาม มาตรา 74) คำพิพากษาฎีกาที่ 857/2527 จำเลยมีเปลือกไม้สีเสียด ซึ่งเป็นของป่าหวงห้าม ไว้ใน ครอบครองเกินปริมาณที่กำหนด รถยนต์ที่ใช้เป็นพาหนะจึงไม่อยู่ในข่ายที่ต้องธิปไตยตาม พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 ทวิ แต่อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะธิปไตยตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 กรณีนี้ศาลเห็นว่าปริมาณไม้สีเสียดส่วนที่เกินมีเพียงเล็กน้อย ไม่ควรธิปไตยของกลาง และดูคำพิพากษาฎีกาที่ 2498/2531 วินิจฉัยทำนองเดียวกันว่า ถ่านไม้ซึ่งเป็นของป่าหวงห้าม จำเลยครอบครองเกินปริมาณเพียงเล็กน้อยคือเพียง 0.70 ลูกบาศก์เมตร ศาลไม่ธิปไตยบรรทุกที่บรรทุกถ่าน*

ในที่นี้จะขอทำการศึกษาแต่เฉพาะมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามมาตรา 74 อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

โดยนัยแห่งบทบัญญัติดังกล่าว สิ่งที่ศาลจะสั่งธิปไตยตามมาตรา 74 จึงอาจ จำแนกออกได้ดังนี้

(1) ไม้ที่ได้มาจากการกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เช่น ไม้ซึ่งตัดฟันโดยมิได้รับอนุญาต (คำพิพากษาฎีกาที่ 961/2507) ไม้แปรรูปซึ่งได้มาจากการ แปรรูปโดยมิได้รับอนุญาต (คำพิพากษาฎีกา 550/2488) เป็นต้น

คำว่า “ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิด” นั้นเพ่งเล็งที่ผลแห่งการ “ได้มา” พอเทียบได้ตามหลักการได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 1318 ที่บัญญัติว่า “บุคคลอาจได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์แห่งสังหาริมทรัพย์อันไม่มี

---

* การธิปไตยพาหนะ ตามมาตรา 74 ทวิ กฎหมายให้ธิปไตยเฉพาะที่ได้กระทำความผิด 4 มาตรา เท่านั้น คือ มาตรา 11, 48, 54 และมาตรา 69 การครอบครองของป่าหวงห้ามเกินปริมาณ มีความผิดตามมาตรา 29 ทวิ จึงไม่เข้าข่ายต้อง ธิปไตยพาหนะตามมาตรา 74 ทวิ

เจ้าของโดยเข้าถือเอา เว้นแต่การเข้าถือเอานั้นต้องห้ามตามกฎหมาย หรือฝ่าฝืนสิทธิของบุคคลอื่นที่เข้าถือเอาสังหาริมทรัพย์นั้น” การ “ได้มา” อาจชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ได้ การได้มาซึ่งไม้หรือของป่าหวงห้ามของบุคคล อาจได้มาโดยการขออนุญาตตามกฎหมายป่าไม้ หรือได้มาโดยผลการ เช่นลักลอบตัดไม้ตัดไม้หรือลักลอบเก็บของป่าหวงห้าม เป็นต้น⁴ ฉะนั้น ไม้ไม้นั้นจะเป็นไม้สักหรือไม้อย่างที่ขึ้นในที่ดินอันบุคคลมีกรรมสิทธิ์ ถ้าไม้เป็นไม้ที่ได้มาจากการตัดฟันโดยมิได้รับอนุญาต ก็ต้องริบไม้นั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 339/2517) หรือแม้จำเลยจะซื้อไม้ซุงมาโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าแปรไม้ซุงโดยไม่ได้รับอนุญาต ก็ต้องริบไม้แปรรูปนั้น เพราะถือว่ามีไม้แปรรูปนั้นได้มาเนื่องจากการกระทำความผิดพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 (คำพิพากษาฎีกาที่ 550/488)

แต่ไม้ที่ได้รับอนุญาตให้ทำโดยชอบ เพียงแต่นำเคลื่อนที่โดยไม่ได้รับอนุญาต (คำพิพากษาฎีกาที่ 840/2491) ชักลากโดยไม่ได้รับอนุญาต (คำพิพากษาฎีกาที่ 933/2503) หรือชักลากไปผิดเส้นทางอนุญาต (คำพิพากษาฎีกาที่ 536/2488) เหล่านี้เป็นไม้ที่ได้มาโดยชอบ เพียงแต่ปฏิบัติการนำเคลื่อนที่ผิดกฎหมายเท่านั้น จึงริบไม่ได้

(2) ไม้ที่มีไว้เนื่องจากการกระทำความผิด เช่น ไม้ซุงที่มีไว้ในครอบครองโดยฝ่าฝืนมาตรา 69 ไม้แปรรูปที่มีไว้โดยฝ่าฝืนมาตรา 48 เป็นต้น

(3) ของป่าที่ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เช่น ของป่าหวงห้ามที่ได้มาจากการเก็บหาโดยมิได้รับอนุญาต เป็นต้น

(4) ของป่าที่มีไว้เนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เช่น ถ่านไม้ที่มีเกินปริมาณที่รัฐมนตรีกำหนดโดยมิได้รับอนุญาต (คำพิพากษาฎีกาที่ 1292/2519) เป็นต้น

(5) สิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่ทำด้วยไม้หวงห้าม ที่มีผู้ค้าโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือที่มีไว้ในครอบครองเพื่อการค้า อันมีชนิดไม้ ขนาดหรือปริมาณที่กำหนดโดยมิได้รับอนุญาต

⁴ จรรยา แววุฒินันท์, คำอธิบายกฎหมายป่าไม้, หน้า 531-532.

จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ที่ได้มาจากการกระทำความผิด ในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หากผู้กระทำความผิดได้ตัดไม้หวงห้ามไปขายได้เงินมาหนึ่งล้านบาท นำเงินไปฝากธนาคารได้ ดอกเบี้ยหนึ่งแสนบาท หรือนำเงินหนึ่งล้านบาทที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปลงทุนซื้อหุ้นของบริษัทมหาชน ต่อมาได้กำไรจากกิจการ หรือเงินปันผลของจำนวนนั้นดังกล่าวเป็นจำนวนสองแสนบาท ดอกเบี้ยที่ได้ก็ดี กำไรจากกิจการก็ดี หรือเงินปันผลจากหุ้นที่ลงทุนไปก็ดี รัฐจะริบได้หรือไม่ โดยจะอ้างว่าเป็นดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งก็คือไม้หวงห้ามของรัฐทั้งสิ้น ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติป่าไม้ไม่ได้มีการบัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยตรง จึงต้องนำประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้กับดอกผลดังกล่าว ซึ่งในการจะร้องขอให้ริบทรัพย์สินทางอาญานั้นมาตรา 33(2) ได้กล่าวไว้ชัดว่า “ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด” กฎหมายใช้คำว่า “โดย” ทำให้เข้าใจว่าน่าจะหมายความถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรง หาได้ขยายความรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไม่ ซึ่งหากกฎหมายใช้คำเสียใหม่ว่า “ได้มาจากการกระทำความผิด” การตีความก็อาจจะรวมถึงการริบดอกผล กำไร หรือค่าปันผลดังกล่าวได้ แต่กฎหมายอาญาไม่ได้ระบุไว้เช่นนั้น จึงเป็นเหตุให้รัฐไม่สามารถดำเนินการกับดอกผลดังกล่าวได้

การริบไม้หรือของป่าตามมาตรา 74 เป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด แตกต่างกับการริบทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 เพราะตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 ศาลต้องสั่งริบเสมอ เมื่อได้ความว่าเป็นไม้หรือของป่าที่ได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิดพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ดังกล่าว

นอกจากนี้ การริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 จำเลยต้องกระทำผิดจึงจะริบได้ คำพิพากษาฎีกาที่ 812/2514 ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป่าไม้ และขอให้ริบไม้ของกลาง ศาลยกฟ้องเพราะฟังว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด เมื่อฟังว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด จะริบไม้ของกลางไม่ได้ จึงทำให้มาตรการริบทรัพย์สินตามมาตรา 74 เป็นโทษอุปกรณต่างกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32 ซึ่งเป็นการริบโดยเด็ดขาด โดยสิ้นเชิง เพราะทรัพย์สินที่ริบเป็นทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด เป็นการริบโดยไม่ต้องคำนึงว่าทรัพย์สินเป็นของผู้ใด มีผู้กระทำความผิดที่ริบเฮโรอินของกลาง ไม่คำนึงถึงเรื่องรู้เห็นเป็นใจหรือไม่ และเมื่อริบแล้วจะขอคืนตามมาตรา 36 ไม่ได้ จึงทำให้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามมาตรา 32 ไม่เป็นโทษอุปกรณ ทั้งนี้มาตรา 74 ก็ได้มีความ

เหมือนกันกับ มาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายอาญา คือการริบโดยเด็ดขาด ต่างกันแต่ว่าทรัพย์สินที่รับเป็นคนละประเภทกัน แต่การริบทรัพย์สินทุกมาตรา จะริบของบุคคลที่สามที่ไม่รู้เห็นเป็นใจไม่ได้ เว้นแต่การริบตามมาตรา 32 ประมวลกฎหมายอาญา

3.1.2.2 พระราชบัญญัติประมง พ.ศ.2490

“การประมง” ถือได้ว่าเป็นแหล่งเศรษฐกิจของประเทศและเป็นแหล่งในการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำต่าง ๆ ของประเทศคู่กัน แต่เนื่องจากต่อมาได้มีการทำการประมงทั้งในน่านน้ำจืดและน่านน้ำเค็มกันเป็นจำนวนมาก อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 ด้วยอุปกรณ์และวิธีที่ไม่เหมาะสมอันเป็นการสร้างความเสียหายและเป็นการทำลายพันธุ์ปลาชนิดต่างๆ อย่างร้ายแรงมาก ถ้าหากยังมีการฝ่าฝืนเช่นนี้ต่อไปอีก ไม่ซ้ำพันธุ์ปลาใดๆ ในท้องทะเลก็จะถูกทำลายให้สูญพันธุ์ในกาลต่อไปได้ เป็นการทำลายอาชีพการประมงของบรรดาชาวประมงทำให้ชาวประมงที่ใช้เครื่องมือประจำที่ทำการจับไม่ได้ต่างพากันร้องว่าเดือดร้อน ฉะนั้น จึงควรหามาตรการกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนไว้ในอัตราสูง เพื่อปราบปรามให้เด็ดขาด และป้องกันการทำลายพันธุ์ปลาไว้มิให้ถูกทำลายหมดไป และผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำบางชนิดที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจของประเทศดังกล่าว โดยการกระทำของผู้เห็นประโยชน์ส่วนตัวเฉพาะหน้า ซึ่งมาตรการที่สำคัญมาตรการหนึ่งคือมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ดังนี้

มาตรา 69 “เครื่องมือทำการประมง เรือ สัตว์น้ำ และสิ่งอื่นๆ ที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ศาลจะริบเสียก็ได้ แต่ถ้าเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 19 หรือมาตรา 20 ให้ศาลริบสิ่งเช่นว่านั้นเสียทั้งสิ้น”

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติถึงบรรดาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด อันได้แก่เครื่องมือทำการประมง เรือ สัตว์น้ำ และสิ่งอื่นๆ ที่ได้มาจากการกระทำความผิด ทั้งนี้ยังรวมถึงเครื่องมือทำการประมง เรือ สัตว์น้ำ และสิ่งอื่นๆ ที่ใช้ในการกระทำความผิดด้วย โดยศาลจะใช้ดุลพินิจมีคำสั่งริบเสียก็ได้อันมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือไม่ก็ได้

แต่ถ้าเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 19^{*} หรือมาตรา 20^{**} ให้ศาลมีคำสั่งรับเป็นเด็ดขาดรับสิ่งเช่นนั้นเสียทั้งสิ้น

ทั้งนี้ มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติประมง พ.ศ.2490 ได้มีการบัญญัติถึงทรัพย์สินที่ต้องถูกริบอันเนื่องมาจากเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดดังกล่าวข้างต้น แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวหาได้มีการบัญญัติในเรื่องของ ดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำผิดไว้โดยตรง ดังนั้น ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้บรรดาดอก ผลที่ได้มาจากการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติประมงนี้มิสามารถดำเนินการกับดอกผล ของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดดังกล่าวได้

3.1.2.3 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อคุ้มครองรักษา ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น พันธุ์ไม้ของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ ป่าและภูเขาให้คงอยู่ใน สภาพธรรมชาติเดิม มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่อประโยชน์ของรัฐและประชาชน เท่ากับเป็นการจำแนกประเภทของป่าให้จำกัดลงมาอีก โดยเน้นการคุ้มครองป่าไม้ที่สภาพ ธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจ เหมาะแก่การศึกษาและความรื่นรมย์ของประชาชน ต้องการรักษา สภาพธรรมชาติเดิมเอาไว้เช่นนั้นตลอดไป ทั้งนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้วางมาตรการ ดำเนินการกับทรัพย์สินตาม มาตรา 29^{***} อันได้แก่ บรรดาอาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้และ

* พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 มาตรา 19 “ห้ามมิให้บุคคลใด เท ทั้ง ระบาย หรือทำให้วัตถุมีพิษ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาลงไปในที่จับสัตว์น้ำ หรือกระทำการใด ๆ อันทำให้สัตว์น้ำมีเมฆา หรือเท ทั้ง ระบาย หรือทำให้สิ่งใดลงไปในที่จับสัตว์น้ำในลักษณะที่เป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำหรือทำให้ที่จับสัตว์น้ำเกิดมลพิษ เว้นแต่เป็นการ ทดลองเพื่อประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์ และได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่”

** พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 มาตรา 20 “ห้ามมิให้บุคคลใดใช้กระแสไฟฟ้าทำการประมงในที่ จับสัตว์น้ำ หรือใช้วัตถุระเบิดในที่จับสัตว์น้ำไม่ว่าในกรณีใด เว้นแต่เพื่อประโยชน์ของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากอธิบดี”

*** พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 29 “บรรดาอาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้และ ยานพาหนะใด ๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำผิดตามมาตรา 16 (1) ฐานแผ้วถางหรือเผาป่า หรือตามมาตรา 16 (2) ฐานทำให้ เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งไม้ หรือตามมาตรา 16 (3) ฐานทำให้เป็นอันตรายต่อสัตว์ หรือตามมาตรา 16 (4) ฐานทำให้ เป็นอันตราย หรือเสื่อมสภาพแก่ดิน หิน กรวดหรือทราย ให้รับเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูก ลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่”

ยานพาหนะใดๆ ซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดตาม มาตรา 16 ส่วนมาตราการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด อันได้แก่ บรรดาไม้ ของป่า หรือซากสัตว์ที่ได้มาจากการกระทำความผิดไม่มีบทบัญญัติให้ริบได้ตาม พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 นี้ แต่อย่างไรก็ริบได้ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2507 มาตรา 58 ซึ่งคงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ต้องดำเนินคดีฟ้องร้องผู้กระทำความผิดทั้งสองบทกฎหมาย เพราะมีฉะนั้นแล้วอาจมีปัญหาเรื่องการริบไม้ของป่า หรือซากสัตว์ที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวแล้ว เพราะหากไม่ระบุบทบัญญัติมาตราดังกล่าวตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 หรือพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2507 ไปด้วยแล้วศาลก็ไม่อาจริบของกลางดังกล่าวเสียได้

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ได้ถือแนวทางของประมวลกฎหมายอาญาไว้ในส่วนของมาตรการดำเนินการทรัพย์สิน กล่าวคือ การริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามมาตรา 32-37 ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ในส่วนของกรณีดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น เมื่อได้ตีความตามประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้แล้ว จึงเป็นเหตุให้ทรัพย์สินในกรณีดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวไม่สามารถริบได้

กรณีนอกจากนี้ยังใช้ประมวลกฎหมายอาญาบังคับได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การร้องขอทรัพย์สินที่ถูกศาลพิพากษาให้ริบคืนตามมาตรา 36 ทั้งนี้เพราะบทบัญญัติตาม มาตรา 29 ตอนท้ายที่ว่า “โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่” นั้น ศาลฎีกาได้ตีความว่า “ใช้บังคับไม่ได้เพราะขัดต่อประเพณีการปกครองประเทศ” (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1602-1603/2509) และต่อมาก็ตีความว่า “ไม่รวมถึงกรณีที่เจ้าของไม่รู้เห็นเป็นใจด้วย” เจ้าของจึงขอคืนได้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 36 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1981/2521, 2676/2521, 2677/2531)

3.1.2.4 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มุ่งเน้นการอนุรักษ์ป่าไม้ให้ดำรงอยู่ ไม่ปล่อยให้มีการใช้สอยจนป่าไม้หมดประเทศ จึงได้หยิบยกเอาป่าใดป่าหนึ่งที่ต้องการสงวนไว้ มาประกาศให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ แล้วจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปดูแลรักษาป่ามิให้ราษฎรบุกรุกทำลาย เท่ากับเป็นการเพิ่มความเข้มงวดในการดูแลรักษาป่าไม้มากกว่าจะให้ควบคุมโดย พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2507 แต่ฉบับเดียว

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ก็ได้วางมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินในการควบคุมดูแลป่าสงวนดังกล่าวดังนี้

มาตรา 35 “บรรดาไม้ ของป่า เครื่องมือ เครื่องใช้ อาวุธ สัตว์พาหนะยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใด ๆ ซึ่งบุคคลใช้หรือได้มาโดยการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ริบเสียทั้งสิ้นโดยไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่”

โดยบทบัญญัติให้ริบทรัพย์สินในการกระทำผิดตามมาตรานี้ ได้ประยุกต์เอา มาตรา 74 และมาตรา 74ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เข้าไว้ด้วยกัน และจัดได้ว่าเป็นโทษที่สำคัญสำหรับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เพราะในบางคดีทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด ประเภทยานพาหนะหรือเครื่องจักรกลอาจมีมูลค่าสูงกว่าโทษปรับหลายเท่าก็ได้ ซึ่งบทบัญญัติในเรื่องการริบทรัพย์สินก็สามารถนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 มาใช้บังคับ โดยยังมีช่องว่างตรงที่ไม่อาจริบทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด จึงได้บัญญัติมาตรา 35 ขึ้นให้มีข้อความตอนท้าย “ให้ริบเสียทั้งสิ้น โดยไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่” เพื่อจะริบทรัพย์สิน แต่ประสงค์จะบังคับให้ศาลต้องพิพากษาริบทุกคดี

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบทบัญญัติในส่วนที่ให้ริบทรัพย์สินของผู้อื่นที่ไม่รู้เห็นเป็นใจด้วย เป็นบทบัญญัติที่ให้ลงโทษผู้ที่มีได้กระทำความผิด จึงขัดกับหลักในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคแรก ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ก็ได้รองรับหลักการนี้เอาไว้เสมอมา ดังนั้น บทบัญญัติในส่วนนี้จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือประเพณีการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตย และใช้บังคับไม่ได้ ดังนั้น อัยการโจทก์จะขอให้ศาลริบทรัพย์สินในกรณีเช่นนี้ไม่ได้หรือหากอัยการเกิดขอให้ศาลริบเพราะเหตุใดก็ได้แล้วแต่ศาลจะพิพากษาให้ริบไม่ได้เช่นกัน หรือ หากพิพากษาริบไปแล้ว หากเจ้าของมาร้องขอคืน ศาลก็ต้องสั่งคืนให้ (นัยคำพิพากษาศาลฎีกา 225/2506, คำพิพากษาศาลฎีกา 1602-1603/2509)

ทั้งนี้ ทรัพย์สินที่อยู่ในเกณฑ์จะต้องริบตามมาตรานี้ แยกออกเป็น 2 พวก คือ ทรัพย์สินซึ่งบุคคลใช้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเป็นหลักเดียวกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ต่างเฉพาะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ให้เป็นดุลพินิจของศาลว่าจะริบหรือไม่ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร อีกทั้งยังให้ดุลพินิจที่จะริบทรัพย์สินซึ่งบุคคลมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำ

ความผิดอีกด้วย จะเห็นได้ว่าตามมาตรา 35 นี้ มิได้เดินตามแนวในพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 และมาตรา 74 ทวิ ซึ่งมีบทบัญญัติที่แตกต่างออกไปตามสมควร และจากการริบทรัพย์ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ถือแนวทางตามประมวลกฎหมายอาญา (บางส่วน) โดยได้เติมข้อความ “ให้ริบเสียทั้งสิ้นโดยไม่คำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่” ลงไป ซึ่งข้อความที่เพิ่มลงไปนั้นผลสุดท้ายก็ไม่สามารถบังคับได้ หากเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่ไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยดังกล่าวนั้นแล้ว

ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดนั้น คงหมายถึง “ไม้” หรือ “ของป่า” ที่ได้มาโดยการฝ่าฝืนมาตรา 14 คำว่า “ได้มา” หมายถึงการได้มาในลักษณะที่เป็นกรรมสิทธิ์ แต่โดยผลของกฎหมายแล้วย่อมไม่ได้กรรมสิทธิ์แท้จริงแต่อย่างไร เพราะการถือเอาไม้หรือของป่าต้องห้ามตามกฎหมาย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319) ทรัพย์ของแผ่นดินผู้ใดจะถือเอาโดยพลการย่อมไม่ได้สิทธิ ไม้หรือของป่านั้นจึงยังคงเป็นของแผ่นดินอยู่ต่อไปตามเดิม โดยริบทรัพย์สินคงเป็นวิธีการเอากลับคืนแก่แผ่นดินซึ่งเป็นเจ้าของเดิมนั่นเอง ทรัพย์สินบางอย่างคงมิใช่ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด เช่น สัตว์ หรือ พืชพรรณที่ผู้บุกรุกป่าสงวนเลี้ยงไว้ในเขตป่าสงวน กระทั่งที่ปลูกสร้างไว้ในป่าสงวน เป็นต้น แต่สิ่งซึ่งผลิตขึ้นมาโดยใช้ดินจากป่าสงวน เครื่องแก้วที่ผลิตจากทรายในป่าสงวน สิ่งประดิษฐ์หรือเครื่องใช้ที่ทำจากไม้ในป่าสงวน หากจับได้คาน้ำคาน้ำในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งสิ่งของดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์อันเกิดจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดก็ไม่น่าจะมีปัญหาว่ามีทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด⁵

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็หาได้บัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้โดยตรง แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ได้ถือแนวทางของประมวลกฎหมายอาญาไว้ ดังนั้น มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นกฎหมายอาญาฉบับนี้จึงไม่สามารถดำเนินการกับดอกผลดังกล่าวได้ซึ่งเป็นไปตามความสอดคล้องตามประมวลกฎหมายอาญาดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น

⁵ ยืนยัด ใจสมุทร, รวมกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้และสัตว์ป่า, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539), หน้า 163.

3.1.2.5 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510

พระราชบัญญัตินี้ได้วางมาตรการดำเนินกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดอันมีสาระสำคัญ ดังปรากฏตาม

มาตรา 154 “บรรดาแร่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ที่บุคคลได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีไว้ในเนื่องในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 132 ทวิ มาตรา 132 ตริ มาตรา 132 จัตวา มาตรา 133 มาตรา 133 ตริ มาตรา 135 มาตรา 138 มาตรา 142 มาตรา 143 มาตรา 145 มาตรา 147 มาตรา 148 มาตรา 148 ทวิ มาตรา 152 หรือมาตรา 152 ทวิ ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

ให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง และเมื่อพนักงานอัยการได้ร้องขอต่อศาลแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันที่มีจำหน่ายในท้องถิ่นอย่างน้อยสองวันติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ทั้งนี้ ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือมีเจ้าของแต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดดังกล่าว อีกทั้งตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วที่จะป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเช่นนั้นเกิดขึ้น หรือไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันแรกของวันประกาศในหนังสือพิมพ์รายวัน ตามวรรคสอง และในกรณีนี้มีให้นำมาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ”

จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวนี้ เห็นได้ว่า ศาลสามารถมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ริบเสียทั้งสิ้นสำหรับบรรดาทรัพย์สิน อันได้แก่ แร่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ที่บุคคลได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีไว้ในเนื่องในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม ซึ่งถือได้ว่าคำสั่งดังกล่าวคำสั่งโดยเด็ดขาดที่ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น

ทั้งนี้ บรรดาทรัพย์สินดังกล่าวที่สามารถริบได้ตามมาตรา 154 นั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่อันเกิดจากการกระทำความผิด ในการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของผู้อำนวยการที่ออกตามมาตรา 9 อัญญา* (มาตรา 132 ทวิ) ในกรณีเจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะใดที่กำลังใช้

* พระราชบัญญัติแรม พ.ศ. 2510 มาตรา 9 อัญญา “ ในเขตควบคุมแรม ให้ผู้อำนวยการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตควบคุมแรมประจำเขตมีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรการในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) เรือซุดหาแรม
  - (ก) กำหนดท้องที่ที่ห้ามมิให้ต่อหรือสร้างเรือซุดหาแรม หรือประกอบหรือสร้างส่วนหนึ่งส่วนใดของเรือซุดหาแรม
  - (ข) กำหนดท้องที่ที่ห้ามมิให้นำเรือซุดหาแรมเข้าไป เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ผู้อำนวยการมอบหมาย
  - (ค) กำหนดท้องที่ที่ห้ามมิให้ต่อเติม แก้ไข หรือซ่อมแซมเรือซุดหาแรม เว้นแต่เป็นเรือที่ได้ปฏิบัติตาม (ข) แล้วและเป็นการต่อเติมแก้ไข หรือซ่อมแซมเล็กน้อย ตามลักษณะและวิธีการที่ผู้อำนวยการกำหนด
  - (ง) กำหนดลักษณะ ชนิด และขนาดของเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ สำหรับใช้ในการทำเหมืองหรือแต่งแรม ที่อนุญาตให้ใช้หรือติดตั้งไว้ในเรือซุดหาแรม
  - (จ) กำหนดสภาพและคุณภาพของแรมรวมทั้งปริมาณสูงสุดของแรมที่จะเก็บหรือมีไว้ในครอบครองในเรือซุดหาแรม โดยจะกำหนดให้แตกต่างกันตามขนาดและคุณภาพของเรือและเงื่อนไขอื่นๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้
  - (ฉ) กำหนดให้มีการจดแจ้งประเภท ขนาด และสมรรถนะของเรือซุดหาแรมต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตลอดจนกำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทำเครื่องหมายเพื่อแสดงประเภทเรือให้เป็นที่สังเกตเห็นได้จากภายนอก ทั้งนี้ ตามวิธีการและหลักเกณฑ์ที่ผู้อำนวยการกำหนด
  - (ช) กำหนดเส้นทางการเดินเรือ ท่าจอดเรือ และท่าพักเรือของเรือซุดหาแรม
- (2) เขตเหมืองแรมและเขตแต่งแรม
  - (ก) กำหนดประเภทและสภาพของเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ สำหรับใช้ในการทำเหมืองหรือในการแต่งแรมที่จะนำมาใช้ในเขตเหมืองแรมหรือในเขตแต่งแรม
  - (ข) กำหนดสภาพและคุณภาพของแรมรวมทั้งปริมาณสูงสุดของแรมที่จะเก็บหรือมีไว้ในครอบครองในเขตเหมืองแรมหรือในเขตแต่งแรม
  - (ค) กำหนดที่ตั้งหรือสภาพของอาคารหรือที่ซึ่งใช้ในการเก็บแรม แต่งแรม หรือมีแรมไว้ในครอบครอง
- (3) มาตรการอื่นๆ
  - (ก) กำหนดเงื่อนไขและวิธีการในการขนแรมหรือเคลื่อนย้ายแรมทั้งทางบกและทางน้ำ กำหนดเส้นทางของยานพาหนะที่ใช้ในการขนแรมหรือเคลื่อนย้ายแรม ท่าจอดและท่าพักยานพาหนะ ตลอดจนเวลาและระยะเวลาที่จะอนุญาตให้ทำการขนแรมหรือเคลื่อนย้ายแรม
  - (ข) กำหนดสภาพและคุณภาพของแรมรวมทั้งปริมาณสูงสุดของแรมที่ผู้ถือใบอนุญาต ผู้ถือประทานบัตร ผู้รับใบอนุญาต หรือผู้ได้รับหนังสืออนุญาต จะเก็บหรือมีไว้ในครอบครองตลอดจนเงื่อนไขหรือระยะเวลาที่บุคคลดังกล่าวจะเก็บหรือมีแรมไว้ในครอบครอง
  - (ค) กำหนดให้ผู้ถือใบอนุญาต ผู้ถือประทานบัตร ผู้รับใบอนุญาตหรือผู้ได้รับหนังสืออนุญาต ทำบัญชีและหรือทำรายงานเกี่ยวกับปริมาณแรมที่เก็บหรือมีไว้ในครอบครอง ทั้งนี้ ตามแบบ หลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาที่ผู้อำนวยการกำหนด
  - (ง) กำหนดสถานที่ตั้งหรือสภาพของอาคารหรือสถานที่ ที่ใช้ในการเก็บแรม พักแรม หรือมีแรมไว้ในครอบครองของผู้รับใบอนุญาตตั้งสถานที่เก็บแรม ผู้รับใบอนุญาตซื้อแรมหรือผู้รับใบอนุญาตมีแรมไว้ในครอบครอง

ในการขนแร่หรือเคลื่อนย้ายแร่ ไม่ติดเครื่องหมายที่ผู้อำนวยการประกาศกำหนดตามมาตรา 9 อัญมณี (3) (๑) (มาตรา 132 ตริ) กรณีขจัดขวาง ฝ่าฝืนหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่ผู้อำนวยการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการ (มาตรา 132 จัตวา) ฝ่าฝืนในการสำรวจแร่หรือทำเหมือง ถ้าได้พบโบราณวัตถุ ซากดึกดำบรรพ์ หรือแร่พิเศษอันมีคุณค่าเกี่ยวกับการศึกษาในทางธรณีวิทยา ตามมาตรา 11 ทั้งนี้ในเขตอาชญาบัตรผูกขาดสำรวจแร่ เขตอาชญาบัตรพิเศษหรือเขตเหมือง แร่ หรือในเขตที่ได้รับใบอนุญาตจัดตั้งสถานที่เพื่อเก็บขังน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทราย หรือในเขตที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ได้กำหนดเขตเพื่อการดังกล่าวแล้ว หากผู้ใดนอกจากผู้ถืออาชญาบัตร ผู้ถือ ประทานบัตรชั่วคราว ผู้ถือประทานบัตร หรือผู้รับใบอนุญาตเข้าไปยึดถือครอบครอง ทำลาย หรือ ทำให้เสื่อมสภาพพื้นที่หรือทรัพยากรในเขตนั้นผู้นั้นมีความผิดตามมาตรา 12 หรือกรณีที่มีผู้ ทำลาย ดัดแปลง เคลื่อนย้าย ถอน หรือทำให้หลุด ซึ่งหลักหมายเขตเหมืองแร่หรือหมุด หลักฐานการแผนที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้จัดทำหลักหมายเขตหรือหมุดดังกล่าวตามมาตรา 14 (มาตรา 133) กรณีฝ่าฝืนในการสำรวจแร่แม้ว่าที่ดังกล่าวจะเป็นที่ส่วนบุคคลก็ตาม (มาตรา 133 ตริ) กรณีฝ่าฝืนข้อห้ามมิให้ผู้ใดทำเหมืองในที่ใดไม่ว่าที่ซึ่งทำเหมืองนั้นจะเป็นสิทธิของบุคคลใด หรือไม่ เว้นแต่จะได้รับประทานบัตรชั่วคราวหรือประทานบัตรตามมาตรา 43 หรือฝ่าฝืนข้อห้าม มิให้ผู้ใดขุดเจาะน้ำเกลือใต้ดินลึกกว่าระดับที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตขุดเจาะน้ำเกลือใต้ดินตามมาตรา 91 ทวิ (มาตรา 135) ฝ่าฝืนหรือไม่ ปฏิบัติตามในกรณีที่ผู้ถือประทานบัตรจะต้องทำเหมืองตามวิธีการทำเหมือง แผนผัง โครงการ และ เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในการออกประทานบัตร และถ้าจะมีการเพิ่มเติมชนิดของแร่ที่จะทำเหมือง หรือเปลี่ยนแปลงวิธีการทำเหมือง แผนผัง โครงการและเงื่อนไขดังกล่าว ผู้ถือประทานบัตร

---

(๑) กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะที่ใช้ในการขนแร่หรือเคลื่อนย้ายแร่ ต้องติดเครื่องหมายที่ ผู้อำนวยการประกาศกำหนดไว้ที่ยานพาหนะนั้น เพื่อแสดงให้บุคคลภายนอกเห็นได้ว่ายานพาหนะดังกล่าวกำลังใช้ในการขนแร่ หรือเคลื่อนย้ายแร่ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ผู้อำนวยการกำหนด

การใช้อำนาจตามมาตรา นี้ จะกำหนดโดยมีเงื่อนไขอย่างไรก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร

เมื่อมีการใช้อำนาจตามมาตรา นี้ เงื่อนไขในการอนุญาตใดๆ ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้อนุญาตไว้แล้วตาม พระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น ให้ยังคงใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับข้อกำหนดตามมาตรา นี้ เว้นแต่ ผู้บัญชาการโดย ความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตควบคุมแร่ประจำเขตจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ข้อกำหนดตามมาตรา นี้ ให้ทำเป็นประกาศและปิดไว้ที่ศาลากลางจังหวัดที่ว่าการอำเภอ และสำนักงานเจ้า พนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ทุกแห่งที่อยู่ในเขตควบคุมแร่ ก่อนวันใช้บังคับไม่น้อยกว่าสามวัน และถ้าคณะกรรมการเขต ควบคุมแร่ประจำเขตเห็นสมควรจะให้ประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันที่มีจำหน่ายในท้องถิ่นตามระยะเวลาที่เห็นสมควรก็ได้ เว้นแต่ เป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วน ผู้บัญชาการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตควบคุมแร่ประจำเขตจะให้ข้อกำหนดมีผลใช้บังคับ ทันทีที่ประกาศก็ได้”

จะต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีก่อนจึงจะทำได้ตามมาตรา 57 หรือการฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติหรือ ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดตามมาตราดังกล่าวดังต่อไปนี้ ในการปลูกสร้างอาคาร เกี่ยวกับการทำเหมือง การจัดตั้งสถานที่เพื่อการแต่งแร่หรือการเก็บขังน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายจะกระทำนอกเขตเหมืองแร่มิได้ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ตามมาตรา 59 ฝ่าฝืนข้อห้ามมิให้ผู้ถือประทานบัตรทำเหมืองใกล้ทางหลวงหรือทางน้ำสาธารณะภายในระยะห้าสิบบเมตร ตามมาตรา 62 ห้ามมิให้ผู้ถือประทานบัตรปิดกั้น ทำลาย หรือกระทำด้วยประการใดให้เป็นการเสื่อมประโยชน์แก่ทางหลวงหรือทางน้ำสาธารณะ ตามมาตรา 63 ห้ามมิให้ผู้ถือประทานบัตรท่อน้ำหรือชักน้ำจากทางน้ำสาธารณะ ไม่ว่าจะอยู่ ภายในหรือภายนอกเขตเหมืองแร่ เว้นแต่ประทานบัตรกำหนดไว้ให้ทำได้ หรือได้รับ ใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ตามมาตรา 64 ห้ามมิให้ผู้ถือประทาน บัตรปล่อยน้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทราย อันเกิดจากการทำเหมืองออกนอกเขตเหมืองแร่ ตามมาตรา 67 ทั้งนี้ น้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายที่ผู้ถือประทานบัตรปล่อยออกนอกเขตเหมืองแร่ แม้ได้ปฏิบัติ ตามมาตรา 67 แล้วก็ดี ผู้ถือประทานบัตรจะต้องจัดการป้องกันมิให้น้ำขุ่นข้นหรือมูลดินทรายนั้น ไปทำให้ทางน้ำสาธารณะตื้นเขินหรือเสื่อมประโยชน์แก่การใช้น้ำนั้นตามมาตรา 68 นอกจากนี้ในการทำเหมืองหรือแต่งแร่ ห้ามมิให้ผู้ถือประทานบัตรกระทำหรือละเว้นกระทำการใด อันน่าจะเป็นเหตุให้แร่ที่มีพิษหรือสิ่งอื่นที่มีพิษก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน ตามมาตรา 69 หรือ ห้ามมิให้ผู้ถือประทานบัตรนำหรือยอมให้ผู้อื่นนำมูลแร่ตลอดจนมูลดินทราย ออกจากเขตเหมืองแร่มาตรา 74 (มาตรา 138)

นอกจากนี้ ยังรวมถึงการฝ่าฝืนข้อห้ามมิให้ผู้ใดขุดหาแร่รายย่อยหรือร่อนแร่ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตขุดหาแร่รายย่อย หรือใบอนุญาตร่อนแร่ตามมาตรา 89 หรือไม่ปฏิบัติ ตามเงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้ประสงค์จะขอรับใบอนุญาตขุดหาแร่รายย่อยหรือใบอนุญาตร่อนแร่ ให้ยื่นคำขออนุญาตอำเภอท้องที่ แล้วให้นายอำเภอท้องที่ส่งเรื่องไปให้เจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ ประจำท้องที่ โดยใบอนุญาตขุดหาแร่รายย่อย หรือใบอนุญาตร่อนแร่ ให้มีอายุเพียงวันที่ 31 ธันวาคมของปีที่ยื่น ตามมาตรา 90 (มาตรา 142) ฝ่าฝืนห้ามมิให้ผู้ใดซื้อแร่เพื่อประกอบธุรกิจ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตซื้อแร่จากเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ตามมาตรา 92 ห้ามมิให้ผู้ใดขายแร่ เว้นแต่ผู้นั้นเป็นผู้ถือประทานบัตรชั่วคราว หรือผู้ถือประทานบัตรหรือตัวแทน ของบุคคลดังกล่าว ผู้รับใบอนุญาตซื้อแร่ หรือตัวแทน ซึ่งได้จดทะเบียนไว้ต่อเจ้าพนักงาน อุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ ผู้รับใบอนุญาตขุดหาแร่รายย่อย หรือเป็นเจ้าของแร่ซึ่งแร่ที่ได้มา จากผู้รับใบอนุญาตขุดหาแร่รายย่อย ผู้รับใบอนุญาตร่อนแร่ ผู้รับอนุญาตจากอธิบดีในกรณี พิเศษเฉพาะครั้งที่ขายนั้น หรือ ผู้ขายโลหะที่ได้จากโลหกรรมตามมาตรา 99 หรือห้ามมิให้ผู้ใดเก็บ

แร่ในทางธุรกิจ ณ ที่ใด ๆ เว้นแต่จะเก็บในสถานที่ซึ่งผู้เก็บได้รับอนุญาตตั้งสถานที่เก็บแร่จากเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่หรือเป็นแร่ที่มีไว้ในครอบครองได้เกินสองกิโลกรัมดังปรากฏในมาตรา 105 * ตามมาตรา 101 (มาตรา 143) ฝ่าฝืนข้อห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตซื้อแร่ ซื้อแร่ในที่อื่นนอกสถานที่ที่ระบุในใบอนุญาตซื้อแร่ ตามมาตรา 94 (มาตรา 145) ฝ่าฝืนข้อห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตซื้อแร่ หรือผู้รับใบอนุญาตซื้อแร่ นอกสถานที่ซื้อแร่ตามมาตรา 98 หรือ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิขายแร่ตามมาตรา 99 ขายแร่แก่บุคคลใดนอกจากผู้รับใบอนุญาตซื้อแร่หรือผู้รับใบอนุญาตซื้อแร่ นอกสถานที่ เว้นแต่เป็นแร่ที่ได้มาจากการขุดแร่รายย่อยหรือเป็นโลหะที่ได้จากโลหกรรมหรือเป็นแร่ที่ส่งขายนอกราชอาณาจักรโดยตรง ตามมาตรา 100 (มาตรา 147) ฝ่าฝืนข้อห้ามมิให้ผู้ใดมีแร่ไว้ในครอบครองแต่ละชนิดเกินสองกิโลกรัมตามมาตรา 105 หรือห้ามมิให้ผู้ใดขนแร่ตามมาตรา 108 (มาตรา 148) ฝ่าฝืนข้อปฏิบัติที่ผู้ใดประสงค์จะขอรับใบอนุญาตมีแร่ไว้ในครอบครองให้ยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ตามมาตรา 106 หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตมีแร่ไว้ในครอบครองจะมีแร่ไว้ในครอบครองได้แต่เฉพาะในสถานที่ที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตมีแร่ไว้ในครอบครองนั้นเท่านั้น ในกรณีนี้ผู้รับใบอนุญาตมีแร่ไว้ในครอบครองไม่ต้องรับใบอนุญาตตั้งสถานที่เก็บแร่ แต่ต้องได้รับใบอนุญาตขนแร่เมื่อจะขนแร่ออกจากสถานที่นั้น โดยใบอนุญาตมีแร่ไว้ในครอบครองให้มีอายุเพียงวันที่ 31 ธันวาคมของปีที่ออกตามมาตรา 106 หรือกรณีที่ผู้ใดประสงค์จะขอรับใบอนุญาตขนแร่ ให้ยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงาน

* มาตรา 105 “ห้ามมิให้ผู้ใดมีแร่ไว้ในครอบครองแต่ละชนิดเกินสองกิโลกรัมเว้นแต่

- (1) เป็นแร่ที่ได้รับใบอนุญาตมีแร่ไว้ในครอบครอง หรือเป็นแร่ที่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 103 ทวิ
- (2) เป็นแร่ที่ได้มาจากการสำรวจแร่เพื่อนำไปวิเคราะห์หรือวิจัยไม่เกินปริมาณที่กำหนดไว้ในอาชญาบัตร
- (3) เป็นแร่ที่ได้มาจากการทำเหมืองในเขตเหมืองแร่ที่เก็บแร่นั้นไว้
- (4) เป็นแร่ที่ได้รับใบอนุญาตขนแร่ให้ขนมาเก็บในสถานที่เก็บแร่ตามใบอนุญาตตั้งสถานที่เก็บแร่
- (5) เป็นแร่ที่อยู่ในระหว่างขนแร่ตามใบอนุญาตขนแร่ หรือเป็นแร่ที่อยู่ในสถานที่พักแร่ตามที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตขนแร่
- (6) เป็นแร่ในสถานที่ซื้อแร่ ซึ่งแร่นั้นได้มาตามเอกสารที่กำหนดไว้ในมาตรา 98
- (7) เป็นแร่ที่ได้รับใบอนุญาตขนแร่ให้ขนมาแต่งแร่หรือประกอบโลหกรรมในเขตแต่งแร่หรือเขตโลหกรรมนั้น
- (8) เป็นแร่ที่ได้มาตามใบอนุญาตขุดหาแร่รายย่อย หรือใบอนุญาตร่อนแร่หรือได้มาตาม (3) วรรคสอง ของมาตรา 92
- (9) เป็นแร่ที่มีไว้ในครอบครองเพื่อการศึกษาหรือวิจัยของสถาบันวิจัยเอกชนที่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี ส่วนราชการ องค์การของรัฐ หรือสถาบันการศึกษา
- (10) เป็นแร่ที่อธิบดีอนุญาตเป็นหนังสือให้มีไว้ในครอบครองเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย หรือ
- (11) เป็นแร่ในสภาพวัตถุสำเร็จรูปที่เป็นเครื่องใช้ เครื่องประดับ ปฏิมากรรม หรือผลผลิตจากกรรมวิธีของโลหกรรมหรืออุตสาหกรรม
- (12) เป็นแร่ที่ได้รับใบอนุญาตขนแร่ให้ขนไปฝากไว้ ณ สถานที่ฝากแร่ตามมาตรา 103 ตริ”

อุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่และต้องแสดงหลักฐานว่าแร่ที่ขอรับใบอนุญาตขนแร่ นั้นได้ชำระค่าภาคหลวงแร่ หรือได้รับอนุญาตให้ผิดการชำระค่าภาคหลวงแร่ นั้นไว้ก่อนแล้วตามมาตรา 109 (มาตรา 148 ทวิ) ฝ่าฝืนข้อห้ามที่มีให้ผู้ใดนำเข้าหรือส่งออกนอกราชอาณาจักรซึ่งแร่ที่อยู่ในความควบคุมเว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตนำเข้าในราชอาณาจักร หรือใบอนุญาตส่งออกนอกราชอาณาจักรตามมาตรา 129 (มาตรา 152) หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดนำเข้าหรือส่งออกนอกราชอาณาจักรซึ่งแร่ที่อยู่ในความควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้ในการยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ตามมาตรา 130 (มาตรา 152 ทวิ)

โดยบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวนั้นจะถูกดำเนินการด้วยมาตรการในการให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าว และเมื่อพนักงานอัยการได้ร้องขอต่อศาลแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันที่มีจำหน่ายในท้องถิ่นอย่างน้อยสองวันติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ทั้งนี้ ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือมีเจ้าของแต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดดังกล่าว อีกทั้งตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วที่จะป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเช่นนั้นเกิดขึ้น หรือไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันแรกของการประกาศในหนังสือพิมพ์รายวัน ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน และในกรณีนี้มีให้นำมาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับกับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้

อย่างไรก็ตาม นอกจากมาตรการดำเนินการทางทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดแห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ตามมาตรา 154 แล้วนั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้มีมาตรการดำเนินการทรัพย์สินอีกลักษณะหนึ่งคือ การให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรืออายัดบรรดาแร่ที่มีไว้ในเนื่องในการกระทำความผิด และเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ที่บุคคลได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือเป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

ไว้เพื่อเป็นหลักฐานในการพิจารณาคดีได้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือจนกว่าคดีจะถึงที่สุด* โดยหากได้มีการฟ้องคดี มาตรการในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวกฎหมายได้ให้นำความในมาตรา 154 วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับกับทรัพย์สินดังกล่าว

ซึ่งจากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ดังกล่าวข้างต้นนั้น ได้มีการบัญญัติให้รับกับบรรดาแร่ที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ในส่วนของดอกผลที่เกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้กฎหมายมิได้มีการบัญญัติไว้ จึงเป็นเหตุให้บรรดาดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวกฎหมายฉบับนี้มิสามารถดำเนินการได้

3.1.2.6 พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514

น้ำมันเชื้อเพลิงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์และมีมูลค่ามากที่สุดในโลก ซึ่งทำให้ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงถูกนำมาเป็นตัวกำหนดภาวะเศรษฐกิจของโลก จะเห็นได้ว่า หากมองภาพรวมของทรัพยากรน้ำมันเชื้อเพลิง เราจะเห็นมูลค่าในเชิงพาณิชย์เป็นสำคัญ ทั้งนี้พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 จึงได้มุ่งหมายในการคุ้มครองหรืออนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นหลัก ตลอดจนมีจุดประสงค์ในการควบคุมดูแล และหามาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการเกี่ยวกับเชื้อเพลิงปฏิบัติตามอย่างเป็นระบบ โดยมาตรการสำคัญมาตรการหนึ่งที่ใช้ในการรักษาให้ทรัพยากรเชื้อเพลิงดังกล่าวอยู่อย่างยาวนาน ดังปรากฏดังนี้

---

* พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 15 ทวิ “ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรืออายัดบรรดาแร่ที่มีไว้เนื่องในการกระทำความผิด และเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ที่บุคคลได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือเป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ไว้เพื่อเป็นหลักฐานในการพิจารณาคดีได้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือจนกว่าคดีจะถึงที่สุด ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของผู้กระทำความผิดหรือของผู้มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ และเมื่อได้มีการฟ้องคดีให้นำความในมาตรา 154 วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับ

ในกรณีที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอรับทรัพย์สินคืนภายในกำหนดหกเดือนนับแต่วันทราบหรือถือว่าได้ทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ทั้งนี้ เว้นแต่อธิบดีจะใช้อำนาจประกาศหาตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองตามมาตรา 15 เบญจ”

มาตรา 111 “บรรดาปิโตรเลียม เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ที่บุคคลได้มา ได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดตามมาตรา 103 มาตรา 104 หรือมาตรา 105 ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมิได้ผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเจ้าของมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดนั้น”

ตามที่พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ได้ให้ความหมายของ “ปิโตรเลียม” คือ น้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ ก๊าซธรรมชาติเหลวสารพลอยได้ และสารประกอบไฮโดรคาร์บอนอื่นๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และอยู่ในสภาพอิสระ ไม่ว่าจะจะมีลักษณะเป็นของแข็ง ของหนืด ของเหลว หรือก๊าซ และให้หมายความรวมถึงบรรดาไฮโดรคาร์บอนหนักที่อาจนำขึ้นมาจากแหล่งโดยตรง โดยใช้ความร้อนหรือกรรมวิธีทางเคมี แต่ไม่หมายความรวมถึง ถ่านหิน หินน้ำมัน หรือหินอื่นที่สามารถนำมากลั่นเพื่อแยกเอาน้ำมันด้วยการใช้ความร้อนหรือกรรมวิธีทางเคมีดังกล่าว (มาตรา 4)

ซึ่งหากเกิดการกระทำความผิดเกี่ยวกับฝ่าฝืนการได้รับสัมปทาน โดยผู้ที่ได้สำรวจหรือผลิตปิโตรเลียมอันเป็นของรัฐในสถานที่ใด ไม่ว่าจะสถานที่ดังกล่าวจะเป็นของตนเองหรือบุคคลภายนอกก็ตาม* หรือกรณีผู้รับสัมปทานผู้ใดผลิตปิโตรเลียมโดยมิได้รับอนุญาตจากอธิบดี** หรือ ในกรณีที่มีความจำเป็นเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศหรือเพื่อให้มีปิโตรเลียมเพียงพอับความต้องการใช้ภายในราชอาณาจักร ซึ่งให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศห้ามส่ง

---

* พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 มาตรา 103 “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 วรรคหนึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 มาตรา 23 “ปิโตรเลียมเป็นของรัฐ ผู้ใดสำรวจหรือผลิตปิโตรเลียมในที่ใดไม่ว่าที่นั้นเป็นของตนเองหรือของบุคคลอื่น ต้องได้รับสัมปทาน

การขอสัมปทานให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

แบบสัมปทานให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

** พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 มาตรา 104 “ผู้รับสัมปทานผู้ใดผลิตปิโตรเลียมโดยมิได้รับอนุมัติจากอธิบดี ตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท”

ปิโตรเลียมที่ผู้รับสัมปทานผลิตได้ทั้งหมดหรือบางส่วนออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามส่งไป ณ ที่ใดเป็นการชั่วคราวได้^{*}

ทั้งนี้ หากผู้ใดได้กระทำความผิดดังกล่าวขึ้น บรรดาปิโตรเลียม เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ที่บุคคลได้มา ได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดนี้ ศาลริบเสียได้ทั้งสิ้นโดยมิพักต้องใช้ดุลพินิจในการริบดังกล่าว ไม่ว่าจะมิผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเจ้าของมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดนั้น

อย่างไรก็ตาม จากบรรดาทรัพย์สินที่กฎหมายสามารถริบได้จากการกระทำความผิดนี้ หาได้บัญญัติรวมถึงดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดแต่อย่างใด ดังนั้นพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 จึงไม่สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้

3.1.2.7 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ทั้งที่อยู่ในป่าและที่ออกจากป่าแล้ว โดยมีการควบคุมการค้าสัตว์ป่าที่เคร่งครัดอย่างมาก คงล่าได้เฉพาะเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ เพื่อการเพาะพันธุ์หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะเท่านั้น ทั้งนี้ นอกจากคุ้มครองสัตว์ป่าแล้วยังได้คุ้มครอง “บ้าน” ของสัตว์ป่าคือป่าไม้ให้อยู่รอดปลอดภัยด้วย โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้วางมาตรการต่าง ๆ กับผู้ที่ได้ปฏิบัติฝ่าฝืนบทบัญญัติตามกฎหมายฉบับนี้ โดยเฉพาะมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สิน ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติไว้คือ มาตรา 57 (ทรัพย์สินที่บุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีไว้เนื่องในการกระทำความผิด) และมาตรา 58 (ทรัพย์สินที่ได้มาหรือมีไว้เนื่องในการกระทำความผิด) โดยในที่นี้จะขอ

---

^{*} พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 มาตรา 105 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 61 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสี่แสนบาท”

พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 มาตรา 61 วรรคหนึ่ง “ในกรณีที่มีความจำเป็นเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศหรือเพื่อให้มีปิโตรเลียมเพียงพอับความต้องการใช้ภายในราชอาณาจักร ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศห้ามส่งปิโตรเลียมที่ผู้รับสัมปทานผลิตได้ทั้งหมดหรือบางส่วนออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามส่งไป ณ ที่ใดเป็นการชั่วคราวได้”

กล่าวเฉพาะมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตาม มาตรา 58 ดังต่อไปนี้

มาตรา 58 “บรรดาสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือรังของสัตว์ป่าที่บุคคลได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ศาลสั่งริบเสียทั้งสิ้น

บรรดาสัตว์ที่ศาลสั่งริบ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน และให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชหรือกรมประมง แล้วแต่กรณี นำไปดำเนินการตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ”

มาตราบัญญัติเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 มาตรา 74 ที่ให้ริบบรรดาไม้ และของป่าอันได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิด ซึ่งจัดว่าเป็นโทษอุปกรรมที่ศาลใช้ลงโดยไม่ต้องคำนึงว่ามีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ แม้อัตินั้นศาลจะพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่หากฟังได้ว่าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือรังของสัตว์ป่า เป็นสิ่งที่ได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิด ศาลก็ต้องพิพากษาให้ริบเสียทั้งสิ้น จะใช้ดุลพินิจไม่ริบไม่ได้

ทั้งนี้สิ่งที่มาตรา 74 ให้ริบได้ คือ บรรดาสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือรังของสัตว์ป่าที่บุคคลได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ยังมีสิ่งทำนองเดียวกันที่มาตรานี้ไม่ได้ระบุไว้ เช่น สัตว์ป่าอื่นที่บุคคลล่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตาม มาตรา 36 ล่าในบริเวณวัดหรือในบริเวณสถานที่ที่จัดไว้เพื่อประชาชนใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตาม มาตรา 37 ล่าในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตาม มาตรา 42 วรรคสอง เป็นต้น สัตว์ป่าดังกล่าวนี้มีใช้สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง จึงไม่อาจริบเสียได้ตามมาตรานี้แต่อาจริบได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) ในฐานะทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด โดยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่จะริบหรือไม่ก็ได้ ต่างจากมาตรานี้ที่บังคับศาลให้ริบเสียทั้งสิ้น⁶

⁶ ยืนหยัด ใจสมุทร, รวมกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้และสัตว์ป่า, หน้า 325.

มาตรา 58 แยกเหตุของการริบทรัพย์ออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีแรก สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือรังของสัตว์ป่า ที่บุคคลได้มาจากการกระทำความผิด กรณีที่สอง สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือรังของสัตว์ป่า ที่บุคคลมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิด ซึ่งในที่นี่จะขอศึกษาเฉพาะกรณีที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีแรกเท่านั้น

สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือรังของสัตว์ป่า ที่ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิด หมายถึง การได้มาในลักษณะเป็นเจ้าของ แต่ก็ไม่ถึงกับต้องเป็นกรรมสิทธิ์เพราะกรณีเช่นนี้ผู้นั้นไม่ได้กรรมสิทธิ์ เนื่องจากการเข้าถือเอาสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือรังของสัตว์ป่านั้นต้องห้ามตามกฎหมาย ดังบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319 ที่ว่า “บุคคลอาจได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์แห่งสังหาริมทรัพย์อันไม่มีเจ้าของโดยเข้าถือเอา เว้นแต่การเข้าถือเอานั้นต้องห้ามตามกฎหมายหรือฝ่าฝืนสิทธิของบุคคลอื่นที่จะเข้าถือเอาสังหาริมทรัพย์นั้น” การกระทำความผิดกฎหมายต่าง ๆ เช่น มาตรา 16 ล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง มาตรา 18 เพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง มาตรา 21 เก็บรังของสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง มาตรา 36 ล่าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือเก็บรังสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเหล่านี้ ล้วนทำให้บุคคลได้มาซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือรังของสัตว์ป่า ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ส่วนผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากซากของสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองนั้นมิได้มาจากการกระทำความผิดตามมาตราต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา จึงไม่อาจริบในกรณีดังกล่าวนี้ได้ แต่อาจริบได้ในกรณีเป็นทรัพย์สินที่บุคคลมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิดได้ สำหรับกรณีรังของสัตว์ป่านั้น เนื่องจากมาตรานี้มิได้กำหนดเฉพาะรังของสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง ดังนั้นรังของสัตว์ป่าตามมาตรา 36 มาตรา 41 หรือมาตรา 42 วรรคสอง ที่มีผู้เก็บโดยผิดกฎหมาย ก็อาจริบเสียได้ตามมาตรานี้

ทั้งนี้ ตามที่ มาตรา 58 วรรคสอง บัญญัติว่า บรรดาสิ่งที่ศาลสั่งริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน อันเป็นหลักการเดียวกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 35 ซึ่งในบางกรณีจะเห็นได้ว่าสิ่งนั้นเป็นของแผ่นดินอยู่ก่อนแล้ว เช่น สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองที่ถูกล่ามาจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แม้จะมาตกอยู่ในความครอบครองของผู้ล่า ผู้ล่าก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์ในสัตว์ป่านั้นแต่อย่างใด ทั้งนี้ตามหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319 ดังกล่าว

มาแล้ว สัตว์ป่าที่ถูกล่าจึงยังคงเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินอยู่อย่างเดิม การที่มาตรา 58 วรรคสองบัญญัติให้ตกเป็นของแผ่นดินจึงเป็นการบัญญัติไปตามหลักการริบทรัพย์สินในกฎหมายอาญาทั่วไป แม้จะตกเป็นของแผ่นดินของแผ่นดินซ้ำไปอีกก็คงไม่ทำให้ผิดหลักการแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือรังของสัตว์ป่า ในบางกรณีที่ต้องริบตามมาตรานี้ก่อนถูกริบอาจเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยมาก่อน เช่น มาตรา 18(1) สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้เป็นสัตว์ป่าที่มีไว้เนื่องจากกระทำความผิด ซึ่งต้องริบตามมาตรานี้ หรือกรณีของสัตว์ป่าคุ้มครองที่ได้มาจากการกระทำความผิดหากในระหว่างการได้มานั้นสัตว์ป่าดังกล่าวได้ออกลูกขึ้นมา จะเห็นได้ว่าสัตว์ป่าดังกล่าวเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย เนื่องจากเป็นดอกผลธรรมดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 148 เมื่อศาลมีคำสั่งริบแล้วก็ทำให้กรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน⁷ ซึ่งจะต้องนำไปดำเนินการตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการต่อไป

3.1.3 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการเงินและภาษี

การเงินและภาษีต่างถือเป็นสิ่งสำคัญต่อระบบการคลังของประเทศ ทั้งนี้หากมีบุคคลใดกระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายเกี่ยวกับการเงินและภาษีแก่ประเทศชาติขึ้นนั้น อันเป็นเหตุให้รัฐได้ออกมาตรการสำหรับดำเนินการกับทรัพย์สินเหล่านั้นของผู้กระทำความผิดเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ดังกล่าว ดังต่อไปนี้

3.1.3.1 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2469

ภาษีศุลกากร ถือเป็นอากรที่รัฐเรียกเก็บจากสินค้าขาเข้าและขาออก ไม่ว่าจะ เป็นเงินหรือทรัพย์สินโดยเก็บตามอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือหมายถึงเงินหรือทรัพย์สินที่รัฐเรียกเก็บแก่การนำสินค้าหรือสิ่งของผ่านเข้าหรือออกจากเขตแดนหนึ่งไปยังอีกเขตแดนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นรัฐในรูปใดๆ ก็ได้ ที่ไม่ขึ้นแก่กันโดยมีอำนาจแยกเหนือภูมิอาณาเขต⁸

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า329.

⁸ วิชัย มากวิวัฒน์สุข, กฎหมายภาษีและพิธีการศุลกากร, ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพาณิชย์, 2546), หน้า 9.

ทั้งนี้ กิจการงานศุลกากรได้เจริญเติบโตและขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก ในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายใช้มาตรการทางศุลกากรเป็นเครื่องมือพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นบทบาทในการจัดเก็บภาษีอากรของกรมศุลกากรจึงได้ลดน้อยลง เมื่อเปรียบเทียบรายได้รวมประเภทภาษีอากรประเภทอื่นของรัฐ แต่ในเวลาเดียวกันศุลกากรก็ได้เพิ่มบทบาทในด้านการส่งเสริมการลงทุน การผลิต การส่งออก การจัดเก็บภาษีอากร การส่งออก การจัดเก็บภาษีอากรแทนกรมสรรพากร กรมสรรพสามิต กระทรวงมหาดไทย รวมทั้งควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากร ตลอดจนการเพิ่มศักยภาพในด้านป้องกันและปราบปรามการลักลอบหลีกเลี่ยงภาษีอากร อันเป็นกฎหมายที่ฝ่ายบริหารนำมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายด้านภาษีอากรของรัฐให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งมาตรการที่สำคัญต่อการป้องกันและปราบปรามการลักลอบหลีกเลี่ยงภาษีอากร คือ การริบทรัพย์สิน ที่นำมาใช้กับกฎหมายศุลกากร เพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เป็นผู้พิพากษาหรือมีคำสั่งและศาลเท่านั้นจะเป็นผู้พิจารณาพิพากษา หรือมีคำสั่งให้ริบ และทรัพย์สินที่ศาลพิพากษาให้ริบนั้นให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้⁹ ดังนั้นกฎหมายศุลกากรจึงมีบทบัญญัติที่เป็นการเฉพาะและแตกต่างไปจากหลักความผิดในทางอาญา

โดยทรัพย์สินที่จะถูกริบตามกฎหมายศุลกากรนั้น น่าจะมีความหมายและขอบเขตที่จำกัดว่าเนื่องจากกฎหมายศุลกากร เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีอากรในสินค้าขาเข้าและขาออก ดังนั้น ความรับผิดและมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สิน ก็เฉพาะทรัพย์สินที่สามารถที่จะเคลื่อนย้ายหรือส่งผ่านไปมาได้เท่านั้น ดังนั้น ในความหมายการริบทรัพย์สินของกฎหมายศุลกากร จึงไม่น่าที่จะรวมถึงอสังหาริมทรัพย์ และไม่มีบทบัญญัติให้ริบอสังหาริมทรัพย์ได้เลย ซึ่งกฎหมายของประเทศแคนาดา ได้บัญญัติให้ริบอสังหาริมทรัพย์ในคดีศุลกากรได้ไว้โดยเฉพาะ โดยบัญญัติว่า ให้ริบอาคารที่ตั้งอยู่ในระยะรั้อยหลายจากเขตแดน หากปรากฏว่าอาคารนั้นได้ใช้เป็นที่เก็บของขาเข้าซึ่งเจ้าพนักงานยึดไว้^{*}

ทั้งนี้ การริบทรัพย์สินตามกฎหมายศุลกากรนี้ได้บัญญัติถึงกรณีที่จะทำการริบทรัพย์สินได้ด้วยกันถึง 13 มาตรา ซึ่งถือได้ว่าเป็นของอันพึงต้องริบ มีดังต่อไปนี้

⁹ เฉลิมชัย ศรีเลิศชัยพานิช, “ความรับผิดและโทษในทางอาญาตามกฎหมายศุลกากร,” อุบลพาน, หน้า 57.

^{*} อ้างถึง CUSTOMS ACT R.S.C 1952 มาตรา 197 (2) “ถ้าของขาเข้าซึ่งยึดได้ในอาคารใดภายในระยะรั้อยหลายจากเขตแดนของแคนาดา กับต่างประเทศ ถูกริบไว้ตามกฎหมายให้ยึดแลริบอาคารนั้นไว้เสียด้วยกัน”

1) ของใด ๆ อันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 27* แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ให้ริบเสียสิ้น ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482**

ความผิดดังกล่าวนี้มีพักต้องค้ำประกันว่า บุคคลผู้ใดจะต้องรับโทษหรือหาไม่เป็นบทบังคับที่ให้ศาลริบทรัพย์สินที่เป็นความผิดตามมาตรา 27 นี้โดยเด็ดขาด ศาลจะใช้ดุลพินิจจะริบหรือไม่แต่อย่างใดหาได้ไม่ ไม่ว่าจะมีความผิดฐานพยายามหรือเป็นผู้สนับสนุน จะมีเจตนาหรือไม่ก็ตาม ก็มีความผิดตามมาตรา 27 ที่จะต้องรับโทษเช่นเดียวกับตัวการ ถ้าหากเป็นของที่เนื่องมาจากความผิดตามมาตรา 27 นี้แล้ว ให้ริบของนี้ทั้งสิ้นโดยไม่ต้องค้ำประกันว่าจะมีผู้ต้องรับโทษตามกฎหมายหรือไม่ โดยที่ศาลอาจมีคำพิพากษายกฟ้องแต่ของที่เกิดจากความผิดฐานนี้ต้องริบเสมอ

2) เรือที่อยู่ในเขตท่าและมีสินค้าในเรือ และภายหลังมาปรากฏว่าเรือลำนั้นเบาลอยตัวขึ้น หรือมีแต่อัปเฉา และนายเรือไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าได้ขนส่งสินค้าขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายให้ริบตัวเรื่อนั้นไว้ก็ได้ตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

3) เรือลำใดมีของเป็นหีบ ห่อ ซึ่งมีขนาด หรือลักษณะขัดต่อบทพระราชบัญญัตินี้ หรือบทกฎหมาย หรือประกาศอื่น ให้ริบของนั้นเสีย ตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

---

* พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2469 มาตรา 27 “ผู้ใดนำหรือพาของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้องเข้ามาในพระราชอาณาจักรสยามก็ดี หรือส่ง หรือพาของเช่นว่านี้ออกไปนอกพระราชอาณาจักรก็ดี หรือช่วยเหลือด้วยประการใดๆ ในการนำของเช่นว่านี้เข้ามา หรือส่งออกไปก็ดี หรือย้ายถอนไป หรือช่วยเหลือให้ย้ายถอนไปซึ่งของดังกล่าวนี้จากเรือกำปั่น ท่าเทียบเรือ โรงเก็บสินค้า คลังสินค้า ที่มั่นคง หรือโรงเก็บของโดยไม่ได้รับอนุญาตก็ดี หรือให้ที่อาศัยเก็บ หรือเก็บ หรือซ่อนของเช่นว่านี้ หรือยอม หรือจัดให้ผู้อื่นทำการเช่นว่านี้ก็ดี หรือเกี่ยวข้องด้วยประการใดๆ ในการขนหรือย้ายถอน หรือกระทำการอย่างใดแก่ของเช่นว่านี้ก็ดี หรือเกี่ยวข้องด้วยประการใดๆ ในการหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียค่าภาษีศุลกากร หรือในการหลีกเลี่ยง หรือพยายามหลีกเลี่ยงบทกฎหมายและข้อจำกัดใดๆ อันเกี่ยวแก่การนำเข้า ส่งของออก ขนของขึ้น เก็บของในคลังสินค้า และการส่งมอบของโดยเจตนาจะฉ้อค่าภาษีของรัฐบาล ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่จะต้องเสียสำหรับของนั้นๆ ก็ดี หรือหลีกเลี่ยงข้อห้าม หรือข้อจำกัดอันเกี่ยวแก่ของนั้นๆก็ดี สำหรับความผิดครั้งหนึ่งๆ ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ”

** พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 มาตรา 17 “ของใด ๆ อันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ประกอบด้วยมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 ท่านให้ริบเสียสิ้นโดยมีพักต้องค้ำประกันว่าบุคคลผู้ใดจะต้องรับโทษหรือหาไม่”

- 4) เรือชนิดใดๆ อันมีระวางบรรทุกไม่เกินสองร้อยห้าสิบตัน รถมอเตอร์ยานพาหนะ หีบห่อ หรือภาชนะอื่นใดก็ดี หากได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการย้าย ซ่อนเร้น หรือขนของที่มีได้เสียค่าภาษีหรือที่ต้องจำกัดหรือต้องห้าม ให้ริบเสียสิ้น ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และถ้ามีของอื่นรวมอยู่ในหีบห่อหรือภาชนะอื่น หรือในเรือ รถมอเตอร์ยานพาหนะอันปรากฏว่ามีของที่ยังมิได้เสียค่าภาษีหรือที่ต้องจำกัดหรือต้องห้าม ก็ให้ริบของนั้นๆ เสียด้วยกัน
- 5) ของใด ๆ อันเนื่องด้วยความผิดอันเกี่ยวกับการนำเข้ามาหรือส่งออกไปโดยทางไปรษณีให้ริบตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482
- 6) หีบห่อที่ประสงค์จะส่งออกไปกับเรือลำใด ถ้านายเรือลำนั้นรายงานว่าจะไม่รู้ว่ามีของในหีบห่อดังกล่าวว่ามีของสิ่งใดบ้าง เมื่อพนักงานศุลกากรสั่งให้เปิดหีบห่อนั้นออกตรวจดู ปรากฏว่าในหีบห่อนั้นมีของซึ่งต้องห้ามมิให้นำเข้ามา ก็ให้ริบของนั้นไว้ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469
- 7) ถ้าของใดซึ่งได้ทำทัณฑ์บนหรือให้ประกันไว้ว่า จะส่งออกโดยเรือลำใด มิได้นำลงบรรทุกให้เสร็จก่อนเรือลำนั้นออกให้ริบของนั้นไว้ ตามมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 (เว้นแต่จะได้แจ้งเหตุที่มีได้นำลงบรรทุกนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในทันที ภายหลังที่เรือนั้นออก เพื่อพนักงานจะได้รับรองการบรรทุกขาด)
- 8) ถ้าของใดที่ขอคืนหรือได้อนุญาตคืนค่าภาษีแล้วได้บรรทุกลงเรือ หรือนำไปยังท่าเทียบท่าเรือ ท่าเทียบเรือ หรือที่อื่นเพื่อส่งออกไป และพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบว่าของนั้นไม่ตรงตามใบขนสินค้า บัญชีบรรทุกสินค้า คำร้องขอหรือเอกสารอื่นก็ดี หรือถ้าคำร้องขออันเกี่ยวแก่ของนั้นปรากฏว่าเป็นการทุจริตด้วยประการใดก็ดี ให้ริบของนั้นเสียสิ้น กับทั้งหีบห่อและของสิ่งอื่นที่อยู่ในหีบห่อนั้นด้วยตามมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469
- 9) เรือลำใดบรรทุกสินค้าลง หรือถ่ายสินค้าออก ณ ที่ทอดเรือภายนอกใดๆ ก็ดี หรือ ณ ที่แห่งใดๆ อันมิได้อนุมัติก็ดี โดยมิได้รับความยินยอมของอธิบดี บรรดาสินค้าที่ได้บรรทุกลงหรือขนขึ้นหรือวาง หรือเหลืออยู่ในเรือนั้น ให้ริบเสีย ตามมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469
- 10) บรรดาของที่เก็บในคลังสินค้านั้น ต้องเก็บไว้ในหีบห่อเดิมตามที่ได้นำเข้ามา เว้นแต่ของซึ่งเมื่อได้ขนขึ้นแล้ว ได้รับอนุญาตให้ย้ายหีบห่อได้ ณ ท่าเทียบท่าเรือ หรืออนุญาตให้เอาเข้าร่วมให้เลิกคัด ให้แบ่งแยกกองให้บรรจุหรือกลับบรรจุใหม่ในคลังสินค้า ในกรณี

เช่นนี้ให้เก็บของนั้นไว้ในหีบห่อตามที่เป็นอย่างนี้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จดยางการนั้น และถ้าของนั้นมิได้เก็บไว้ดังกล่าวนี้ก็ดี หรือถ้าในภายหลังได้มีการเปลี่ยนแปลงทำลงแก่ของหรือหีบห่อที่เก็บไว้ นั้นก็ดี เปลี่ยนแปลงในการบรรจุเข้าหีบห่อในคลังสินค้า หรือเปลี่ยนแปลงเครื่องหมายและเลขหมายหีบห่อก็ดี หรือถ้าได้ขนย้ายออกไปจากห้องในคลังสินค้าซึ่งได้เก็บไว้ นั้นก็ดี หากมิได้ทำ ต่อหน้าและได้อนุญาตของพนักงานเจ้าหน้าที่ไซ้รู้ ท่านว่าของและหีบห่อนั้นให้ริบเสียตามมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 (เว้นแต่จะเป็นไปเพื่อส่งมอบตามใบอนุญาตหรือคำสั่ง หรืออำนาจอันถูกต้องสำหรับการนั้น)

11) ของใดที่ได้ยื่นไปขนเพื่อเก็บในคลังสินค้ามิได้เก็บให้ถูกต้องตามใบอนุญาต หรือเมื่อได้เก็บไว้ในคลังสินค้าแล้ว ได้ซ่อนเร้นหรือย้ายขนไปจากคลังสินค้าด้วยประการใดๆ หรือได้รั้อออกจากหีบห่อ หรือย้ายจากหีบห่ออันหนึ่งไปบรรจุในหีบห่ออีกอันหนึ่ง หรือทำด้วยประการอื่นใดก็ดี เพื่อที่จะปน ย้าย หรือซ่อนเร้นโดยมิชอบด้วยกฎหมายไซ้รู้ ให้ริบของนั้นเสียตามมาตรา 92 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

12) ถ้าในเวลาใดเวลาหนึ่ง ปรากฏว่าของในคลังสินค้ามีปริมาณน้อยลงกว่าที่จดไว้ในใบขนสินค้าเดิมเมื่อนำของนั้นเข้าเก็บ และปริมาณที่ต่างกันนี้ไม่มีเหตุผลปรากฏในบันทึกของพนักงานก็ดี หรือไม่ปรากฏในเหตุที่อธิบดีหากได้เห็นสมควรอนุญาตมิให้ต้องคิดค่าภาระติดพันนั้นก็ดี ตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ให้ถือว่าของตามปริมาณที่ต่างกันอันแสดงเหตุมิได้นั้น เป็นของที่ได้ย้ายขนไปโดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงาน และขอให้ริบเสียตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482

13) ของทั้งปวงอันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480 ในเรื่องเกี่ยวกับการขนส่งของหรือพยายามขนส่งของตามทางใด ๆ นอกจากทางอนุมัติหรือในเวลาใด ๆ นอกจากเวลาที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศนักษิกิจจานุเบกษา ให้ริบเสียสิ้นตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480

จากของอันพึงต้องริบตามกฎหมายศุลกากรทั้ง 13 มาตรา ดังกล่าวนับเป็นมาตรการดำเนินกับทรัพย์สินตามกฎหมายศุลกากรที่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นกรณีที่ให้ริบทรัพย์สินโดยเหตุผลและหลักเกณฑ์ที่นอกเหนือไปจากบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา และศาลย่อมมีอำนาจสั่งริบได้ตามกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้

โดยเฉพาะนั้น ซึ่งเหตุแห่งการริบทรัพย์สินอันถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ดังที่ปรากฏตามมาตรา 27 นี้ บทกฎหมายต่างประเทศก็ได้บัญญัติไว้คล้ายคลึงกับบทบัญญัติของไทย เช่น กฎหมายศุลกากรของประเทศอังกฤษ มาตรา 87 บัญญัติไว้ “ผู้ใดนำหรือพาของที่ยังไม่ได้เสียค่าภาษี หรือมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง ของที่นำเข้ามาให้ริบเสีย”¹⁰ และกฎหมายศุลกากรประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 1526(6) “พ่อค้าผู้นำสินค้าเข้ามาในสหรัฐโดยผิดกฎหมาย ในพระราชบัญญัตินี้ สินค้าต้องถูกยึดหรือริบไว้ภายใต้กฎหมายศุลกากร”¹¹ เป็นต้น

นอกจากนี้ การที่ทรัพย์สินอันจะพึงตกเป็นของแผ่นดินได้โดยผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่เกี่ยวข้องแล้วนั้น กฎหมายศุลกากรยังมีวิธีการที่ทรัพย์สินอันพึงตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมายอีกด้วยวิธีการหนึ่ง ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 24 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ว่า

“สิ่งใด ๆ อันจะพึงต้องริบตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ มีอำนาจยึดในเวลาใด ๆ และ ณ ที่ใด ๆ ก็ได้

สิ่งที่ยึดไว้ นั้น ถ้าเจ้าของหรือผู้มีสิทธิไม่มายื่นคำร้องเรียกเอาภายในกำหนดหกสิบวัน สำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือสามสิบวันสำหรับสิ่งอื่น นับแต่วันที่ยึดให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เจ้าของ และให้ตกเป็นของแผ่นดิน โดยมีพักต้องคำนึงว่าจะมีการฟ้องคดีอาญานั้นหรือไม่”

มีข้อสังเกตว่า ทรัพย์สินที่ยึดไว้จะตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 24 นี้ต้องเป็นสิ่งใด ๆ อันพึงจะต้องริบตามพระราชบัญญัติศุลกากรเท่านั้น ซึ่งได้แก่ของอันพึงริบทั้ง 13 มาตราที่กล่าวมาแล้ว ตัวอย่าง ของอันเนื่องด้วยความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรตามมาตรา 27 ซึ่งได้แก่ บรรดาสินค้าหนีภาษี เป็นต้น แต่ถ้าเป็นสิ่งอันต้องริบตามกฎหมายอื่น เช่น ประมวลกฎหมายอาญา แม้จะยึดไว้นานเท่าใด ก็ไม่มีทางที่จะตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมายได้ ต้องนำคดีมาฟ้องศาลเพื่อให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ริบเสียก่อน จึงจะตกเป็นของแผ่นดิน

¹⁰ CUSTOMS AND EXCISE MANAGEMENT ACT 1979, CHAPTER 2 , HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE LONDON : SECTION 87 p. 61.

¹¹ CUSTOMS DUTIES, TITLE 19 : § 1526

ทั้งนี้ มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ถือเป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาดมีพักต้องคำนึงว่า บุคคลผู้ใดจะต้องรับโทษหรือหาไม่เป็นบทบังคับที่ศาลริบทรัพย์สินที่เป็นความผิด ศาลจะใช้ดุลพินิจจะริบหรือไม่แต่อย่างใดหาได้ไม่ ตลอดจนหากทรัพย์สินอันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 27, 36, 96 และ 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 นั้น แม้กระทำโดยไม่มีเจตนาก็เป็นความผิด และของใดๆ อันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 27 ได้มีมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 บัญญัติให้ริบเสีย แม้เจ้าของที่แท้จริงจะมีได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด ศาลก็สั่งริบได้¹² แต่หากเป็นกรณีริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติศุลกากรมาตราอื่นๆ ซึ่งมีใช้มาตรา 17 เจ้าของที่แท้จริงต้องร่วมกระทำความผิดด้วย หรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วยถึงจะริบได้

แต่อย่างไรก็ตาม หากความผิดอันเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2468 มีลักษณะที่เข้าองค์ประกอบความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้ว ซึ่งเป็นทำให้ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นถูกดำเนินการตามกฎหมาย เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรนั้นเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดังกล่าว

3.1.3.2 พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ. 2485

เนื่องจากเมื่อมีการลักลอบส่งหรือนำเงินตราไทยออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย ทางราชการไม่สามารถริบเงินตราไทยจากบุคคลที่ได้ทำการลักลอบนั้นได้ เพราะได้มีคำพิพากษาฎีกาหลายฉบับพิพากษาว่าธนบัตรไทยของกลางมิใช่ “ของ” อันอาจนำไปจำหน่ายเป็นสินค้าอย่างธรรมดาทั่วๆ ไปได้ ดังนั้น ธนบัตรไทยของกลางจึงมิใช่ “ของ” ตามความหมายในกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และไม่สามารถริบได้ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร ฉะนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนั้นพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ. 2485 จึงสมควรกำหนดให้เงินตราไทยเป็น “ของ” ตามความหมายในกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และนอกจากนั้น เพื่อความชัดเจนและขจัดปัญหาต่อไปในอนาคต จึงได้กำหนดให้เงินตราต่างประเทศ ธนาคารบัตรต่างประเทศ และหลักทรัพย์ทั้งของไทยและต่างประเทศเป็น “ของ”

¹² คำพิพากษาฎีกาที่ 119/2482

ตามความหมายในกฎหมายว่าด้วยศุลกากรด้วย อันจะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศได้ต่อไป

ทั้งนี้ การส่งหรือนำเข้า หรือพยายามส่งหรือนำเข้า หรือช่วยเหลือหรือเกี่ยวข้องกับด้วยประการใด ๆ ในการส่งหรือนำเงินตรา เงินตราต่างประเทศ ธนาคารบัตรต่างประเทศ หรือหลักทรัพย์ไม่ว่าของไทยหรือต่างประเทศออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศไทย โดยฝ่าฝืนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวง ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะกระทำด้วยวิธีใด ๆ ให้ถือว่าเป็นการส่งหรือนำของต้องจำกัดออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศไทยอันเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรด้วย และให้นำบทกฎหมายว่าด้วยศุลกากรและอำนาจพนักงานศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น โดยเฉพะอย่างยิ่งที่ว่าด้วยการตรวจของและป้องกันลักลอบหนีศุลกากร การตรวจค้น การยึดและริบของหรือการจับกุมผู้กระทำความผิด การแสดงเท็จและการฟ้องร้อง มาใช้บังคับแก่การกระทำดังกล่าว รวมทั้งบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้อง(มาตรา 8 ทวิ)

จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ. 2485 นี้ได้บัญญัติให้บริบรดาเงินตราของประเทศไทย เงินตราต่างประเทศ ธนาคารบัตรต่างประเทศ หรือหลักทรัพย์ของไทยหรือต่างประเทศ ตามกฎหมายศุลกากร ซึ่งเป็นของที่เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตลอดจนในกรณีของดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ดังที่ได้กล่าวในหัวข้อ 3.1.3.1

3.1.3.3 พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493

พระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่รัฐใช้ในการจัดเก็บค่าแสตมป์สุรา โดยรัฐได้ควบคุมการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวกับสุราทั้ง เชื้อสุรา การทำและการนำเข้าสู่รามาในราชอาณาจักร การกำหนดภาษีสุรา การใช้และการขน การขาย ตลอดจนบทกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนข้อปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

ซึ่งมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ได้บัญญัติไว้ในดังนี้

มาตรา 45 “บริบรดาสุรา เชื้อสุรา และสินค้าที่ทำด้วยสุรา ที่ได้ทำ นำเข้ามาในราชอาณาจักร ขายหรือมีไว้ในครอบครอง อันเป็นการฝ่าฝืนบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ตลอดจน

ภาชนะที่ใส่สิ่งของดังกล่าว รวมทั้งภาชนะและเครื่องกลั่นสำหรับทำสุราให้บริบเป็นของกรมสรรพสามิต”

ทั้งนี้ สังเกตได้ว่า พระราชบัญญัตินี้ได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงาน ซึ่งก็คือ เจ้าพนักงานสรรพสามิต ให้อำนาจในการริบบรรดาสุรา เชื้อสุรา และสินค้าที่ทำด้วยสุรา ที่ได้ทำ นำ เข้ามาในราชอาณาจักร ขายหรือมีไว้ในครอบครอง อันเป็นการฝ่าฝืนบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะเป็นการฝ่าฝืนในการทำและการนำเข้าสู่ราในราชอาณาจักร การเสียภาษีสุรา การใช้และการขนสุรา การขายสุรา ตลอดจนภาชนะที่ใส่สิ่งของดังกล่าว รวมทั้งภาชนะและเครื่องกลั่น สำหรับทำสุรา ให้ตกเป็นของกรมสรรพสามิต

จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายได้ กำหนดให้ดำเนินการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวไว้ในข้างต้น แต่ไม่ได้มีการบัญญัติถึงมาตรการสำหรับดำเนินการกับดอกผลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้หากบรรดาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวปรากฏดอกผลขึ้นมา กฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ก็มิอาจดำเนินการกับดอกผลดังกล่าวได้

3.1.3.4 พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509

พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 เป็นกฎหมายที่รัฐใช้ในการจัดเก็บค่าแสตมป์ ยาสูบ (ภาษี) และบริหารงานยาสูบ ทั้งนี้ยาสูบถือเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจที่รัฐได้ ควบคุมอย่างใกล้ชิดนับตั้งแต่การเพาะปลูกต้นยาสูบ การใช้เมล็ดพันธุ์ การบ่มใบยา การอบใบ ยา การนำเข้า การจำหน่าย การประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องมีการขออนุญาตจากเจ้าพนักงานที่มีอำนาจก่อนที่จะดำเนินกิจการเกี่ยวกับยาสูบในขั้นตอนต่าง ๆ สำหรับ การประกอบอุตสาหกรรมบุหรี่ยีกาแรต (บุหรี่ยี่ที่มวนด้วยกระดาษ) รัฐผูกขาดให้โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ดำเนินการแต่เพียงผู้เดียว

พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มาตรา 4 มีการกำหนดบทนิยามไว้ดังนี้ “ยาสูบ” หมายความว่า บุหรี่ยีกาแรต บุหรี่ยีการ์ บุหรี่ยี่อื่น ยาเส้นปรุง และให้รวมตลอดถึงยาเคี้ยว ด้วย กรณีจะถือว่าบุหรี่ยีกาแรต บุหรี่ยีการ์ บุหรี่ยี่อื่นนั้นพิจารณาได้คือ ถ้ามวนด้วยกระดาษคือ บุหรี่ยีกาแรต ถ้ามวนด้วยใบยาแห้งหรือยาอัดคือ บุหรี่ยีการ์ ถ้ามวนด้วยวัตถุอย่างอื่นคือ บุหรี่ยี่อื่น

การกำหนดขอบเขตบทนิยามของคำว่า “ยาสูบ” ให้รวมถึงบุหรี่อื่น ๆ ซึ่งไม่ว่าจะมวนด้วยวัตถุอื่นใดที่นอกเหนือจากกระดาษหรือใบยาแห้งหรือยาอัดทำให้สามารถนำมาตรการตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มาใช้กับบุหรี่ใด ๆ ที่อาจมีผู้กระทำการที่ไม่สุจริต นำไปทำการปลอมหรือลักลอบค้า เช่น การลักลอบผลิตบุหรี่ที่มีได้อยู่ภายใต้การควบคุมของโรงงานยาสูบ การลักลอบนำบุหรี่ที่ผลิตภายใต้การควบคุมของโรงงานยาสูบออกมานอกระบบ การลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนจากต่างประเทศเพื่อการค้าภายในประเทศ รวมถึงการประกอบอุตสาหกรรมโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจและปลอมแปลงแสตมป์ยาสูบ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นถือได้ว่าเป็นบุหรี่เถื่อนที่ได้มาจากการกระทำความผิดทั้งสิ้น

เนื่องจากรัฐได้กระทำการผูกขาดให้โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ดำเนินการประกอบอุตสาหกรรมบุหรี่ซิการ์เรตหรือที่เข้าใจกันโดยทั่วไปคือ “บุหรี่” แต่เพียงผู้เดียว หรือการเพาะปลูกต้นยาสูบ การใช้เมล็ดพันธุ์ การบ่มใบยา การอบใบยา การนำเข้า การจำหน่าย การประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ ต้องมีการขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ทำให้รัฐมีรายได้ที่เก็บจากผู้ประกอบการในรูปของแสตมป์ยาสูบเป็นจำนวนมากต่อปี ดังนั้นรัฐจึงต้องกำหนดถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509¹³ ว่าจะดำเนินการทำเช่นไรเพื่อมิให้รัฐเกิดความเสียหายหรือเสียหายน้อยที่สุดจากการกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ดังนี้

มาตรา 44 “เมล็ดพันธุ์ยาสูบ ต้นยาสูบ ใบยา ยาอัด ยาเส้น ยาสูบ หรือเครื่องอุปกรณในคดีกระทำความผิดพระราชบัญญัตินี้รวมทั้งหีบห่อ ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบเป็นของกรมสรรพสามิต

บุหรี่ยิการ์เรตและเครื่องอุปกรณในการผลิตบุหรี่ยิการ์เรตในคดีกระทำความผิดบทบัญญัติมาตรา 17 หรือบุหรี่ยิการ์เรตในคดีกระทำความผิดบทบัญญัติมาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 24 หรือมาตรา 27 รวมทั้งหีบห่อ ให้ศาลสั่งริบเป็นของกรมสรรพสามิต”

ทั้งนี้ จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้น ซึ่งโดยให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่จับกุมและปราบปรามมีอำนาจยึดยาเส้นหรือยาสูบของผู้กระทำความผิดหรือของผู้ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งหีบห่อยาเส้นหรือยาสูบนั้น

¹³ สราวุธ พิพัฒน์มโนมัย, “การบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิต: ศึกษากรณีความผิดเกี่ยวกับการค้าบุหรี่เถื่อน”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548) หน้า 63.

อย่างไรก็ตามหากยาเส้นหรือยาสูบรวมทั้งหีบห่อที่ได้ยึดไว้ในตอนแรกนั้น ถ้าไม่ทราบตัวเจ้าของ หรือพนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลไม่พิพากษาให้ริบและผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอรับคืนภายในกำหนดหกเดือนนับแต่วันยึด หรือวันทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือวันที่คำพิพากษาถึงที่สุด แล้วแต่กรณี ให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของกรมสรรพสามิต

แต่ถ้ายาเส้นหรือยาสูบที่ยึดไว้นั้นจะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาจะเกินค่าของยาเส้นหรือยาสูบ อธิบดีหรือเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดี จะจัดการขายทอดตลาดยาเส้นหรือยาสูบรวมทั้งหีบห่อก่อนถึงกำหนดซื้อทรัพย์สินคืน และหากได้เงินเป็นจำนวนสุทธิเท่าใดให้ยึดไว้แทนยาเส้นหรือยาสูบนั้น *

ซึ่งหากต่อมาศาลได้พิพากษาว่ากระทำได้กล่าวมีความผิดจริงตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 บรรดาเมล็ดพันธุ์ยาสูบ ต้นยาสูบ ใบยา ยาอัด ยาเส้น ยาสูบ หรือเครื่องอุปกรณ์รวมทั้งหีบห่อ ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดดังกล่าวให้ตกเป็นของกรมสรรพสามิต ตลอดจนรวมถึงบุหรี่ยิกาแวลต์และเครื่องอุปกรณ์ในการผลิตบุหรี่ยิกาแวลต์ในการกระทำตามมาตรา 17** หรือบุหรี่ยิกาแวลต์ในการกระทำผิดตาม

---

* พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มาตรา 40 “ให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่จับกุมและปราบปรามตามพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจยึดยาเส้นหรือยาสูบของผู้กระทำความผิดหรือของผู้ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งหีบห่อยาเส้นหรือยาสูบนั้น

ยาเส้นหรือยาสูบรวมทั้งหีบห่อที่ได้ยึดไว้ตามความในวรรคแรก ถ้าไม่ทราบตัวเจ้าของ หรือพนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลไม่พิพากษาให้ริบและผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอรับคืนภายในกำหนดหกเดือนนับแต่วันยึด หรือวันทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือวันที่คำพิพากษาถึงที่สุด แล้วแต่กรณี ให้ตกเป็นของกรมสรรพสามิต

ถ้ายาเส้นหรือยาสูบที่ยึดไว้นั้นจะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาจะเกินค่าของยาเส้นหรือยาสูบ อธิบดีหรือเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีจะจัดการขายทอดตลาดยาเส้นหรือยาสูบรวมทั้งหีบห่อก่อนถึงกำหนดตามความในวรรคสองก็ได้ ได้เงินเป็นจำนวนสุทธิเท่าใดให้ยึดไว้แทนยาเส้นหรือยาสูบนั้น”

** พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มาตรา 17 “ผู้ใดประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี

การขออนุญาต การขอใบอนุญาตและเงื่อนไขว่าด้วยการประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ การนำยาอัด ยาเส้น หรือยาสูบออกจากโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ตลอดจนทั้งการทำบัญชี ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ใบอนุญาตที่ออกตามมาตรา 17 นี้สิ้นอายุเมื่อสิ้นปีปฏิทิน

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ปลูกต้นยาสูบพันธุ์ยาสูบพื้นเมืองซึ่งทำยาเส้นจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมืองที่ตนปลูกได้เอง”

มาตรา 18 * มาตรา 19 ** มาตรา 24 *** หรือมาตรา 27 **** รวมทั้งหีบห่อ ให้ศาลสั่งริบเป็นของกรมสรรพสามิต

จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ข้างต้นสังเกตได้ว่าบรรดาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นสามารถดำเนินการริบกับทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาว่ากระทำความผิดจริงตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ส่วนเรื่องของดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้มีการบัญญัติไว้แต่อย่างไร ซึ่งหากเกิดการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นแล้วเกิดดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ก็หาได้สามารถดำเนินการกับดอกผลดังกล่าวได้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามก็เนื่องจากได้มีแนวความคิดให้มีการเพิ่มเติมความผิดมูลฐานขึ้น โดยความผิดเกี่ยวกับยาสูบซึ่งมีความ

---

* พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มาตรา 18 “ให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ บรรจุนยาเส้นหรือยาสูบในซองและปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัตินี้ ก่อนนำออกจากโรงอุตสาหกรรมยาสูบ นอกจากยาเส้นที่ทำจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง

ยาเส้นหรือยาสูบที่ได้รับอนุญาตให้ส่งออกไปขายนอกราชอาณาจักรไม่ต้องปิดแสตมป์ยาสูบ แต่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

** พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มาตรา 19 “ห้ามมิให้ผู้ใดมียาสูบที่ไม่ได้ปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัตินี้ไว้ในครอบครองเกินกว่าห้าร้อยกรัม นอกจากผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ

ให้ผู้มียาสูบที่ไม่ต้องปิดแสตมป์ยาสูบหรือผู้มียาสูบที่ปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัติยาสูบ พุทธศักราช ๒๔๘๖ เกินกว่าห้าร้อยกรัม ปิดแสตมป์ยาสูบให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

*** พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มาตรา 24 “ห้ามมิให้ผู้ใดขายหรือมีไว้เพื่อขายซึ่งยาเส้นหรือยาสูบที่ไม่ได้ปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากยาเส้นที่ทำจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง

ให้ผู้มียาเส้นไว้เพื่อขายที่ไม่ต้องปิดแสตมป์ยาสูบหรือผู้ขายยาเส้นหรือยาสูบที่ปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัติยาสูบ พุทธศักราช ๒๔๘๖ ปิดแสตมป์ยาสูบให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

**** พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มาตรา 27 “ห้ามมิให้ผู้ใดนำเมล็ดพันธุ์ยาสูบ ต้นยาสูบ ใบยา ยาอัด ยาเส้น หรือยาสูบเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดี

การขออนุญาต การออกใบอนุญาตและเงื่อนไขว่าด้วยการนำสิ่งของตามมาตรานี้เข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การขออนุญาตนำสิ่งของตามมาตรานี้เข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อเป็นตัวอย่างสินค้า หรือมิใช่เพื่อการค้าตามจำนวนอันสมควร จะขอเมื่อสิ่งของนั้นมาถึงด่านศุลกากรแล้วก็ได้

เฉพาะยาเส้นหรือยาสูบให้ปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัตินี้ก่อนที่จะรับมอบไปจากเจ้าพนักงานศุลกากร เว้นแต่อธิบดีจะอนุญาตให้ปิดภายหลังตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด”

เกี่ยวเนื่องกับภาษีสรรพสามิต อันเป็นความผิดมูลฐานหนึ่งที่มีการขอเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ดังนั้นหากความผิดมูลฐานดังกล่าวได้มีการเพิ่มเติมขึ้นและความผิดเกี่ยวกับยาสูบได้เข้าองค์ประกอบของการกระทำ ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้ว อันเป็นเหตุ ให้บรรดาดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวสามารถดำเนินการด้วย มาตรการทางทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้

3.1.3.5 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527

ภาษีสรรพสามิตถือเป็นภาษีซึ่งจัดเก็บจากสินค้าที่ผลิตในประเทศและสินค้าที่ นำเข้านั้นถือว่าเป็นภาษีสำหรับการบริโภค (Consumption Tax) อันเป็นภาษีทางอ้อม (Indirect Tax) กล่าวคือ ผู้มีหน้าที่เสียภาษีที่กฎหมายกำหนดไว้มิใช่เป็นผู้รับภาระภาษี (Tax Burden) โดยตรงแต่ภาระภาษีได้ถูกผลักไปยังผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม ภาษีสรรพสามิตโดยทั่วไปจะ เก็บจากสินค้าหรือบริการบางประเภทเท่านั้นจึงเป็นภาษีการขายเฉพาะ (Selective sale tax) ที่นอกเหนือจากการจัดเก็บภาษีสำหรับสินค้าหรือบริการทั่วไป อันเป็นภาษีการขายทั่วไป ทั้งนี้พระราชบัญญัติสรรพสามิต พ.ศ.2527 ยังได้กำหนดมาตรการบังคับทางกฎหมายในการ จัดเก็บภาษีเพื่อให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินถือได้ว่า เป็นมาตรการหนึ่งในการบังคับกับผู้ที่ยพยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษีดังกล่าว

ซึ่งการริบทรัพย์สินโดยศาล พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 ได้กำหนดอำนาจศาลในการริบทรัพย์สินไว้เป็นพิเศษนอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายอาญา (มาตรา 32 ถึงมาตรา 34) ดังนี้

มาตรา 168 “บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ หรือวัตถุอื่นใดซึ่งบุคคลได้ ใช้ในการกระทำความผิด ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบเป็นของกรมสรรพสามิต เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้ เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นด้วยในการกระทำความผิด

สินค้าในการกระทำความผิดที่มีโทษตามมาตรา 147 แสตมป์สรรพสามิตหรือ เครื่องหมายแสดงการเสียภาษีในการกระทำความผิดที่มีโทษตามมาตรา 156 ตลอดจนภาชนะที่ บรรจุสิ่งของดังกล่าว ให้ศาลสั่งริบเป็นของกรมสรรพสามิตไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษา หรือไม่”

จากมาตราดังกล่าวนี้ สังเกตได้ว่า อันที่จริงบรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ หรือวัตถุอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 168 วรรคหนึ่ง ก็คือทรัพย์สินซึ่งได้ใช้ในการ กระทำความผิดทำนองเดียวกับที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(1) นั่นเอง ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาก็ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งริบ และยกเว้นไว้เช่นเดียวกันในกรณีที่ ทรัพย์สินนั้นเป็นของบุคคลอื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 ได้กำหนดไว้เป็นพิเศษเพื่อต้องการให้ทรัพย์สินที่ศาล สั่งริบดังกล่าวตกเป็นของกรมสรรพสามิต ซึ่งศาลจะสั่งริบให้ตกเป็นของส่วนราชการอื่นมิได้

นอกจากนี้มาตรา 168 วรรคสอง ก็ได้กำหนดไว้เป็นพิเศษสำหรับสินค้าในการ กระทำความผิดที่มีโทษตามมาตรา 147* คือสินค้าที่ยังมิได้เสียภาษีโดยถูกต้องซึ่งนำออกจาก โรงงานอุตสาหกรรมหรือคลังสินค้าทัณฑ์บนตามมาตรา 19 และสินค้าที่นำเข้าโดยมิได้เสียภาษี

---

* พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 มาตรา 147 “ผู้ใด

(๑) ผ่าฝืนมาตรา 19

(๒) นำเข้าซึ่งสินค้าที่ยังมิได้เสียภาษี

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่ห้าเท่าถึงยี่สิบเท่าของค่าภาษีที่จะต้องเสีย หรือทั้งจำทั้ง ปรับ”

มาตรา 19 “ห้ามมิให้ผู้ใดนำสินค้าที่ยังมิได้เสียภาษีโดยถูกต้องและครบถ้วนออกไปจากโรงงานอุตสาหกรรม คลังสินค้าทัณฑ์บน คลังสินค้าทัณฑ์บนตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร เขตปลอดอากร หรือเขตอุตสาหกรรมส่งออก เว้นแต่

(1) เป็นการนำสินค้าออกจากโรงงานอุตสาหกรรมไปเก็บไว้ในคลังสินค้าทัณฑ์บน คลังสินค้าทัณฑ์บนตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร เขตปลอดอากร หรือเขตอุตสาหกรรมส่งออก ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด

(2) เป็นการนำสินค้าจากคลังสินค้าทัณฑ์บน คลังสินค้าทัณฑ์บนตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร เขตปลอดอากร หรือเขตอุตสาหกรรมส่งออก กลับคืนไปเก็บไว้ในโรงงานอุตสาหกรรม หรือจากคลังสินค้าทัณฑ์บน คลังสินค้าทัณฑ์บนตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร เขตปลอดอากร หรือเขตอุตสาหกรรมส่งออกแห่งหนึ่งไปเก็บไว้ในคลังสินค้าทัณฑ์บน คลังสินค้าทัณฑ์บนตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร เขตปลอดอากร หรือเขตอุตสาหกรรมส่งออกอีกแห่งหนึ่ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ อธิบดีกำหนด

(3) เป็นกรณีตามมาตรา 52

(4) เป็นกรณีสินค้าที่ได้รับยกเว้นภาษี

(5) เป็นการนำสินค้าออกไปโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายหรือคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย

(6) เป็นการนำสินค้าออกไปจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือคลังสินค้าทัณฑ์บนเพื่อทดสอบประสิทธิภาพในระหว่าง ขั้นตอนการผลิตหรือขั้นตอนการจำหน่าย ทั้งนี้ ตามประเภทสินค้าหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และระยะเวลาที่อธิบดีกำหนด แต่ ระยะเวลาทดสอบประสิทธิภาพของสินค้าในขั้นตอนการจำหน่ายต้องกำหนดไม่เกินสามสิบวัน และในกรณีมีเหตุจำเป็นอธิบดีจะ ขยายเวลาให้ก็ได้ แต่รวมกันแล้วต้องไม่เกินหกสิบวัน”

แสดมปีสรรพสามิตหรือเครื่องหมายการเสียภาษีในการกระทำความผิดที่มีโทษตาม มาตรา 156^{*} ตลอดจนภษาชนะที่บรรจุสิ่งของดังกล่าว ก็ให้ศาลสั่งริบเป็นของกรมสรรพสามิตไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ขอให้สังเกตว่า กรณีทรัพย์สินตามมาตรา 168 วรรคสองนั้น กฎหมายได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องสั่งริบเป็นของกรมสรรพสามิต

อย่างไรก็ตาม แม้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 ได้กำหนดอำนาจศาลในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไว้เป็นพิเศษก็ตาม แต่ในส่วนของดอกผลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวหาได้มีการบัญญัติไว้แต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้เหล่าดอกผลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามภาษีสรรพสามิตดังกล่าวจึงไม่สามารถริบให้ตกเป็นของกรมสรรพสามิตหรือแผ่นดินได้

นอกจากนี้ผู้ที่นำสินค้าที่ยังมิได้เสียภาษีโดยถูกต้องตามกฎหมายออกจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือคลังสินค้าทัณฑ์บนโดยที่ยังมิได้เสียภาษีหรือเสียภาษีไม่ถูกต้องตามมาตรา 19 และผู้ที่นำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักรโดยมิได้เสียภาษี นอกจากจะเป็นความผิดตามมาตรา 147 แล้ว ผู้กระทำยังมีความผิดตามมาตรา 161(1)^{**} หรือมาตรา 162(1)^{***} และมาตรา 164^{****} ด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำเดียวผิดกฎหมายหลายบทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 ถ้ามีการฟ้องคดีต่อศาล ศาลก็ต้องลงโทษตามบทหนักคือมาตรา 147 และต้องสั่งริบของกลางด้วยตามมาตรา 168 วรรคสอง แต่เนื่องจากกรณีนี้ผู้กระทำมีความผิดตามมาตรา 161(2)หรือตามมาตรา 162(1) ด้วย ผู้กระทำความผิดจึงมีหน้าที่ต้องเสียภาษีตามมาตรา 163 ถ้าไม่ชำระภาษีภายในเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายก็ไม่อาจนำสินค้าออก

* พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 มาตรา 156 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 64 วรรคหนึ่ง มาตรา 70 มาตรา 71 มาตรา 72 มาตรา 73 วรรคหนึ่ง มาตรา 74 วรรคหนึ่ง มาตรา 75 มาตรา 76 มาตรา 77 หรือมาตรา 114 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำหรือปรับ”

** พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 มาตรา 161 “ผู้ใด

(1) มีไว้ในครอบครองซึ่งสินค้าโดยรู้ว่าเป็นสินค้าที่ยังมิได้เสียภาษีหรือเสียภาษีไม่ครบถ้วน เว้นแต่ในกรณีซึ่งผู้ประกอบอุตสาหกรรมมิไว้ในโรงอุตสาหกรรมหรือในคลังสินค้าทัณฑ์บน”

*** พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 มาตรา 162 “ผู้ใด

(1) ขายหรือมิไว้เพื่อขายซึ่งสินค้าโดยรู้ว่าเป็นสินค้าที่ยังมิได้เสียภาษีหรือเสียภาษีไม่ครบถ้วน เว้นแต่ในกรณีซึ่งผู้ประกอบอุตสาหกรรมมิไว้ในโรงอุตสาหกรรมหรือในคลังสินค้าทัณฑ์บน”

**** พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 มาตรา 164 “ผู้มีหน้าที่เสียภาษีได้ไม่ยื่นแบบรายการภาษีเพื่อหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ขายทอดตลาดได้ เนื่องจากศาลได้สั่งริบเป็นของกรมสรรพสามิตแล้ว (การขายทอดตลาดสินค้าตามมาตรา 163 เป็นการขายเพื่อบังคับชำระภาษีมิใช่การขายทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบ) ทั้งนี้หน้าที่ของผู้กระทำความผิดยังไม่สิ้นสุด ผู้กระทำความผิดยังมีหน้าที่ต้องเสียภาษีสำหรับสินค้าดังกล่าวอยู่ เพราะไม่มีกฎหมายกำหนดให้ความรับผิดในอันจะต้องเสียภาษีระงับสิ้นไป¹⁴ กรณีนี้ถ้าเห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่ควรจะต้องชำระภาษีอีกก็อาจใช้วิธีการออกประกาศให้ยกเว้นภาษีโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 103^{*} ได้

3.1.4 มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับความผิดที่สอดคล้องกับสากล

ความผิดที่สอดคล้องกับสากลถือได้ว่าเป็นความผิดที่นานาประเทศต่างตระหนักเห็นถึงความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมของแต่ละประเทศและก่อรวมกันให้เกิดปัญหาต่อนานาประเทศได้ ดังนั้นจึงได้หามาตรการดำเนินการกับปัญหาดังกล่าวเหล่านั้น โดยเฉพาะมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอันมีสาระสำคัญดังนี้

3.1.4.1 พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478

การพนัน (Gambling) เป็นกิจกรรมทางสังคมที่มนุษย์ได้กระทำขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสัญชาตญาณเกี่ยวกับการเสี่ยงโชคเพื่อให้ได้มาซึ่งการได้เสีย สัญชาตญาณนี้เป็นสัญชาตญาณที่ติดตัวมนุษย์ส่วนใหญ่มาตั้งแต่กำเนิด ทำให้การพนันปรากฏอยู่ทุกสังคมทุกชนชั้น และสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน จนมีผู้กล่าวว่าการพนันเป็นมรดกของมนุษยชาติ¹⁵

¹⁴ ประภาส คงเอียด, กฎหมายภาษีสรรพสามิต, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542), หน้า434.

* พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 มาตรา 103 “เพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศหรือเพื่อความผาสุกของประชาชน รัฐมนตรีโดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศลดอัตรา หรือยกเว้นภาษีสำหรับสินค้าหรือบริการใด ๆ ได้ ทั้งนี้ จะกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขไว้ด้วยก็ได้

การลดอัตราหรือยกเว้นภาษี การยกเลิกหรือแก้ไขการลดอัตราหรือยกเว้นภาษี ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

¹⁵ อธิคม อินทภูติ, “กฎหมายเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทย,” วารสารนิติศาสตร์ 12,2 (เมษายน 2524):

ทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อการพนันแตกต่างกันออกไป ในบางเวลา บางสังคม บางยุค บางสมัย การพนันเป็นเพียงความสนุกสนาน หรือความบันเทิง รัฐไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป สภาพของชุมชนหรือสังคมเปลี่ยนแปลงไป การพนันอาจกลายเป็นสิ่งต้องห้ามหรือเป็นบาป ทำให้รัฐจำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซง เพื่อรักษาความสงบสุขของสังคม การพนันจึงถูกจัดอยู่ในความผิดประเภท Maja Prohibita การพนันถือเป็นสิ่งที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิด เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่สังคม การพนันเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ และการกระทำความผิดอาญาประเภทอื่นที่ตามมา นานาประเทศจึงต่างยอมรับกันว่าการพนันเป็นสิ่งที่จะต้องควบคุม โดยกฎหมายบ้านเมืองไม่ว่าอย่างเคร่งครัดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งคือมาตรการดำเนินกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด อันถือได้ว่าเป็นมาตรการในการควบคุมทรัพย์สินที่ได้มาจากการพนันที่สำคัญรูปแบบหนึ่งตามที่พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 ได้บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา 10 “ทรัพย์สินพนันกันซึ่งจับได้ในวงการเล่นอันขัดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือขัดต่อข้อความในกฎกระทรวงหรือใบอนุญาตซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ให้ริบเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินซึ่งมิได้เอาออกพนัน

เครื่องมือที่ใช้ในการเล่นนั้น ให้ศาลมีอำนาจริบได้ตามกฎหมายลักษณะอาญา

ประกาศหรือเอกสารอย่างใด ๆ อันมุ่งหมายให้เป็นการชักชวนผู้อื่นให้เข้าเล่นดังกล่าวไว้ในมาตรา 9 วรรค 2 นั้น ตำรวจหรือกรมการอำเภอจะยึดและทำลายเสียก็ได้ถ้าประกาศหรือเอกสารนั้นส่งทางไปรษณีย์ถึงผู้รับที่อยู่ในราชอาณาจักร เจ้าพนักงานไปรษณีย์จะยึดประกาศหรือเอกสารนั้นไว้ก็ได้ แต่เจ้าพนักงานไปรษณีย์ต้องแจ้งให้ผู้รับทราบ ถ้าผู้รับมีข้อโต้แย้งว่าประกาศหรือเอกสารนั้นมิได้เกี่ยวแก่การพนัน ผู้รับจะนำคดีไปฟ้องศาลภายในกำหนด 1 เดือนนับแต่วันที่ได้รับความแจ้งความจากเจ้าพนักงานไปรษณีย์ก็ได้ ถ้าผู้รับมิได้นำคดีไปฟ้องศาลก็ดี หรือเมื่อศาลสั่งยื่นการยึดนั้นก็ดี เจ้าพนักงานไปรษณีย์มีอำนาจทำลายประกาศหรือเอกสารที่ยึดไว้นี้ได้

แต่เจ้าพนักงานไปรษณีย์จะเปิดซองหรือห่อออกดูโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรานี้ไม่ได้ เว้นแต่จะมีเครื่องหมายภายนอกแสดงว่า ในซองหรือในห่อนั้นมีสิ่งที่จะต้องริบและทำลายตามพระราชบัญญัตินี้”

จากบทบัญญัติแห่งมาตรา 10 ดังกล่าวข้างต้น สามารถแบ่งแยกประเภทของทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบได้ 2 ประเภท คือ 1.ทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งการแพ้ชนะพนัน และ 2.ทรัพย์สินที่ใช้เป็นเครื่องมือเล่นพนัน

1) ทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งการแพ้ชนะพนัน

ในที่นี้ ได้แก่ ตัวเงินหรือของรางวัลที่เป็นวัตถุแห่งการแพ้ชนะในการเล่นการพนัน ต้องมีการตกลงที่จ่ายให้กันเมื่อเกิดการแพ้ชนะกัน และต้องมีลักษณะเป็นทรัพย์สินตามกฎหมาย กล่าวคือต้องมีค่ามีราคาและอาจถือเอาได้ เช่น สายยางหรือยางรัดของ แม้จะเป็นทรัพย์สินตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 แต่ก็เป็นสายยางหรือยางรัดของที่ใช้แล้ว เจ้าของได้สละสิทธิ์ทั้งมิได้หวงแหนเก็บไว้ใช้อีกต่อไป ไม่ใช่สายยางหรือยางรัดที่จำเลยซื้อมาสำหรับใช้เป็นสินพนันโดยตรง จำเลยเพียงแต่เก็บเอาทรัพย์สินที่มีมูลค่าน้อยแล้วเจ้าของทิ้งแล้ว เช่นนี้มาใช้เป็นอุปกรณ์การเล่นเพื่อให้รู้ใครแพ้ใครชนะเท่านั้น ยังไม่พอถือว่าเป็นสินพนัน จึงยังถือไม่ได้ว่าการเล่นของจำเลยเป็นการเล่นการพนันเอาทรัพย์สินแก่กัน¹⁶

นอกจากนี้ยังรวมถึงเงินตราหรือรางวัลที่ขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าทำการจับกุมได้ แต่ยังไม่ได้ออกพนันกัน เช่นในกระเป๋าคู่เล่นพุกมาสำหรับใช้เล่นการพนัน หรือเงินกองกลางที่ผู้เล่นเอาไว้หน้าเจ้ามือ ใครชนะก็ได้เป็นเจ้าของไป หรือของรางวัลที่วางไว้สำหรับผู้ที่จับฉลากได้¹⁷

การริบทรัพย์สินที่ใช้เป็นวัตถุแห่งการแพ้ชนะพนันดังกล่าวนี้ กฎหมายสั่งให้ศาลสั่งริบเสียทั้งสิ้น อันเป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด กล่าวคือ ไม่ต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะเป็นของผู้อื่น ซึ่งได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการเล่นการพนันนั้นหรือไม่ แม้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกริบดังกล่าว จะมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเล่นการพนันก็ไม่อาจขอคืนของกลางที่ถูกศาลสั่งริบได้ เช่น จำเลยขอยืมสร้อยคอทองคำของนาย ก. มาเล่นการพนัน จำเลยแพ้พนันต้องให้สร้อยเส้นดังกล่าวแก่ผู้ชนะไป แม้จำเลยยังไม่ได้ให้แก่ผู้ชนะ ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับได้เสียก่อน สร้อยเส้นดังกล่าวก็ต้องถูกศาลสั่งริบโดยถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้เป็นวัตถุแห่งการแพ้

¹⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 2473/2515

¹⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 1542/2508

ชนะพนัน ไม่ต้องคำนึงว่าเป็นทรัพย์สินของใคร แม้จะเป็นของนาย ก. ก็ขอคืนทรัพย์สินดังกล่าวไม่ได้¹⁸ แต่อย่างไรก็ตาม นาย ก. เจ้าของที่แท้จริงก็มีสิทธิฟ้องในคดีแพ่งให้จำเลยชดใช้ได้

2) ทรัพย์สินที่ใช้เป็นเครื่องมือเล่นพนัน

กรณีดังกล่าว ได้แก่ อุปกรณ์ สิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการเล่นการพนัน หรือเพื่อให้การพนันนั้นเล่นได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้การริบทรัพย์สินประเภทดังกล่าวได้ตามหลักกฎหมายอาญา ซึ่งหมายความว่าศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการสั่งริบหรือไม่ก็ได้

ในการสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าว จะต้องพิจารณาว่า ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเล่นการพนันหรือไม่ ซึ่งเครื่องมือบางอย่างอาจใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ คือใช้เล่นการพนันก็ได้ และใช้ประโยชน์อย่างอื่นก็ได้พร้อม ๆ กัน เช่น ตะเกียงที่ให้แสงสว่างในการเล่นการพนันโดยผิดกฎหมาย ถ้าโจทก์ฟ้องขอให้ศาลริบ แต่ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้นำตะเกียงมาใช้เป็นเครื่องอุปกรณ์ในการเล่นเป็นพิเศษอย่างไรแล้ว ศาลก็จะริบตะเกียงนั้นไม่ได้¹⁹ แต่ถ้าปรากฏว่าสิ่งนั้นมีความจำเป็นสำหรับการเล่นการพนันศาลก็อาจสั่งให้ริบได้ เช่น เสื่อ ถ้าใช้ปูรองเล่นการพนันบนสนามหญ้า อาจเห็นได้ว่าจำเป็นสำหรับการเล่นการพนัน เพราะถ้าไม่ใช้เสื่อปูรองเล่นก็เล่นไม่ได้ ศาลก็อาจสั่งริบเสื่อนั้นฐานที่เป็นเครื่องมือกระทำความผิดได้²⁰

ทรัพย์สินบางอย่างสร้างขึ้นหรือประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการเล่นการพนัน โดยเฉพาะ เช่น ลูกเต๋า ไพ่ ศาลก็สามารถสั่งริบได้ ส่วนเครื่องรับโทรทัศน์ถือว่าเป็นเครื่องรับภาพขกมวยจากสถานีโทรทัศน์ ถ้าพนันการขกมวย ไม่ทำให้เครื่องรับโทรทัศน์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเล่นการพนันขกมวยตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 โดยแท้จริง ศาลไม่ริบเครื่องรับโทรทัศน์²¹

¹⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 2543/2508

¹⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 720/2489

²⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 1238/2517

²¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2446/2521

นอกจากการริบโดยศาลแล้ว ยังมีทรัพย์สินอีกประเภทหนึ่งที่ทำให้เจ้าพนักงานมีอำนาจดำเนินการยึดหรือทำลายเสียได้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 10 วรรค 3 คือ ประกาศหรือเอกสารที่มุ่งหมายเป็นการชักชวนให้เล่นการพนัน ซึ่งเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการดำเนินการในที่นี้ คือ ตำรวจหรือกรมการอำเภอ และถ้าประกาศหรือเอกสารนั้นส่งทางไปรษณีย์ถึงผู้รับที่อยู่ในราชอาณาจักร เจ้าพนักงานไปรษณีย์จะยึดเอกสารหรือประกาศนั้นไว้ก็ได้ แต่ต้องแจ้งให้ผู้รับทราบ ถ้าผู้รับโต้แย้งผู้รับต้องนำคดีไปฟ้องศาลภายใน 1 เดือน นับแต่วันรับแจ้ง ถ้าไม่นำคดีไปฟ้อง หรือศาลสั่งยืนยันการยึดเจ้าพนักงานไปรษณีย์มีอำนาจทำลายประกาศหรือเอกสารที่ยึดไว้แล้วได้

จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ปรากฏในพระราชบัญญัตินี้ตามมาตรา 10 เห็นได้ว่าบรรดาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ทั้งตัวเงินหรือของรางวัลที่เป็นวัตถุแห่งการแพ้ชนะในการเล่นการพนัน พระราชบัญญัติฉบับนี้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวให้ตกเป็นของแผ่นดินได้อย่างเด็ดขาดโดยไม่สามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคดีในการริบทรัพย์สินดังกล่าวได้ ส่วนในกรณีของดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวกฎหมายฉบับนี้หาได้มีการบัญญัติไว้แต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ตาม ต่อมาเมื่อได้มีการเพิ่มความผิดเกี่ยวกับการพนันเป็นความผิดมูลฐานในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้น และหากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันได้เข้าลักษณะองค์ประกอบของการฟอกเงินแล้วนั้น ในส่วนของดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด จึงได้นำมาตรการดำเนินกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 3 ได้ อันเป็นเหตุให้ดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวถูกริบไปด้วย

3.1.4.2 พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518

เพื่อเป็นการควบคุมการผลิต การขาย การนำเข้า การส่งออก การนำผ่านหรือการมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาททั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ มิให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของบุคคลและสังคม เนื่องจากวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติหรือที่ได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์นั้น หากใช้ไปในทางที่ผิดอาจก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อสุขภาพของ

บุคคลและสังคมได้ ดังนั้นพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518 จึงได้บัญญัติมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนี้

โดยในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจให้เข้าไปในสถานที่ผลิต สถานที่ขาย สถานที่นำเข้า หรือสถานที่เก็บ ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ ในระหว่างเวลาทำการ เพื่อตรวจสอบให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ รวมถึงมีอำนาจนำวัตถุออกฤทธิ์ในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่างเพื่อตรวจสอบ หรือในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ อาจยึดหรืออายัดวัตถุออกฤทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ตลอดจนภาชนะหรือหีบห่อบรรจุวัตถุออกฤทธิ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวให้ผู้รับอนุญาตและบรรดาผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การขาย การนำเข้าหรือการเก็บ ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ในสถานที่ผลิต สถานที่ขาย สถานที่นำเข้า หรือสถานที่เก็บ อำนวยความสะดวกตามสมควร (มาตรา 49)

ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งภาชนะหรือหีบห่อบรรจุวัตถุออกฤทธิ์ และเอกสารที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ตามมาตรา 49 หรือในกรณีมีการส่งออกหรือนำผ่านซึ่งวัตถุออกฤทธิ์โดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ ถ้าไม่ปรากฏเจ้าของ หรือพนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลไม่พิพากษาให้ริบ และผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอรับคืนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ยึดหรืออายัด หรือวันที่ทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือวันที่ศาลพิพากษาถึงที่สุด ให้ตกเป็นของกระทรวงสาธารณสุข ถ้าสิ่งที่ยึดหรืออายัดไว้ นั้นเป็นของเสียหาย หรือถ้าหิ้วงเข้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย หรือจะเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาเกินราคาของวัตถุออกฤทธิ์ พนักงานเจ้าหน้าที่ จะจัดการขายสิ่งที่ยึดหรืออายัดไว้ก่อนถึงกำหนดตามวรรคหนึ่งก็ได้ เงินจำนวนสุทธิเท่าใดให้ยึดเงินนั้นไว้แทนได้ (มาตรา 50)

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการยึดวัตถุออกฤทธิ์ตามมาตรา 49 หรือตามกฎหมายอื่น และไม่มี การฟ้องคดีต่อศาล เพราะเหตุที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด และพนักงานอัยการสั่งให้งดการสอบสวน หรือเพราะพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือเพราะมีการเปรียบเทียบตามมาตรา 117 ถ้าไม่มีผู้ใดมาอ้างว่าเป็นเจ้าของภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ยึด ให้วัตถุออกฤทธิ์นั้นตกเป็นของกระทรวงสาธารณสุข และให้กระทรวงสาธารณสุขหรือผู้ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขมอบหมายทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามระเบียบที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด แต่หากผู้ที่อ้างเป็นเจ้าของดังกล่าวแสดงต่อคณะกรรมการว่าเป็นเจ้าของที่แท้จริงและไม่ได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการสั่งให้คืนวัตถุออกฤทธิ์แก่เจ้าของ ถ้าวัตถุออกฤทธิ์นั้นยังคงอยู่ในความครอบครองของพนักงานเจ้าหน้าที่

(มาตรา 115 ทวิ) นอกจากนี้ หากบรรดาวัตถุออกฤทธิ์ มีส่วนเกี่ยวกับวัตถุออกฤทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ให้ศาลพิพากษาให้ริบบรรดาวัตถุออกฤทธิ์นั้นเสียทั้งสิ้น (มาตรา 116)

ทั้งนี้ ในกรณีที่มีการฟ้องคดีความผิดเกี่ยวกับวัตถุออกฤทธิ์ต่อศาล และไม่ได้มีการโต้แย้งเรื่องประเภท จำนวนหรือน้ำหนักของวัตถุออกฤทธิ์นั้น ถ้าศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ริบวัตถุออกฤทธิ์ดังกล่าวตามมาตรา 116 หรือตามกฎหมายอื่น และไม่มีคำเสนอว่าผู้เป็นเจ้าของแท้จริงไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ริบวัตถุออกฤทธิ์นั้น ให้กระทรวงสาธารณสุขหรือผู้ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขมอบหมายทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามระเบียบที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด (มาตรา 116 ทวิ)

จากมาตรการดำเนินการริบทรัพย์สินดังกล่าวนั้น เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518 ได้กำหนดถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไว้ กล่าวโดยสรุปมีหลักการเช่นเดียวกันกับการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32 และมาตรา 33 ต่างกันแต่การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาทรัพย์สินที่ริบตกเป็นของแผ่นดิน ส่วนการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518 มาตรา 116 ทวิ กำหนดให้ริบทรัพย์สินให้แก่กระทรวงสาธารณสุขเพื่อทำลาย หรือจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควร แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัตินี้ก็มิได้มีการบัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแต่อย่างใด ดังนั้นหากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติได้เกิดดอกผลขึ้นมา พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ไม่สามารถดำเนินการกับดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเหล่านั้นได้

3.1.4.3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519

ด้วยเหตุที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ซึ่งนับวันจะขยายวงกว้าง จากกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ผู้ประกอบอาชีพบางประเภท และลูกหลานไปสู่นักเรียน นักศึกษา รัฐบาลจึงจำเป็นต้องควบคุมดูแลการป้องกัน และปราบปรามอย่างใกล้ชิด จึงเป็นเหตุให้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 นี้ขึ้น

ดังนั้นเพื่อให้การป้องกันปราบปรามยาเสพติดมีเอกภาพ ความคล่องตัวในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดให้มีประสิทธิภาพ และสามารถยกระดับทรัพยากรทั้งบุคลากรและงบประมาณได้โดยสะดวก รัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายจัดตั้งองค์กร และหน่วยงานขึ้นมาดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล โดยรัฐได้กำหนดในรูปของคณะกรรมการ

ซึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” หรือ “ป.ป.ส.” ซึ่งการดำเนินงานของสำนักงาน ป.ป.ส. นั้นจะทำงานในลักษณะเป็นหน่วยงานประสานงานเป็นหลัก มีให้หน่วยงานที่ปฏิบัติโดยตรง เหมือนเช่นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือกรมศุลกากร

โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวไว้ ดังนั้นเพื่อการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจึงได้ให้อำนาจแก่กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน ซึ่ง ป.ป.ส. แต่งตั้งขึ้นมาดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้เป็นกรณีพิเศษ แตกต่างจากเจ้าหน้าที่อื่น ๆ เช่น ตำรวจ ศุลกากร ให้มีอำนาจยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ทั้งนี้เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายดังกล่าวต้องแสดงเอกสารมอบหมายนั้นต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้งที่ได้ดำเนินการดังกล่าว* เพื่อเป็นการ

---

* พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 มาตรา 14 “เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

(2) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(3) จับกุมบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(4) ยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(5) ค้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(6) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(7) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใดๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชีเอกสาร หรือวัตถุใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบพิจารณา

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดและแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุอันควรสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถาน หรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก เจ้าพนักงานผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไปหรือข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือข้าราชการทหารตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับกองร้อยหรือเทียบเท่าขึ้นไป

ส่งเสริม หรือสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้เป็นไปโดยเร็ว เด็ดขาด และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ ได้วางมาตรการให้ยึดหรืออายัดเฉพาะยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้เท่านั้น โดยมีได้มีการบัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดแต่อย่างใด รวมถึงในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดด้วย ดังนั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงไม่สามารถดำเนินการกับดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้

3.1.4.4 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522

ด้วยเหตุที่ปัจจุบันมียาเสพติดหลายประเภท ได้แพร่ระบาดเข้ามาในประเทศไทย มีทั้งประเภทที่ผลิตได้เองในประเทศ และลักลอบเข้ามาตามชายแดน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดประเภทของยาเสพติดให้ครอบคลุม เพื่อที่จะให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการตามกฎหมายกับผู้กระทำความผิด ตามกฎหมายฉบับนี้ได้ควบคุมการนำเข้ายาเสพติดให้โทษ โดยกำหนดความผิดและโทษสำหรับยาเสพติดให้โทษประเภทต่าง ๆ และให้คำจำกัดความของคำว่า “ยาเสพติดให้โทษ” * ไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ดังกล่าว รวมถึงได้กำหนดประเภทของยาเสพติดให้โทษไว้ 5 ประเภท²² คือ

เจ้าพนักงานตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัว

เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายนั้นเจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องแสดงเอกสารมอบหมายนั้นต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

ในการปฏิบัติการตามมาตรานี้ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ให้เลขาธิการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรา 14 เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี โดยให้รายงานข้อเท็จจริง ปัญหาอุปสรรค ปริมาณการปฏิบัติงาน และผลสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยละเอียด เพื่อให้คณะรัฐมนตรีเสนอรายงานดังกล่าวพร้อมข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา”

* พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 4 “ยาเสพติดให้โทษ” หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและ

- ประเภทที่ 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง ไม่เป็นประโยชน์ทางการแพทย์ เช่น เฮโรอีน (Heroin), อาเซทอร์ฟีน (Acetorphine), แอมเฟตามีน (Amphetamine), เมทแอมเฟตามีน หรือยาบ้า (Methamphetamine), เอ็มดีเอ็มเอ (MDMA) หรือยาอี เป็นต้น
- ประเภทที่ 2 ยาเสพติดให้โทษที่มีประโยชน์ทางการแพทย์ แต่ก็มีโทษมาก จึงต้องใช้ภายใต้การควบคุมของแพทย์ และใช้ในกรณีที่จำเป็นเท่านั้น เช่น ผื่นยา (Medicinal Opium), มอร์ฟีน (Morphine), โคคาอีน หรือ โคเคน (Cocaine), โคเคอีน (Codeine) เป็นต้น
- ประเภทที่ 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีประโยชน์ในทางการแพทย์ และมีโทษน้อยกว่ายาเสพติดให้โทษอื่น ๆ เป็นยาสำเร็จรูปที่ผลิตขึ้นตามทะเบียนตำรับ ที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุขแล้ว มีจำหน่ายตามร้านขายยา เช่น ยาแก้ไอที่มีตัวยาโคเคอีน หรือยาแก้ท้องเสียที่มีตัวยาไดเฟนออกซิน เป็นต้น
- ประเภทที่ 4 สารเคมีที่นำมาใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 เช่น อาเซติก แอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride), อาเซทิลคลอไรด์ (Acetyl Chloride) เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ยาเสพติดประเภทนี้ไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ในการบำบัดรักษาอาการของโรคแต่อย่างใด
- ประเภทที่ 5 ได้แก่ พืชกัญชา พืชกระท่อม พืชฝิ่น และพืชเห็ดขี้ควาย ซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ไม่มีประโยชน์ทางการแพทย์

พระราชบัญญัตินี้ ได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเน้นย้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม รวมถึงมีอำนาจยึด หรืออายัด ยาเสพติดให้โทษที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่น

จิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกาย และจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่”

²² ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่องระบุชื่อและประเภทยาเสพติด.

ใดที่ได้ใช้ หรือใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้โดยการปฏิบัติกรของพนักงานเจ้าที่ดังกล่าวนั้น ให้นำบุคคลที่เกี่ยวข้องอันอาจมีความสะดวกตามสมควรตาม มาตรา 49 *

ในกรณีที่มีการยึดยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 หรือประเภท 3 ตาม มาตรา 49 (2) หรือตามกฎหมายอื่นและไม่มีกรฟ้องคดีต่อศาล ถ้าไม่มีผู้ใดมาอ้างว่าเป็นเจ้าของภายในกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ยึด ให้ยาเสพติดให้โทษนั้นตกเป็นของกระทรวงสาธารณสุข (มาตรา 101) แต่ในกรณีที่มีการยึดยาเสพติดให้โทษในประเภท 4 หรือประเภท 5 ตามมาตรา 49 (2) หรือตามกฎหมายอื่น ไม่ว่าจะมีการฟ้องคดีต่อศาลหรือไม่ก็ตามเมื่อได้มีการตรวจพิสูจน์ชนิดและปริมาณแล้วว่าเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภทดังกล่าวแล้ว โดยบันทึก

---

* พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มาตรา 49 “ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในสถานที่ทำการของผู้รับอนุญาตนำเข้าหรือส่งออก สถานที่ผลิตสถานที่จำหน่าย สถานที่เก็บยาเสพติดให้โทษ หรือสถานที่ที่ต้องได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(2) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมิใช่เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเน้นเข้ากวางจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม

(3) ค้นบุคคลหรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดให้โทษซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(4) ค้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(5) ยึดหรืออายัดยาเสพติดให้โทษที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (2) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ค้นปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดแสดงความสามารถก่อนเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปบันทึกเหตุอันควรเชื่อตามสมควร และให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงเอกสารเพื่อแสดงตนและเอกสารที่แสดงอำนาจในการตรวจค้น รวมทั้งเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถาน สถานที่ค้น เว้นแต่ไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ค้นส่งมอบสำเนาเอกสารและหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ ๗ ขึ้นไป หรือข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าซึ่งมียศตั้งแต่พันตำรวจโทขึ้นไป

พนักงานเจ้าหน้าที่ตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายนั้น

ในการปฏิบัติกรของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้นำบุคคลที่เกี่ยวข้องอันอาจมีความสะดวกตามสมควร ให้รัฐมนตรีจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรานี้ เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี โดยให้รายงานข้อเท็จจริง ปัญหาอุปสรรค ปริมาณการปฏิบัติงาน และผลสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยละเอียด เพื่อให้คณะรัฐมนตรีเสนอรายงานดังกล่าวพร้อมข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา”

รายงานการตรวจพิสูจน์ไว้ ให้กระทรวงสาธารณสุขหรือผู้ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขมอบหมาย ทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามระเบียบที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด (มาตรา 101 ทวิ)

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้บริษัทรพย์สินในบรรดา ยาเสพติดให้โทษ ในประเภท 1 ประเภท 2 ประเภท 4 หรือประเภท 5 เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่นซึ่ง บุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว (มาตรา 102)

จากมาตรการดำเนินกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวข้างต้น สังเกตได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวสามารถดำเนินการกับบรรดา ยาเสพติดให้โทษนั้นได้ แต่ใน กรณีของดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น พระราชบัญญัตินี้มิได้มีการ บัญญัติถึงในส่วนนี้ อันเป็นเหตุให้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการกับดอกผล ของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้

3.1.4.5 พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533

พระราชกำหนดนี้ได้บัญญัติขึ้นสืบเนื่องจากปัจจุบันได้มีการนำสารระเหย หรือ วัตถุ หรือผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป มีสารระเหยผสมหรือเจือปนอยู่ไปใช้สูดดม หรือวิธีอื่นใดอัน ก่อให้เกิดอันตรายอย่างมากต่อผู้สูดดม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนจำนวนมากได้นำสารระเหย ที่ใช้ในอุตสาหกรรมบางอย่างซึ่งหาซื้อได้ง่ายในท้องตลาด เช่น ทินเนอร์ แลคเกอร์ กาวอินทรีย์ สังกะเราะห์ เป็นต้น ไปสูดดม ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและสุขภาพ เป็นการผิด วัตถุประสงค์ของการใช้สารระเหย ดังนั้น จึงได้ตราพระราชกำหนดดังกล่าวขึ้นมา เพื่อควบคุม ป้องกันการใช้สารระเหยไปในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยได้กำหนดมาตรการในการปราบปรามผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในการใช้สารระเหยดังกล่าว ทั้งผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ขาย สารระเหยนี้ นอกจากนี้ มาตรการหนึ่งที่ได้นำมาใช้บังคับด้วย คือ มาตรการในการดำเนินการ กับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามที่ปรากฏคือ

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ตามที่รัฐมนตรีได้แต่งตั้งให้ปฏิบัติเข้าไปในสถานที่ผลิต สถานที่นำเข้า สถานที่ขาย หรือสถานที่ เก็บสารระเหยในระหว่างเวลาทำการ เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชกำหนดนี้ และใน กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชกำหนดนี้ อาจยึดสารระเหยที่มีเหตุ

อันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดดังกล่าว รวมถึงภาชนะบรรจ หรือหีบห่อที่บรรจุสารระเหย หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีได้ (มาตรา 19 วรรคหนึ่ง)

นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการยึดสารระเหยดังกล่าว หรือตามกฎหมายอื่น และไม่มี การฟ้องคดีต่อศาล เนื่องจากไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและพนักงานอัยการสั่งให้ งดการสอบสวน หรือเพราะพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ถ้าไม่มีผู้ใดมาอ้างว่าเป็น เจ้าของภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ยึดสารระเหยนั้น ให้สารระเหยนั่นตกเป็นของ กระทรวงสาธารณสุขต่อไป และให้กระทรวงสาธารณสุขหรือผู้ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขมอบหมาย ทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามระเบียบที่กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดไว้

แต่ถ้าผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของสารระเหยที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ยึดนั้น แสดงต่อ คณะกรรมการได้ว่าเป็นตนผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงและไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ดังกล่าว กฎหมายได้ให้คณะกรรมการสั่งให้คืนสารระเหยแก่เจ้าของ ถ้าสารระเหยนั้นยังคง อยู่ในความครอบครองของพนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 25 ทวิ)

จากรายละเอียดดังกล่าวนี้ สังเกตได้ว่าพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 ได้วางมาตรการสำหรับดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากกากระทำความผิดไว้โดยให้ พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการยึดบรรดาสารระเหยที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดได้ แต่ในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น พระราชกำหนดฉบับนี้มีได้มี การกำหนดไว้แต่อย่างใด

---

* พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 มาตรา 25 ทวิ "ในกรณีที่มีการยึดสารระเหยตาม มาตรา ๑๙ วรรคหนึ่ง หรือตามกฎหมายอื่น และไม่มีการฟ้องคดีต่อศาล เพราะเหตุที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและ พนักงานอัยการสั่งให้งดการสอบสวน หรือเพราะพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีถ้าไม่มีผู้ใดมาอ้างว่าเป็นเจ้าของภายใน กำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ยึด ให้สารระเหยนั่นตกเป็นของกระทรวงสาธารณสุข และให้กระทรวงสาธารณสุขหรือผู้ซึ่งกระทรวง สาธารณสุขมอบหมายทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามระเบียบที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

ถ้าผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของตามวรรคหนึ่ง แสดงต่อคณะกรรมการได้ว่าเป็นเจ้าของที่แท้จริงและไม่ได้รู้เห็นเป็นใจ ด้วยในการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการสั่งให้คืนสารระเหยแก่เจ้าของ ถ้าสารระเหยนั้นยังคงอยู่ในความครอบครองของ พนักงานเจ้าหน้าที่"

3.1.4.6 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ได้มีการนำมาตรารับทรัพย์สินมาใช้บังคับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการทำลายมูลเหตุจูงใจของผู้ประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด ซึ่งถือว่าเป็นอาชญากรรมที่สร้างความเสียหายให้แก่เศรษฐกิจและสังคมโดยรวม จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามเหล่าอาชญากร โดยพระราชบัญญัตินี้ได้มีการขยายขอบเขตของการรับทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เข้าไปพัวพันกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีปริมาณมากและสลับซับซ้อนกว่าทรัพย์สินที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมประเภทอื่นๆ และในกฎหมายฉบับนี้ยังได้กำหนดให้ทรัพย์สินที่ถูกสังเวย ซึ่งตามหลักทั่วไปจะตกเป็นของแผ่นดินให้ตกเป็นของ “กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” อันเป็นกองทุนที่ตั้งขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำทรัพย์สินที่ได้มาจากการรับทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดต่อไป²³

เนื่องจากผู้ค้ายาเสพติดทำการค้าส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์ คือ²⁴

- (1) ต้องการเงิน
- (2) การกระทำการค้าได้ต้องมีเงินทุน โดยนำทรัพย์สินที่ได้จากการค้ายาเสพติดเป็นทุนต่อไป
- (3) เงินที่ได้จากการค้ามักนำไปสู่การกระทำความผิดกฎหมายต่าง ๆ เช่น ซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ ใช้ติดสินบนเจ้าพนักงาน สร้างบริวาร สร้างอำนาจอิทธิพลและใช้อิทธิพลกระทำความผิดกฎหมายในเรื่องอื่น ๆ

²³ วีระพงษ์ บุญโญภาส, สุพัตวรา แผนวิชิต, และจิรวุฒิ ลิปิพันธ์, “การกำหนดความผิดมูลฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์ประกอบอาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการ รวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการยึดอายัดและรับทรัพย์สิน”, หน้า 201 – 207.

²⁴ สุรพล ไตรเวทย์, การรับทรัพย์สินและการพิสูจน์ในคดียาเสพติด, วารสารสำนักงาน ป.ป.ส. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1-2 (มีนาคม 2534 – กุมภาพันธ์ 2535).

นอกจากนี้ ทรัพย์สินส่วนใหญ่ที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด จะได้มาในรูปแบบของเงินแล้ว ยังมีการแปรเปลี่ยนสภาพเป็นทรัพย์สินอย่างอื่น คือนำเงินมาแปรรูปเข้าระบบของธนาคาร เข้าสู่ระบบธุรกิจที่ชอบด้วยกฎหมาย จนก่อเกิดดอกผลที่ได้จากการกระทำความผิดขึ้นมา ดังนั้นแม้จะมีการสอบสวนว่าบุคคลนั้นรวยผิดปกติ โจทก์ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินเหล่านั้นมาจากการกระทำความผิด ศาลก็ไม่สามารถจะสั่งริบทรัพย์สินนั้นได้ ส่วนบรรดาเงินได้เหล่านั้นผู้ค้าก็จะนำมาเป็นทุนในการกระทำความผิดค้ายาเสพติด และ สร้างอิทธิพลไปในทางที่ผิดกฎหมายต่อไปได้

ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ประเภทของทรัพย์สินที่อาจจะถูกริบได้มี 2 ประเภท คือ

1. การริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด
2. การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1) การริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด

การริบทรัพย์สินตามมาตรา 30* แห่งพระราชบัญญัตินี้ ทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ มีลักษณะดังนี้²⁵

---

* พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 “บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีไว้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม

ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง และเมื่อศาลสั่งรับคำร้องแล้ว ให้ศาลสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อได้ว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม

ค่าใช้จ่ายในการประกาศ ให้จ่ายจากเงินของกองทุน

(ก) เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ตามมาตรา 3 คือ การกระทำความผิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า เช่น การผลิต การนำเข้า การส่งออก การจำหน่าย การครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด รวมทั้งการสับคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าว และ ยาเสพติดนั้นเป็นตัวยากำหนดไว้ใน กฎกระทรวง (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้มีจำนวนทั้งสิ้น 25 ชนิด เช่น เฮโรอีน มอร์ฟีน ฝิ่น กัญชา แอมเฟตามีน (ยาบ้า) โคเคน อีเฟรตีน และแอลเอสดี เป็นต้น

(ข) เป็นทรัพย์สินที่เอื้ออำนวยในการกระทำความผิดเท่านั้น คือ

- ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ เครื่องอัดไฮโดรริก ซึ่งใช้ในการอัดเฮโรอีน หรือกัญชาให้เป็นก้อน เพื่อความสะดวกต่อการขนส่งไปจำหน่าย กระตะ กะละมัง ที่ใช้ในกระบวนการเคี้ยวฝิ่นในการผลิตเฮโรอีน รถยนต์ที่ใช้สำหรับการขนส่ง ลำเลียงยาเสพติด ช่างไม้แกะสลักซึ่งใช้บรรจุซุกซ่อนเฮโรอีน เพื่อนำส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

- ทรัพย์สินที่ใช้สำหรับเป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เป็นทรัพย์สินที่เป็นส่วนประกอบในการช่วยให้การกระทำความผิดสำเร็จได้ โดยสะดวกยิ่งขึ้น แต่มีทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความผิดนั้นสำเร็จ คือ แม้ไม่มีทรัพย์สินที่เป็นอุปกรณ์นี้การกระทำความผิดก็อาจสำเร็จได้แต่อาจไม่สะดวก ซึ่งได้แก่ รถยนต์ ที่ใช้สำหรับเป็นพาหนะในการติดต่อเพื่อซื้อขายยาเสพติดหรือสำหรับการควบคุมการลำเลียงยาเสพติดดังกล่าว โทรศัพท์มือถือ ซึ่งใช้สำหรับในการติดต่อเจรจาซื้อขายยาเสพติด เป็นต้น

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือในกรณีที่ปรากฏเจ้าของ แต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบ หรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมิได้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่เริ่มประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันตามวรรคสองในกรณีนี้มีให้นำ มาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ”

²⁵ สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด และกองนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส. สำนักงานนายกรัฐมนตรื พ.ศ. 2543, การยึดอายัด และริบทรัพย์สินคดียาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534, หน้า8.

- ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ได้แก่ วัสดุพลาสติก สกอตเทป ที่เตรียมไว้ในการบรรจุหีบห่อยาเสพติด ไม้ ซึ่งเตรียมไว้เพื่อต่อเป็นลังสำหรับการบรรจุหีบห่อยาเสพติด เป็นต้น

ขั้นตอนการดำเนินการเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินของกลางเหล่านี้ ในชั้นจับกุมและสอบสวนนั้น เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อสำนวนการสอบสวนในคดียาเสพติดนั้นมาถึงชั้นพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะอาศัยความตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 พิจารณายื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดียาเสพติดนั้น เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินของกลางในคดีให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จากนั้นศาลจะสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายอย่างแพร่หลายในท้องถิ่นเป็นเวลา 2 วันติดต่อกัน เพื่อเป็นการแจ้งให้เจ้าของทรัพย์สินมาร้องขอทรัพย์สินคืน โดยต้องมายื่นคำร้องเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ในการประกาศตามกฎหมายนี้กำหนดให้ต้องประกาศทุกกรณี แม้อาจจะทราบตัวผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินก็ตาม

การริบทรัพย์สินของกลางตาม มาตรา 30 นี้ กำหนดให้ริบทรัพย์สินทั้งสิ้น แม้จำเลยในคดีนั้นไม่ถูกลงโทษตามคำพิพากษา แต่การที่ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินนั้นได้ก็ต้องมีการพิจารณาพยานหลักฐานของโจทก์และเจ้าของทรัพย์สินตามกระบวนการดังต่อไปนี้

ก. โจทก์มีหน้าที่นำสืบให้ปรากฏหลักฐานฟังได้ว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ข. เจ้าของทรัพย์สินจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ตนไม่มีโอกาสที่จะทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัย ว่ามีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินของตนไปใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดแล้วแต่กรณี

ค. ถ้าเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวไม่สามารถทำการพิสูจน์ได้ หรือไม่มีผู้ใดร้องขอเข้ามาในคดี ก็ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นได้ภายหลังจากพ้นกำหนด 30 วัน นับแต่วันแรกของการประกาศในหนังสือพิมพ์ ซึ่งในการนี้กฎหมายตัดสิทธิเจ้าของทรัพย์สิน โดยจะอ้างว่าไม่มี

ส่วนในการรู้เห็นในการกระทำความผิดและร้องขอคืนทรัพย์สินภายในเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 ไม่ได้²⁶

สำหรับทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งให้ริบตาม มาตรา 30 นั้น ให้ตกเป็นกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตาม มาตรา 31

2) การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

แต่เดิมกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศไทยนั้น ไม่มีบทบัญญัติกำหนดมาตรการสำหรับการลงโทษริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งต้องอาศัยบทบัญญัติเรื่องการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ โดยแม้จะมีบทบัญญัติการริบทรัพย์สินตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดอยู่บ้าง อันได้แก่ ตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แต่โดยที่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้มีลักษณะพิเศษที่มีความแตกต่างไปจากความผิดอาญาทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีมูลค่ามหาศาล มาตรการริบทรัพย์สินที่ได้กล่าวมาแล้วไม่ได้ครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งนี้จากแนวความคิดของศาลไทยปรากฏว่าทรัพย์สินที่จะถูกริบต้องเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นโดยตรง ซึ่งรู้เห็นเป็นใจในการที่ทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด แต่กรณีที่ทรัพย์สินนั้นได้มีการแปรสภาพไปเป็นอย่างอื่น เช่น นำเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดไปซื้อหุ้นหรือใช้ลงทุนในกิจการที่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้เงินดังกล่าวเป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นจะสามารถติดตามได้หรือไม่ รวมทั้งผลประโยชน์ที่ออกงายมาจากทรัพย์สินเหล่านั้น เช่น ดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดจะสามารถริบทรัพย์สินได้หรือไม่นั้น ตามประมวลกฎหมายอาญามีได้มีการบัญญัติในเรื่องดังกล่าวไว้²⁷

²⁶ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, การยึด อายัด และการริบทรัพย์สินยาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543), หน้า 8-9.

²⁷ เนาวรัตน์ น้อยผล, “การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534”, (วิทยานพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2537), หน้า 54.

ทั้งนี้ เมื่อได้มีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยได้กำหนดให้การริบทรัพย์สินกว้างกว่าการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา คือ ให้ริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่แปรเปลี่ยนสภาพไปแล้วได้ ไม่ว่าจะเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งก็ตาม รวมทั้งให้สิทธิเรียกร้องผลประโยชน์และดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว หน้าที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรา 3 “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด” หมายความว่า เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้หมายความรวมถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อ หรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

มาตรา 22 วรรคท้าย เพื่อประโยชน์ตามมาตรานี้ คำว่า “ทรัพย์สิน” ให้หมายความรวมถึง

- (1) ทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไป สิทธิเรียกร้อง ผลประโยชน์ และดอกผลจากทรัพย์สินดังกล่าว
- (2) หน้าที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา
- (3) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหาที่ได้รับ ขาย จำหน่าย โอน หรือยกย้ายไปเสียในระหว่างระยะเวลาสิบปีก่อนมีคำสั่งยึดหรืออายัดและภายหลังนั้น เว้นแต่ผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์จะพิสูจน์ต่อคณะกรรมการได้ว่า การโอนหรือการกระทำนั้นได้กระทำไปโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดสามารถเทียบเคียงได้กับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) แต่รวมถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดครั้ง

ก่อนด้วย การริบทรัพย์สินประเภทนี้ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินโดยพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ ก่อนเสนอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบตาม มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบจะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

จะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินประเภทนี้มีผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ไม่ใช่โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างเดียวเท่านั้น กฎหมายจึงได้บัญญัติ เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้โดยกำหนดขั้นตอนในการริบทรัพย์สินไว้ แตกต่างกับการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา โดยขั้นตอนดังกล่าวเริ่มต้นด้วย “กระบวนการตรวจสอบทรัพย์สิน” ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน” ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดย ตำแหน่ง โดยปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ อัยการสูงสุดเป็นรองประธาน กรรมการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมบังคับคดี อธิบดีกรม ศุลกากร อธิบดีกรมสรรพากร และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยทำหน้าที่เป็นกรรมการ และเลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ (มาตรา 15)

คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญในขั้นตอนการ ตรวจสอบทรัพย์สิน วินิจฉัยความเกี่ยวเนื่องของทรัพย์สินกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด โดยจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการ กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ (มาตรา 16(3)) ซึ่งขั้นตอนการตรวจสอบทรัพย์สินนี้ ผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน มีสิทธินำพยานหลักฐานมาแสดงว่า ทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบนั้นไม่มีส่วนเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้ตามสมควร ในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ ถ้าผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของ ทรัพย์สินสามารถทำการพิสูจน์ได้ ก็จะไม่มีการดำเนินการใด ๆ กับทรัพย์สินดังกล่าวต่อไป แต่ถ้าหากไม่สามารถทำการพิสูจน์ได้คณะกรรมการก็จะมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าหนึ่งปีนับแต่วันยึดหรืออายัด หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่ต้องหาหนี้ (มาตรา 22)

เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยว่าทรัพย์สินนั้น เป็นทรัพย์สินที่ เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และเสนอพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้อง

ขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินแล้ว หากศาลได้ส่วนเห็นว่าคดีมีมูลว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศาลจะสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้นให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด²⁸

การตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้เป็นคดีอุปกรรมของคดีอาญา กล่าวคือ การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้มีลักษณะเป็นการลงโทษ ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หากพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเป็นความผิดประธานแล้ว จะทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง ต้องคืนทรัพย์สินแก่ผู้เป็นเจ้าของไป แม้ผู้ที่เป็นจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินจะสามารถพิสูจน์ถึงที่มาของตัวทรัพย์สินไม่ได้ก็ตาม หรืออาจกล่าวได้ว่าการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้จะเริ่มต้นที่ตัวผู้ต้องหาที่กระทำความผิดไปหาตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ขั้นตอนเช่นนี้ทำให้การริบทรัพย์สินไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งรวมถึงดอกผลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

จากมาตรการดำเนินกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ บรรดาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดียาเสพติดนั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการบัญญัติให้สามารถริบทรัพย์สินดังกล่าวให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ดังกล่าว

3.1.4.7 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535

“วัตถุอันตราย” อันหมายถึง วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร็อกไซด์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกัมมันตรังสี วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคืองหรือ วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็เคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อมนี้ จากวัตถุอันตรายดังกล่าวปัจจุบันนี้ได้มีสภาพปัญหาเกี่ยวกับตัววัตถุอันตรายที่ทวีความรุนแรง

²⁸ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, การยึด อายัด แลการริบทรัพย์สินคดียาเสพติด, หน้า 10.

มากขึ้น โดยจะมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุดังกล่าวพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดต่อพระราชบัญญัตินี้(มาตรา 54(3))^{*} นี้จึงได้บัญญัติมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด กล่าวคือ

พระราชบัญญัตินี้ได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจค้น กัก ยึด หรืออายัดวัตถุอันตราย รวมถึงภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย สมุดบัญชี เอกสารหรือสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่มีเหตุสงสัยว่ามีการกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้(มาตรา 54(3))^{*} โดยวัตถุอันตรายและสิ่งของใดๆ ที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ดังกล่าวนั้น หากสิ่งของที่ยึดหรืออายัดไว้เป็นของที่เสียหาย หรือถ้าการเก็บไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหายหรืออันตรายที่จะเกิดจากสิ่งของนั้นหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนกับค่าแห่งสิ่งของนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจทำลายหรือจัดการตามควรแก่กรณี โดยคำนึงถึงอันตรายที่อาจเกิดจากวัตถุอันตรายดังกล่าวด้วย แต่ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาแล้วเห็นว่าสิ่งของที่ยึดหรืออายัดไว้มิใช่เป็นทรัพย์สินที่ต้องรับแล้ว หรือพนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ถอนการอายัดหรือคืนวัตถุอันตราย ภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย สมุดบัญชี เอกสารและสิ่งนั้นๆ ให้แก่ผู้ควรได้รับคืนโดยมิชักช้า

ในกรณีที่มีการคืนสิ่งของที่ยึดหรืออายัดไว้ หรือเงินที่ขายได้ดังกล่าวแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งการคืนโดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังภูมิลำเนาของผู้ควรได้รับคืน แต่ในกรณีไม่รู้ตัวผู้ควรได้รับคืนหรือรู้ตัวแต่ไม่รู้ภูมิลำเนาของบุคคลนั้น ถ้าได้ประกาศในหนังสือพิมพ์หนึ่งฉบับที่ได้แพร่หลายในท้องที่ที่ได้ยึดหรืออายัดสิ่งของนั้น หรือการประกาศในหนังสือพิมพ์จะไม่คุ้มกับมูลค่าสิ่งของที่จะคืน ถ้าได้ประกาศไว้ ณ ที่ทำการอำเภอแห่งท้องที่นั้นไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ให้ถือว่าได้มีการแจ้งเมื่อครบกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้ประกาศในหนังสือพิมพ์ หรือวันที่ครบกำหนดการประกาศ ณ ที่ทำการอำเภอ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ผู้ขอรับคืนทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆ ของรัฐที่เกิดขึ้นเพราะการประกาศในหนังสือพิมพ์พร้อมเงินเพิ่มอีกร้อยละยี่สิบของเงินจำนวนดังกล่าว

---

^{*} พระราชบัญญัติว่าด้วยวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 54 “ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(3) ตรวจค้น กัก ยึด หรืออายัดวัตถุอันตราย ภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย สมุดบัญชี เอกสารหรือสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่มีเหตุสงสัยว่ามีการกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้”

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ไม่สามารถจะคืนได้เพราะหาตัวผู้ควรได้รับคืนไม่พบ ก็ให้รักษาสิ่งของที่ยึดไว้ หรือเงินที่จะคืนให้คืนไว้ แล้วแต่กรณี หากภายในหนึ่งปีนับตั้งแต่ได้แจ้งแก่ผู้ควรได้รับคืนและไม่มีผู้ควรได้รับคืนมาขอรับ ก็ให้ตกเป็นของรัฐ(มาตรา 55)*

แต่หากศาลได้มีคำพิพากษาให้รับวัตถุอันตรายเป็นผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองโดยไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัตินี้หรือทรัพย์สินอื่นใด ให้ส่งมอบวัตถุอันตรายนั้นแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบควบคุมวัตถุอันตรายเป็นต้นไปเพื่อทำลายหรือจัดการตามที่เห็นสมควรต่อไป ทั้งนี้ในกรณีที่ต้องทำลายให้ศาลมีคำสั่งในคำพิพากษาให้เจ้าของชำระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นให้แก่ทางราชการด้วย**

---

* พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 55 “วัตถุอันตราย ภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย สมุดบัญชี เอกสารและสิ่งของใดๆ ที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ตามมาตรา 54 (3) ถ้าสิ่งของที่ยึดหรืออายัดไว้เป็นของเสียง่าย หรือถ้าการเก็บไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหายหรืออันตรายที่จะเกิดจากสิ่งของนั้นหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนกับค่าแห่งสิ่งของนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจทำลายหรือจัดการตามควรแก่กรณีโดยคำนึงถึงอันตรายที่อาจเกิดจากวัตถุอันตรายเป็นต้นไปด้วย และให้นำมาตรา 52 วรรคสามและวรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาแล้วเห็นว่าสิ่งของที่ยึดหรืออายัดไว้มิใช่เป็นทรัพย์สินที่ต้องรับตามมาตรา 88 หรือพนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ถอนการอายัดหรือคืนวัตถุอันตรายเป็นต้นไป ภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย สมุดบัญชี เอกสารและสิ่งนั้นๆ ให้แก่ผู้ควรได้รับคืนโดยมิชักช้า

ในกรณีที่มีการคืนสิ่งของที่ยึดหรืออายัดไว้ หรือเงินที่ขายได้ ให้แจ้งการคืนโดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังภูมิลำเนาของผู้ควรได้รับคืน แต่ในกรณีที่ผู้ควรได้รับคืนหรือผู้รู้ตัวแต่ไม่รู้ภูมิลำเนา ถ้าได้ประกาศในหนังสือพิมพ์หนึ่งฉบับที่ได้แพร่หลายในท้องที่ที่ได้ยึดหรืออายัดสิ่งของนั้น หรือการประกาศในหนังสือพิมพ์จะไม่คุ้มกับมูลค่าสิ่งของที่คืน ถ้าได้ประกาศไว้ ณ ที่ทำการอำเภอแห่งท้องที่นั้นไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ให้ถือว่าได้มีการแจ้งเมื่อครบกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้ประกาศในหนังสือพิมพ์ หรือวันที่ครบกำหนดการประกาศ ณ ที่ทำการอำเภอ แล้วแต่กรณี

ผู้ขอรับคืนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆ ของรัฐที่เกิดขึ้นเพราะการประกาศในหนังสือพิมพ์พร้อมเงินเพิ่มอีกร้อยละยี่สิบของเงินจำนวนดังกล่าว

ในกรณีที่ไม่สามารถจะคืนได้เพราะหาตัวผู้ควรได้รับคืนไม่พบ ก็ให้รักษาสิ่งของที่ยึดไว้ หรือเงินที่จะคืนให้คืนไว้ แล้วแต่กรณี หากภายในหนึ่งปีนับตั้งแต่ได้แจ้งแก่ผู้ควรได้รับคืนและไม่มีผู้ควรได้รับคืนมาขอรับ ก็ให้ตกเป็นของรัฐ”

** พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 88 “วัตถุอันตรายเป็นผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองโดยไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัตินี้ ภาชนะของวัตถุอันตรายเป็นต้นไป เครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง หรือทรัพย์สินอื่น บรรดาที่ศาลมีคำพิพากษาให้รับ ให้ส่งมอบแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบควบคุมวัตถุอันตรายเป็นต้นไปเพื่อทำลายหรือจัดการตามที่เห็นสมควรต่อไป

ในกรณีที่ต้องทำลายให้ศาลมีคำสั่งในคำพิพากษาให้เจ้าของชำระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นให้แก่ทางราชการด้วย”

จากมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าว สังเกตได้ว่า พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 นี้ได้มีมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอยู่สองลักษณะด้วยกัน คือมาตรการในการยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และมาตรการในการริบวัตถุอันตรายโดยไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัตินี้เช่นกัน ดังได้กล่าวไว้ในข้างต้น อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็หาได้มีการบัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแต่อย่างใด

3.1.4.8 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่ออกเพียงเพื่อสกัดกั้นมิให้ผู้ประกอบอาชญากรรมนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดไปฟอกในรูปแบบต่าง ๆ แล้วนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นกลับมาใช้ประโยชน์เพื่อขยายเครือข่ายในการกระทำความผิดต่อไปอีกได้ พระราชบัญญัติมาตรการปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดมาตรการในการจัดการกับเงินหรือทรัพย์สินทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเหล่านั้น โดยนำเอามาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้บังคับด้วย คือมีการมุ่งที่ตัวทรัพย์สินเป็นสำคัญ หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยทันที โดยไม่มีการพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษตามความผิดมูลฐานนั้น ๆ หรือไม่

ดังนั้น ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงได้บัญญัติจำกัดความของคำว่า “ความผิดมูลฐาน” ไว้โดยเฉพาะว่าหมายถึงความผิดเกี่ยวกับกฎหมายในเรื่องใดบ้าง เพราะผู้ที่กระทำความผิดขอหาฐานฟอกเงินตามมาตรา 5(1) นั้นจะต้องเป็นกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งนำมาฟอกนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในความผิดมูลฐานเท่านั้น ถ้าได้มาจากการกระทำความผิดในความผิดอย่างอื่นซึ่งมิใช่ความผิดมูลฐานตามที่ยกมาไว้ในมาตรา 3 ก็ไม่เป็นความผิดฐานฟอกเงิน

“ความผิดมูลฐาน” คือ ความผิดอาญาที่เป็นเหตุ เป็นที่มา หรือเป็นฐานก่อให้เกิด หรือได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินจากการกระทำความผิด หลังจากนั้นก็มีการนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวไปโอน เปลี่ยนสภาพ หรือกระทำด้วย

ประการใด ๆ เพื่อปกปิด อำพรางที่มาของเงิน หรือทรัพย์สินนั้น ๆ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ เรียกว่า “การฟอกเงิน”

โดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความผิดที่ก่อให้เกิดเงินหรือทรัพย์สินที่อาชญากรนำไปฟอกเงินที่ถือว่าเป็นความผิดฐานฟอกเงิน เรียกว่า “ความผิดมูลฐาน” ซึ่งได้แก่ความผิดอาญา 11 ประเภท ดังนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2. ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นกระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงหรือเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดมูลฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีเฉพาะที่เกี่ยวกับเป็นกระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

3. ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

4. ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สินหรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดยกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

5. ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

6. ความผิดเกี่ยวกับการกระชอก หรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่หรือช่องโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา
7. ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศาลการตามกฎหมายว่าด้วยศาลการ
8. ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา
9. ความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา
10. ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน
11. ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

และได้กำหนดความผิดฐานฟอกเงินไว้ในมาตรา 5 ดังนี้

“ผู้ใด (1) โอน รับโอนหรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อนขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(2) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มาแหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน”

มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่สำคัญตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้วางหลักไว้คือ ทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้จะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยมาตรา 3 ได้กำหนดนิยามไว้ดังนี้

“ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” หมายความว่า

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นการผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นการผิดมูลฐาน

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม(1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอนหรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

ขั้นตอนการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ใน มาตรา 48 โดยคณะกรรมการธุรกรรมจะตรวจสอบรายงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมที่ได้รับรายงานมา ได้แก่ รายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมที่กระทำโดยสถาบันทางการเงิน (มาตรา 13, มาตรา 14) หรือสำนักงานที่ดิน (มาตรา 15) หรือโดยผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมเกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุน (มาตรา 16) หรือได้มาโดยทางอื่น เช่น รายงานการทำธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมาย หรือได้ข้อมูลข่าวสารจากประชาชน หากคณะกรรมการมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการโอนจำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวไม่เกินเก้าสิบวันสำหรับกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการ ป.ป.ง. จะทำการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไปก่อนได้ โดยหลักสำคัญของการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวตามมาตรานี้

ประการแรก จะต้องปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามนิยามข้างต้น และ

ประการที่สอง เมื่อทำการตรวจสอบว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และจะต้องมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า อาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่มีความเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดนั้นด้วย จึงจะใช้อำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนได้

เงื่อนไขทั้งสองประการดังกล่าว ทำให้กรณีแม้ว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใด แต่ทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดจริง แต่ไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้น ก็จะทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้เป็นการชั่วคราวไม่ได้

มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดโดยให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน การร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 49 วรรคหนึ่งนั้น บัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว”

ดังนั้น การร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินจึงสามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

กรณีแรก อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 48 วรรคหนึ่ง คือเมื่อคณะกรรมการธุรกรรมสั่งให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้เป็นการชั่วคราว โดยมีกำหนดระยะเวลาไม่เกินเก้าสิบวันตาม มาตรา 48 วรรคหนึ่ง และต่อมาในช่วงระยะเวลาเก้าสิบวันดังกล่าว ได้ปรากฏหลักฐานอันเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัดดังกล่าว นั้น เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เลขาธิการ ป.ป.ง. จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินก็ได้

กรณีที่สอง เป็นกรณีที่ไม่มีดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้เป็นการชั่วคราวตาม มาตรา 48 วรรคหนึ่ง เนื่องจากไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

แต่จากการตรวจสอบรายงาน ข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมและตรวจสอบธุรกรรม ปรากฏว่ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขาธิการ ป.ป.ง. จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นี้ ก็ได้มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ทำธุรกรรมที่ถูกสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือผู้ที่มีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน โดยมีการเปิดโอกาสให้สามารถทำการแสดงพยานหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือสามารถพิสูจน์ได้ว่าไม่มีเหตุที่จะโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อให้มีคำสั่งในการเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าว และในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินตาม มาตรา 49 เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินอาจยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินนั้นได้ แต่ต้องยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยแสดงให้เห็นว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ (มาตรา 50 วรรคหนึ่ง) หรือหากเป็นกรณีผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ก็สามารถยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนได้ โดยต้องยื่นก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวนั้นตกเป็นของแผ่นดิน เช่นเดียวกัน และต้องแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้รับประโยชน์โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ (มาตรา 50 วรรคสอง)

จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้มีการบัญญัติให้ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้ ตลอดจนดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ดังได้รายละเอียดข้างต้นที่ได้กล่าวแล้ว

3.1.4.9 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 บัญญัติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มีอำนาจ

หน้าที่ในเรื่องการร้องขอให้ทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐตกเป็นของแผ่นดินได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด อันมีที่มาจากสภาพความเป็นจริงในทางกฎหมายที่ว่า การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยการให้มาตรการดำเนินการทางอาญาในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ไม่สามารถนำมาใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดได้โดยสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะมาตรการลงโทษบุคคลในคดีอาญาจะต้องอาศัยการพิสูจน์ข้อเท็จจริงจนปราศจากความสงสัยว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริง หากมีข้อสงสัยตามควร ศาลต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย รัฐธรรมนูญจึงได้สร้างระบบร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพื่อเป็นกลไกการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนอกเหนือจากมาตรการดำเนินคดีอาญา

โดยมาตรการในการดำเนินการตรวจสอบกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ดังปรากฏตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 อันมีรายละเอียดดังนี้

เมื่อมีการกล่าวหาเข้าหลักเกณฑ์ว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐรั่วรัวผิดปกติและมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่ามี การโอน ยักย้าย แปรสภาพ หรือซุกซ่อนทรัพย์สินดังกล่าวตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 78 “ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจสอบพบว่าทรัพย์สินรายใดของผู้ถูกกล่าวหาเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการรั่วรัวผิดปกติและมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่ามี การโอน ยักย้าย แปรสภาพ หรือซุกซ่อนทรัพย์สินดังกล่าว ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกกล่าวหายื่นคำร้องขอผ่อนผันเพื่อขอรับทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์โดยมีหรือไม่มีประกันก็ได้

เมื่อมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. จัดให้มีการพิสูจน์เกี่ยวกับทรัพย์สินโดยเร็ว ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดชั่วคราวมิได้เกี่ยวข้องกับการรั่วรัวผิดปกติ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ต่อไป จนกว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันยึดหรืออายัด หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีนั้น แต่ถ้าสามารถพิสูจน์ได้ก็ให้คืนทรัพย์สินแก่ผู้นั้น”

เมื่อมีการกล่าวหาเข้าหลักเกณฑ์ว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายวณผิดปกติและมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่ามี การโอน ยักย้าย แปรสภาพ หรือซุกซ่อนทรัพย์สิน ดังกล่าวตามที่กฎหมายกำหนด หรือแม้ไม่มีข้อกล่าวหาแต่เป็นกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองร้ายวณผิดปกติ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะเข้ามา ตรวจสอบเหตุดังกล่าวเสียก่อนว่ามีเหตุที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินหรือไม่ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาวินิจฉัยในเบื้องต้นก่อนว่า พฤติการณ์หรือเรื่องที่ถูกกล่าวหานั้นเข้าหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะรับไว้พิจารณาหรือไม่ โดยนำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกกล่าวหาที่ได้ยื่นไว้แล้ว มาพิจารณาประกอบด้วยใน กรณีผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ต้องแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน *

ทั้งนี้หากคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่า ข้อกล่าวหาดังกล่าวเข้าหลักเกณฑ์ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะรับพิจารณาไว้ ทั้งนี้รวมถึงกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองร้ายวณผิดปกติด้วย โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไป

ซึ่งในระหว่างการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หากมีการตรวจพบว่า ทรัพย์สินรายได้ของผู้ถูกกล่าวหาเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการร้ายวณผิดปกติ และมีพฤติการณ์น่าเชื่อถือว่าน่าจะมีการโอน ยักย้าย แปรสภาพ หรือซุกซ่อนทรัพย์สินดังกล่าว คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวได้

พึงต้องข้อสังเกตว่า ทรัพย์สินที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวนั้น จะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการร้ายวณผิดปกติด้วย** ทั้งนี้หากศาลได้มีคำสั่งให้ทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหาที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

---

* พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 75 วรรคหนึ่ง “ในกรณีที่มีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดร้ายวณผิดปกติ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นก่อนว่า พฤติการณ์หรือเรื่องที่ถูกกล่าวหานั้นเข้าหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะรับไว้พิจารณาไว้หรือไม่ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ซึ่งได้แสดงบัญชีรายการทรัพย์สินไว้แล้ว ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. นำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาด้วย”

** พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ได้ นิยามว่า “ร้ายวณผิดปกติ” หมายความว่า การมีทรัพย์สินมากผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ หรือได้ทรัพย์สินมาโดยไม่สมควร สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่

แห่งชาติ มีมติว่าร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติตกเป็นของแผ่นดิน แต่ไม่สามารถบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินเหล่านั้นได้ทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินอื่นของผู้ถูกกล่าวหาได้ภายในอายุความสิบปี แต่ต้องไม่เกินมูลค่าของทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดิน

อย่างไรก็ตาม ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอผ่อนผันเพื่อขอรับทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ก่อนได้ โดยอาจให้หลักประกันไว้หรือไม่ก็ได้

เมื่อมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวไว้ชั่วคราวแล้ว กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. จัดให้ผู้ถูกกล่าวหาทำการพิสูจน์ทรัพย์สินดังกล่าวว่ามีได้เกี่ยวข้องกับการร่ำรวยผิดปกติโดยเร็วเพื่อให้มีการคืนทรัพย์สินแก่ผู้ถูกกล่าวหา หากผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นมีได้มีความเกี่ยวข้องกับการร่ำรวยผิดปกติจริง คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ได้ต่อไป จนกว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมิตติว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ซึ่งต้องไม่เกิน 1 ปีนับแต่วันยึดหรืออายัด หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาเป็นที่สุดท้ายยกฟ้องในคดีนั้น แต่ถ้าสามารถพิสูจน์ได้ก็ให้คืนทรัพย์สินแก่ผู้นั้น ทั้งนี้ในส่วนของคุณผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น พระราชบัญญัตินี้ก็ได้มิได้มีการบัญญัติถึงในส่วนดังกล่าวไว้แต่อย่างใด

3.1.4.10 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542

ในการจัดหาสินค้าและบริการไม่ว่าด้วยการจัดซื้อ หรือการจัดจ้าง หรือโดยวิธีอื่นใดของหน่วยงานของรัฐทุกแห่งนั้น เป็นการดำเนินการโดยใช้งบประมาณ เงินกู้ เงินช่วยเหลือหรือรายได้ของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นเงินของแผ่นดิน รวมทั้งการที่รัฐให้สิทธิในการดำเนินกิจการบางอย่าง โดยการให้สัมปทานอนุญาตหรือกรณีอื่นใดในลักษณะเดียวกัน ก็เป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะอันเป็นกิจการของรัฐ ฉะนั้น การจัดหาสินค้าและบริการรวมทั้งให้สิทธิดังกล่าว จึงต้องกระทำอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมและมีการแข่งขันอย่างเสรี เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่รัฐ แต่เนื่องจากการดำเนินการที่ผ่านมามีการกระทำในลักษณะสมยอมในการเสนอราคาและมีพฤติการณ์ต่าง ๆ อันทำให้มิได้มีการแข่งขันเสนอประโยชน์สูงสุดให้แก่หน่วยงานของรัฐอย่างแท้จริง และเกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ นอกจากนั้นในบางกรณีผู้ดำรงตำแหน่งในทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็มีส่วนร่วมหรือมีส่วนสนับสนุนในการกระทำ

ความผิด หรือละเว้นไม่ดำเนินการตามหน้าที่ อันเป็นผลให้ปัญหาในเรื่องนี้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น จึงสมควรกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิด เพื่อเป็นการปราบปรามการกระทำในลักษณะดังกล่าว รวมทั้งกำหนดลักษณะความผิดและกลไกในการดำเนินการเอาผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้การปราบปรามดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากสาเหตุดังนี้ จึงต้องออกกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฉ้อให้ต้องรับโทษทางอาญา ที่เรียกว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ มิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด แต่พระราชบัญญัตินี้ได้มีการบัญญัติถึงการให้อำนาจแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ (มาตรา 14)* โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องทำการสอบสวนข้อเท็จจริงเมื่อมีกรณีดังต่อไปนี้

---

* พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 มาตรา 14 “ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ ตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่มีพฤติการณ์ปรากฏแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือมีการกล่าวหาหรือเรียนว่ากระทำความผิด การจ้าง การแลกเปลี่ยน การเช่า การจำหน่ายทรัพย์สิน การได้รับสัมปทานหรือการได้รับสิทธิใดๆ ของหน่วยงานของรัฐครั้งใดที่มีการกระทำอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำการสอบสวนข้อเท็จจริงโดยเร็ว และถ้าเห็นว่ามีมูลให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการกับผู้นั้นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(2) ในกรณีที่เป็นบุคคลอื่นนอกจากบุคคลตาม (1) ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการกล่าวโทษบุคคลนั้นต่อพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อไป ในการดำเนินการของพนักงานสอบสวนให้ถือรายงานการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลัก

(3) ในกรณีที่การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตาม (1) และบุคคลอื่นที่ลักษณะคดีมีความเกี่ยวเนื่องเป็นความผิดเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นสมควรดำเนินการสอบสวนเพื่อดำเนินคดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในคราวเดียวกัน ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจดำเนินการสอบสวนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และเมื่อดำเนินการเสร็จให้ส่งรายงานเอกสารและความเห็นไปยังสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการให้มีการฟ้องคดีในศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องนั้น โดยให้ถือว่ารายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่าการกระทำความผิดดังกล่าวสมควรให้ดำเนินการสอบสวนโดยพนักงาน

ในกรณีที่มีในกรณีที่มีพฤติการณ์ปรากฏแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือ มีการกล่าวหาหรือเรียนว่าการดำเนินการซื้อ (เช่น กระบวนการซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น) การจ้าง (เช่น กรมทางหลวงจ้างสร้างถนน เป็นต้น) การแลกเปลี่ยน (เช่น ทางราชการกระทรวงมหาดไทย ขอแลกเปลี่ยนที่ดินเอกชนเพื่อสร้างศาลากลางที่จังหวัดนครนายก เป็นต้น) การเช่า (เช่น เอกชนขอเช่าที่ราชพัสดุจากกรมธนารักษ์) การจำหน่ายทรัพย์สิน (เช่น กรมศุลกากร จำหน่ายรถยนต์ที่นำเข้าโดยหนีภาษี เป็นต้น หรือกรมป่าไม้ประมูลขายไม้สักของกลางแก่ผู้ให้ราคาสูงสุด เป็นต้น) การได้รับสัมปทาน (เช่น ได้รับสัมปทานเดินรถ, สัมปทานชุดแร่, สัมปทานโทรศัพท์มือถือ หรือสัมปทานจำหน่ายสุรา เป็นต้น) หรือการได้รับสิทธิใดๆ ของหน่วยงานของรัฐ ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. สอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ปรากฏว่าคดีมีมูล ก็ให้ดำเนินการตามมาตรา 14 วรรคสอง

โดยในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง* ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ก็ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการกับผู้ขึ้นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต กล่าวคือ กรณีเช่นนี้ไม่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

สอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งผลการสอบสวนข้อเท็จจริงไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อเป็นผู้ดำเนินคดีต่อไป

การดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายหรือหน่วยงานของรัฐที่เสียหายจากการกระทำความผิดในการเสนอราคา ในการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

* พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 มาตรา 3 “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” หมายความว่า

- (๑) นายกรัฐมนตรี
- (๒) รัฐมนตรี
- (๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๔) สมาชิกวุฒิสภา
- (๕) ข้าราชการการเมืองอื่นนอกจาก (๑) และ (๒) ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง
- (๖) ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา
- (๗) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น

ต่อไปเท่ากับไปโอนไปใช้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแต่อย่างเดียว

ทั้งนี้ ในกรณีที่เป็นบุคคลอื่นนอกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการกล่าวโทษบุคคลนั้นว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อไป และกฎหมายยังบัญญัติวางหลักเกณฑ์ไว้ด้วยว่า ในการดำเนินของพนักงานสอบสวนให้ถือรายงานการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลัก เพื่อเป็นการป้องกันพนักงานสอบสวนไปเชื่อถือการสอบสวนของหน่วยงานของรัฐในทางเป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด เช่น มีการประมุขแข่งขันฮั้วกันในการก่อสร้างของกรมทางหลวง แต่กรมทางหลวงตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วคณะกรรมการเห็นว่าไม่มีความผิด แต่ต่อมาคณะกรรมการ ป.ป.ช. สอบสวนเห็นว่ามีความผิด จึงส่งสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้ เช่นนี้พนักงานสอบสวนต้องถือรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลัก จะไปยึดถือตามความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนของกรมทางหลวงที่มีความเห็นว่าคดีไม่มีมูลไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ในชั้นพิจารณาของศาล จำเลยมีสิทธิต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และสามารถอ้างรายงานการสอบสวนของกรมทางหลวงเพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด และศาลไม่ต้องผูกพันว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริงจากฝ่ายใดก็ได้ แล้วแต่กรณี

นอกจากนี้ ในกรณีที่การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตาม มาตรา 14 วรรคสอง (1) และบุคคลอื่นที่ลักษณะคดีมีความเกี่ยวเนื่องเป็นความผิดเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจดำเนินการสอบสวนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและเมื่อดำเนินการเสร็จให้ส่งรายงานเอกสารและความเห็นไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการให้มีการฟ้องคดีในศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีสำหรับผู้ที่กระทำความผิดนั้น โดยให้ถือว่ารายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรณีเช่นนี้เป็นกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการติดต่อกับพนักงานอัยการโดยตรง โดยไม่ต้องผ่านพนักงานสอบสวน ซึ่งทำให้การดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่าการกระทำความผิดดังกล่าวสมควรให้ดำเนินการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญา ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งผลการสอบสวนข้อเท็จจริงไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อเป็นผู้ดำเนินคดีต่อไป กรณีเช่นนี้เท่ากับเป็นการให้พนักงานสอบสวนกลั่นกรองอีกชั้นหนึ่ง แต่ทั้งนี้พนักงานสอบสวนจะได้แย้งหรือไม่เห็นด้วยกับผลการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่ได้ เพราะกฎหมายได้กำหนดไว้ว่า ในการดำเนินงานของพนักงานสอบสวนให้ถือรายงานการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลัก

มาตรา 14 วรรคสาม ได้บัญญัติเพื่อรับรองสิทธิของผู้เสียหาย หรือหน่วยงานของรัฐที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดในการเสนอราคาให้มีอำนาจร้องทุกข์หรือกล่าวโทษตามประมวลกฎหมายอาญาได้เอง แม้คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดแล้วก็ตาม เช่น มีสิทธิร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีสิทธิเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในกรณีที่ฟ้องตามความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นต้น

ฉะนั้น แม้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 จะมีได้การบัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไว้โดยเป็นการเฉพาะ โดยเฉพาะในกรณีดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ดังเช่น มาตรการในการยึดอายัด หรือริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติฉบับอื่น แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ได้อำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้มีอำนาจสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐไว้ดังกล่าวข้างต้น สังเกตได้จากหากผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าของที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตก็ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการกับผู้นั้นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยการนำมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามมาตรา 78 ซึ่งได้กล่าวในหัวข้อ 3.1.4.9 มาบังคับใช้ ส่วนบุคคลอื่นนอกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น เมื่อพระราชบัญญัตินี้ได้มีการบัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไว้โดยเฉพาะจึงต้องกลับไปใช้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกฎหมายทั่วไปนั่นก็คือประมวลกฎหมายอาญา ที่ได้วางมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในมาตรา 33(2) แต่หาได้มีการบัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้แต่อย่างใด

3.1.4.11 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากบุคคลที่มีได้จำกัดแต่เฉพาะหญิงและเด็กและกระทำด้วยวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การนำบุคคลเข้ามาค้าประเวณีในหรือส่งไปค้านอกราชอาณาจักร บังคับใช้แรงงานบริการหรือขอทาน บังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า หรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบประการอื่น ซึ่งในปัจจุบันได้กระทำในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมากขึ้น ประกอบกับประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงสมควรกำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำดังกล่าวเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพตลอดจนมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดด้วย

โดยพระราชบัญญัตินี้มิได้วางหลักในมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้อย่างชัดเจน โดยตรงอย่างเช่นพระราชบัญญัติฉบับอื่นดังที่ได้กล่าวในข้างต้น แต่จากบทบัญญัติในมาตรา 14^{*} ที่ให้ถือว่าพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ดังนั้นมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นจึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อันเป็นความผิดมูลฐานดังกล่าวไว้ข้างต้น

3.2 มาตรการของต่างประเทศกับทรัพย์สินในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

การนำกฎหมายสากลมาศึกษานั้นเพื่อเป็นการศึกษาถึงหลักเกณฑ์ และแนวทางของกฎหมายในระดับสากลอันเกี่ยวกับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยเฉพาะกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และนำมา

* พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 14 “ให้ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542”

วิเคราะห์กับกฎหมายของไทย เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาว่ากฎหมายไทยเป็นในลักษณะรูปแบบใด และเพื่อปรับปรุงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่มาจากกระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของประเทศไทยต่อไป

มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของสากลนั้น มิได้มีระบบที่ลงตัวเหมือนกัน ความแตกต่างกันมีมาก ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงขอกล่าวถึงกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ที่มีการพัฒนากฎหมายในเรื่องดังกล่าวนี้ พร้อมกับนำจุดเด่นของกฎหมายของแต่ละประเทศมาวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของกฎหมายไทย ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อพิจารณานำมาประกอบการพัฒนากฎหมายในเรื่องนี้ของประเทศไทย ให้มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อไป ดังนี้

3.2.1 มาตรการตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความหมายของคำว่า “ริบทรัพย์สิน” หมายความว่า การทำให้หมดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยมิต้องใช้ค่าตอบแทน ตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาที่ห้ามการริบทรัพย์สินทั้งหมด โดยมีภูมิหลังว่าผู้ปกครองซึ่งมีอำนาจในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด จึงได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินเอาไว้ โดยจะริบเฉพาะทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายเท่านั้น และศาลมีภาระหน้าที่ในการวินิจฉัยการพิสูจนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งและการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาจะต้องไม่ขัดกับหลักรัฐธรรมนูญ²⁹

จากความหมายข้างต้นสามารถเห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แบ่งมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดออกได้เป็น 2 ประเภท คือ มาตรการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่ง (Civil Forfeiture) กับการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญา (Criminal Forfeiture) แต่เดิมนั้นการริบทรัพย์สินได้รับอิทธิพลมาจากหลัก The rule of deodand ของประเทศอังกฤษ ซึ่งกำหนดให้การริบทรัพย์สินเป็นสาเหตุแห่งความตายของบุคคลอื่น และหลักการนี้ได้เป็นพื้นฐานของหลักกฎหมายที่ว่าเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำให้ผู้อื่นถึง

²⁹ เนาวรัตน์ น้อยผล, “การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534”, หน้า 117.

แก่ความตายถือเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดและอาจใช้ทำอันตรายแก่ผู้อื่นได้อีกต่อไป³⁰ ทั้งนี้ยังได้นำการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่งมาใช้กับความผิดอาญาที่ได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ เช่น กฎหมายยาเสพติด (Controlled Substances Act), กฎหมายฟอกเงิน (Money Laundering Control Act), กฎหมายลิขสิทธิ์ (Copyrights Act), กฎหมายโทรคมนาคม (Communication Statute) เป็นต้น กฎหมายในปัจจุบันได้มีการขยายขอบเขตประเภทของทรัพย์สินที่จะถูกริบออกไปกว้างขวางกว่าแต่ก่อน ซึ่งตั้งอยู่บนหลักที่ว่า ทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความผิดเป็นทรัพย์สินมิชอบด้วยกฎหมาย โดยได้ขยายให้การริบทรัพย์สินซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม หรือทรัพย์สินที่ใช้อำนวยความสะดวกในการกระทำความผิด และให้ทรัพย์สินทุกประเภททั้งอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ ดังนั้นการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเป็นการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่ง³¹

ส่วนการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญานั้นในปี ค.ศ. 1969 สภาของเกรสได้นำหลักการหลักการริบทรัพย์สินดั้งเดิมนี้มาใช้เป็นเครื่องมือต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมและปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติด โดยสภาของเกรสมีความมุ่งประสงค์ที่จะใช้กฎหมายดังกล่าวเพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดทอนอำนาจทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ กำไรและทรัพย์สินที่ใช้ในขบวนการอาชญากรรมดังกล่าว ต่อมาช่วงประมาณปี ค.ศ. 1970 สภาของเกรสได้ผ่านกฎหมาย 3 ฉบับซึ่งเน้นให้เห็นถึงการออกกฎหมายของสหพันธรัฐในการริบทรัพย์สิน กล่าวคือ กฎหมายว่าองค์กรเกี่ยวกับอั้งยี่และการประพฤติมิชอบ (RICO) และกฎหมายยาเสพติดว่าด้วยธุรกรรมอาชญากรรมต่อเนื่อง (CCE) และ กฎหมายการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน (BSA) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ โดยได้กำหนดโทษริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดไว้อย่างรุนแรง เพราะเป็นอาชญากรรมที่กระทำโดยมีความมุ่งหมายในการหาประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ การนำโทษริบทรัพย์สินที่รุนแรงมาใช้จะเป็นการยับยั้งการกระทำความผิดดังกล่าวนั้นโดยตรง แต่การริบทรัพย์สินประเภทนี้จะสามารถริบได้เฉพาะทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้น จะริบทรัพย์สินของบุคคลภายนอกด้วยไม่ได้ ซึ่งรายละเอียดของกระบวนการพิจารณาริบทรัพย์สินทั้งสองประเภทดังที่ได้ปรากฏใน 2.1

³⁰ ฉัตรแก้ว นิธิอุทัย, “ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน” หน้า 50.

³¹ Jean F. Rydstrom. Forfeiture and penalties. In *American Jurisprudence*. ed.Oscar C.Sattinger .N.Y.: The Lawyers Co Operative Publishing Company, 1968.36:623.

ทรัพย์สินที่เข้าข่ายที่จะถูกริบได้ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มีดังนี้

1. ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด (Property Related to Drug Crimes)

2. ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน (Property Related to Money-Laundering Crimes)

3. ทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ตามกฎหมายอื่น

ทั้งนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกายังได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานที่จะริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่ง ดังนี้

1. จะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าไม่เกิน 100,000 บาท ดอลลาร์ แต่หากเป็นสินค้าที่มีการห้ามนำเข้าตามกฎหมายหรือยานพาหนะต่าง ๆ ที่ใช้ในราชการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะมีมูลค่าเท่าใดก็ได้

2. จะต้องประกาศแจ้งการยึด และการจำหน่ายทรัพย์สินนั้นให้ทราบทั่วกันเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อย 3 สัปดาห์ ตามวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด

3. จะต้องแจ้งกรณีดังกล่าวไปยังบุคคลที่มีส่วนได้เสีย

4. ผู้ที่มีเหตุจะได้คืนทรัพย์สิน จะต้องยื่นคำขอต่ออัยการในระหว่างเวลาที่มีการประกาศในข้อ 2 โดยวางหลักประกันจำนวนหนึ่งตามที่กำหนดและต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในศาล หากผลที่สุดปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นต้องถูกริบ (19 U.S.C 1608)

5. กรณีที่อัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าทรัพย์สินนั้นริบไม่ได้ก็ต้องเสนอความเห็นให้ทรัพย์สินนั้นไปยังผู้มีอำนาจสั่งคืน แต่ถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องริบ อัยการก็ต้องนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาให้ริบต่อไป (19 U.S.C 1604 และ 1608)

6. กรณีที่ไม่มีผู้แสดงตัวขอทรัพย์สินดังกล่าวคืน เจ้าพนักงานก็จะออกประกาศว่ามีการริบทรัพย์สินนั้นแล้ว หลังจากนั้นก็จะดำเนินการขายตลอด หรือขายโดยวิธีอื่นต่อไป (19 U.S.C. 1609) แต่หากเป็นทรัพย์สินต้องห้ามมิให้มีการขายทอดตลาดตามกฎหมาย

หรือการขายจะไม่คุ้มกับค่าใช้จ่าย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจะสั่งทำลายหรือจัดการด้วยวิธีอื่นก็ได้ (19 U.S.C. 1611)

อย่างไรก็ตาม ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำมาตราการดำเนินการกับทรัพย์สิน ด้วยมาตรการทางอาญามาใช้ครั้งแรกในกฎหมาย Racketeer Influenced and Corrupt Organization (RICO) และกฎหมาย Continuing Criminal Enterprise (CCE) โดยประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1970 ในระยะเวลาเริ่มแรกการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญายังประสบปัญหา บางประการ ทั้งนี้กฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้เกิดขึ้นจากอาชญากรรมในรูปแบบใหม่ที่ไม่ได้มีสาเหตุมาจากความยากจน หรือความทรमानหรือความผิดปกติทางจิต หากแต่มีเหตุผลมาจากความต้องการเงินหรือทรัพย์สิน ดังนั้นการป้องกันอาชญากรรมโดยการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวแต่ไม่ขจัดอำนาจและทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรม ย่อมเป็นการไร้ผล กฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้จึงมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่อาชญากรรมทางธุรกิจและกลุ่มบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ใช่ความผิดในฐานะใดความผิดฐานเดียว แต่มีความเกี่ยวข้องในแบบแผนหรือขบวนการของฐานความผิด จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1995 ได้มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว โดยให้ริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญามาใช้ในการกระทำความผิดร้ายแรง (Felony) เช่น การข่มขู่ที่ร้ายแรง การลักพาตัว การพนัน การวางเพลิง การลักทรัพย์ การให้สินบน การลามกอนาจาร การค้ายาเสพติด การฉ้อโกงในการขายหลักทรัพย์ และความผิดเกี่ยวกับเงินตรา เป็นต้น ซึ่งไม่จำกัดว่าต้องเป็นการกระทำเฉพาะที่กระทำในลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม และได้แก้ไขให้กฎหมาย RICO และกฎหมาย CCE ให้มีหลักการและรายละเอียดในลักษณะอย่างเดียวกัน ดังนั้นกฎหมายใหม่จึงตั้งใจจะให้ทรัพย์สินที่ริบมีขอบเขตกว้างขวางขึ้น โดยระบุไว้ว่าสิ่งที่ถูกริบได้อาจเป็น อสังหาริมทรัพย์ สงหาริมทรัพย์ ทรัพย์สินมีรูปร่าง หรือทรัพย์สินไม่มีรูปร่าง สิทธิ เอกสิทธิ และผลประโยชน์ทุกชนิด เพื่อให้กว้างที่สุดเพราะแต่เดิมมีการเข้าใจว่าการริบทรัพย์สินนั้นไม่รวมถึง โรงงาน บ้าน หรือที่ดินที่ใช้ในการกระทำความผิด โดยเฉพาะในกฎหมาย RICO นั้น ได้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุด คือ การขจัดการแทรกแซงขององค์กรอาชญากรรมและการปกครองมิชชันนารีในธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมายในทางการพาณิชย์ของรัฐ ดังนั้นทรัพย์สินที่จะสามารถริบได้ตามกฎหมาย RICO ได้กำหนดเฉพาะประโยชน์ที่ได้รับคงไว้หรือใช้ในการกระทำความผิด การริบทรัพย์สินตามกฎหมาย RICO จึงได้มีลักษณะกึ่งการลงโทษในทางอาญาและกึ่งการลงโทษที่มุ่งกระทำต่อตัวทรัพย์สิน ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะต้องอยู่ในเขตอำนาจศาลที่พิจารณาคดีอาญาหรือไม่ก็ริบได้

ทั้งนี้การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมาย RICO นั้น สามารถทำได้ ต่อเมื่อเจ้าของทรัพย์สินได้กระทำความผิดและทรัพย์สินในการประกอบการ นั้นก็คือ ทรัพย์สินประโยชน์ที่ จำเลยได้นำไปลงทุนซึ่งมาจากการประกอบอาชญากรรม

การริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญา เป็นมาตรการริบทรัพย์สินซึ่งกระทำ ต่อบุคคลโดยฟ้องเจ้าของทรัพย์สินเป็นจำเลยในคดีอาญา โดยเฉพาะการริบทรัพย์สินด้วย มาตรการทางอาญาตามกฎหมาย RICO ซึ่งเป็นกฎหมายในการก่อตั้งโทษในทางอาญาและ สะท้อนถึงการปรับกฎหมายคอมมอนลอว์ในการริบทรัพย์สินเพื่อแก้ปัญหาองค์ประกอบอาชญากรรมใน ปัจจุบัน โดยใช้แนวความคิดของกฎหมายจารีตประเพณี หรือการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการ แฝงเข้ามาผสมผสานกัน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่งและการริบ ทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญามีแนวความคิดพื้นฐานที่มีความแตกต่างและหลักเกณฑ์ที่ แตกต่างกัน แต่ทั้งนี้ก็สามารถนำมาใช้ด้วยกันได้โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำ มาตรการทั้งสองมาใช้ในการกระทำความผิดอาญา โดยมีความมุ่งหมายเพื่อทำลาย เศรษฐกิจของอาชญากรที่ประกอบอาชญากรรมโดยมีทรัพย์สินเป็นแรงจูงใจ ซึ่งกระบวนการ ทั้งสองจะแยกเป็นอิสระต่อกัน กล่าวคือ การลงโทษทางอาญาไม่เป็นเงื่อนไขในการริบทรัพย์สิน ทั้งมาตรการทางแพ่งและการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่งก็ไม่เป็นเงื่อนไขให้ลงโทษบุคคลใน คดีอาญา ประกอบกับการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่งนั้นศาลเพียงแต่ชี้ว่าน้ำหนักของ พยานหลักฐานว่าคู่กรณีฝ่ายใดมีน้ำหนักพยานมากกว่าก็ถือว่าเป็นการเพียงพอแล้ว นอกจากนี้ ทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ในกระบวนการทางแพ่งมีความเหมือนกับกระบวนการริบทรัพย์สินทาง อาญา คือ อาจเป็นสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ ทรัพย์สินที่มีรูปร่างหรือทรัพย์สินไม่มีรูปร่าง สิทธิ เอกสิทธิ์ และประโยชน์ทุกชนิด

สำหรับการศึกษาแนวความคิดและหลักเกณฑ์ของมาตรการทั้งสองเพื่อนำมาใช้ เป็นแนวทางของประเทศในการปรับปรุงกฎหมายเพื่อเป็นการต่อต้านอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ ดังนั้นประเด็นที่น่าศึกษาและสมควรนำมากล่าวไว้ในส่วนนี้คือประเภทของทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ โดยจะทำการศึกษาจาก "กฎหมายยาเสพติด (Controlled Substances Act)" เป็นสำคัญ

กฎหมายยาเสพติดนั้น เดิมมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตาม กฎหมายยา เสพติดนี้ได้ใช้กับอาชญากรรมต่อเนื่อง (Continuing criminal enterprise) กล่าวคือ เป็นการ กระทำที่ทำติดต่อกันอย่างน้อย 3 ครั้ง และมีบุคคลสมคบกันตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ซึ่งต่อมาได้มี

การแก้ไขให้ยกเลิกเงื่อนไขดังกล่าว และใช้กับการกระทำความผิดยาเสพติดเป็นการทั่วไป ซึ่งตามกฎหมายยาเสพติดนี้การริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่งนี้ ทรัพย์สินที่สามารถริบให้เป็นของแผ่นดินได้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายของสหรัฐ และทรัพย์สินนั้นได้ใช้หรือเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิด สิทธิในทรัพย์สินนั้นจะต้องตกเป็นของประเทศสหรัฐอเมริกาทันทีแม้ว่ายังไม่มีการพิพากษา โดยจะใช้ได้กับทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

ก. การริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่ง ประเภทของทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ ได้แก่ทรัพย์สินดังต่อไปนี้³² (21U.S.C. 881 (a))

1. ทรัพย์สินที่ผิดกฎหมาย (contraband per se)

ทรัพย์สินที่ผิดกฎหมาย หมายถึง สิ่งของและวัตถุใด ๆ ที่มีขอบด้วยกฎหมาย ซึ่งถูกยึดไว้ก่อนเพื่อจะริบและทำลาย³³ ทรัพย์สินชนิดนี้เป็นสิ่งผิดกฎหมายในตัวเอง ประชาชนไม่มีสิทธิในการครอบครอง การครอบครองทรัพย์สินประเภทนี้มีความผิดตามกฎหมาย เช่น ธนบัตรปลอม กัญชา เฮโรอีน ของเถื่อน เป็นต้น ทรัพย์สินประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์กรรมสิทธิ์เพื่ออ้างความเป็นเจ้าของเพราะเป็นสิ่งผิดกฎหมายและต้องริบเสมอ การริบทรัพย์สินประเภทนี้ก็เพื่อนำทรัพย์สินดังกล่าวซึ่งเป็นอันตรายออกไปจากสังคม และป้องกันสังคมจากการคุกคามของทรัพย์สินประเภทนี้ ดังนั้นการยึดโดยวิธีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ถือว่าเป็นข้อต่อสู้ในการริบทรัพย์สินนั้น ทรัพย์สินประเภทนี้ในกฎหมายยาเสพติด ได้แก่ทรัพย์สินตามมาตรา 881(a) (1) คือ ยาเสพติดที่ผลิต ครอบครอง จำหน่าย แจกจ่าย หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย

³² วีระพงษ์ บุญโยภาส, สุพัตวรา แผนวิจิต, และจิรัฐดี ลิปิพันธ์, “การกำหนดความผิดมูลฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการ รวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการยึดอายัดและริบทรัพย์สิน”, หน้า 193-195.

³³ Irving A. Planin, “Criminal Forfeiture: attacking the economic dimension of organized narcotics trafficking”, The American University Law Review (fal 1982), p.231.

2. ทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายโดยวิธีการใช้ (Derivative contraband) และทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด

ทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายโดยวิธีการใช้ หมายถึง ทรัพย์สินที่มีไว้ใช้ในการประกอบอาชญากรรม³⁴ ทรัพย์สินประเภทนี้ไม่ได้เป็นทรัพย์สินประเภทผิดกฎหมายในตัวเอง เช่น สารเคมี ตาขี้ผึ้ง หลอดแก้ว ภาชนะ ยานพาหนะ เป็นต้น ในการริบทรัพย์สินประเภทนี้รัฐบาลจะต้องมีพยานหลักฐานการนำทรัพย์สินไปใช้ในทางที่ผิดกฎหมาย ถ้าพยานหลักฐานนั้นได้มาโดยผิดกฎหมายไม่สามารถใช้ในการอ้างอิงเพื่อใช้พิสูจน์สำหรับการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งได้ สำหรับทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้นั้นแม้ว่าจะยังไม่มี การนำไปใช้เพียงแต่ครอบครองทรัพย์สินโดยมีเจตนาเพื่อนำมาไปใช้อย่างผิดกฎหมาย ก็สามารถดำเนินการริบทรัพย์สินดังกล่าวได้ การริบทรัพย์สินชนิดนี้รัฐไม่จำเป็นต้องแสดงการใช้สิ่งนั้นจริง ๆ เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงเจตนาที่จะใช้ในการกระทำความผิดก็เพียงพอแล้ว ทรัพย์สินประเภทนี้ตามกฎหมายยาเสพติดได้แก่ทรัพย์สินตามมาตรา 881 (a) (2), (3), (4), (5), (9), (10), (11) และข้อยกเว้นกรณีตามมาตรา 881 (a) (4) ก-ค รายละเอียดดังนี้

มาตรา 881 (a).....

(2) วัตถุดิบและอุปกรณ์ทุกชนิดที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการผลิต และการขนส่ง ยาเสพติด

(3) ทรัพย์สินทุกชนิดที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้เป็นภาชนะของยาเสพติด และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

(4) ยาพาหนะทุกชนิดที่ใช้ หรือมีไว้ใช้ในการขนส่ง การขาย การครอบครอง และการซ่อนเร้นยาเสพติดหรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่

(ก) ยานพาหนะของผู้ขนส่งสาธารณะที่รับขนตามปกติ นอกจากผู้นั้น จะยินยอมหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือ

³⁴ Ibid.

(ข) ยานพาหนะของผู้ที่ไม่มีส่วนในการกระทำความผิด และผู้ที่กระทำความผิดได้ครอบครองยานพาหนะนั้นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(ค) ยานพาหนะของเจ้าของซึ่งไม่ได้รู้เห็นหรือยินยอม หรือไม่มีเจตนาในการกระทำความผิดนั้นด้วย

(5) เอกสารใด ๆ ที่ใช้หรือมีไว้ในกระทำความผิด.....

(9) สารเคมีตามที่ระบุไว้ เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้ผลิตยาเสพติด ซึ่งได้มีการนำเข้า ส่งออก ผลิต ครอบครอง จำหน่ายหรือมีเจตนาที่จะจัดจำหน่าย นำเข้า หรือส่งออกเป็นการละเมิดตามมาตรา

(10) อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในการทำยาเสพติด

(11) อาวุธปืนที่ได้ใช้หรือมีเจตนาจะใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่ง ขยาย รับ ครอบครอง หรือปกปิดซึ่งทรัพย์สินตามที่อธิบายในอนุมาตรา (1) หรือ (2) รวมทั้งรายได้ที่สืบร่องรอยได้

3. เงินได้ ทรัพย์สินและดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิด (proceeds of crime)

“เงินได้” หมายถึง สิ่งตอบแทนที่ได้มาจากการนำสังหาริมทรัพย์ หรือ อสังหาริมทรัพย์ เพื่อนำทรัพย์สินดังกล่าวไปขาย แลกเปลี่ยน หรือจำหน่าย โดยไม่จำเป็นต้องหมายถึงเงินตราเพียงอย่างเดียว อีกทั้งยังรวมถึงสิทธิและกรรมสิทธิ์ ตลอดจนผลประโยชน์ของทรัพย์สินดังกล่าว ซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอีกด้วย³⁵ ทั้งนี้ เงินได้ที่สามารถริบได้นั้นคือ เงินได้ซึ่งได้มาจากการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายขณะที่มีการกระทำความผิดดังกล่าว โดยเงินได้ดังกล่าวอาจได้มาโดยตรงซึ่งสามารถติดตามร่องรอยทางการเงินดังกล่าวได้ว่ามาจากที่ใด เช่น การแลกเปลี่ยนเงินตรา เอกสารสิทธิ์หรือทรัพย์สินซึ่งได้ใช้หรือเจตนาที่จะใช้อำนวยความสะดวกในการละเมิดกฎหมายนี้

³⁵ Jean F. Rydstrom. Forfeiture and penalties in *American Jurisprudence*.ed, 36:623.

โดยการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่งในทรัพย์สินประเภทนี้ รัฐจะต้องแสดงให้เห็นเหตุอันควรสงสัยว่ารายได้ดังกล่าวได้มีความเชื่อมโยงกับการกระทำความผิด จึงจะสามารถทำการริบรายได้ดังกล่าวนี้ได้ ทรัพย์สินประเภทนี้ได้แก่ทรัพย์สินตามมาตรา 881 (a) (6) คือ เงินตรา เอกสารสิทธิ หลักทรัพย์ หรือสิ่งมีค่าอื่นใดที่จัดไว้หรือตั้งใจจะไว้ให้แก่บุคคลใด ๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับยาเสพติดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งรายได้ที่สืบร่องรอยได้ว่ามาจากการแลกเปลี่ยน เงินตรา เอกสารสิทธิ หรือหลักทรัพย์ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาที่จะใช้ในการอำนวยความสะดวกในการละเมิดกฎหมายนี้ ทั้งนี้ยังรวมถึงอสังหาริมทรัพย์ สิทธิ และผลประโยชน์(interest)ทั้งหมดซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินหรือที่ได้มาจากการกระทำความผิดใน หรือการดำเนินการปรับปรุงทรัพย์สินใด ๆ ให้ดีขึ้นก็ตาม ซึ่งถูกนำไปหรือเจตนาที่จะใช้ในลักษณะใดก็ตามเพื่อกระทำ หรืออำนวยความสะดวกในการละเมิดตามมาตรา 881 และถูกตัดสินจำคุกมากกว่า 1 ปีขึ้นไป ตามมาตรา 881 (a) (7) เว้นแต่การกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งทำให้เกิดการกระทำหรือละเว้นการกระทำซึ่งไม่ได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำนั้นด้วย

4. ทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด (Facilitation)

ทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด ทรัพย์สินประเภทนี้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคมหรือไม่ต้องห้าม สามารถครอบครองได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่จะถูกริบเมื่อนำไปใช้หรือมีไว้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด แม้ว่าเจ้าของทรัพย์สินนั้นจะได้ทรัพย์สินมาโดยชอบด้วยกฎหมายก็ตาม ทรัพย์สินประเภทนี้ได้แก่ ทรัพย์สินตามมาตรา 881 (a) (6), (7), (11) รายละเอียดดังนี้

มาตรา 881 (a).....

(6) เงินตรา เอกสารสิทธิ หลักทรัพย์ หรือสิ่งมีค่าอื่นใดที่จัดไว้หรือตั้งใจจะไว้ให้แก่บุคคลใด ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนกับยาเสพติดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งรายได้ที่สืบร่องรอยได้ว่ามาจากการแลกเปลี่ยน เงินตรา เอกสารสิทธิ หรือหลักทรัพย์ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาที่จะใช้อำนวยความสะดวกในการละเมิดกฎหมายนี้ เว้นแต่การกระทำหรือละเว้นการกระทำของ

ผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งทำให้เกิดการกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งทำให้เกิดการกระทำหรือละเว้นการกระทำซึ่งไม่ได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำนั้นด้วย

(7) อสังหาริมทรัพย์ สิทธิ และผลประโยชน์ทั้งหมดในทรัพย์สินหรือที่ดิน หรือการดำเนินการปรับปรุงทรัพย์สินใด ๆ ให้ดีขึ้นก็ตาม ซึ่งถูกนำไปหรือเจตนาที่จะใช้ในลักษณะใดก็ตามเพื่อกระทำ หรืออำนวยความสะดวกในการละเมิดตามมาตรานี้ และถูกตัดสินจำคุกมากกว่า 1 ปีขึ้นไป เว้นแต่การกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้เป็นเจ้าของซึ่งทำให้เกิดการกระทำหรือละเว้นการกระทำซึ่งไม่ได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำนั้นด้วย.....

(11) อาวุธปืนที่ได้ใช้หรือมีเจตนาจะใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่ง ขาย รับ ครอบครอง หรือปกปิดซึ่งทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2) รวมทั้งรายได้ที่สืบร่องรอยได้

ข. การริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญา ตามกฎหมายยาเสพติด บัญญัติให้การริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้

21 U.S.C. 853

(a) เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมายนี้ ซึ่งถูกลงโทษจำคุกมากกว่า 1 ปี จะถูกริบทรัพย์สินเป็นของสหรัฐ ไม่ว่าจะกฎหมายของมลรัฐจะเป็นอย่างไร

(1) ทรัพย์สินใด ๆ ซึ่งก่อตั้งขึ้น หรือได้รับจากรายได้ใด ๆ ซึ่งบุคคลนั้นได้รับมาโดยตรงหรือโดยทางอ้อม จากผลของการกระทำความผิดเช่นนั้น

(2) ทรัพย์สินใด ๆ ของบุคคลนั้นซึ่งได้ใช้หรือตั้งใจว่าจะใช้ไม่ว่าโดยสภาพหรือมีส่วนใด ๆ ในการกระทำความผิดหรือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การกระทำความผิดเช่นนั้น และ

(3) ในกรณีที่บุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาว่าเข้าร่วมในการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง บุคคลนั้นจะถูกริบเสียทั้งสิ้นซึ่งทรัพย์สินดังที่บัญญัติไว้ใน

(1) หรือ (2) ประโยชน์ใด ๆ และสิทธิเรียกร้องและทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญา ซึ่งมีแหล่งที่มาจากการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง

เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษบุคคลเช่นว่านั้น ให้มีคำสั่งบังคับตามกฎหมายนี้ ว่าบุคคลนั้นจะถูกริบทรัพย์สินดังกล่าวในอนุมาตราต่าง ๆ ให้ตกเป็นของสหรัฐ หรือมิฉะนั้นให้เสียค่าปรับแทนโดยจำเลยซึ่งได้รับผลกำไร หรือรายได้จากฐานความผิดตามกฎหมายจะถูกลงโทษปรับไม่น้อยกว่าสองเท่าของจำนวนผลกำไร หรือรายได้ที่รับมา

ดังนั้นการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญา จึงแยกประเภทของการริบทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ออกเป็นดังนี้³⁶

1. รายได้ซึ่งได้มาจากการกระทำความผิด ไม่ว่าจะได้มาโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม เป็นทรัพย์สินประเภทเดียวกันกับการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่งตาม 21 U.S.C. 881 (a)(2) ซึ่งให้ริบรายได้ที่ได้มาจากการกระทำความผิด แต่การริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญาเป็นการดำเนินคดีต่อบุคคล ไม่มีกระบวนการแสดงความเกี่ยวพันระหว่างทรัพย์สินที่ถูกริบกับการกระทำที่เป็นความผิดเหมือนกับการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่ง รัฐพิสูจน์เพียงแต่ว่าจำเลยมีรายได้จากการกระทำความผิดเพียงใด จำเลยจะต้องถูกริบทรัพย์สินจำนวนนั้นทั้งสิ้น โดยไม่ต้องพิจารณาว่ารายได้จำนวนดังกล่าวอยู่ในทรัพย์สินในส่วนใดที่เป็นของจำเลยในขณะมีคำพิพากษา

2. ทรัพย์สินซึ่งได้ใช้หรือตั้งใจว่าจะใช้ในการกระทำความผิด หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการกระทำความผิด 21 U.S.C.853 (a) (2) เป็นทรัพย์สินประเภทเดียวกันกับการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่ง แต่การริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญาให้ริบทรัพย์สินซึ่งได้ใช้ หรือตั้งใจว่าจะใช้ในการกระทำความผิดทุกประเภท ไม่ได้ระบุว่าเป็นทรัพย์สินชนิดใด ลักษณะของทรัพย์สินซึ่งได้ใช้หรือตั้งใจว่าจะใช้ในมาตรการทางอาญากว้างกว่าการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่ง

3. ทรัพย์สินซึ่งจำเลยได้มาจากการประกอบอาชญากรรมต่อเนื่อง การริบทรัพย์สินประเภทนี้มีจุดประสงค์เพื่อควบคุมองค์การค้ายาเสพติด แต่จะใช้บังคับได้

---

³⁶ วีระพงษ์ บุญโญภาส, สุพัตรา แผนวิชิต, และจิรภูมิ ลิปิพันธ์, “ การกำหนดความผิดมูลฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์อาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการ รวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการยึด อาศัยและริบทรัพย์สิน”, หน้า 197.

ต่อเมื่อจำเลยถูกฟ้องและต้องคำพิพากษาฐานเข้าร่วมในการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดตาม 21 U.S.C. 848

จะเห็นได้ว่ามาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยการริบทรัพย์สินของสหรัฐอเมริกาตั้งกล่าวข้างต้นนั้น ได้มีมาตรการในการริบทรัพย์สินทั้งมาตรการทางแพ่งและการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญา ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างมาตรการในการริบทรัพย์สินให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นสหรัฐอเมริกาได้กำหนดมาตรการในการดำเนินการกับดอกผลดังกล่าว ดังปรากฏในมาตรการการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่งที่รายได้และดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวนั้นต้องถูกริบให้ตกเป็นของรัฐตาม 21U.S.C.881 (a) (6) ทั้งนี้ในส่วนของการริบดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามมาตรการทางอาญาก็ได้มีการวางหลักเกณฑ์ไว้ดังปรากฏตาม 21 U.S.C.853 อันส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถนำประโยชน์ดังกล่าวกลับมาเป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมครั้งต่อไปได้อีก ถือเป็น การตัดทอนอำนาจของอาชญากรและองค์กรอาชญากรรมได้อีกรูปแบบหนึ่ง

3.2.2 มาตรการตามกฎหมายของออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีระบบกฎหมายเกี่ยวกับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับการปราบปรามการฟอกเงินอันถือเป็นกฎหมายที่มีความสมบูรณ์มากที่สุดประเทศหนึ่งในโลก เป็นกฎหมายที่มีมาตรการในการป้องปรามและปราบปรามการฟอกเงินทุกรูปแบบอย่างครบวงจร และมีหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่ในการปราบปรามการฟอกเงินที่เข้มแข็ง อันได้แก่ AUSTRAC โดยเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่หน่วยงานอื่นเพื่อใช้ในการปฏิบัติการต่อไปเท่านั้น พร้อมทั้งมีบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะมาตรการดำเนินการทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ในกรณีของดอกผลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ตามที่ได้มีการบัญญัติไว้คือ

Proceeds of Crime Act 1987 (พระราชบัญญัติการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ค.ศ. 1987)

ทั้งนี้ กฎหมาย Proceeds of Crime Act 1987 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ คือ

- 1) ให้ศาลมีอำนาจในการสั่งยึดทรัพย์สินที่ใช้หรือเกี่ยวกับการกระทำความผิด
- 2) ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการขออำนาจต่อศาล สั่งให้สถาบันทางการเงินส่งข้อมูลของบุคคลใดให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อมีเหตุอันควรสงสัย หรือเชื่อว่าข้อมูลซึ่งอยู่ที่สถาบันการเงินนั้นแสดงว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดหรือกำลังกระทำความผิดหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดข้อหาที่รุนแรง (Serious Offense) เช่น การค้ายาเสพติด การฉ้อโกงประชาชน (Organized Fraud) การหลีกหนีเลี่ยงการเสียภาษี และการฟอกเงิน หรือแสดงว่าบุคคลนั้นได้รับหรือกำลังจะได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมจากการกระทำความผิด
- 3) ให้สถาบันการเงินต้องทำการเก็บรักษาเอกสารหลักฐานในการทำธุรกรรมทางการเงิน (Financial Transaction Document) ไว้เป็นเวลา 7 ปี
- 4) ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถขอหมายค้นจากศาลได้ หรือให้ขอหมายค้นจากศาลโดยทางโทรศัพท์ได้ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นที่เร่งด่วน หากเจ้าหน้าที่ตำรวจเชื่อว่าบุคคลใดมีทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการกระทำความผิด (Tainted Property) ไว้ในครอบครอง
- 5) บทกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำการฟอกเงิน ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลธรรมดาให้ปรับไม่เกิน 200,000 เหรียญ หรือจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ให้ปรับไม่เกิน 600,000 เหรียญ

จะเห็นได้ว่า กฎหมาย Proceeds of Crime Act 1987 เป็นกฎหมายที่มีการกำหนดถึงการให้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งได้แก่ ศาลยุติธรรม เจ้าหน้าที่ตำรวจ พร้อมทั้งได้กำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล รวมทั้งกำหนดโทษแก่บุคคลที่พยายามยุยง จัดหา ยักย้ายถ่ายเททรัพย์สิน ช่วยให้ผู้กระทำความผิดให้พ้นจากการถูกลงโทษด้วย

อย่างไรก็ดี กฎหมายฉบับนี้ก็ได้มีการยกตัวอย่างของการกระทำความผิดข้อหาขั้นรุนแรง อันได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด การร่วมกันฉ้อโกง ซึ่งทำเป็นกระบวนการฟอก

เงินและการหลีกเลี่ยงภาษี จึงอาจกล่าวได้ว่า ความผิดมูลฐานของการฟอกเงินตามกฎหมายฉบับนี้ได้แก่ การกระทำความผิดซ้ำที่รุนแรงเคลื่อนกลับไปกับมาตรการการใช้อำนาจของรัฐในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

กฎหมาย Proceeds of Crime Act 1987 ถือเป็นกฎหมายที่ใช้ระบบ conviction based model โดยกฎหมายฉบับนี้ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการติดตามยึดอายัด และริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด (criminal asset) เนื่องจากได้ใช้แนวความคิด conviction based system นี้เองจึงห้ามมิให้มีคำสั่งริบทรัพย์สินหรือคำสั่งใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินจนกว่าบุคคลผู้กระทำความผิดจะถูกตัดสินว่ามีความผิดหรือมีการพิสูจน์แล้วฟังได้ว่ามีความผิดเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามกฎหมายของประเทศออสเตรเลียยังได้ให้อำนาจแก่อัยการสูงสุด (Director of Public Prosecution) ในการระงับการเคลื่อนไหวในสิทธิของทรัพย์สินที่ถูกยึดหลังจากผู้กระทำความผิดถูกแจ้งข้อหาทางอาญา หรือภายใน 48 ชั่วโมง ก่อนที่จะมีการแจ้งข้อกล่าวหาแก่บุคคลดังกล่าว

กฎหมาย Proceeds of Crime Act 1987 เป็นกฎหมายริบทรัพย์สินของประเทศเครือจักรภพอังกฤษ กฎหมายนี้กำหนดให้อำนาจใช้มาตรการยึด อายัด และริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดีอาญา หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาตามที่กำหนดไว้ ซึ่งโดยรวมแล้วเป้าหมายของกฎหมายฉบับนี้เพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการติดตามทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดและบันทึกโอนอำนาจทางเศรษฐกิจของอาชญากรโดยอาศัยการริบทรัพย์สินเป็นเครื่องมือทางกฎหมาย

ทั้งนี้ อัยการสูงสุดของประเทศออสเตรเลียอาจใช้อำนาจในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ภายใต้มาตรา 19 ของกฎหมาย Proceed of Crime Act 1987 เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องกระทำความผิดถูกตัดสินว่ามีความผิดในข้อกล่าวหาที่เป็นความผิดต่อกฎหมายสหพันธรัฐของประเทศออสเตรเลีย คำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” (Tainted property) ตามกฎหมาย Proceeds of Crime Act 1987 นั้นหมายถึงทรัพย์สินที่ถูกนำไปใช้หรือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือที่ได้มาจากการกระทำความผิด เช่น ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ตามมาตรา 19(3) ของกฎหมายดังกล่าว

โดยทรัพย์สินตามที่กฎหมาย Proceeds of Crime Act 1987 ได้กำหนดไว้ให้สามารถริบได้นั้น หมายถึง ทรัพย์สินส่วนบุคคล หรือทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินได้ที่อยู่ในประเทศหรือที่ใดๆ ก็ตาม ที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ และให้รวมถึงดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นด้วย (มาตรา 4) ดังจะเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ได้มีการขยายขอบเขต

ของทรัพย์สินที่สามารถริบซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการหนึ่งในการตัดวงจรทางการเงินของเหล่าอาชญากรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์กรอาชญากรรมไม่ให้สามารถดำเนินการทางอาชญากรรมดังกล่าวได้ต่อไป

กฎหมาย Proceeds of Crime Act 1987 ได้มีมาตรการสำหรับใช้ในการริบทรัพย์สิน โดยเมื่อบุคคลใดหรือผู้กระทำความผิดได้ถูกฟ้องแล้ว ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด และหรือมีคำสั่งลงโทษปรับบุคคลเนื่องมาจากบุคคลนั้นได้รับผลประโยชน์อันเนื่องมาจากการกระทำความผิด (มาตรา 14) และพนักงานอัยการก็จะแจ้งให้บุคคลตามคำร้องได้ทราบ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมาศาลเพื่อใช้สิทธิในการเสนอพยานหลักฐานและพินิจหักล้างคำขอของพนักงานอัยการ ซึ่งหากศาลเห็นจริงตามคำร้องขอของพนักงานอัยการ หรือบุคคลตามคำร้องไม่สามารถพินิจต่อศาลได้ และศาลเห็นว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด ศาลก็จะมีคำสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าว (มาตรา 19)

นอกจากนี้ Proceeds of Crime Act 1987 ยังได้ให้อำนาจแก่อัยการสูงสุดในการออกคำสั่งที่เรียกว่า “Pecuniary Penalty order” โดยสามารถริบก่าไรอันถือเป็นดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้ตกเป็นของเครือจักรภพอังกฤษ (the Commonwealth) ได้ด้วย โดยสามารถบังคับใช้กับทรัพย์สินใดของบุคคลใด ๆ ก็ตามที่พินิจว่ามีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งศาลของสหพันธรัฐจะเป็นผู้ประเมินว่าค่าของรายได้หรือกำไรจากการกระทำความผิดนั้น ๆ เป็นจำนวนเท่าไร (มาตรา 26)

หากจะมีการออกคำสั่งริบทรัพย์สินที่ระบุไว้เป็นการเจาะจงนั้น ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจอย่างละเอียดรอบคอบว่าการริบทรัพย์สินว่าเช่นนั้นจะกระทบกระเทือนถึงบุคคลอื่นหรือไม่ ทั้งนี้ในการไต่สวนหาข้อเท็จจริงของศาลตามคำขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินนั้นเป็นการตัดสิน โดยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเท่าที่จะเป็นไปได้ (On Balance of Probabilities) ตามมาตรา 99

กฎหมายฉบับนี้สามารถเข้าไปควบคุมทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยเป็นการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการติดตามทรัพย์สินซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดและถือเป็นการบั่นทอนอำนาจทางเศรษฐกิจของอาชญากรโดยอาศัยการริบทรัพย์สินเป็นเครื่องมือทางกฎหมาย

ต่อมาในปี พ.ศ.2544 รัฐบาลกลางของประเทศออสเตรเลียได้มีความพยายามที่จะผ่านร่างกฎหมาย Proceed of Crime Bill 2001 โดยร่างกฎหมายฉบับนี้ได้ตระหนักถึงการริบทรัพย์สินอันถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะปราบปรามอาชญากรรมระดับองค์กร ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวให้เป็นอำนาจของอัยการสูงสุดที่เรียกว่า “the Commonwealth Director of Public Prosecutions (“DPP”)” ที่จะจัดการภายใต้กฎหมายดังกล่าว ตามร่างกฎหมาย Proceed of Crime 2001 นั้นได้ยอมรับแนวความคิดเรื่อง “การริบทรัพย์สินทางแพ่ง” (civil forfeiture) มาใช้ด้วย

ทั้งนี้ ตามกฎหมายฉบับนี้มาตราฐานภาระการพิสูจน์ทางแพ่งเพื่อใช้ในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด แม้ว่าจะไม่มีคำพิพากษาของศาลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดก็ตาม ส่วนทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อยู่ในข่ายที่จะริบ (proceeds) ตามกฎหมายฉบับนี้นั้น ได้แก่ ทรัพย์สินที่ได้มาโดยทั้งหมดหรือบางส่วนจากการกระทำความผิดแม้ว่าจะเป็นการได้มาจากการซื้อขายกันก็ตาม เครื่องมือที่ใช้ในการกระทำความผิด (instrument) หมายถึงเครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ที่ถูกใช้ในการกระทำความผิด หรือที่ผู้กระทำความผิดมีเจตนาที่จะใช้เพื่อกระทำความผิดแม้ว่าจะยังมีได้มีการใช้ก็ตาม และหมายความรวมถึงเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ต้องการที่จะขยายความให้ครอบคลุมทรัพย์สินที่ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิด และแม้ว่าทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นจะยังไม่ได้ถูกใช้ในการกระทำความผิด แต่หากรัฐมีหลักฐานพิสูจน์ต่อศาลได้ว่าทรัพย์สินนั้นถูกเตรียมเพื่อนำมาใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินดังกล่าวก็เข้าข่ายที่จะถูกริบตามกฎหมายฉบับนี้ได้เช่นกัน

นอกจากนี้กฎหมายในการดำเนินการกับทรัพย์สินของประเทศออสเตรเลียนั้นยังได้มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับกฎหมายที่สำคัญดังนี้

1. Customs Act 1901

กฎหมายฉบับนี้ออกมาเพื่อวัตถุประสงค์ให้รัฐมีอำนาจในการยึดรายได้ ที่มีที่มาจากจากการซื้อขายยาเสพติด ไม่ว่ารายได้นั้นจะเป็นเงินสด เช็ค หรือทรัพย์สินอื่นใด รวมทั้งให้อำนาจศาลในการสั่งปรับได้สูงเท่ากับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการซื้อขายยาเสพติด อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ก็ได้อำนาจไว้ชัดเจนถึงความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรง เพียงแต่กฎหมายนี้มีไว้เพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์ในด้านการให้อำนาจรัฐเพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยใช้มาตรการบังคับตัวเองกับ

ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด³⁷ รวมทั้งให้อำนาจศาลในการปรับให้สูงเท่ากับผลประโยชน์ที่ได้จากการซื้อขายยาเสพติดซึ่งหลักเกณฑ์นี้มาจากแนวความคิดที่ว่า “จะไม่มีประโยชน์อันใดเลยที่จะหารายได้จากการกระทำความผิดจำนวนมหาศาล แต่ในที่สุดแล้วผู้นั้นก็จะได้ไม่ได้ใช้เงินนั้น”³⁸ ซึ่งหลักเกณฑ์นี้ได้ถูกนำมาปรับใช้ในการอ้างอิงเพื่อแก้ไขโทษให้เหมาะสมในประเทศไทย

2. Telecommunication Act 1991

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่มีการนำมาตราการพิเศษมาใช้โดยเป็นการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อความเหมาะสมกับลักษณะของความผิดที่ได้มีการพัฒนารูปแบบไปอย่างรวดเร็วจนยากที่จะใช้มาตรการทางกฎหมายเก่าในการติดตามได้ทัน มาตรการดังกล่าวคือมาตรการดักฟังการกระทำความผิด (Wiretapping) และการเข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ โดยเฉพาะในคดีสำคัญๆ เช่น การค้ายาเสพติด ฆาตกรรม การลักพาตัว การหลบหนีภาษี เป็นต้น และให้ใช้มาตรการดักฟังการกระทำความผิดนี้กับความผิดฐานฟอกเงินด้วย ซึ่งแต่เดิมนั้นได้มีการใช้วิธีการนี้สำหรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดบางประการต่อมาได้กำหนดให้หน่วยงานที่จำเป็นต้องติดตามและลอบฟังการสื่อสารเท่านั้นที่สามารถขออนุญาตได้คือหน่วยงานที่เรียกว่า Australian Federal Police เท่านั้น ด้วยเหตุนี้กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นกฎหมายนำร่องในการนำมาตราการใหม่ ๆ ทางวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ กฎหมายฉบับนี้ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่เพิ่มอำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ตัดทอนสิทธิบางประการของประชาชนเพื่อประโยชน์ในการปราบปรามอาชญากรรมตามนโยบาย Crime Control อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการดักฟังการกระทำความผิดมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดในการติดตามการกระทำความผิดโดยเฉพาะการกระทำความผิดฐานฟอกเงินและอาชญากรรมทางการเงินอื่น ๆ ในออสเตรเลีย เพราะสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการตรวจสอบหาข้อมูลพร้อมกับรับทราบข้อมูลที่จำเป็นในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

³⁷ สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2543), หน้า 48-49.

³⁸ สุริย์ฉาย พลวัน, “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542: ศึกษารณการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า103.

3. Financial Transaction Report Act 1988 (FTR Act 1988)

กฎหมาย Financial Transaction Report Act 1988 (FTR Act 1988) นี้ได้ปรับปรุงแก้ไขและเปลี่ยนชื่อมาจากกฎหมาย Cash Transaction Report Act 1988 โดยกฎหมาย Cash Transaction Report Act 1988 ได้กำหนดให้มีหน่วยงานที่เรียกว่า Cash Transaction Report Agency (CTRA) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือการสืบสวนผู้ที่หลบเลี่ยงภาษีและผู้กระทำความผิดซึ่งนำเงินรายได้จากอาชญากรรมเข้าสู่ระบบการเงิน นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนการติดตามแหล่งที่มาของรายได้จากอาชญากรรมและให้รายงานการโอนเงินดังกล่าว จึงเห็นได้ว่ากฎหมายนี้ได้มีเจตนารมณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสอบสวนการกระทำความผิดต่าง ๆ จึงกำหนดให้มีการรายงานธุรกรรมทางการเงินทุกประเภทไม่จำกัดเฉพาะทรัพย์สินในลักษณะที่เป็นเงินสดเท่านั้นที่มีเหตุอันควรสงสัย เช่น ความผิดปกติของผู้ทำธุรกรรม ความผิดปกติของขั้นตอนการทำธุรกรรม หรือลักษณะธุรกิจของลูกค้าที่อาจมีความสัมพันธ์กับการก่ออาชญากรรม เป็นต้น โดยหน่วยงาน CTRA มีหน้าที่ตรวจสอบการโอนเงินสดของผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเงินสด อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวโดยมีการขยายให้การรายงานรวมไปถึงคำสั่งให้โอนเงินระหว่างประเทศ (International Funds Transfer Instruction – IFTI) เข้าสู่หรือออกจากประเทศออสเตรเลียโดยทางเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือโทรเลขด้วย ซึ่งการเพิ่มอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของหน่วยงาน CTRA เช่นนี้ เป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อของ CTRA ใหม่เป็นชื่อว่า “AUSTRAC” โดยได้กำหนดเงื่อนไขของสถาบันทางการเงินที่ต้องรายงานธุรกรรมทางการเงินไว้ดังนี้

- (1) เป็นธุรกรรมทางการเงินที่มีความเกี่ยวข้องกับการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีหรือความผิดอื่น ๆ ตามกฎหมายภาษีอากร
- (2) เป็นธุรกรรมทางการเงินที่กระทำความผิดอาญาของกฎหมายในประเทศทั้งเครือจักรภพ
- (3) เป็นธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับความผิดภายใต้ Proceed of Crime 1987
- (4) เป็นธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับความผิดภายใต้ Corporations Act 1989

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สถาบันทางการเงินจึงต้องรายงานธุรกรรมทางการเงินที่น่าสงสัย ซึ่งธุรกรรมที่น่าสงสัยนั้นได้แก่ การที่ลูกค้าของสถาบันทางการเงินไม่แสดงข้อมูลส่วนตัวในระหว่างการทำธุรกรรมทางการเงินแก่สถาบันทางการเงิน ทั้งนี้ยังมีกฎเกณฑ์อยู่ว่า

ทางสถาบันทางการเงินได้มีหน้าที่ในการที่จะต้องแจ้งให้แก่ลูกค้าทุกรายทราบถึงหน้าที่ในการทำรายงานธุรกรรมทางการเงินดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามก็ได้พบว่าสถาบันการเงินนั้นเองที่ได้มีการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ดังกล่าวมากที่สุด

นอกจากนี้ AUSTRAC ได้ตั้งองค์ประกอบที่จะชี้ว่าธุรกรรมใดเป็นธุรกรรมที่น่าสงสัยในเบื้องต้นเป็นข้อ ๆ ดังนี้

- (1) เป็นธุรกรรมทางการเงินที่ไม่มีขั้นตอนตามปกติ
- (2) พิจารณาถึงเบื้องหลังของลูกค้ามีความน่าสงสัยว่าจะประกอบธุรกิจผิดกฎหมาย
- (3) มีพฤติกรรมการปกปิดตัวจริงหรือชื่อจริงของผู้ทำธุรกรรม อย่างเช่น ใช้ชื่ออื่นในการทำธุรกรรมหลาย ๆ ชื่อ ให้ตัวแทนนำเงินไปเปิดบัญชี หรือเปิดบัญชีลอยไว้ เป็นต้น
- (4) เมื่อพิจารณาจากธุรกรรมและสถาบันทางการเงินที่ธุรกรรมด้วยเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับการเลี่ยงการเสียภาษีสรรพากรและประกอบอาชญากรรมอื่น ๆ
- (5) เป็นธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด
- (6) การจับผิดในตัวผู้ทำธุรกรรมได้ เช่น สภาพจิตใจที่ผิดปกติของผู้กระทำความผิด

จากหลักการข้างต้น กฎหมาย FTR Act 1988 จึงกำหนดให้มีการบันทึกธุรกรรมที่น่าสงสัยเมื่อมีพฤติการณ์ดังต่อไปนี้

- (1) ใช้ชื่อในการเปิดบัญชีเป็นเท็จ
- (2) กระบวนการของธุรกรรมทางการเงินมีความเกี่ยวข้องกับการหลีกเลี่ยงการรายงานธุรกรรมและการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบอื่น ๆ
- (3) มีลักษณะเป็นการฟอกเงินข้ามประเทศและเป็นการหลบเลี่ยงภาษี
- (4) ในการทำธุรกรรมแต่ละครั้งใช้เงินจำนวนมากจนน่าสงสัยและไม่สามารถอธิบายที่มาของเงินได้อย่างถูกต้อง

- (5) เป็นธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อโงงประชาชน
- (6) เป็นการลักลอบนำเงินรายได้จากการประกอบธุรกิจออกนอกประเทศ
- (7) เป็นธุรกรรมทางการเงินที่กระทบกระเทือนต่อระบบสถาบันทางการเงินในประเทศ

นอกจากนั้น AUSTRAC ยังกำหนดให้การเคลื่อนย้ายเงินไปยังประเทศเหล่านี้เป็นธุรกรรมที่น่าสงสัย อันได้แก่

- (1) ประเทศที่เป็นแหล่งค้ายาเสพติด หรือเป็นเส้นทางผ่านของยาเสพติด ซึ่งได้แก่ ประเทศในตะวันออกกลาง ประเทศในยุโรปตะวันออก เช่น ประเทศเลบานอน ประเทศในอเมริกากลางและอเมริกาใต้ เช่น ประเทศโคลัมเบีย ประเทศปานามา เป็นต้น
- (2) ประเทศที่เป็นแหล่งฟอกเงินเพื่อองค์กรอาชญากรรมและการหลีกเลี่ยงภาษี เช่น หมู่เกาะแคริบเบียน บางส่วนในยุโรป และบางส่วนในแปซิฟิก เป็นต้น³⁹

จากหลักการดังกล่าวข้างต้นสามารถกล่าวได้ การรายงานการโอนเงินที่ต้องสงสัย ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจเงินสดต้องรายงานต่อ AUSTRAC นั้น จะกระทำเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือหลายคนอาจเกี่ยวข้องกับการกระทำซึ่งฝ่าฝืนกฎหมายหรือหลีกเลี่ยงภาษี โดยแนวทางที่ต้องสงสัยได้พิจารณากำหนดโดย AUSTRAC เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบธุรกิจทางการเงิน อันได้แก่ ธุรกรรมทางการเงินที่กระทำโดยผู้ไม่ปรากฏชื่อ การเปิดบัญชีจำนวนหลายบัญชีมากกว่าที่ควรจะมีในธุรกิจนั้น การโอนเงินไปยังบัญชีชั่วคราวที่ตั้งขึ้น หรือการโอนเงินไปยังลูกค้าผู้ไม่ปรากฏชื่อที่อยู่และลักษณะธุรกิจที่แน่นอน เป็นต้น

การรายงานการโอนเงินสดรายที่สำคัญนั้น ได้มีการวางมาตรการให้ผู้ประกอบธุรกิจเงินสด ซึ่งหมายรวมถึง สถาบันทางการเงินในระบบและสถาบันการเงินนอกระบบที่ทำธุรกรรมการค้าเงินจะต้องรายงานธุรกรรมทางการเงิน เมื่อมีการโอนเงินมูลค่าตั้งแต่ 10,000 เหรียญออสเตรเลียขึ้น โดยสถาบันการเงินต้องรายงานธุรกรรมทางการเงินดังกล่าวไปยัง AUSTRAC เรียกรายงานธุรกรรมทางการเงินว่า Significant Cash Transaction Reports

³⁹ จิรวุฒิ ลิปิพันธ์, “มาตรการป้องกันและปราบปรามเงินนอกระบบ: ศึกษากรณีการใช้โงงก๊วน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 62-63.

(SCTRs) การรับรายงานของ AUSTRAC นั้น ส่วนใหญ่จะได้รับโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นการลับและเชื่อมโยงโดยตรงกับ AUSTRAC หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้ระบบตู้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นการลับ

การรายงานการโอนเงินตรา ซึ่งผู้นำเงินสดเข้าหรือออกจากประเทศออสเตรเลีย หรือมีการโอนเงินสด จำนวนเงินตั้งแต่ 5,000 เหรียญออสเตรเลียขึ้นไป ต้องรายงานต่อ ผู้อำนวยการ Cash Transaction Report Agency (CTRA) หรือต้องรายงานต่อสำนักงานศุลกากรของออสเตรเลีย สำหรับการฝ่าฝืนการรายงานดังกล่าว คือ ปรับไม่เกิน 5,000 เหรียญออสเตรเลีย หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำและปรับ หากเป็นนิติบุคคลให้ลงโทษปรับไม่เกิน 25,000 เหรียญออสเตรเลีย อนึ่ง การรายงานธุรกรรมดังกล่าวนี้มีประโยชน์ต่อการตรวจสอบในเรื่องภาษี และเป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนอาชญากรรมทางการเงินได้อย่างดี

สำหรับการตรวจสอบการแสดงตนของบุคคลซึ่งเปิดบัญชีทางการเงิน ผู้ประกอบธุรกิจทางการเงินต้องแสดงรายชื่อนี้ใหม่ของแต่ละบัญชี ตามบทบัญญัติของ FTR Act และระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะระเบียบนั้น โดยมีข้อกำหนดให้มีการแสดงตนเมื่อมีการเปิดบัญชีทางการเงิน ทั้งนี้ FTR Act ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจทางการเงินในการตรวจสอบการแสดงตนเพื่อการเปิดบัญชีหรือดำเนินการทางบัญชี ผลของการไม่ตรวจสอบก็คือบัญชีทางการเงินนั้นจะต้องถูกยับยั้งเมื่อทำการเบิกถอน การดำเนินการการถูกยับยั้งเช่นนี้จะดำเนินต่อไปจนกว่าจะมีการแสดงตนของเจ้าของบัญชีให้เป็นที่น่าพอใจของ AUSTRAC แล้ว

จากการศึกษาเนื้อหาของกฎหมายของประเทศออสเตรเลียแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีมาตรการที่เกี่ยวกับป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะวิธีการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งรวมถึงดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่มีความสมบูรณ์ค่อนข้างมาก อันเป็นการตัดทอนวงจรเหล่าอาชญากรรมเป็นอย่างดี และการนำเทคโนโลยีระบบการส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เพื่อรายงานธุรกรรมการโอนเงินระหว่างประเทศมาใช้นั้น ทำให้ข้อมูลนั้นถูกส่งไปยัง AUSTRAC โดยตรง เพื่อให้ทัน่วงที่ต่อการตรวจสอบธุรกรรมการโอนเงินที่น่าสงสัยได้อย่างรวดเร็ว จึงเหมาะที่จะเป็นมาตรการสำหรับการป้องปราบอาชญากรรมต่าง ๆ ทั้งอาชญากรรมในรูปแบบองค์กร หรืออาชญากรรมเศรษฐกิจก็ตาม เพื่อเป็นแนวทางในการใช้บังคับสำหรับทรัพย์สิน ให้มีความครอบคลุมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด มิให้เหล่าผู้กระทำความผิดสามารถนำดอกผลดังกล่าวไปเป็นต้นทุนสำหรับประกอบอาชญากรรมในครั้งต่อไปได้

3.2.3 มาตรการตามกฎหมายของแคนาดา

ประเทศแคนาดาเริ่มมีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอาชญากรรมฟอกเงินอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งในบรรดาอาชญากรรมดังกล่าวนั้นจะเป็นอาชญากรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นส่วนใหญ่โดยมีการนำเข้ามายังประเทศแคนาดาจากประเทศทางทวีปเอเชีย ดังนั้นประเทศแคนาดาจึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอาญาของตน เพื่อให้มีประสิทธิภาพสำหรับดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยเฉพาะมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งมีการกำหนดประเภทของทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในขอบเขตที่ขยายกว้างขึ้นเห็นได้จากกฎหมายอาญาของประเทศแคนาดา ได้กำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้รวมถึงผลประโยชน์หรือดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดด้วย โดยแนวความคิดเรื่องการริบทรัพย์สินของประเทศแคนาดานั้นมองว่าการริบทรัพย์สินของบุคคลซึ่งยังไม่ได้ต้องคำพิพากษาของศาลว่ากระทำความผิดนั้นเป็นการไม่สมควรเนื่องจากเป็นการกระทำที่ยังไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม และปฏิเสธแนวความคิดที่มีการริบทรัพย์สินของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองโดยยังไม่ผ่านกระบวนการทางศาล เนื่องจากการริบทรัพย์สินของประเทศแคนาดาตั้งอยู่บนพื้นฐานของการที่มีคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดขึ้นแล้วก่อนที่จะให้อำนาจรัฐในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด (conviction-based-system) การริบทรัพย์สินของประเทศแคนาดาตั้งอยู่บนพื้นฐานของการที่มีคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดขึ้นแล้วก่อนที่จะให้อำนาจรัฐในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด (conviction-based-system)

ทั้งนี้ มีรายละเอียดสำหรับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ดังต่อไปนี้

มาตรา 462.3 “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดีอาญา” (Proceeds of Crime) หมายถึง ทรัพย์สิน สิทธิประโยชน์ หรือผลประโยชน์ที่อยู่ในหรือนอกประเทศแคนาดา ที่ได้รับมาหรือไปจาก ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม ซึ่งเป็นผลให้

- (ก) การกระทำความผิดอาญา หรือ ความผิดยาเสพติด ในแคนาดา หรือ
- (ข) การกระทำหรือละเว้นการกระทำใด ๆ ซึ่งถ้าเกิดขึ้นในแคนาดาอาจประกอบด้วยกิจกรรมด้านความผิดอาญา หรือความผิดยาเสพติด”

จากความหมายข้างต้น เห็นได้ว่าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่กฎหมายอาญาของประเทศแคนาดาที่มีอำนาจริบทรัพย์สินได้นั้น ได้แก่ ทรัพย์สิน สิทธิประโยชน์ หรือผลประโยชน์ที่ได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือละเว้นการกระทำใด ๆ ตามความผิดกฎหมายอาญา หรือ ความผิดยาเสพติด ทั้งไม่ว่าทรัพย์สิน สิทธิประโยชน์ หรือผลประโยชน์ดังกล่าวที่ได้รับมาไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมก็ตาม ทรัพย์สินดังกล่าวถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด

จากการที่รูปแบบของอาชญากรรมได้มีกลไกที่พัฒนาขึ้นอยู่เรื่อย ๆ จนยากที่จะดำเนินมาตรการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้ครอบคลุมได้หมด ดังนั้น ประเทศแคนาดาจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอาญาใน มาตรา 462.31 ขึ้น โดยให้ถือว่าการแปรสภาพของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอันเกิดจากการประกอบอาชญากรรมซึ่งเป็นความผิดฐานฟอกเงิน นอกจากนี้ยังรวมถึง การเปลี่ยน การโอนกรรมสิทธิ์ การส่งมอบ การขนส่ง การส่งผ่าน หรือ การกระทำด้วยประการใด ๆ ต่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด การกระทำความผิดดังกล่าวนี้ถือเป็นการผิดตามกฎหมายอาญา

ซึ่งทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาของประเทศแคนาดานั้นจะสามารถดำเนินการริบทรัพย์สินดังกล่าวได้ผู้กระทำความผิดต้องกระทำโดยเจตนาเพื่อปกปิด เปลี่ยนแปลงทรัพย์สิน รวมถึงผู้ที่กระทำความผิดกฎหมายดังกล่าวต้องรู้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวได้มีการแปรสภาพหรือได้รับไว้เป็นอย่างอื่นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

ทั้งนี้ กฎหมายอาญาของแคนาดาได้วางมาตรการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ดังต่อไปนี้

มาตรา 462.33 การร้องขอคำสั่งควบคุม (Application for Restraint Order)

(1) พนักงานอัยการอาจมีคำร้องขอตาม (2) เพื่อขอคำสั่งควบคุมภายใต้ (3) ในส่วนของทรัพย์สิน

(2) คำร้องขอที่ออกภายใต้ (1) เพื่อคำสั่งควบคุมตาม (3) ในส่วนของทรัพย์สินอาจทำขึ้นโดยคำแถลงฝ่ายเดียวและเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรต่อศาล และส่งไปพร้อมกับคำให้การที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ผ่านการสาบานและความเชื่อถือของพนักงานอัยการหรือบุคคลใดที่ให้การในเรื่องต่อไปนี้

- (ก) ความผิดหรือสาระสำคัญภายใต้การสอบสวน
- (ข) บุคคลซึ่งเชื่อว่าครอบครองทรัพย์สินนั้น
- (ค) เชื่อว่าคำสั่งริบทรัพย์สินอาจจะทำตามมาตรา 462.37(1) หรือ 462.38(2) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน
- (ง) รายละเอียดของทรัพย์สิน
- (จ) มีคำร้องใดก่อนหน้านี้ออกภายใต้กฎหมายข้อนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือไม่

(3) ในกรณีที่คำร้องขอเพื่อคำสั่งควบคุมถูกทำขึ้นต่อศาลตาม (1) ถ้าทำให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่ามีเหตุผลที่เพียงพอเชื่อได้ว่า ความมีอยู่ของทรัพย์สินอาจทำขึ้นตามมาตรา 462.37(1) หรือ 462.38(2) ศาลอาจออกคำสั่งห้ามบุคคลใดให้การ หรือกระทำการอันใดที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่ได้ระบุไว้ในคำสั่ง เว้นแต่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในคำสั่งนั้น

(3.1) คำสั่งควบคุมอาจจะออกภายใต้กฎหมายมาตรานี้ในส่วนของทรัพย์สินที่อยู่นอกประเทศแคนาดาด้วยการปรับใช้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์

- (4) คำสั่งที่ทำขึ้นตาม (3) อาจอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ศาลคิดว่าเหมาะสม
- (5) ก่อนออกคำสั่งตาม (3) เกี่ยวกับทรัพย์สินใด ๆ ศาลอาจแจ้งให้ผู้ครอบครองทราบหรืออาจพิจารณาบุคคลใด ๆ ถ้าปรากฏว่ามีการใช้ผลประโยชน์ในทรัพย์สิน เว้นแต่ศาลเห็นว่า การแจ้งให้ทราบก่อนออกคำสั่งจะกระทบต่อการสูญหาย การทำให้หมดเปลือง หรือการลดมูลค่าของทรัพย์สินประการอื่นทั้งหมดหรือบางส่วน ไม่อยู่ภายใต้คำสั่งริบทรัพย์สินตาม 462.37(1) หรือ มาตรา 462.38(2)

(6) คำสั่งที่ออกภายใต้ (3) จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร

(7) ก่อนออกคำสั่งตาม (3) ศาลควรที่จะกำหนดให้พนักงานอัยการให้คำรับรองสำหรับการดำเนินการใด ๆ ซึ่งศาลพิจารณาเห็นว่าเหมาะสมเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายทั้งสองอย่างเกี่ยวกับการออกคำสั่ง

(10) คำสั่งที่ออกตาม (3) ยังคงมีผลบังคับใช้จนกระทั่ง

(ก) มีการคืนทรัพย์สินหรือเปลี่ยนแปลงตามมาตรา 462.39(4) หรือ การคืนตาม 462.43(ก)

(ข) ผลการบังคับใช้สิ้นสุดภายใต้มาตรา 462.35 หรือ

(ค) คำสั่งริบทรัพย์สินหรือจำกัดของทรัพย์สินทำขึ้นตามมาตรา 462.37(1) หรือ 462.38(2) หรือ 462.41(3) หรือบทบัญญัติอื่นใดของพระราชบัญญัตินั้น

มาตรา 462.34 คำขอเพื่อพิจารณาออกหมายและคำสั่งควบคุม

(1) บุคคลใดก็ตามที่มีผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่ถูกยึดตามหมายที่ออกตามมาตรา 462.32 หรือเกี่ยวกับคำสั่งควบคุมที่ทำขึ้นตามมาตรา 462.33(3) อาจเสนอต่อศาลในเวลาใด ๆ

(ก) เพื่อคำสั่งตาม (4) หรือ

(ข) เพื่ออนุญาตในการตรวจสอบทรัพย์สิน

(2) ในกรณีที่คำขอถูกทำขึ้นตาม (1)(ก)

(ก) คำขอจะต้องไม่ (ปราศจากความยินยอมของพนักงานอัยการ) ถูกพิจารณาโดยศาล เว้นแต่ผู้ขอซึ่งเป็นพนักงานอัยการได้ประกาศคำขอเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างน้อยที่สุดสองวัน และ

(ข) ศาลอาจจำเป็นต้องประกาศคำขอและพิจารณาบุคคล ถ้าปรากฏว่ามีการใช้ผลประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น

(3) คำขอที่ทำขึ้นต่อศาลตาม (1)(ข) ศาลอาจสั่งอนุญาตเพื่อตรวจสอบทรัพย์สิน ภายใต้อายุเวลาที่ปรากฏต่อศาลเท่าที่จำเป็น หรือสามารถทำให้แน่ใจว่าทรัพย์สินจำเป็นต้องป้องกันและรักษา

มาตรา 462.37 การริบทรัพย์สินที่ได้มาจาก การกระทำความผิดในคดีอาญา (Forfeiture of Proceeds of Crime)

(1) ภายใต้มาตรานี้และมาตรา 462.39 ถึงมาตรา 462.41 ในกรณีที่จำเลย ถูกพิพากษาลงโทษว่ามีความผิดหรือถูกยกฟ้องภายใต้มาตรา 370 ของความผิดตามกฎหมายอาญา และศาลพิพากษาวางโทษกับจำเลย คำขอพนักงานอัยการทำให้เป็นที่พอใจแก่ศาล โดยชั่งน้ำหนักเท่าที่จะเป็นไปได้ (On a Balance of Probabilities) ว่าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา และความผิดองค์กรอาชญากรรมเป็นการกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สิน ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดิน (Her Majesty) หรือเพื่อปฏิบัติการเกี่ยวกับกฎหมาย

(2) ในกรณีที่พยานหลักฐานไม่แน่นอนที่จะทำให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่า ความผิดตามกฎหมายอาญา ซึ่งจำเลยถูกพิพากษาหรือถูกยกฟ้อง ตามมาตรา 730 ได้กระทำ เกี่ยวพันกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งริบทรัพย์สินอาจจะถูกดำเนินการอื่นตาม (1) แต่ทำให้เป็นที่พอใจแก่ศาลโดยพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยว่า ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ในทางอาญา ศาลอาจออกคำสั่งริบทรัพย์สินภายใต้ (1)

(3) ในกรณีที่ทำให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่า คำสั่งริบทรัพย์สินตาม (1) ควรจะ ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินใด ๆ ของจำเลย แต่ทรัพย์สินหรือส่วนใดส่วนหนึ่งหรือ ผลประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น ไม่สามารถออกคำสั่งได้ภายใต้คำสั่งใด ๆ และในส่วน

(ก) ไม่สามารถพบทรัพย์สินได้แน่นอน

(ข) มีการโอนไปยังบุคคลที่สาม

(ค) อยู่นอกประเทศแคนาดา

(ง) ทำให้มูลค่าด้อยลงไป หรือถูกคืนอย่างไร้ค่า

(จ) ถูกนำไปรวมกันกับทรัพย์สินอื่นที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้ง่าย

ศาลอาจจะสั่งให้ชดใช้ทรัพย์สินทั้งหมดหรือส่วนหนึ่งส่วนใด หรือผลประโยชน์ในทรัพย์สินนั้นที่ถูกริบ ศาลอาจสั่งให้จำเลยจ่ายค่าปรับจำนวนที่เท่ากับมูลค่าของทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ในทรัพย์สินทั้งหมดหรือบางส่วน

มาตรา 462.38 คำขอในการพิจารณาเพื่อริบทรัพย์สิน (Application for In Rem Forfeiture Hearing)

(1) ในกรณีที่มีมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด พนักงานอัยการอาจยื่นคำขอต่อศาลเพื่อสั่งให้ริบทรัพย์สินตาม (2) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน

(2) ภายใต้มาตรา 462.39 ถึงมาตรา 462.41 ในกรณีที่คำขอถูกเสนอต่อศาลตาม (1) ถ้าทำให้เป็นที่พอใจแก่ศาล ศาลจะต้อง

(ก) สั่งว่าทรัพย์สินเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดีอาญา

(ข) ชะบวนการในส่วนของการกระทำความผิดที่ระบุไว้ได้ลงมือกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นได้เริ่มต้นขึ้น และ

(ค) พ้องความผิดตามที่กล่าวไว้ในวรรค (ข) เมื่อผู้ต้องหาตายหรือหลบหนีไป

คำสั่งว่าทรัพย์สินถูกริบเพื่อแผ่นดิน เพื่อถูกโอนตามคำสั่งอัยการสูงสุดหรือดำเนินการอื่นตามกฎหมาย

มาตรา 462.42 คำขอเพื่อถอนผันจากการริบทรัพย์สิน

(1) บุคคลใดที่อ้างสิทธิในผลประโยชน์ของทรัพย์สินที่ถูกริบเพื่อแผ่นดินตามมาตรา 462.37 หรือมาตรา 462.38(2) ภายในสามสิบวันนับจากการริบทรัพย์สินโดยทำเป็นหนังสือลายลักษณ์อักษรต่อศาลเพื่อขอคำสั่งศาลภายใน (4) เว้นแต่

(ก) บุคคลซึ่งถูกฟ้องว่ามีความผิดองค์กรอาชญากรรมหรือความผิดที่ระบุว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกริบ หรือ

(ข) บุคคลซึ่งได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองทรัพย์สินจากบุคคลที่โอนในวรรค (ก) ภายใต้สถานการณ์ตามพฤติการณ์ให้วินิจฉัยว่ากรรมสิทธิ์หรือสิทธินั้นถูกโอนจากบุคคลนั้น เพื่อวัตถุประสงค์ในการหลีกเลี่ยงการริบทรัพย์สินนั้น

ภายในสามสิบวันหลังจากริบทรัพย์สินให้แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ศาลตาม (4)

(2) ศาลผู้ซึ่งออกคำขอตาม (1) ควรกำหนดวันไม่น้อยกว่าสามสิบวัน หลังจากการพิจารณาคำขอ

(3) ผู้ขอควรแจ้งคำขอตาม (1) และการพิจารณาของพนักงานอัยการ อย่างน้อยที่สุดสิบห้าวัน ก่อนกำหนดวันพิจารณา

(4) การพิจารณาคำขอที่ออกตาม (1) ในกรณีที่ทำให้เป็นที่พอใจศาลว่าผู้ขอ ไม่ใช่บุคคลผู้รับโอนในวรรค (1)(ก) หรือ (ข) และแสดงว่าบริสุทธิไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการกระทำ ความผิดขององค์กรอาชญากรรมหรือความผิดยาเสพติด ตามที่ระบุว่าผลการริบทรัพย์สินหรือ การเข้าไปเกี่ยวข้องกับความผิดใด ๆ ศาลอาจออกคำสั่งแจ้งว่าผลประโยชน์ของผู้ร้องไม่เป็นผล ให้ริบทรัพย์สิน

จากบทบัญญัติข้างต้นในเรื่องของมาตรการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดตามกฎหมายอาญาของประเทศแคนาดานั้น เห็นได้ว่าพนักงานอัยการสามารถทำ คำขอคำสั่งฝ่ายเดียว เพื่อคำสั่งควบคุมทรัพย์สินของบุคคลผู้ถูกฟ้องว่ากระทำความผิดอาญา หรือความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งถ้าทำให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่า มีเหตุผลเพียงพอเชื่อได้ว่า ความมีอยู่ของทรัพย์สินเกี่ยวกับคำสั่งริบทรัพย์สิน

สำหรับกรณีที่จำเลยถูกพิพากษาลงโทษหรือยกฟ้องความผิดขององค์กรอาชญากรรม หากพนักงานอัยการทำให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการ กระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมหรือความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศาลอาจออกคำสั่ง ห้ามบุคคลใดให้การ หรือกระทำการอันใดที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่ได้ระบุไว้ใน คำสั่ง เว้นแต่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในคำสั่งนั้น นอกจากนี้คำสั่งควบคุมทรัพย์สินดังกล่าวนี้ สามารถนำมาใช้บังคับในส่วน of ทรัพย์สินที่อยู่นอกประเทศแคนาดาด้วยการปรับใช้ได้ตามความ เหมาะสมกับสถานการณ์

ทั้งนี้ก่อนออกคำสั่งควบคุมทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ศาลอาจ แจ้งให้ทราบเพื่อบุคคลใด ๆ ที่มีผลประโยชน์ทรัพย์สินดังกล่าวนั้น เว้นแต่ศาลเห็นว่าการแจ้งให้ ทราบก่อนออกคำสั่งจะทำให้เสียหายสิ้นเปลือง หรือมูลค่าของทรัพย์สินหรือกระทบต่อทรัพย์สิน ประการอื่นไม่ว่าทั้งหรือบางส่วน ซึ่งคำสั่งควบคุมทรัพย์สินของศาลนี้จะมีผลจนกระทั่งมีการคืน ทรัพย์สินหรือมีการประกันต่อศาล หรือมีการหยุดบังคับเนื่องจากควบคุมทรัพย์สินเกินกว่า 6

เดือน หรือ เมื่อมีคำสั่งริบทรัพย์สินตามคำพิพากษาหรือคำฟ้อง ทั้งสามประการนี้ถือเป็นเหตุที่ทำให้การควบคุมทรัพย์สินยุติลงได้ (มาตรา 462.33)

สำหรับมาตรการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดีอาญา ในกรณีที่จำเลยถูกพิพากษาหรือถูกยกฟ้องในความผิดขององค์กรอาชญากรรม หากคำขอของพนักงานอัยการทำให้เป็นที่น่าพอใจแก่ศาลโดยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน (On a Balance of Probabilities) ว่าทรัพย์สินเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในทางอาญา และความผิดขององค์กรอาชญากรรมนั้นเป็นการกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สิน ศาลจะต้องมีคำสั่งริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการทางแพ่งกล่าวคือถ้าพิจารณาได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดีอาญาแม้ไม่มีการลงโทษผู้กระทำความผิดก็สามารถริบทรัพย์สินนั้นได้

ทั้งนี้กรณีที่ทำให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าทรัพย์สินตามคำสั่งริบทรัพย์สินส่วนหนึ่งส่วนใด หรือทั้งหมด ไม่สามารถบังคับได้ภายใต้คำสั่งริบทรัพย์สิน ได้แก่ การที่ไม่สามารถพบทรัพย์สินได้แน่นอน มีการโอนทรัพย์สินไปยังบุคคลที่สาม ทรัพย์สินนั้นอยู่นอกประเทศแคนาดา ทำให้มูลค่าของทรัพย์สินลดลงหรือไร้มูลค่า หรือทรัพย์สินได้ถูกนำไปรวมกับทรัพย์สินอื่นที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้โดยง่ายนั้น ศาลอาจมีคำสั่งให้ชดใช้ทรัพย์สินส่วนหนึ่งส่วนใด หรือทั้งหมดหรือสั่งให้จ่ายค่าปรับในจำนวนที่เท่ากับมูลค่าของทรัพย์สินนั้น (มาตรา 462.37)

ในส่วนของคำขอเพื่อพิจารณาริบทรัพย์สิน (Application for In Rem Forfeiture Hearing) กรณีที่มีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม พนักงานอัยการอาจทำคำขอต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินถ้าทำให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่า ทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา และความผิดดังกล่าวได้มีการเริ่มต้นดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดอาชญากรรมที่กระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น รวมถึงมีการฟ้องความผิดในความผิดขององค์กรอาชญากรรมหรือความผิดยาเสพติด เมื่อผู้ต้องหาตายหรือหลบหนี (มาตรา 462.38)

นอกจากนี้คำขอพิจารณาริบทรัพย์สินสามารถขอผ่อนผันได้โดยทำเป็นคำขอโดยในกรณีที่คำสั่งริบทรัพย์สิน บุคคลผู้ครอบครองทรัพย์สินอาจเรียกร้องผลประโยชน์สิทธิในทรัพย์สินที่ถูกริบได้ เว้นแต่บุคคลดังกล่าวนั้นเป็นบุคคลซึ่งถูกฟ้องว่ามีความผิดขององค์กรอาชญากรรมหรือความผิดยาเสพติดนั้นได้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกริบ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองทรัพย์สินจากผู้กระทำความผิด เมื่อมีพฤติการณ์ว่ากรรมสิทธิ์หรือสิทธินั้นถูกโอนไปเพื่อหลีกเลี่ยงการริบทรัพย์สิน

ทั้งนี้ คำขอผ่อนผันในการริบทรัพย์สินดังกล่าวนี้ต้องกระทำภายในสามสิบวัน หลังจากการริบทรัพย์สินซึ่งจะต้องแจ้งต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งคืนทรัพย์สิน ในกรณีที่ พิจารณาคำขอถ้าทำให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่า ผู้ขอมีใช่บุคคลผู้รับโอนทรัพย์สินที่จะต้องถูกริบ จากการกระทำความผิดของบุคคลซึ่งถูกฟ้องว่ามีความผิดองค์กรอาชญากรรมหรือความผิดยาเสพติดนั้น หรือเป็นบุคคลซึ่งได้กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองทรัพย์สินจากผู้กระทำ ความผิด อันเป็นพฤติการณ์ว่ากรรมสิทธิ์หรือสิทธินั้นถูกโอนไปเพื่อหลีกเลี่ยงการริบทรัพย์สิน และได้แสดงให้เห็นว่าตนบริสุทธิ์ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดองค์กรอาชญากรรม หรือความผิดยาเสพติดตามที่ระบุสำหรับการริบทรัพย์สินหรือการเข้าไปเกี่ยวข้องกับความผิดใด ๆ ศาลอาจออกคำสั่งแจ้งว่าผลประโยชน์ของผู้ร้องไม่เป็นผลให้ริบทรัพย์สิน ดังนั้นศาลก็จะมีคำสั่ง เพื่อเป็นการผ่อนผันการริบทรัพย์สินดังกล่าวได้ (มาตรา462.42)

จากการศึกษาเนื้อหาของกฎหมายของประเทศแคนาดานั้น จะเห็นได้ว่า ประเทศแคนาดาเป็นประเทศที่มีมาตรการที่เกี่ยวกับป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทาง เศรษฐกิจ โดยเห็นได้ว่าวิธีการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้น กฎหมายอาญาของประเทศแคนาดาได้ขยายขอบเขตของทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดให้ กว้างขึ้น เพื่อเป็นการตัดวงจรทางเศรษฐกิจของเหล่าผู้กระทำ ความผิดโดยเฉพาะเหล่า องค์กรอาชญากรรม เห็นได้จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดอาญาโดยการริบทรัพย์สินดังกล่าวให้หมายถึง ทรัพย์สิน สิทธิประโยชน์ หรือผลประโยชน์ อันได้แก่ดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิด ทั้งนี้ยังรวมถึงทรัพย์สินที่ได้มา จากการกระทำ ความผิดที่ได้มีการแปรสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดในรูปแบบ ต่าง ๆ ที่อยู่ในหรือนอกประเทศแคนาดา ไม่ว่าจะได้รับมาโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม ทรัพย์สินดังกล่าวก็ต้องถูกดำเนินการตามมาตรการริบทรัพย์สินของประเทศแคนาดา จากมาตรการริบทรัพย์สินของประเทศแคนาดา โดยเฉพาะการริบดอกผลของทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดจึงถือได้ว่าเป็นแนวทางที่ดีต่อการนำมาเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติใช้ กับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดของประเทศไทยได้

3.2.4 มาตรการตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งเป็นองค์กร ค.ศ.2000

ปัญหาองค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเป็นปัญหาที่มีผลกระทบทั้งในทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของทุก ๆ ประเทศ โดยสหประชาชาติกำหนดให้ถือเป็นภัยคุกคามต่อประชากรโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับสภาพอาชญากรรมในสถานการณ์โลกาภิวัตน์ ประเทศต่าง ๆ จึงได้ร่วมกันคิดค้นหาวิธีในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติโดยหลายวิธี โดยผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ได้ร่วมกันจัดทำอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 (Convention against Transnational Organized Crime) เพื่อร่วมกันป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติอย่างจริงจังเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ อนุสัญญานี้จึงมีการนำมาตราการพิเศษบางประการมาใช้ในการจัดการกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งรวมถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่รวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งเป็นการตัดเส้นทางทางการเงินขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติด้วย

จากการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความมั่นคงของประเทศ ดังนั้นประชาคมโลกจึงมีความตระหนักถึงพิษภัยขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยสหประชาชาติได้กำหนดให้เป็นปัญหาที่ท้าทายต่อประชาคมโลกในทศวรรษนี้ แต่โดยที่มาตรการทางกฎหมายภายในของแต่ละประเทศล้วนมีข้อจำกัดในการบังคับใช้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ที่มีการกระทำความผิดในลักษณะของการข้ามพรมแดน ที่เห็นได้ชัดได้แก่เรื่องเขตอำนาจรัฐ

ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ มีการแก้ไขปัญหาคงค้างแต่ก็จะเป็นในลักษณะและรูปแบบของความร่วมมือระหว่างรัฐในแบบทวิภาคี ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการบรรลุผลในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่กระทำในขอบเขตระดับระหว่างประเทศได้ องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจึงได้อาศัยช่องว่างของกฎหมายของแต่ละประเทศ ในการกระทำความผิด ดังนั้นประชาคมโลกจึงได้ร่วมมือคิดค้นหามาตรการร่วมกันเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาคงค้างและอุปสรรคดังกล่าวในลักษณะพหุภาคี อันเป็นที่มาของการยกร่างอนุสัญญานี้

โดยมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นถือเครื่องมือทางกฎหมายที่สำคัญในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ได้กำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินไว้เป็นการเฉพาะโดยมีการแยกต่างหากจากมาตรการฟอกเงิน ดังนั้นจึงมิได้ถูกจำกัดไว้เฉพาะในส่วนของการฟอกเงินเท่านั้น แต่มีกรอบการใช้บังคับขยายไปถึงการกระทำ ความผิดอื่น ซึ่งบัญญัติให้เป็นความผิดตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000* นี้

ทั้งนี้ การใช้มาตรการริบทรัพย์สินและความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สินตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 นี้ กำหนดให้รัฐภาคีมีพันธะเพียงให้ความร่วมมือมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้โดยไม่จำเป็นต้องกระทำการใด ๆ ที่ขัดกับระบบกฎหมายภายในและการดำเนินกระบวนการพิจารณาของตน เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาในทางด้านของกฎหมายหรือปัญหาใน

---

* ขอบเขตการบังคับใช้ตามอนุสัญญา ข้อ 3 ได้แก่

1. ความผิดตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 มี 4 ฐาน คือ
  - ก. ความผิดฐานการเข้ามีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม (อนุสัญญา ข้อ 5)
  - ข. ความผิดฐานฟอกเงิน (อนุสัญญา ข้อ 6)
  - ค. ความผิดฐานคอร์รัปชัน (อนุสัญญา ข้อ 8)
  - ง. ความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (อนุสัญญา ข้อ 23)
2. ความผิดตามที่กำหนดไว้ในพิธีสาร 3 ฉบับ คือ
  - ก. พิธีสารว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามและการลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก
  - ข. พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นทางบก ทะเล และอากาศ
  - ค. พิธีสารว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบผลิตและการค้าอาวุธข้ามชาติ
3. อาชญากรรมร้ายแรงตามอนุสัญญา ข้อ 2 ซึ่งหมายถึงความผิดร้ายแรงที่มีโทษจำคุกขั้นสูงสุดเป็นเวลาอย่างน้อย 4 ปีหรือมากกว่า

ทั้งนี้เมื่อความผิดดังกล่าวมีลักษณะข้ามชาติและเกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร

ทางด้านปฏิบัติ และเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในให้มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ดังกล่าว ในส่วนนี้จะวิเคราะห์เปรียบเทียบตาม อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ดังนี้

ข้อ 12 1. ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐรับเอามาตรการเช่นว่ามาใช้ตามความจำเป็นภายในขอบเขตที่มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ตามระบบกฎหมายภายในของตนเพื่อให้สามารถริบ

(ก) ทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรมที่ได้รับมาจากความผิดที่ครอบคลุมโดยอนุสัญญานี้ หรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าเทียบได้กับทรัพย์สินเช่นว่า

(ข) ทรัพย์สิน อุปกรณ์ หรือสิ่งอื่นที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือเพื่อจะใช้ในการความผิดทั้งหลายที่ครอบคลุมโดยอนุสัญญานี้

2. ให้รัฐภาคีทั้งปวงรับเอามาตรการเช่นว่ามาใช้ตามความจำเป็นเพื่อให้สามารถทำการพิสูจน์รูปพรรณ สืบหาแหล่งที่มา आयัดหรือยึดสิ่งของใด ๆ ที่อ้างถึงในวรรค 1 ของข้อนี้ได้เพื่อความมุ่งประสงค์ของการริบในที่สุด

3. หากทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรมถูกเปลี่ยนรูปหรือแปรสภาพบางส่วนหรือทั้งหมดเป็นทรัพย์สินอื่น ให้ทรัพย์สินเช่นว่าอยู่ในความรับผิดชอบตามมาตรการที่อ้างถึงในข้อนี้แทนทรัพย์สินนั้น

4. หากทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรมถูกนำไปปะปนกับทรัพย์สินที่ได้รับมาจากแหล่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้ทรัพย์สินเช่นว่าอยู่ในความรับผิดชอบที่จะต้องถูกริบไม่เกินมูลค่าที่ประเมินจากทรัพย์สินซึ่งนำไปปะปนโดยไม่กระทบต่ออำนาจใดที่เกี่ยวกับการอายัดหรือการยึดทรัพย์

5. เงินได้หรือผลประโยชน์อื่นที่ได้รับมาจากทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรม ซึ่งเปลี่ยนรูปหรือเปลี่ยนสภาพมาจากทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรม หรือจากการที่ทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรมถูกนำไปปะปน ให้อยู่ในความรับผิดชอบในลักษณะและขอบเขตเดียวกันกับที่ใช้กับทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรมตามมาตรการทั้งหมดที่อ้างถึงในข้อนี้ด้วย

6. เพื่อความมุ่งประสงค์ของข้อนี้และข้อ 13 ของอนุสัญญานี้ ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐมอบอำนาจให้ศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่น สั่งให้มีการจัดหำบันทึกหลักฐานทางธนาคาร

ทางการเงิน หรือการค้า หรือสิ่งให้ยืมที่เกินกว่านั้น รัฐภาคีทั้งหลายต้องไม่ปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติของวรรคนี้โดยอ้างเหตุเรื่องความลับทางธนาคาร

7. รัฐภาคีทั้งหลายอาจพิจารณาความเป็นไปได้ของการกำหนดให้ผู้กระทำผิดแสดงแหล่งกำเนิดโดยชอบด้วยกฎหมายของทรัพย์สินที่ได้จากการก่ออาชญากรรมที่ถูกกล่าวหา หรือทรัพย์สินอื่นซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบที่จะถูกริบ ภายในขอบเขตที่ว่ากำหนด เช่นว่านั้นสอดคล้องกับหลักการของกฎหมายภายในของตน และสอดคล้องกับลักษณะของการดำเนินการต่าง ๆ ของศาลหรือทางอื่น

8. ห้ามมิให้ตีความบทบัญญัติของข้อนี้ในทางที่กระทบต่อสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลที่สามซึ่งกระทำการโดยสุจริต

9. ไม่มีความใดในข้อนี้กระทบต่อหลักการที่ว่ามาตรการทั้งหลายซึ่งข้อนี้อ้างถึงจะได้รับการนิยามและนำไปปฏิบัติโดยสอดคล้องและอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติของกฎหมายภายในของรัฐภาคี

ทั้งนี้ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ.2000 ข้อ 12 ได้กำหนดให้ทรัพย์สินที่อยู่ในข่ายจะต้องถูกริบได้แก่ทรัพย์สินประเภทดังต่อไปนี้

1. ทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม (Proceeds of crimes) ซึ่งเป็นความผิดที่มีความครอบคลุมตามตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ.2000 นี้ หรือทรัพย์สิน (Property) ที่มีมูลค่าเทียบได้กับทรัพย์สิน ดังกล่าว⁴⁰

2. ทรัพย์สิน อุปกรณ์ หรือ เครื่องมือเครื่องใช้อื่นที่ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งเป็นความผิดที่ครอบคลุมโดยตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ.2000 นี้⁴¹

3. กรณีที่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรมซึ่งเป็นความผิดที่ครอบคลุมโดยตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะ

⁴⁰ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ.2000 ข้อ 12 วรรค 1 (ก)

⁴¹ อนุสัญญาฯ ข้อ 12 วรรค 1 (ข)

องค์กร ค.ศ.2000นี้ ได้ถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบหรือแปรสภาพแต่บางส่วนหรือทั้งหมดเป็นทรัพย์สินอื่น ทรัพย์สินเช่นว่านั้นต้องกลายเป็นทรัพย์สินที่จะต้องถูกริบตามตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะขององค์กร ค.ศ.2000 แทน⁴² หรือหากทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรมถูกนำไปปะปนกับทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ทรัพย์สินเช่นว่านั้นจะถูกริบไม่เกินมูลค่าที่ประเมินจากทรัพย์สินที่นำเข้าไปปะปน⁴³

4. เงินได้หรือผลประโยชน์อื่นที่ได้รับมาจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม อันรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งเป็นความผิดที่ครอบคลุมโดยตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะขององค์กร ค.ศ.2000 นี้ หรือทรัพย์สินซึ่งเปลี่ยนแปลงรูป หรือแปรสภาพมาจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรมถูกนำไปปะปนด้วย⁴⁴

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะขององค์กร ค.ศ.2000 ฉบับนี้ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” (Property) ไว้ในข้อ 2 โดยให้หมายถึงทรัพย์สินทุกชนิด ไม่ว่ามีรูปร่างหรือไม่รูปร่างเคลื่อนย้ายได้หรือเคลื่อนย้ายไม่ได้ จับต้องได้หรือจับต้องไม่ได้ และหมายถึงเอกสารหรือตราสารทางกฎหมายที่เป็นหลักฐานกรรมสิทธิ์หรือผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินดังกล่าว และให้ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม” (Proceeds of crime) โดยให้หมายความถึงทรัพย์สินใดที่เกิดจากหรือได้รับไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมมาจากการกระทำความผิด

ทั้งนี้อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะขององค์กร ค.ศ.2000 ฉบับนี้ ได้กำหนดขยายขอบเขตของการริบทรัพย์สินให้ครอบคลุมเฉพาะกรณีทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม (Proceeds of crime) ได้เปลี่ยนแปลงรูปหรือแปรสภาพไป หรือถูกนำเข้าไปปะปนกับทรัพย์สินอื่น ดังนั้นหากเป็นทรัพย์สิน อุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้อื่นที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดได้ถูกเปลี่ยนแปลงรูป หรือแปรสภาพ

⁴² อนุสัญญาฯ ข้อ 12 วรรค 3

⁴³ อนุสัญญาฯ ข้อ 12 วรรค 4

⁴⁴ อนุสัญญาฯ ข้อ 12 วรรค 5

หรือถูกนำเข้าไปปะปนกับทรัพย์สินอื่น ทรัพย์สินนั้นก็ไม่ต้องอยู่ในการที่จะต้องถูกริบตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 นี้

นอกจากนี้ อนุสัญญาดังกล่าวยังได้มีมาตรการการความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน โดยถือเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่นานาประเทศจะให้ความร่วมมือในการจัดการกับบรรดาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยถือเป็นเครื่องมือในการช่วยปราบปรามองค์กรอาชญากรรมอีกรูปแบบหนึ่งให้หมดไปจากสังคม ทั้งนี้มาตรการริบทรัพย์สินของอนุสัญญา ฉบับนี้ถือได้ว่าเป็นแม่แบบในการริบทรัพย์สินที่ประเทศไทยสามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้กับกฎหมายภายในของประเทศได้ เพื่อสร้างประสิทธิภาพต่อการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ โดยบทบัญญัติตามอนุสัญญา นี้ ได้กำหนดให้รัฐภาคีควรให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สินให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ภายใต้ระบบกฎหมายของประเทศของตน หากในการดำเนินการเกิดมีปัญหาคัดกับระบบกฎหมายภายในประเทศของตน หรือขัดต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาภายในของตน รัฐภาคีก็ไม่จำเป็นต้องดำเนินการให้ความร่วมมือ นอกจากนี้อนุสัญญา ฉบับนี้ยังได้ส่งเสริมให้มีการทำสนธิสัญญาในระดับทวิภาคีหรือพหุภาคีหรือความตกลงหรือข้อตกลงเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดด้วย แต่ทั้งนี้การดำเนินการต่างๆ ตามอนุสัญญา ฉบับนี้จะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิต่างๆ ของบุคคลภายนอกซึ่งกระทำการโดยสุจริต

จากรายละเอียดดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นได้ว่ามาตรการในการริบทรัพย์สินตามอนุสัญญา นี้มีความครอบคลุมถึงบรรดาทรัพย์สินต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดในของเขตที่กว้าง เห็นได้จากทรัพย์สินที่สามารถริบได้นั้นมีทั้งทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องมือ หรือ อุปกรณ์สำหรับใช้ในการประกอบความผิด ตลอดจนทรัพย์สินที่ได้ถูกเปลี่ยนรูปหรือแปรสภาพทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งเงินได้หรือผลประโยชน์อื่น อันได้แก่ ดอกผลของทรัพย์สินที่ได้รับมาจากการประกอบอาชญากรรม ทรัพย์สินดังกล่าวจึงต้องถูกริบตามอนุสัญญา นี้ ทั้งนี้อนุสัญญาดังกล่าวยังได้มีมาตรการการความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน โดยถือเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่นานาประเทศจะให้ความร่วมมือในการจัดการกับบรรดาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยถือเป็นเครื่องมือในการช่วยปราบปราม

องค์กรอาชญากรรมอีกรูปแบบหนึ่งให้หมดไปจากสังคม ทั้งนี้มาตรการริบทรัพย์สินของ
อนุสัญญาฯ ฉบับนี้ถือได้ว่าเป็นแม่แบบในมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ประเทศไทยสามารถ
นำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้กับกฎหมายภายในของประเทศได้ เพื่อสร้างประสิทธิภาพต่อ
การดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่
เกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อไปได้

บทที่ 4

วิเคราะห์การนำมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เหมาะสมกับ ประเทศไทย

จากการศึกษามาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด
ในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอันเป็นมาตรการปราบปรามต่อ
ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เพื่อที่จะมีให้สามารถนำทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด
โดยเฉพาะอย่างยิ่งดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมาเป็นแรงจูงใจก่อให้เกิดอาชญากรรม
สามารถดำเนินการกระทำความผิดได้ต่อไป ซึ่งมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มา
จากการกระทำความผิดต่าง ๆ ถือได้ว่าเป็นการตัดวงจรการขับเคลื่อนของเหล่าอาชญากรรม
เหล่านั้น ในส่วนของบทนี้จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มา
จากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นสำคัญ
โดยได้ทำการวิเคราะห์กฎหมายภายในของไทย กฎหมายต่างประเทศ และอนุสัญญา
สหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งเป็นองค์กร ค.ศ.2000 เพื่อหามาตรการ
ดำเนินการกับทรัพย์สินที่สอดคล้องและเหมาะสมกับประเทศไทย ดังต่อไปนี้

4.1 แนวความคิดในมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

เนื่องจากอาชญากรรมประเภทที่กระทำโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อหาผลประโยชน์
ทางเศรษฐกิจเป็นหลักสำคัญนี้ นักอาชญาวิทยาในยุคใหม่มีความเห็นต้องกันว่า การนำ
มาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดและผู้
ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดโดยเด็ดขาดและกว้างขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่งดอกผลของ
ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด จะช่วยให้สามารถยับยั้งและปราบปรามการกระทำความ
ผิดได้ดีกว่าการลงโทษโดยวิธีจำคุกสิทธิเสรีภาพหรือทำให้ได้รับความทุกข์ทรมานหรือการ
ประจานต่อสาธารณชน เพราะมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด
โดยเฉพาะดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นจะเป็นการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิด
ได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินดังกล่าว ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการกระทำความผิด อันจะ

เป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมที่ดีอีกรูปแบบหนึ่ง ไม่ว่าลักษณะของการกระทำความผิดจะเป็นในลักษณะของปัจเจกชน องค์การอาชญากรรม หรืออาชญากรรมในลักษณะข้ามชาติก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดประเภทที่มีผลตอบแทนสูง เช่น ความผิดเกี่ยวกับการผลิตหรือการค้ายาเสพติดที่ผู้กระทำและร่วมขบวนการจะได้รับผลประโยชน์เป็นจำนวนมากมหาศาล

ทั้งนี้ทรัพย์สินในจำนวนมากมหาศาลที่ผู้กระทำความผิดเหล่านี้ได้รับอันรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ยังก่อให้เกิดอุปสรรคอย่างมากต่อการบังคับใช้กฎหมาย เพราะ¹

1. เงินได้จำนวนมากเหล่านี้ นำไปสร้างอำนาจ บารมีให้แก่ผู้กระทำความผิด และก็เป็นที่ยอมรับกันว่า ยังมีเงินจำนวนมากเท่าใด การดำเนินคดีเพื่อพิสูจน์ความผิดก็ยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น
2. เงินได้จำนวนมากเหล่านี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ขององค์การอาชญากรรม เพราะผู้กระทำความผิดเหล่านั้นจะอยู่รวมกันก็เพราะเห็นแก่ประโยชน์เป็นสิ่งผูกพัน
3. ส่วนหนึ่งของเงินได้เหล่านี้ถูกนำย้อนกลับไปเป็นต้นทุนในการกระทำความผิดครั้งต่อ ๆ ไป อย่างไม่มีที่สิ้นสุด อาชญากรรมที่มีต้นทุน ได้แก่ อาชญากรรมยาเสพติด อาชญากรรมค้าหญิงค้าเด็ก

นอกจากอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวมานั้น ปัจจุบันยังพบว่า อุปสรรคประการอื่น ๆ ในการบังคับใช้กฎหมายกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด คือ

1. มีการนำเอาเงินได้อันรวมถึงดอกผลในจำนวนมากมหาศาลเหล่านี้ไปฟอกเงินในธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งเปิดขึ้นมาบังหน้าทำให้เป็นการยากที่จะดำเนินการตามกฎหมายกับเงินนอกระบบเหล่านี้

---

¹ วัระพงษ์ บุญญภาส, สุพัตรา แผนวิชิต และจิราวุธ ลิปิพันธ์, การกำหนดความผิดฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์การอาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการรวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและการยึดอายัดและการริบทรัพย์สิน, หน้า 2.

2. การร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินในลักษณะข้ามชาติ ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

3. การยึดและการริบทรัพย์สินเหล่านี้บ่อยครั้งพบว่าเป็นการยากในการพิสูจน์ความผิดเพราะเมื่อพิสูจน์ความผิดไม่ได้ มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดก็กระทำไม่ได้เช่นกัน

จากอุปสรรคดังกล่าวข้างต้นนี้ จึงก่อให้เกิดแนวความคิดในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่สามารถนำเงินและดอกผลดังกล่าวมาเป็นมูลเหตุจูงใจแก่ผู้กระทำความผิดให้กระทำความผิดต่อไปเนื่องด้วยผลตอบแทนในจำนวนที่มหาศาลจากการกระทำความผิด และไม่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด² ทั้งเป็นการมุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ให้ได้รับผลประโยชน์ใดๆ (Fruit of Crime) ที่ได้มาจากการกระทำความผิดของตน ดังนั้นจึงเห็นสมควรเพื่อหามาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เหมาะสมต่อไป

4.2 วิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางกฎหมายของประเทศไทยต่อมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

กฎหมายของประเทศไทยมีแนวทางในเรื่องมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปในทางเดียวกัน ว่าเงินหรือทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำความผิดเป็นทรัพย์สินต้องดำเนินการจัดการเพื่อให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับประโยชน์จากเงินหรือทรัพย์สินที่ไม่ชอบนั้น และในขณะเดียวกันหากผลประโยชน์นั้นเป็นของรัฐใดก็จะได้คืนผลประโยชน์ให้แก่รัฐนั้นที่ เป็นผู้เสียหายนั้นไป

การใช้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ทั้งมาตรการยึดอายัด หรือริบ

² พัทธมน จักรางกูร, "ริบทรัพย์สินที่นำมาหรือมีไว้เป็นความผิด", บทบัญญัติ (2518) : 381

ทรัพย์สิน ซึ่งถือเป็นมาตรการสำคัญที่ใช้สำหรับการสกัดกั้นการหมุนเวียนของกองทุนเพื่อใช้ในการกระทำความผิดของอาชญากร โดยเห็นว่ามาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามกฎหมายของไทยมีอยู่จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ความผิดเกี่ยวกับเงินและภาษี หรือความผิดที่มีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักสากล ดังเช่น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน หรือความผิดเกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าพนักงาน เป็นต้น

ดังปรากฏในส่วนของกฎหมายเฉพาะที่ศึกษาวิเคราะห์กับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด คือ

กรณี พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 78 ที่ให้บรรดาไม้และของป่าอันได้มาหรือมีไว้ในเนื่องจากการกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ให้ริบเสียทั้งสิ้น ซึ่งตามหลักกฎหมายป่าไม้ ได้หมายถึงถ้าไม้ที่แปรสภาพ เปลี่ยนรูปเผาเป็นถ่านแล้วจะริบตามมาตรา 74 ไม่ได้ แต่ยังริบได้ตามมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้

กรณี พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มาตรา 69 ที่ให้เรือ สัตว์น้ำ และสิ่งอื่นๆ ที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ศาลจะริบเสียก็ได้ แต่ถ้าเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 19 หรือมาตรา 20 ให้ศาลริบสิ่งเช่นว่านั้นเสียทั้งสิ้น

กรณี พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 35 ได้วางมาตรการให้บรรดาไม้ ของป่า ซึ่งบุคคลได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ริบเสียโดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่ก็ตาม เพื่อประสงค์จะริบทรัพย์สิน โดยการบังคับให้ศาลต้องพิพากษาริบทุกคดี ทั้งนี้ “การได้มา” ดังกล่าวนี้นี้ หมายถึงการได้มาในลักษณะที่เป็นกรรมสิทธิ์ แต่โดยผลของกฎหมายแล้วย่อมไม่ได้กรรมสิทธิ์แท้จริงแต่อย่างไร เพราะการถือเอาไม้หรือของป่าต้องห้ามตามกฎหมายทรัพย์สินของแผ่นดินผู้ใดจะถือเอาโดยผลการยอมไม่ได้สิทธิ ไม้หรือของป่านั้นจึงยังคงเป็นของแผ่นดินอยู่ต่อไปตามเดิม การริบทรัพย์สินคงเป็นวิธีการเอากลับคืนแก่แผ่นดินซึ่งเป็นเจ้าของเดิมนั่นเอง

กรณี พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 16 ได้วางมาตรการให้บรรดาไม้ ของป่า หรือซากสัตว์ ที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้ริบได้ตามพระราชบัญญัตินี้ แต่

อย่างไรก็ดี ก็ยังสามารถริบได้ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 74 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2507 มาตรา 58 ซึ่งคงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ต้องดำเนินคดีฟ้องร้องผู้กระทำความผิดทั้งสองบทกฎหมาย เพราะมิฉะนั้นแล้วอาจมีปัญหาเรื่องการริบไม้ของป่า หรือซากสัตว์ที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวแล้ว เพราะหากไม่ระบุบทบัญญัติมาตราดังกล่าวตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 หรือพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2507 ไปด้วยแล้วศาลก็ไม่อาจริบของกลางดังกล่าวเสียได้

กรณี พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 154 วางมาตรการให้บรรดาแร่ที่บุคคลได้มาจากการกระทำความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม ซึ่งแร่ที่จะสามารถริบได้นั้นต้องเป็นแร่ที่เกิดจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

กรณี พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 มาตรา 111 ให้บรรดาปิโตรเลียมที่บุคคลได้มาจากการกระทำความผิดให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเจ้าของมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดดังกล่าว ปิโตรเลียมดังกล่าวก็จะถูกดำเนินการ

กรณี พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 58 ให้บรรดาสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือรังของสัตว์ป่าที่บุคคลได้มาเนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ศาลสั่งริบเสียทั้งสิ้น โดยบรรดาสิ่งที่ศาลสั่งริบ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน และให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือกรมประมง แล้วแต่กรณี นำไปดำเนินการตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการตามสมควร

กรณี พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 45 ให้บรรดาสุรา เชื้อสุรา และสินค้าที่ทำด้วยสุรา ที่ได้ทำอันเป็นการฝ่าฝืนบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ริบเป็นของกรมสรรพสามิต

กรณี พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มาตรา 44 ให้เมล็ดพันธุ์ยาสูบ ต้นยาสูบ ใบยา ยาอัด ยาเส้น ยาสูบในคดีกระทำความผิดพระราชบัญญัตินี้ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบเป็นของกรมสรรพสามิต ตลอดจนบุหรี่ยิกาแรตในคดีกระทำความผิดบทบัญญัติมาตรา 17 หรือบุหรี่ยิกาแรตในคดีกระทำความผิดบทบัญญัติมาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 24 หรือมาตรา 27 ให้ศาลสั่งริบเป็นของกรมสรรพสามิต

กรณี พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 มาตรา 168 โดยให้สินค้าในการกระทำความผิดที่มีโทษตามมาตรา 147 ให้ศาลมีคำสั่งรับเป็นของกรมสรรพสามิตไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม

แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการเหล่านี้ก็ยังคงมีข้อจำกัดกับในกรณีดอกผลของทรัพย์สินดังกล่าวที่ไม่สามารถดำเนินการตามมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินได้ ดังนั้นจึงได้ศึกษาการวิเคราะห์ประเภทของทรัพย์สินที่อาจใช้ในมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายของประเทศไทยที่สำคัญ พบว่า

4.2.1 วิเคราะห์ปัญหาการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา

จากหลักมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ถือได้ว่าเป็นหลักการพื้นฐานทั่วไปในเรื่องริบทรัพย์สิน และอาจนำหลักนี้ไปใช้ในการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอื่นได้ด้วย เว้นแต่กฎหมายเฉพาะนั้น ๆ จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ดังปรากฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 17 ในกรณี มาตรา 33 ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติว่า “ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้วให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย...”

ตามมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติไว้ว่า “ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย คือ

- (1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ
- (2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด”

ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 นี้เป็นมติต่อมาตรการในการริบทรัพย์สิน ซึ่งได้กำหนดทรัพย์สินที่จะถูกริบไว้ 3 ส่วน คือ (1) ทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด (2)

ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด และ (3) ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยในส่วนี้ จะทำการศึกษาเพียงกรณีทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ดังนี้

ในส่วนมาตรา 33(2) การที่จะริบทรัพย์สินได้นั้นกฎหมายกำหนดเงื่อนไขว่า จะต้องเป็นทรัพย์สินที่บุคคลได้มาโดยกฎหมายบัญญัติว่าการได้มาเป็นความผิดเพราะฉะนั้นถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ก็ไม่ถือว่า การได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้นเป็นความผิด และไม่อยู่ในข่ายที่จะริบทรัพย์สินนั้นได้ ซึ่งก็หมายความว่า การที่ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามมาตรานี้ได้ก็ต่อเมื่อมีการฟ้องคดีอาญากับผู้กระทำความผิดและศาลมีคำพิพากษาว่า จำเลยกระทำความผิดโดยให้ลงโทษพร้อมกับการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด นอกจากนี้การริบทรัพย์สินตามมาตรานี้ยังมีข้อจำกัดว่า ทรัพย์สินนั้นต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเป็นรูปร่างหรือสภาพของทรัพย์สิน ตลอดจนมาตรการตามประมวลกฎหมายอาญานี้ยังไม่สามารถดำเนินการกับดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ ดังนั้น หากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมีการแปรเปลี่ยนสภาพไปแล้วหรือเกิดดอกผลเพิ่มพูนขึ้นมา ก็ไม่อาจดำเนินการริบทรัพย์สินตามบทบัญญัตินี้ได้ และดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานโดยมติที่ประชุมใหญ่ที่ 1814/2543 ของทรัพย์สินที่อยู่ในข่ายริบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) นี้ต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในครั้งนั้น ๆ ด้วย หากเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในครั้งก่อนที่ไม่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในครั้งนั้น ก็ไม่ตกอยู่ในข่ายที่จะต้องถูกริบซึ่งเป็นปัญหาในการปฏิบัติที่จะดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดด้วยโดยเฉพาะความผิดที่มีผลกระทบกับระบบเศรษฐกิจ ดังเช่นอาชญากรรมเศรษฐกิจ เนื่องจากอาชญากรรมเหล่านี้มักจะพบการกระทำความผิดหลังจากผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดดังกล่าวหลายครั้ง ทรัพย์สินที่ได้รับดังกล่าวได้ปะปนผสมกันไปไม่ทราบว่าจะเกิดจากการกระทำครั้งไหน การใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) นี้ จะมีปัญหายุ่งยากในการบังคับใช้ในการพิสูจน์ทราบทรัพย์สินขึ้นไหนเกิดจากการกระทำความผิดครั้งใด การนำมาใช้ก็จะทำได้ยาก เป็นเหตุที่ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการถูกจัดการทรัพย์สินซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวไปในที่สุด

นอกจากนี้หากพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะที่ได้กำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญาแล้ว พบว่า

4.2.2 วิเคราะห์ปัญหาการริบทรัพย์สินตามกฎหมายปราบปรามยาเสพติด

สืบเนื่องมาจากปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นปัญหาร้ายแรงระดับชาติ นับวันยิ่งแพร่หลายเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากผลประโยชน์หลายประการที่ดึงดูดให้บุคคลสนใจ หรือเข้ามาข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้นมาตรการที่จะกำจัด และป้องกันปราบปรามยาเสพติดจึงต้องอาศัยบทกฎหมายบังคับ เพื่อแก้ไขหรือยุติปัญหาให้เป็นผลร้ายต่อความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง³ แต่เนื่องจากมาตรการตามกฎหมายเพื่อใช้ในการปราบปรามยาเสพติดมีบังคับใช้อยู่หลายฉบับ โดยแต่ละฉบับต่างมีมาตรการที่ต่างกัน ทั้งนี้ มาตรการเหล่านี้ก็ยังคงมีข้อจำกัดกับในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ดังกล่าวที่ไม่สามารถดำเนินการตามมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินได้

4.2.2.1 พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518

พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายที่เน้นการควบคุมการใช้ตัวยาที่มีลักษณะของยาเสพติดประเภทวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท โดยในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ อาจยึดหรืออายัดวัตถุออกฤทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ตลอดจนภาชนะหรือหีบห่อบรรจุวัตถุออกฤทธิ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องได้ด้วย

และจากมาตรการดำเนินการริบทรัพย์สินดังกล่าวนี้ เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518 ได้มีการกำหนดถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไว้ กล่าวโดยสรุปคือมีหลักการเช่นเดียวกันกับการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32 และมาตรา 33 ต่างกันแต่การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาทรัพย์สินที่รับตกเป็นของแผ่นดิน ส่วนการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518 ตามมาตรา 116 ทวิ ซึ่งกำหนดให้ริบทรัพย์สินให้ตกแก่กระทรวงสาธารณสุขเพื่อทำลาย หรือจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควร แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัตินี้ก็มิได้มีการบัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำ

³ สุรพล ไตรเวทย์, “กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดปัจจุบัน,” สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2527, หน้า 21.

ความผิดแต่อย่างใด ดังนั้นหากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติได้เกิดดอกผลขึ้นมา พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ไม่สามารถดำเนินการกับดอกผลเหล่านั้นได้

4.2.2.2. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519

พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติด เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพและความคล่องตัวในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดให้มีประสิทธิภาพ และสามารถยกระดับทรัพยากรทั้งบุคลากรและงบประมาณได้โดยสะดวก รัฐบาลจำเป็นต้องมีกฎหมายจัดตั้งองค์กร และหน่วยงานขึ้นมาดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายของ รัฐบาล โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดตามกฎหมายดังกล่าวไว้ โดยกำหนดให้มีอำนาจยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ทั้งนี้เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายดังกล่าว ต้องแสดงเอกสารมอบหมายนั้นต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้งที่ได้ดำเนินการดังกล่าว

จากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ ได้วางมาตรการให้ ยึดหรืออายัดเฉพาะยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะ ใช้ในการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้เท่านั้น โดยมีได้มี การบัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดแต่อย่างใด รวมถึง ในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดด้วย ดังนั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้จึง ไม่สามารถดำเนินการกับดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดได้

4.2.2.3. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522

พระราชบัญญัตินี้ เป็นกฎหมายที่เน้นการควบคุมการใช้ตัวยาที่มีลักษณะของยา เสพติดประเภทยาเสพติดให้โทษ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ริบทรัพย์สินในบรรดา ยาเสพติดให้โทษในประเภทต่างๆ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่นซึ่งบุคคลได้ใช้ในการ กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

โดยให้ความหมายของ “ยาเสพติดให้โทษ” หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุชนิด ใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มีอาการ

ถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และ
 สุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็น
 ยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้
 โทษด้วย ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำ
 บ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปใน
 เคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้
 เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตาม
 พระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นเพราะ
 การเนินเข้าว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ชุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยน
 สภาพไปจากเดิม รวมถึงมีอำนาจยึด หรืออายัด ยาเสพติดให้โทษที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วย
 กฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้ หรือใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้โดยการ
 ปฏิบัติการของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวนั้น ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอันวยความสะดวกตามสมควร
 ตาม มาตรา 49

และจากมาตรการดำเนินกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวนั้น
 สังเกตได้ว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวสามารถดำเนินการกับบรรดา ยาเสพติดให้โทษนั้นได้โดยตรง
 แต่ในกรณีของดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น พระราชบัญญัตินี้มิได้มี
 การบัญญัติถึงในส่วนนี้ อันเป็นเหตุให้พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการกับดอก
 ผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้

4.2.2.4 พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533

พระราชกำหนดนี้ เป็นกฎหมายที่เน้นการควบคุมการใช้ตัวยาที่มีลักษณะของยา
 เสพติดประเภทของสารระเหย ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและสุขภาพ เป็นการผิดวัตถุประสงค์
 ของการใช้สารระเหย ดังนั้น จึงได้ตราพระราชกำหนดดังกล่าวขึ้นมา เพื่อควบคุมป้องกันการใช้
 สารระเหยไปในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยได้กำหนดมาตรการในการปราบปรามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
 กับการกระทำความผิดในการใช้สารระเหยดังกล่าว ซึ่งมาตรการหนึ่งที่ได้นำมาใช้บังคับด้วย คือ
 มาตรการในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด

ดังปรากฏในมาตรา 19 แห่งพระราชกำหนดฉบับนี้ ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชกำหนดนี้ อาจยึดสารระเหยที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดดังกล่าว รวมถึงภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อที่บรรจุสารระเหยหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น พระราชกำหนดฉบับนี้มิได้มีการกำหนดไว้แต่อย่างใด

4.2.2.5 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

จากการสืบเนื่องตามกฎหมายหลักที่ใช้บังคับอยู่ ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518, พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติโทษจำคุก และประหารชีวิตไว้ ตลอดจนวางมาตรการดำเนินกับกับทรัพย์สิน สำหรับปราบปรามยาเสพติดก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะนักค้ายาเสพติดได้พัฒนาความสามารถเป็น “องค์กรอาชญากรรม” และขยายตัวออกไปสู่ระดับประเทศในรูปแบบของอาชญากรรมสากล (Universal Crime) ซึ่งมีการดำเนินการอย่างซับซ้อน แม้ในบางครั้งอาจจะจับกุมและศาลลงโทษ แต่ก็ไม่สามารถปราบปรามได้อย่างเด็ดขาด เนื่องจาก “เงิน” เป็นปัจจัยสำคัญในวงจรค้ายาเสพติด ยังไม่ถูกจำกัดด้วย จึงได้ผลักดันให้มีการตราพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ใช้บังคับ ซึ่งได้กำหนดมาตรการพิเศษ คือมาตรการสมคบ ให้สามารถนำตัวการใหญ่หรือนายทุนที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดมาลงโทษ พร้อมทั้งมาตรการในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย

ซึ่งตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ประเภทของทรัพย์สินที่อาจจะถูกริบได้มี 2 ประเภท คือ

1. ทรัพย์สินที่เป็นของกลางในคดียาเสพติด อันได้แก่ ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินที่เข้าเป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินที่มี

ไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ทั้งนี้ความผิดดังกล่าวจะต้องเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น

2. ททรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งหมายถึง เงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้หมายความรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยใช้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อหรือทำการไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม ทั้งนี้ “ทรัพย์สิน” ตามพระราชบัญญัตินี้ยังได้รวมถึงผลประโยชน์ และดอกผลจากทรัพย์สินดังกล่าว ตลอดจนถึงสิทธิเรียกร้อง หนี้ที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้กระทำความผิด และทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหาที่ได้รับ ขาย จำหน่าย โอน หรือยกย้ายไปเสียในระหว่างระยะเวลาสิบปีก่อนมีคำสั่งยึดหรืออายัดและภายหลังนั้น เว้นแต่ผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์จะพิสูจน์ต่อคณะกรรมการได้ว่า การโอนหรือการกระทำนั้นได้กระทำไปโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน

จะเห็นได้ว่าประเภทของทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ตามพระราชบัญญัตินี้สามารถริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอันรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ ดังปรากฏในคำพิพากษาฎีกา 10/2537 แม้คำวินิจฉัยจะมีได้ระบุถึงดอกเบียหรือดอกผลไว้ก็ตาม ก็น่าจะหมายความรวมถึงผลประโยชน์และดอกผลอันเกิดจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าว แต่พระราชบัญญัตินี้ก็มีข้อจำกัดอยู่ว่าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอันรวมถึงดอกผลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดดังกล่าวนั้นต้องได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น หากเกิดจากการกระทำความผิดในฐานอื่นแล้วพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวนี้ก็มิอาจนำไปใช้บังคับกับทรัพย์สินเหล่านั้นได้

นอกจากนี้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ยังผูกติดกับคดีอาญา กล่าวคือศาลจะสั่งริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หากพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเป็นความผิดประจักษ์แล้ว จะทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นรวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของ

ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง ต้องคืนทรัพย์สินแก่ผู้เป็นเจ้าของไป หรืออาจกล่าวได้ว่าการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้จะเริ่มต้นที่ตัวผู้ต้องหาที่กระทำความผิดไปหาตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด ขั้นตอนเช่นนี้ทำให้การริบทรัพย์สินไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

4.2.3 วิเคราะห์ปัญหาการริบทรัพย์สินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

หลักเกณฑ์ในมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงินนั้นมีหลักการที่แตกต่างจากการริบทรัพย์สินตามหลักกฎหมายอาญากล่าวคือ การริบทรัพย์สินตามกฎหมายฉบับนี้เป็นการใช้มาตรการทางแพ่งในการดำเนินการกับทรัพย์สิน ดังนั้น แม้จำเลยจะถูกศาลยกฟ้องในคดีอาญา แต่หากปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดแล้วก็จะมีการดำเนินการขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกแก่แผ่นดิน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปิดโอกาสผู้กระทำความผิดมูลฐานของกฎหมายฟอกเงินจะมีให้ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินดังกล่าว โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินสองส่วนคือ มาตรการยึดอายัด และมาตรการริบทรัพย์สิน

ในส่วนแรก มาตรการยึดอายัดทรัพย์สินนั้น ความหมายของคำว่า “ยึด” นั้นได้มีแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาอธิบายว่า หมายถึง การเอาทรัพย์สินมาไว้ในความดูแลรักษาของเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งจะใช้กับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเท่านั้น

ขณะที่ความหมายของคำว่า “อายัด” ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาอธิบายว่า หมายถึง การสั่งให้บุคคลภายนอกมิให้ทำการโอนหรือชำระหนี้แก่ลูกหนี้ในคดี แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทน โดยมักจะใช้กับสิทธิเรียกร้องที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือใช้สิทธิที่เกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น ๆ⁴

⁴ สี่หนาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติสนเทศ, 2544), หน้า 177.

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้อำนาจแก่คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวนั้น จะต้องมีเงื่อนไขดังนี้⁵

(1) ทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด คือ เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิดมูลฐาน หรือเป็นเงินได้หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใดๆ ซึ่งเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุนหรือการช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือเป็นดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุนหรือการช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใดๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุนหรือการช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน

(2) เมื่อตรวจสอบพบว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้ว จะต้องมีความเชื่อได้ว่า อาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นด้วย จึงใช้อำนาจในการยึด หรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนได้

ในส่วนของมาตรการริบทรัพย์สินขอบเขตของทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ให้ครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหมายถึง⁶

ก. เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุนช่วยเหลือการกระทำความผิดมูลฐาน

ข. เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตามข้อ ก. หรือ

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 150-151.

⁶ วีระพงษ์ บุญโยภาส, สุพัตรา แผนวิจิต และจิราวุฑ ลิปิพันธ์, “การกำหนดความผิดฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการรวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและการยึด อายัดและการริบทรัพย์สิน”, หน้า 38.

ค. ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตามข้อ ก. หรือ ข. ทั้งนี้ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใดก็ตาม

จะเห็นได้ว่าประเภทของทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน นอกจากเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานแล้ว ยังได้ขยายไปถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใดก็ตาม ตลอดจนขยายไปถึงในกรณีผู้ให้การสนับสนุนหรือการช่วยเหลือการกระทำความผิด ซึ่งเป็นการขยายหลักการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งให้ทรัพย์สินของบุคคลภายนอกได้ ซึ่งเดิมไม่มีการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่มองไม่เห็น เช่น ผู้บงการที่แอบแฝงอยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด⁷ และการที่ทรัพย์สินนั้นไม่ว่าจะมีการจำหน่ายจ่ายโอนหรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใดก็ตามให้ทรัพย์สินที่ริบอยู่ในข่ายตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งเป็นอำนาจทางกฎหมายที่ไม่มีการยึดโยงกับการกระทำความผิดทางอาญา

ทั้งนี้จากที่มาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ได้กำหนดกรอบการบังคับใช้กับฐานความผิดมูลฐานต่าง ๆ 11 มูลฐานคือ 1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 2) ความผิดเกี่ยวกับเพศ 3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน 4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงตามกฎหมายเกี่ยวกับสถาบันการเงิน 5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ 6) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชกหรือรีดเอาทรัพย์สิน 7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากร 8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา 9) ความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง 10) ความผิดเกี่ยวกับการพนัน และ 11) ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ซึ่งหากกฎหมายเฉพาะฉบับใดที่เข้าลักษณะของความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัตินี้ อันเป็นเหตุให้นำมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามลักษณะของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาบังคับใช้ได้ อันได้แก่ พระราชบัญญัติมาตรการในการ

⁷ ชัยวัฒน์ บ่างตระกูล, "อำนาจหน้าที่ของศูนย์บริหารข้อมูลกลางตามร่างกฎหมายปราบปรามการฟอกเงิน", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 4.

ปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551, พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542, พระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ.2469 และพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 เป็นต้น

และจากมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ จะเป็นกฎหมายที่เข้ามามีบทบาทในการเสริมสร้างมาตรการในการที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดและทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดในกฎหมายอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 แล้วก็ตาม ดังปรากฏเช่น การที่ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรกระทำความผิดขึ้นแล้วได้เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้น หากต่อมาเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินนั้นได้ถูกนำมาลงทุนในธุรกิจใดกฎหมายฟอกเงินก็ยังสามารถติดตามดำเนินการ ยึด อาศัย หรือริบทรัพย์สินดังกล่าวได้

ทั้งนี้จากวิธีการและเทคนิคการฟอกเงินมีการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องเพื่อหลีกเลี่ยงมาตรการโต้ตอบของทางการในระยะที่ผ่านมา จึงเป็นเหตุให้คณะทำงานเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force: FATF) อันเป็นโครงการระหว่างประเทศเพื่อป้องกันการฟอกเงิน โดยได้พัฒนาข้อเสนอแนะ 40 ข้อเกี่ยวกับการฟอกเงินเพื่อให้ประเทศที่ยังไม่มีกฎหมายฟอกเงินใช้เป็นแนวทาง ทั้งนี้ FATF ได้ตั้งข้อสังเกตถึงการใช้นวัตกรรมที่ทันสมัยเพิ่มขึ้น เช่น มีการใช้นิติบุคคลเพิ่มขึ้นเพื่ออำพรางการถือกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงและการถือครองทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดกฎหมาย และการใช้ผู้ประกอบการวิชาชีพเพื่อให้คำแนะนำและความช่วยเหลือในการฟอกเงินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรม เป็นต้น และจากข้อเสนอแนะที่สืบตาม FATF ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการต่อต้านการฟอกเงินนั้นโดยมีหลักเกณฑ์ให้การลงโทษการฟอกเงินให้ถือเป็นความผิดกฎหมาย โดยประเทศต่าง ๆ ต้องกำหนดฐานความผิดเรื่องฟอกเงิน และมีโทษทางอาญาด้วย

ทั้งนี้ FATF ยังได้มีข้อเสนอแนะในส่วนของความผิดมูลฐานไว้โดย FATF ได้กำหนด “ประเภทของความผิดที่ระบุไว้” ในอภิธานศัพท์ ให้ความหมายถึง

- การมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชญากรรมจัดตั้งและการฉ้อฉล
- การก่อการร้ายซึ่งรวมทั้งการอุดหนุนการเงินแก่ผู้ก่อการร้าย
- การค้ามนุษย์และการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นฐาน
- การแสวงประโยชน์ทางเพศ รวมทั้งการแสวงประโยชน์ทางเพศจากเด็ก
- ค้ายาเสพติดและสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอย่างผิดกฎหมาย
- ค้าอาวุธอย่างผิดกฎหมาย
- ค้าสินค้าที่ถูขโมยและสินค้าอื่นๆอย่างผิดกฎหมาย
- ทูจริตในราชการและรับ/ให้สินบน
- ฉ้อโกง
- ปลอมแปลงเงินตรา
- ปลอมแปลงและค้าสินค้าเถื่อน
- อาชญากรรมด้านสิ่งแวดล้อม
- ฆาตกรรมและทำร้ายร่างกายถึงสาหัส
- ลักพาตัว กักขังหน่วงเหนี่ยวและจับตัวประกัน
- ปล้นหรือโจรกรรม
- ลักลอบขนสินค้าเถื่อน
- การกรรโชก
- ปลอมแปลงเอกสาร
- โจรสลัด และ
- การใช้ข้อมูลภายในซื้อขายหุ้นและการปั่นหุ้น

โดยในการตัดสินใจจัดกลุ่มความผิดให้รวมอยู่ในความผิดมูลฐานตามประเภทต่างๆในบัญชีข้างต้น แต่ละประเทศอาจตัดสินใจตามกฎหมายของประเทศตนว่าจะกำหนดความผิดเหล่านั้นอย่างไรและลักษณะขององค์ประกอบเฉพาะใดๆของความผิดเหล่านั้นซึ่งทำให้เป็นความผิดร้ายแรง เนื่องจากในแต่ละประเทศมีระบบกฎหมายและการเงินที่แตกต่างกัน ดังนั้นทุกประเทศจึงไม่สามารถใช้มาตรการที่เหมือนกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันได้ ข้อเสนอแนะของ FATF จึงกำหนดเพียงมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการดำเนินการของประเทศต่างๆ โดยรายละเอียดให้เป็นไปตามสถานการณ์เฉพาะและกรอบรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ ข้อเสนอแนะนี้ได้ครอบคลุมถึงมาตรการทั้งหมดซึ่งทุกประเทศควรมีอยู่แล้วภายในระบบกฎหมายอาญาและระเบียบข้อบังคับ

ของตน มาตรการป้องกันในส่วนของการเงินและภาคธุรกิจและวิชาชีพอื่นๆ และความ
ร่วมมือระหว่างประเทศอีกด้วย

ขณะที่ความผิดมูลฐานของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามการฟอกเงินที่ใช้บังคับอันมีลักษณะสำคัญก็คือ จะต้องมีการกระทำความผิดอาญาที่
เกี่ยวข้องกันทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก โดยทรัพย์สินจำนวนมากถือเป็นมูลเหตุจูงใจในการกระทำ
ความผิด เพราะเป็นแนวความคิดในการตัดมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดโดยวิธีการทำลาย
เงินได้ จึงจำเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายและป้องกันความผิดที่เกิดขึ้นด้วย แต่
เนื่องจากความผิดมูลฐานที่พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดไว้มีเพียง 11 มูลฐานเท่านั้นอันถือเป็น
ข้อจำกัดในการปฏิบัติตามกฎหมายอยู่ กล่าวคือ ดังที่กล่าวไว้ตอนต้นแล้วว่าแม้พระราชบัญญัติ
ฉบับดังกล่าวจะได้มีการขยายขอบเขตทรัพย์สินที่สามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้ โดยเฉพาะ
ดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดด้วยก็ตาม แต่ดอกผลดังกล่าวก็ยังจำกัดอยู่แต่
เฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับความผิดมูลฐานตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดใน 11 มูล
ฐานเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันก็ยังคงมีความผิดในหลาย ๆ ฐานความผิด ขณะที่การกระทำ
ความผิดหลายฐานความผิดเป็นการดำเนินธุรกิจของผู้กระทำความผิดที่ผิดกฎหมาย การกระทำที่
ผิดกฎหมายดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบในด้านลบอย่างมากต่อประเทศชาติทั้งในด้านสังคม
เศรษฐกิจ การเมืองของประเทศโดยรวม ประกอบกับลักษณะความผิดบางลักษณะมีองค์ประกอบที่
สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่ได้ใช้ในการกำหนดความผิดมูลฐาน อันได้แก่

1. เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์การอาชญากรรมหรือเครือข่ายข้ามชาติ
2. เป็นความผิดที่มีผลตอบแทนในวงเงินที่สูง
3. เป็นความผิดที่มีลักษณะที่เป็นเรื่องยากมากที่จะนำกฎหมายทั่วไปมา
ดำเนินการลงโทษได้
4. เป็นความผิดที่มีลักษณะเป็นภัยต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจและ
สังคมของประเทศโดยส่วนร่วม

อย่างไรก็ตาม ความผิดมูลฐานของประเทศไทยซึ่งมี 11 ฐานความผิดเมื่อ
เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้วจะเห็นว่ายังมีจำนวนน้อยมาก ไม่ครอบคลุมการกระทำความผิด
ของอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล เมื่อเทียบกับนานาอารยประเทศแล้วจะเห็นได้ว่าประเทศต่างๆ
ได้กำหนดความผิดมูลฐานไว้เป็นจำนวนมาก บางประเทศระบุไว้อย่างกว้างๆ โดยให้ครอบคลุมถึง
การกระทำความผิดของอาชญากรทุกประเภท ทุกความผิด ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดทุก
ประเภท ทำให้มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

ด้วยเหตุที่ประเทศไทยมีการกำหนดฐานความผิดไว้เพียง 11 ฐานความผิด จึงทำให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมขาดประสิทธิภาพ มาตรการบังคับใช้ไม่มีผลอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพราะอาชญากรรมที่กระทำความผิดนอกเหนือจาก 11 มูลฐานความผิดแล้วจะไม่สามารถนำตัวมาลงโทษได้ และทรัพย์สินที่กระทำความผิดก็ไม่สามารถริบได้ ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ทั้งแก่หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กรมศุลกากร กรมสรรพสามิต สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหลายๆหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ซึ่งมูลฐานความผิด 11 มูลฐานที่มีอยู่นั้นไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ในการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมที่มีจำนวนมากในหลายฐานความผิดให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยประเทศไทยจึงได้มีการเสนอความผิดมูลฐานเพิ่มเติมจากเดิมเพื่อให้มีความครอบคลุมกับการเกิดอาชญากรรมที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมในความผิดมูลฐานให้มีประสิทธิภาพโดยเพิ่มเติมความผิดมูลฐานในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ก็ได้รับเห็นชอบในการประชุมของรัฐสภา ทั้งที่ความผิดเหล่านี้ถือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง คือ

1. ความผิดเกี่ยวกับการใช้ ยึดถือ หรือครอบครองทรัพย์สินอาชญากรรมชาติ และกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพย์สินอาชญากรรมชาติโดยมิชอบ ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม กฎหมายว่าด้วยอุทยาน หรือกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า
2. ความผิดเกี่ยวกับการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
3. ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
4. ความผิดเกี่ยวกับการค้าอาวุธ ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธ เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน

5. ความผิดเกี่ยวกับการสมยอมในการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ และการกีดกันการแข่งขันราคาอย่างไม่เป็นธรรม ตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ
6. ความผิดเกี่ยวกับการซื้อโกงแรงงานตามประมวลกฎหมายอาญา
7. ความผิดเกี่ยวกับการสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ความผิดเกี่ยวกับยาสูบ ตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ ความผิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิต ตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต เป็นต้น

อย่างไรก็ตามต่อมาความผิดมูลฐานดังกล่าวก็ไม่ได้ผ่านความเห็นชอบในการเพิ่มเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน แต่ขณะที่การกระทำความผิดของอาชญากรรมดังกล่าวกลับพบจำนวนที่มากขึ้นทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ จึงเป็นเหตุให้การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินไม่สามารถที่จะบังคับได้อย่างทั่วถึงโดยเฉพาะมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิด

กล่าวโดยสรุปการฟอกเงินอันมีจุดประสงค์ คือ การเปลี่ยนสภาพเงินหรือทรัพย์สินซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยผ่านกระบวนการรูปแบบต่าง ๆ เพื่อหลบเลี่ยงหรือปกปิดแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินนั้น เมื่อมีโอกาสที่เหมาะสมภายหลังอาชญากรก็นำเงินหรือทรัพย์สินที่แอบแฝงมาในรูปแบบเงินสะอาดนำไปทำกระทำความผิดต่อไป การฟอกเงินจึงมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจอย่างมาก ซึ่งทำให้เกิดปัญหาอาชญากรแผ่ขยายอาณาจักรออกไปเชื่อมโยงต่อเนื่องเป็นปัญหาของประชาคมโลก

ปัญหาทางกฎหมายต่าง ๆ ในมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายเฉพาะดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นข้อจำกัดต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายอันเป็นผลที่เชื่อมโยงไปถึงผลลัพธ์ที่ได้มา กล่าวคือ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายที่ผ่านมาไม่อาจช่วยให้การประกอบอาชญากรรมลดน้อยลงหรือหมดไปได้อย่างแท้จริง อันเนื่องมาจากยังมีเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอื่นอีกเป็นจำนวนมากและยังสามารถนำเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวมาสนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อีก

ในขณะที่มาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของนานาประเทศ มีความแตกต่างกันตามระบบของกฎหมายของแต่ละประเทศ ซึ่งประเทศไทย

ก็เป็นส่วนหนึ่งในสังคมโลก และเป็นภาคีสมาชิกขององค์การสหประชาชาติด้วย และจากการที่องค์การสหประชาชาติมีความต้องการให้กฎหมายในโลกมีมาตรฐานเดียวกัน จึงเป็นผลดีแก่ประเทศไทยที่มีกฎหมายสำหรับดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้อยู่ในมาตรการสากลที่ดี และจากการที่ประเทศไทยได้มีแนวความคิดการจัดทำ ร่าง พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. .... ในมาตรา 33* ตลอดจนร่าง พ.ร.บ. ว่าด้วยทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด พ.ศ. ... ที่ได้ให้ความหมายของ “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด”** โดยได้หมายความรวมการได้ทรัพย์สินมาโดยเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด ซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ร่างพ.ร.บ. ว่าด้วยทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด พ.ศ. ... ตามมาตรา 5 ดังกล่าวได้ถือว่าดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดที่จะต้องถูกยึด อาศัย หรือริบทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินก็ตาม แต่เนื่องจากมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้น การดำเนินการทางทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาถือได้ว่าเป็นมาตรการสำคัญที่กฎหมายเฉพาะต่าง ๆ นำมาใช้ดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าว

---

* ร่าง พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. .... มาตรา 33 ในการรับทรัพย์สินนอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้รับทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้ซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิด

- (1) ทรัพย์สินที่บุคคลได้ใช้หรือมีไว้ในกระทำความผิด
- (2) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้มาจากการกระทำความผิด หรือจากการเป็นผู้ใช้ ผู้สนับสนุนหรือโฆษณาหรือประกาศให้ผู้อื่นกระทำความผิด
- (3) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่ได้ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด
- (4) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (1) (2) หรือ (3)
- (5) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (4) ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้นจะมีการจำหน่าย จ่าย โอนไปกี่ครั้ง
- (6) ดอกผลของทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (1)(2)(3)(4)หรือ(5)

** ร่าง พ.ร.บ. ว่าด้วยทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด พ.ศ. ... มาตรา 5

บุคคลได้ทรัพย์สินมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด ให้ถือว่าบุคคลนั้นได้เงินหรือทรัพย์สินมาจากการกระทำความผิด ให้ถือว่าบุคคลนั้นได้เงินหรือทรัพย์สินนั้นมาจากการกระทำความผิด

จึงเป็นเหตุให้สมควรวางมาตรการดำเนินการกับดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) ต่อไป

ดังนั้น จากแนวทางในการเพิ่มเติมมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น ถือได้ว่าเป็นสัญญาณที่ดีต่อการดำเนินการกับบรรดาทรัพย์สินดังกล่าว เพื่อมิให้ทรัพย์สินดังกล่าวมาเป็นมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดของเหล่าอาชญากรหรือองค์กรอาชญากรรมต่อไป

4.3 วิเคราะห์การพิสูจน์ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

การพิสูจน์ นับว่าเป็นหัวใจที่สำคัญของมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่จะช่วยให้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวได้ โดยไม่กระทบกระเทือนต่อผู้บริสุทธิ์

ในเรื่องการพิสูจน์นี้ประเทศไทยใช้หลักกฎหมายซึ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเป็นหัวใจสำคัญ โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิด ก่อนที่การพิสูจน์เกี่ยวกับทรัพย์สินในชั้นศาลจะตกเป็นของจำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินตามมาตรา 29 วรรคท้าย ตามพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 หรือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กฎหมายได้กำหนดให้พนักงานอัยการมีภาระในการพิสูจน์ เพื่อให้ศาลเห็นว่าคดีมีมูลว่าทรัพย์สินหรือดอกผลนั้นความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยนำสืบในสองประเด็น คือ

ประเด็นแรก แสดงให้ศาลเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำเลย กับการกระทำความผิด กล่าวคือจำเลยเกี่ยวข้อง หรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าวมาก่อน เช่น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน เป็นต้น

ประเด็นที่สอง แสดงให้ศาลเห็นว่าทรัพย์สินที่จำเลยมีอยู่หรือได้มาเกินกว่าฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริต

พนักงานอัยการไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ทรัพย์สินที่ขอให้ศาลริบนั้น เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอย่างไร เพราะเป็นหน้าที่ของจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า (1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริงและทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน หรือ (2) ตนเป็นผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์และได้ทรัพย์สินและดอกผลนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกฤษฎาภารณะ ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29 และตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 50

ในส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันหรือปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 81 วรรคสุดท้าย บัญญัติว่า ในคดีที่ร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินให้ผู้ถูกกล่าวหา มีภาระการพิสูจน์ที่ต้องแสดงให้ศาลเห็นว่าทรัพย์สินดังกล่าวมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติ และมาตรา 82 ตอนท้ายบัญญัติว่า เว้นแต่ผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์จะแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าตนได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนนั้น จากกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องการร้องขอให้ทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐตกเป็นของแผ่นดินได้ เมื่อมีการกล่าวหาเข้าหลักเกณฑ์ว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติและมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าจะมีการโอน ยักย้าย แปรสภาพ หรือซุกซ่อนทรัพย์สินดังกล่าว เมื่อตั้งข้อสันนิษฐานดังกล่าวแล้ว ต่อมาจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินจึงมีภาระในการพิสูจน์ที่ต้องแสดงให้ศาลเห็นว่าทรัพย์สินดังกล่าวมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติของตน แต่อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินดังกล่าวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันหรือปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ในส่วนดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น กฎหมายฉบับนี้ก็หาได้บัญญัติกล่าวถึงแต่อย่างใด อันเป็นเหตุให้บรรดาดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวไม่สามารถทำการตรวจสอบหรือพิสูจน์ได้แต่อย่างใด

ทั้งนี้จากการศึกษาภาระการพิสูจน์ในมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการพิสูจน์ทรัพย์สินและดอกผลในมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเริ่มต้นโดย เมื่อพนักงานอัยการมีเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลใดเป็นบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบ พนักงานอัยการจะทำคำร้องฝ่ายเดียวเสนอต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่บุคคลนั้นถือครอบครองอยู่ โดยพนักงานอัยการมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินและดอกผลนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อศาลได้ส่วนคำร้อง

ของพนักงานอัยการแล้ว หากศาลเห็นว่าทรัพย์สินใด ๆ และดอกผลของทรัพย์สินนั้น ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่ระบุไว้ในคำร้องของพนักงานอัยการเป็นทรัพย์สินที่มีชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินและดอกผลนั้น เว้นแต่ในกรณีที่ทรัพย์สินของบุคคลที่สามและบุคคลนั้นได้อ้างว่าทรัพย์สินตามที่ระบุไว้ในคำพิพากษาเป็นทรัพย์สินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือตนรับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน

จะเห็นได้ว่าภาระการพิสูจน์เพื่อริบทรัพย์สินของต่างประเทศนั้นตกอยู่แก่โจทก์ โดยพิสูจน์ว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดก็เพียงพอที่ศาลจะนำมาพิจารณาว่าจะสั่งริบหรือไม่ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์กับภาระการพิสูจน์ตามมาตรฐานการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของไทย ดังปรากฏตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พบว่า ในทางปฏิบัติเบื้องต้นนั้นพนักงานอัยการจะมีหน้าที่ในการพิสูจน์การกระทำของจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินให้เข้าข้อสันนิษฐาน เพื่อให้ศาลเห็นว่าคดีมีมูลว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด ว่าจำเลยเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด เช่น ความผิดยาเสพติด มาก่อน และทรัพย์สินที่จำเลยมีอยู่หรือได้มาเกินกว่าฐานะ หรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริต เมื่อพนักงานอัยการได้พิสูจน์ให้เข้าข้อสันนิษฐานดังกล่าวแล้วภาระการพิสูจน์ในส่วนของดอกผลดังกล่าวจึงตกเป็นหน้าที่ของจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าว โดยจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินต้องแสดงให้เห็นว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ ทั้งนี้เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการแล้ว หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และการพิสูจน์คำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะดังกล่าวฟังไม่ขึ้นนั้น ดังปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4428/2550* ศาลก็จะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4428/2550 พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 51 วรรคสอง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทรัพย์สินของผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเป็นผู้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานเป็นทรัพย์สินที่

อย่างไรก็ตามหากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยเฉพาะกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมิได้เป็นไปตามกฎหมายฟอกเงินแต่เป็นไปตามมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาแล้วซึ่งตามหลักทั่วไปภาระในการพิสูจน์จะตกอยู่แก่ฝ่ายโจทก์ที่จะต้องทำการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยนั้น แต่คงเป็นเรื่องยากที่โจทก์จะทำการพิสูจน์ถึงที่มาที่ไปของดอกผลดังกล่าวจนปราศจากข้อสงสัย ดังนั้นจากปัญหาดังกล่าวผู้เขียนจึงเห็นสมควรในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยหรือผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินสามารถพิสูจน์ความบริสุทธิ์ในตัวทรัพย์สินดังกล่าวได้เพื่อเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่จำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริงและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา หรือตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริต และตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกฏศลาธารณะ แต่หากจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวไม่สามารถพิสูจน์ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินดังกล่าวด้วยแล้วนั้น ศาลก็จะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า หลักการในกฎหมายของประเทศไทยในส่วนนี้มีลักษณะที่คล้ายกับหลักสากลตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งเป็นองค์กร ค.ศ.2000 กล่าวคือ การให้ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีต้องมีการแสดงความบริสุทธิ์ของทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่สอบสวนเห็นว่าเกี่ยวเนื่องจากการกระทำความผิด โดยถ้ามีหลักฐานหนักแน่นเพียงพอเชื่อถือว่า เงินหรือทรัพย์สินซึ่งรวมถึงดอกผลนั้นที่ได้มาจากการกระทำความผิด ควรมีมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบบัญชีและขอให้ศาลทำการไต่สวนเพื่อมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินดังกล่าวไว้ พร้อมกับให้ผู้ผู้นั้นนำหลักฐานมาแสดงให้ศาลเห็นว่าตนได้ทรัพย์สินนั้นมาในทางที่ชอบด้วยกฎหมายภายในเวลาอันสมควรตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าไม่สามารถนำหลักฐานมาแสดงได้ หรือไม่นำมาแสดงภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวให้ตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้คัดค้านซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานจึงมีภาระการพิสูจน์เพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานนี้ เมื่อพยานหลักฐานของผู้คัดค้านเท่าที่นำสืบมาไม่สามารถพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานได้ จึงต้องรับฟังว่าทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ถูกยึดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

4.4 วิเคราะห์มาตรการติดตามร่องรอยทางการเงินของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

การติดตามร่องรอยทางการเงินของอาชญากรโดยเฉพาะอาชญากรที่มีลักษณะเป็นองค์กร เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากอาชญากรทางเศรษฐกิจหรือองค์กรอาชญากรรมนั้นโดยลักษณะของการกระทำความผิดนั้นมิได้ก่อให้เกิดรายได้เหมือนกับประกอบอาชญากรรมประเภทอื่น และยังเป็นการกระทำความผิดที่จำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมากในการกระทำความผิด นอกจากนี้ต้องอาศัยเงินจำนวนมากในการจูงใจให้คนกระทำความผิดอีกด้วย ดังนั้นจึงมักจะมีวิธีในการเคลื่อนย้ายเงินทุนทั้งจากแหล่งเงินได้จากการกระทำความผิดกฎหมายอันรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินดังกล่าวด้วย เช่นเงินจากระบบการค้ายาเสพติด การลักลอบค้าอาวุธเถื่อนหรือเงินจากการค้ำมนุษย์ หรือเงินได้ที่ได้มาโดยถูกกฎหมาย เช่นการบริจาคเงินเข้าองค์กรไม่แสวงหากำไร เช่น มูลนิธิ, สมาคม, องค์กรทางศาสนา หรือ NGO ที่ได้มีวัตถุประสงค์ในทางการกุศล เป็นต้น ทั้งนี้ การพิสูจน์ว่าเงินดังกล่าวนี้เป็นเงินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือไม่และการพิสูจน์ถึงเจตนาของเงินหรือทรัพย์สินอันรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในกิจการของอาชญากรนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ดังนั้นการติดตามร่องรอยทางการเงินของอาชญากรจึงจำเป็นต้องอาศัยมาตรการทางกฎหมายที่รัดกุมอย่างยิ่งในอันที่จะจัดการกับอาชญากรอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันมาตรการดังกล่าวต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้ที่กระทำการโดยสุจริตด้วยเช่นกัน

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการในการติดตามร่องรอยทางการเงินกับการกระทำความผิดของอาชญากรแล้ว ต้องพิจารณาถึงองค์กรที่ทำหน้าที่ในการติดตามร่องรอยทางการเงินดังกล่าวด้วย ในเรื่องนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 13 ว่า

“เมื่อมีการทำธุรกรรมกับสถาบันทางการเงิน ให้สถาบันทางการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมนั้นต่อสำนักงาน เมื่อปรากฏว่าธุรกรรมดังกล่าวเป็น

- (1) ธุรกรรมที่ได้ใช้เงินสดเป็นจำนวนมากเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (2) ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

หรือ

(3) ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะ เป็นธุรกรรมตาม (1) หรือ (2) หรือไม่ก็ตามในกรณีที่ปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกรรมที่สถาบันทางการเงินได้รายงานไปแล้ว ให้สถาบันทางการเงินรายงานข้อเท็จจริงนั้นให้สำนักงานทราบโดยไม่ชักช้า”

นอกจากนี้ในมาตรา 15 มาตรา 16 ยังได้กำหนดให้สำนักงานที่ดิน และผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการหรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือเคลื่อนย้ายทุน มีหน้าที่ต้องรายงานการธุรกรรมต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อให้สามารถพิสูจน์ทราบถึงแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ที่นำมาใช้ประกอบธุรกรรม ทำให้การติดตามและการตรวจสอบการฟอกเงินเป็นไปได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังทราบถึงความเคลื่อนไหวโดยการนำเข้าหรือส่งออกนอกประเทศอีกด้วย

การใช้มาตรการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการติดตามร่องรอยทางการเงินของอาชญากรนั้น โดยหลักการแล้วสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) จะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการรวบรวม ติดตาม ตรวจสอบ ศึกษาวิเคราะห์รายงานข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรมที่ได้รับจากสถาบันทางการเงิน หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าการกระทำตามความผิดมูลฐานของกฎหมายฉบับนี้ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็จะรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดต่อไป ซึ่งอำนาจของ ปปง. นั้นค่อนข้างจะสมบูรณ์ในการดำเนินการติดตามร่องรอย เพราะเป็นผู้มีอำนาจตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลจนขั้นตอนในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ซึ่งอำนาจนี้ เมื่อเทียบกับหน่วยงานกลางของรัฐอื่นที่ทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เช่น AUSTRAC ของประเทศออสเตรเลียซึ่งถึงแม้จะทำหน้าที่คล้ายกับ ปปง. ในเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากสถาบันทางการเงินหรือหน่วยงานอื่นที่กฎหมายกำหนดก็ตาม แต่เมื่อพบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นตามความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้วต้องส่งเรื่องต่อไปยังเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจต่อไป ไม่สามารถดำเนินการทางคดีได้เหมือนกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย

ทั้งนี้จากมาตรการในการติดตามร่องรอยทางการเงินดังกล่าวตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนี้ ธนาकारและสถาบันการเงินต่าง ๆ นั้นถือเป็นองค์กรที่สำคัญต่อการดำเนินมาตรการนี้ เพราะเป็นองค์กรที่ผู้กระทำความผิดมักจะใช้เป็นช่องทางในการลำเลียงเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดจากต่างประเทศเข้าในราชอาณาจักร

หรือออกนอกราชอาณาจักร ดังนั้น ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงได้กำหนดให้สถาบันทางการเงิน ซึ่งหมายถึง⁸

- ก. ธนาคารต่าง ๆ ที่ได้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารแห่งประเทศไทยและตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
- ข. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์และบริษัทหลักทรัพย์
- ค. บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม
- ง. บริษัทประกันชีวิตและบริษัทประกันวินาศภัย
- จ. สหกรณ์ออมทรัพย์
- ฉ. นิติบุคคลที่ดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเงินตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

สถาบันการเงินข้างต้นนั้นมีหน้าที่ต้องรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัยไปยังคณะกรรมการธุรกรรมของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อตรวจสอบ แต่เนื่องจากมาตรการคุ้มครองสถาบันการเงินในการเปิดเผยข้อมูลนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงทำให้สถาบันทางการเงินเหล่านี้ขาดความมั่นใจในการให้ความร่วมมือในการเปิดเผยข้อมูลของลูกค้ำเท่าที่ควร

นอกจากนี้หน้าที่ที่ต้องรายงานธุรกรรมที่บุคคลใช้เงินสดมาทำธุรกรรมกับสถาบันทางการเงินเกินกว่า 2,000,000 บาทนั้น หรือธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่า 5,000,000 บาทขึ้นไป ที่กำหนดให้สถาบันทางการเงินต้องรายงานโดยการส่งแบบรายงานที่ทำขึ้นในวันที่ 1 ถึงวันที่ 15 และที่ทำขึ้นในระหว่างวันที่ 16 ถึงวันสิ้นเดือน ไปยังสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายในเจ็ดวันนับแต่วันถัดจากวันที่ 15 และวันสิ้นเดือนของเดือนที่มีการทำธุรกรรม ส่วนการรายงานการทำธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยนั้น สถาบันการเงินต้องรายงานโดยการส่งแบบรายงานไปยังสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มีเหตุอันควรสงสัย ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) ข้อ 2 และหากเป็นการ

⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3

รายงานข้อเท็จจริงใดที่เกี่ยวข้องหรืออาจจะเป็นประโยชน์ในการยืนยันหรือยกเลิกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกรรมที่สถาบันการเงินได้รายงานไปแล้ว ให้สถาบันการเงินรายงานข้อเท็จจริงนั้นให้สำนักงานทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงนั้น

สำหรับการรายงานการทำธุรกรรมของสำนักงานที่ดินนั้นตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) ข้อ 5 กำหนดให้สำนักงานที่ดินต้องรายงานโดยการส่งสำเนาคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่รับรองถูกต้องที่สร้างขึ้นในระหว่างวันที่ 1 ถึงวันสิ้นเดือน ไปยังสำนักงานภายในห้าวันนับแต่วันถัดจากวันสิ้นเดือนที่มีการทำธุรกรรมนั้น สำหรับการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยของสำนักงานที่ดินนั้น การรายงานจะต้องส่งสำเนาคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่รับรองถูกต้อง พร้อมทั้งบันทึกเหตุอันควรสงสัยไปยังสำนักงานภายในห้าวันนับแต่วันที่เหตุอันควรสงสัยดังกล่าว

ส่วนการรายงานการทำธุรกรรมของผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ หรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุน มีหน้าที่ต้องรายงานต่อสำนักงานโดยการส่งแบบรายงานไปยังสำนักงาน ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่เหตุอันควรเชื่อได้ว่าการทำธุรกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยนั้น แต่หากกรณีที่น่าสงสัยว่ามีข้อเท็จจริงใดที่เกี่ยวข้องหรืออาจจะเป็นประโยชน์ในการยืนยันหรือยกเลิกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกรรมที่ได้รายงานไปให้ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการหรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุน รายงานภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงนั้นตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) ข้อ 7 เพื่อให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับธุรกรรมต่างๆ ของอาชญากรที่ได้ใช้สถาบันการเงินเหล่านั้น นำเงินได้ที่มาจากกระทำความผิดอันรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาฟอกเงินในสถาบันการเงินนั้น ซึ่งเมื่อหน่วยงานของรัฐได้ทราบถึงการเคลื่อนไหวของธุรกรรมต่างๆ ที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดฟอกเงินแล้ว การป้องกันและปราบปรามฟอกเงินธุรกรรมดังกล่าวก็จะสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ นอกเหนือจากการที่กฎหมายกำหนดให้สถาบันทางการเงิน สำนักงานที่ดิน และผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการหรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุน มีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว ยังมีมาตรการทางกฎหมายอีกฉบับที่จะช่วยในการควบคุมการ

แลกเปลี่ยนเงิน ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะช่วยสนับสนุนในการทำงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้ใช้ พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ช่วยสำหรับควบคุมทางการเงินของอาชญากร ดังนั้นพอสรุปสาระสำคัญของมาตรการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน ได้ดังนี้

พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 นั้นเดิมเป็นมาตรการของรัฐสำหรับควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินตราทั้งที่นำเข้ามาในประเทศและการนำออกไปนอกราชอาณาจักร ซึ่งก่อให้เกิดความไม่สะดวกต่อนักลงทุนชาวต่างประเทศที่จะเข้ามาทำธุรกิจในประเทศไทยและจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนเงินตราจำนวนมากเพื่อการลงทุน ในขณะที่ประเทศไทยประสบปัญหาเศรษฐกิจในประเทศและต้องการเงินลงทุนจากต่างชาติ ดังนั้นเมื่อประเทศไทยมีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นและมีความมั่นคงจนมีเงินสำรองระหว่างประเทศสูงขึ้นแล้ว จึงได้มีการเปิดเสรีทางการเงินเพื่อลดหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา โดยการยกเลิกข้อห้ามสำหรับการนำเข้าส่งออกเงินตราต่างประเทศไปยังต่างประเทศ ชาวต่างชาติจึงสามารถนำเงินตราของต่างประเทศเข้าออกประเทศไทยเพื่อใช้สำหรับการทำธุรกิจได้ แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีการควบคุมการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศอยู่ภายในประเทศเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและควบคุมการเงินของประเทศให้อยู่ในเกณฑ์ที่สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจของประเทศ

การผ่อนปรนการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราตามพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 นั้น แม้จะก่อให้เกิดสภาพคล่องในทางเศรษฐกิจของประเทศไทย แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดช่องทางสำหรับผู้ที่จะลักลอบนำเงินตราเข้ามาในประเทศ หรือนำเงินตราออกนอกประเทศ เพื่อการกระทำผิดกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การนำเงินเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อสนับสนุนการก่อการร้าย องค์การอาชญากรรม การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ หรือนำมาฟอกเงินแล้วจึงเคลื่อนย้ายออกราชอาณาจักรในภายหลัง จึงมีความจำเป็นต้องมีการแก้ไขบทบัญญัติบางมาตราเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินตราออกนอกประเทศ และได้มีการแก้ไขในมาตรา 8 ทวิ ของพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 โดยให้เงินตรานั้นเป็นของที่สามารถตรวจสอบและอาชญากรจับได้ตามกฎหมายศุลกากร เพื่อแก้ปัญหาในการที่มาตราตามพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 ไม่สามารถจับเงินตราที่เกี่ยวข้องกับการค้าเงินเถื่อนได้ ดังนั้นพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 ภายหลังจากการแก้ไขเพิ่มเติมแล้วจึงมุ่งที่จะใช้กับระเบียบวิธีการโอนเงินจากประเทศไทยไปยังต่างประเทศ และการโอนเงินจากต่างประเทศเข้ามา

ในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นไปด้วยเหตุผลใดก็ตาม และยังรวมถึงการโอนเงินระหว่างประเทศโดยผ่านธนาคารพาณิชย์ และสถาบันทางการเงินในระบบอื่นอีกด้วย เพื่อเป็นการควบคุมการทำธุรกรรมทางการเงิน หรือการเคลื่อนย้ายเงินที่มีมูลค่ามากกว่าตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจำเป็นต้องขออนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยถึงแหล่งที่มาและที่ไปของการทำธุรกรรมนั้น ทั้งนี้ยังถือเป็นมาตรการในการตรวจสอบมิให้มีการเคลื่อนย้ายเงินเข้า-ออกประเทศเพื่อวัตถุประสงค์ในการกระทำความผิดกฎหมาย ดังนั้นหากมีการทำธุรกรรมทางการเงินหรือเคลื่อนย้ายเงินที่หลีกเลี่ยงการขออนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบส่งหรือนำเงินออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศไทย ให้ถือว่าเงินตรา เงินตราต่างประเทศ ธนาคารบัตรต่างประเทศ หรือหลักทรัพย์ไม่ว่าของไทยหรือต่างประเทศ เป็นของตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร นอกจากนี้การส่งหรือนำ หรือพยายามส่งหรือนำ หรือช่วยเหลือหรือเกี่ยวข้องด้วยประการใด ๆ ในการส่งหรือนำเงินตรา เงินตราต่างประเทศ ธนาคารบัตรต่างประเทศ หรือหลักทรัพย์ไม่ว่าของไทยหรือต่างประเทศออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศไทย โดยฝ่าฝืนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวง ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 ไม่ว่าจะกระทำด้วยวิธีใด ๆ ให้ถือว่าเป็นการส่งหรือนำของต้องจำกัดออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศไทยอันเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรด้วย และให้นำบทกฎหมายว่าด้วยศุลกากรและอำนาจพนักงานศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ว่าด้วยการตรวจของและป้องกันลักลอบหนีศุลกากร การตรวจค้น การยึดและริบของหรือการจับกุมผู้กระทำความผิด การแสดงเท็จและการฟ้องร้องมาใช้บังคับแก่การกระทำดังกล่าว รวมทั้งบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

ทั้งนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้วางระเบียบเกี่ยวกับการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราในเรื่องดังต่อไปนี้⁹

1. การนำเงินตราเข้าและออกนอกประเทศ ตัวอย่างเช่น

การนำเงินเข้ามาในประเทศไทยนั้นได้กำหนดระยะเวลาในการนำเงินตราเข้าประเทศแล้วต้องทำการขายหรือฝากกับธนาคารที่ตั้งในประเทศไทยภายใน 7 วัน เว้นแต่กลุ่มของบุคคลที่

⁹ สุริย์ฉาย พลวัน, "พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542: ศึกษากรณีการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย, หน้า121-124.

กฎหมายระบุไว้เป็นกรณีพิเศษ เช่น สถานทูตต่างประเทศ และผู้ได้รับเอกสิทธิ์ทางการทูต หรือผู้เชี่ยวชาญในสถาบันระหว่างประเทศ เป็นต้น

การนำเงินสกุลบาทติดตัวออกนอกประเทศจะทำได้ครั้งละไม่เกิน 50,000 บาท เว้นแต่การนำเงินติดตัวไปยังประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม จะทำได้ครั้งละไม่เกิน 500,000 บาท หากประสงค์ที่นำติดตัวออกไปมากกว่าที่กฎที่กฎหมายกำหนดต้องทำเรื่องขออนุญาตธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับการนำเงินบาทเข้าประเทศไทยนั้น ไม่มีข้อห้ามในการนำเข้าเงินบาท คือสามารถนำเงินบาทเข้ามาในประเทศไทยโดยไม่จำกัดจำนวนและไม่ต้องห้าม ตามที่บัญญัติไว้ตามข้อ 1 แห่งประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน ลงวันที่ 1 เมษายน 2534 ส่วนการนำเงินบาทออกนอกประเทศไทย กำหนดห้ามไว้ตามข้อ 9 แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2497) ข้อ 9 และประกาศเจ้าพนักงานควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยน ลงวันที่ 1 เมษายน 2534 ข้อ 2 ประกอบกับประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2537 กำหนดให้สามารถนำเงินบาทออกนอกประเทศไทยได้โดยไม่ต้องขออนุญาต¹⁰

จากหลักเกณฑ์ตามกฎหมายที่กล่าวถึงดังกล่าว เห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นการนำเงินบาทไทยหรือเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยไม่มีข้อจำกัดหรือข้อห้ามแต่อย่างใด ส่วนการนำเงินตราต่างประเทศออกนอกประเทศไทยก็ไม่มีข้อจำกัดหรือข้อห้ามแต่ต้องดำเนินการตามความควบคุมแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ สำหรับการนำเงินบาทออกนอกประเทศนั้นจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีเป็นการทั่วไป หรือได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานควบคุมการแลกเปลี่ยนเป็นการเฉพาะรายวันแต่จะเข้าช้อยกเว้นตามที่ระบุไว้ ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงเงินตราต่างประเทศที่บริจาคให้กับองค์กรที่ดำเนินการโดยไม่มุ่งหวังกำไรในประเทศไทยแล้ว ย่อมไม่มีข้อจำกัดหรือข้อห้ามในการนำเข้าไม่ว่าจะเป็นเงินบาทหรือเงินสกุลต่างประเทศสกุลใด อีกทั้งยังเป็นเงินที่บริจาคเพื่อเป็นการกุศลอย่างแท้จริงแล้วจึงไม่ค่อยเข้มงวดในการตรวจสอบมากนัก แม้ว่าเงินบาทหรือเงินตราต่างประเทศจะถือเป็น “ของ” ตามมาตรา 8 ทวิแห่งพระราชบัญญัติ

¹⁰ ศุภรสุดา ปิ่นเฟื่อง, “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ศึกษาเฉพาะกรณีการแก้ไขความผิดมูลฐานลักลอบหนีศุลกากร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า52-53.

ควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2409 จึงไม่อาจนำมาตรการดำเนินกับทรัพย์สินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับได้

แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่กรรมการองค์กรที่ดำเนินการโดยไม่มุ่งหวังกำไร องค์กรการกุศลต่าง ๆ หรือมูลนิธิ ได้กระทำการเบี่ยงเบนด้วยการนำเงินบริจาคที่ได้รับจากต่างประเทศไปใช้ในทางอื่นที่มีขอบเขตไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้บริจาคอย่างแท้จริง ซึ่งกรรมการได้ทำไปเพื่อประโยชน์ต่อตนเองหรือผู้อื่น เช่น การนำไปเป็นเงินทุนสนับสนุนการกระทำผิด อันได้แก่ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ การค้ายาเสพติด การก่อการร้าย หรืออาชญากรรมในลักษณะข้ามชาติ เป็นต้น อันเป็นการขัดกับวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ดำเนินการโดยไม่แสวงหากำไรดังกล่าว จึงไม่น่าจะได้รับความคุ้มครองตาม มาตรา 8 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 เมื่อมีความผิดตามกฎหมายนี้แล้ว ก็เข้าข่ายความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร ตาม มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2409 ซึ่งความผิดดังกล่าวนี้จัดเป็นความผิดมูลฐาน ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ทำให้สามารถยึดเงินบริจาคเหล่านี้ได้หากเข้าลักษณะการกระทำประเภทนี้

2. การที่คนไทยจะนำเงินไปเปิดบัญชีในธนาคารต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น

การกำหนดหน้าที่ของผู้ฝากเงินตราต่างประเทศให้แสดงหลักฐานเอกสารแสดงภาระหน้าที่ที่ต้องชำระเงินตราต่างประเทศให้แก่บุคคลในต่างประเทศ ภายในกำหนดระยะเวลา 36 เดือน และได้จำกัดวงเงินการฝากเงินในแต่ละวันไม่เกิน 2,000 เหรียญสหรัฐ

3. การส่งเงินเพื่อชำระราคาสินค้าและบริการ

กรณีการส่งเงินตราเข้ามายังประเทศเพื่อชำระราคาสินค้าที่มีมูลค่าเกินกว่า 500,000 บาท ผู้ส่งออกต้องนำเงินค่าของส่งออกเข้ามาในประเทศทันทีที่ได้รับชำระเงินจากผู้ซื้อในต่างประเทศและต้องไม่เกิน 120 วัน นับแต่วันที่มีการส่งออกและจะต้องขายหรือฝากเงินตราต่างประเทศนั้นกับธนาคารรับอนุญาตภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้มาหรือนำเข้ามา เป็นต้น

4. การโอนเงินเพื่อการลงทุน ตัวอย่างเช่น

ชาวต่างประเทศสามารถส่งเงินเข้ามาลงทุนในประเทศไทยได้ไม่จำกัด แต่เงินตราต่างประเทศที่ส่งเข้ามาในประเทศต้องขายหรือฝากกับธนาคารภายใน 7 วัน นับแต่วันที่มี

การนำเข้า การส่งคืนเงินทุน เงินกู้ รวมทั้งการส่งไปหุ้น ตั๋วสัญญาใช้เงินและตั๋วแลกเงินออกนอกประเทศเป็นกรณีที่สามารถทำได้โดยไม่มีข้อจำกัด เป็นต้น

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดบทลงโทษในกรณีที่บุคคลฝ่าฝืนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวง ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษหรือจำคุกหรือทั้งปรับทั้งจำ¹¹

นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดให้การส่งหรือนำ หรือพยายามส่งหรือนำ หรือช่วยเหลือเกี่ยวข้องในการนำเงินตรา เงินตราต่างประเทศ หรือหลักทรัพย์ไม่ว่าของไทยหรือต่างประเทศออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศไทย โดยฝ่าฝืนหรือละเลยบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการศุลกากรด้วย ดังนั้นเจ้าหน้าที่ศุลกากรจึงมีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการศุลกากรในการตรวจ ยึด และริบของตามมาตราการดำเนินเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด มาบังคับกับบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้

วัตถุประสงค์ของการลงโทษโดยให้นำกฎหมายว่าด้วยการศุลกากรมาใช้ร่วมด้วยนั้น ก็เพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่ศุลกากรมีอำนาจในการตรวจสอบการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินที่มีค่าข้ามพรมแดนของประเทศได้ โดยหากพบว่าบุคคลใดมีความน่าสงสัยว่ากำลังจะกระทำการลักลอบนำเงินออกนอกประเทศโดยผิดกฎหมาย เจ้าหน้าที่ก็สามารถเรียกตรวจหาเงินตราที่ผิดกฎหมายหรือวัตถุที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเคลื่อนย้ายเงินโดยผิดกฎหมายได้ ทำให้พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงมีมาตรการในการตรวจสอบทั้งตามกฎหมายควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา และกฎหมายว่าด้วยศุลกากรได้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารัฐได้กำหนดมาตรการติดตามร่องรอยทางการเงินของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทั้งในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีในการรับมือกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดก็ตาม แต่เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวยังคงมีปัญหาและข้อบกพร่องซึ่งกลายเป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้ให้มาตรการดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพได้

¹¹ พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ. 2485 มาตรา 8

ซึ่งในปัญหาในการติดตามร่องรอยทางการเงินของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอันรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เมื่อพิจารณาถึงมาตรการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 แล้ว จึงได้พบปัญหาในการบังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องดังกล่าวดังต่อไปนี้

(1) กลไกตามพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 สามารถใช้ได้กับการตรวจสอบจำนวนเงินและวันเวลาในการแลกเปลี่ยนเงินเท่านั้น ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงยอดเงินที่หมุนเวียนอยู่ในประเทศ แต่ไม่สามารถช่วยให้เจ้าหน้าที่ติดตามร่องรอยทางการเงินหลังจากที่ได้มีการนำเงินเข้า-ออกประเทศได้เลยว่าจะนำไปใช้ต่อในเรื่องใดหรือเปลี่ยนมือไปยังบุคคลหรือองค์กรใดบ้าง

(2) กลไกตามพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 นั้นสามารถบังคับได้กับการเคลื่อนย้ายเงินสดหรือเงินตราอื่น ๆ ที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายเท่านั้น แต่ไม่รวมถึงการที่บุคคลชนหรือเคลื่อนย้ายสิ่งอื่นนอกเหนือจากเงินตรา หรือหลักทรัพย์ที่ระบุไว้ในมาตรา 8 ทวิแล้ว ดังนั้นจึงยังคงมีช่องว่างสำหรับการกระทำความผิดหากบุคคลนั้นได้ขนทรัพย์สินประเภทอื่นที่ได้มาจากการกระทำความผิดข้ามพรมแดนไป อันเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้นำทรัพย์สินนั้นมาเป็นต้นทุนในการกระทำความผิดครั้งต่อไปได้

อนึ่ง หากรัฐสามารถหามาตรการอันเป็นแนวทางในการติดตามร่องรอยทางการเงินของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้สามารถครอบคลุมถึงทรัพย์สินประเภทอื่นด้วยแล้วนั้น อันถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำรัฐก็จะสามารถดำเนินการกับเหล่าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นมิใช่ดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอย่างจำกัดดังเช่นปัจจุบัน

4.5 วิเคราะห์มาตรการความร่วมมือต่อมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ในปัจจุบันลักษณะและรูปแบบของการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นลักษณะปัจเจกชน หรือองค์กรอาชญากรรม ได้กระทำความผิดโดยการซ่อนเร้นทรัพย์สิน เปลี่ยนแปลง

หรือแปรสภาพทรัพย์สินดังที่เรียกว่าการฟอกเงินเพื่อวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนการกระทำ ความผิดของอาชญากรไม่ว่าจะอยู่ในลักษณะใดก็ตาม ทั้งนี้รูปแบบการกระทำความผิดที่มีความ หลากหลายและมีการนำเทคโนโลยีมาประกอบการกระทำความผิดมากขึ้น ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อ การติดตามร่องรอยทางการเงินเป็นอย่างมาก และลักษณะการกระทำความผิดนั้นเข้าหลักเกณฑ์ ของการกระทำขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติด้วย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่แต่ละประเทศ จะต้องให้ความร่วมมือกันในการอุดช่องว่างของกฎหมายแต่ละประเทศ มิให้มีการใช้สถานที่ของ ประเทศใดซึ่งมีช่องว่างของกฎหมายอยู่มาก อันทำให้เป็นสถานที่ในการฟอกเงินและทรัพย์สินที่ ได้มาจากการกระทำผิดซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดด้วย

โดยเป็นที่ทราบกันดีว่าอาชญากรรมระหว่างประเทศไม่สามารถแก้ไขได้โดย ประเทศใดประเทศหนึ่งประเทศได้เพียงลำพัง ประเด็นอำนาจอธิปไตยในการดำเนินการกับ ผู้กระทำความผิดยังเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ความร่วมมือระหว่างประเทศจึงเป็นมาตรการหนึ่งใน ความร่วมมือในการแก้ปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญา ระดับทวิภาคีในเรื่องการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในทางอาญากับหลายประเทศ นอกจากนี้ไทยยังได้ลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วย ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญา (MLAT) โดยมีการวางพื้นฐานขั้นต่ำที่จะต้องให้ ความช่วยเหลือในการสืบพยานและสอบปากคำบุคคล, การจัดทำเอกสารและพยานหลักฐาน, การส่งเอกสาร, การปฏิบัติตามคำร้องขอให้กันและกันในการยึดทรัพย์สิน, การโอนตัวผู้ต้องขังเพื่อ สืบพยาน, การช่วยเหลือในการริบทรัพย์สิน ทั้งนี้ในเรื่องการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทาง อาญา อย่างไรก็ตามการให้ความร่วมมือนั้นการกระทำที่เป็นเหตุแห่งการขอความร่วมมือไม่ จำเป็นต้องเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐผู้รับคำร้องขอหรือไม่ก็ตาม ซึ่งต่างกับเรื่องการส่ง ผู้ร้ายข้ามแดนที่จะให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ต่อเมื่อการกระทำผิดนั้น เป็น ความผิดตามกฎหมายของรัฐผู้ร้องขอและรัฐผู้ถูกร้องขอ (dual criminality)

ประเทศไทยก็ได้กำหนดให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศได้ แม้ไม่มี สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องอาญาระหว่างกัน แต่ทั้งนี้รัฐผู้ร้องขอ จะต้องแสดงให้เห็นว่าจะให้ความช่วยเหลือในทำนองเดียวกันเมื่อประเทศไทยร้องขอ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยอาจปฏิเสธคำร้องขอความช่วยเหลือนั้นได้ หากเป็นกรณีที่กระทบต่ออธิปไตย

* อาทิ ไทย-สหรัฐอเมริกา, ไทย-สหราชอาณาจักร, ไทย-แคนาดา, ไทย-ฝรั่งเศส, ไทย-นอร์เวย์.

ความมั่นคง หรือสาธารณะประโยชน์ที่สำคัญอื่น ๆ ของประเทศไทย หรือเกี่ยวเนื่องกับความผิดทางทหาร¹² หรือเกี่ยวเนื่องกับความผิดทางทหาร¹²

สำหรับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือนั้น กรณีมีสนธิสัญญาระหว่างกันก็ให้กำหนดค่าใช้จ่ายตามสนธิสัญญานั้น¹³

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาจึงเป็นการกำหนดมาตรการกว้าง ๆ ที่กำหนดขึ้นมา เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาความต่างกันของระบบกฎหมายและอำนาจอธิปไตยของรัฐ

ทั้งนี้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอันรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ดังปรากฏตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องอาญา พ.ศ. 2535 ในส่วนที่ 9 ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าว การที่ประเทศไทยได้กำหนดมาตรการนี้ขึ้นจึงนับว่าเป็นการยกระดับความร่วมมือในการช่วยเหลือกันทางด้านกฎหมายของประเทศไทยอีกขั้นหนึ่ง

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ของประเทศไทยนั้นพบว่าในมาตรา 6 ได้มีการบัญญัติไว้ถึงการกระทำความผิดฐานฟอกเงินในต่างประเทศ และถึงแม้ว่าจะมีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องอาญา พ.ศ. 2535 แต่ความชัดเจนของมาตรการในการจัดการกับการกระทำความผิดบางรูปแบบ เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ความผิดเกี่ยวกับการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา ความผิดเกี่ยวกับการสมยอมในการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ และการกีดกันการแข่งขันราคาอย่างไม่เป็นธรรม ความผิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิต หรือความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น อาจจะยังไม่มีความครอบคลุมถึงลักษณะของการฟอกเงินเพื่อควบคุมการกระทำความผิดดังกล่าวที่มีลักษณะการทำงานเป็นขบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

อีกทั้ง เมื่อพิจารณาถึงระบบมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของประเทศไทยกับต่างประเทศที่แตกต่างกัน โดยประเทศไทยใช้ระบบการยึด

¹² พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 9

¹³ กฎกระทรวงฉบับที่ 2 พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องอาญา พ.ศ. 2535

ทรัพย์สินที่โยงกับตัวทรัพย์สิน ว่าทรัพย์สินที่ขอให้ยึดต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เช่น ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เป็นต้น แต่ระบบของต่างประเทศในยุโรปบางประเทศ เช่น ออสเตรเลีย หรือ แคนาดา เป็นต้น การยึดทรัพย์สินจะอาศัยมูลค่าของทรัพย์สินเป็นหลักโดยไม่คำนึงว่าเป็นทรัพย์สินชิ้นใด มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอย่างไร ซึ่งทำให้เมื่อมีคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้ทางการทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินชั่วคราวจากต่างประเทศให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินทุกชนิดของบุคคลที่มีชื่อปรากฏในคำสั่งตามมูลค่าที่ระบุไว้ในคำสั่งนั้น ทางการไทยจึงไม่สามารถดำเนินการให้ได้ เพราะไม่มีการระบุตัวทรัพย์สินที่จะขอให้ยึดหรืออายัด และยังขาดข้อเท็จจริงเรื่องความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้ โดยยอมรับหลักการใช้มูลค่าทรัพย์สินเป็นประमाणในการยึด อายัด และริบทรัพย์สินต่อไป

4.6 วิเคราะห์มาตรการสากลที่เหมาะสมกับประเทศไทยในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

จากการศึกษาถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายของประเทศไทยทั้งในส่วนกฎหมายทั่วไป อันได้แก่ประมวลกฎหมายอาญา ตลอดจนถึงกฎหมายเฉพาะนั้น พบว่ากฎหมายดังกล่าวยังมีช่องว่างต่อมาตรการดำเนินการกับดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอยู่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะทำการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายของนานาประเทศที่มีต่อมาตรการดำเนินการกับดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับกระทำความผิดดังกล่าว เพื่อนำมาเป็นแนวความคิดสำหรับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อไป

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์กฎหมายภายในของประเทศไทยทั้งในส่วนของกฎหมายอาญาและกฎหมายเฉพาะ กฎหมายดังกล่าวยังมีข้อจำกัดต่อการดำเนินการกับดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอยู่ดังปรากฏในหัวข้อ 4.2 อันทำให้ดอกผลดังกล่าวหลุดพ้นไปจากมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งจะเป็นการก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการป้องกันและปราบปรามต่อปัญหาอาชญากรรมได้ไม่ว่าอาชญากรรม

ดังกล่าวจะอยู่ในรูปแบบใดทั้งในรูปแบบปัจเจกชน หรือองค์กรอาชญากรรม หรือในรูปแบบของอาชญากรรมข้ามชาติก็ตาม

ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของต่างประเทศนั้นเห็นได้ว่าประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว เห็นได้จากการบัญญัติมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวในระดับสากล

ดังปรากฏในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ที่ได้บัญญัติหลักการไว้ว่าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามที่อนุสัญญาฉบับนี้ได้วางกรอบให้ขยายไปถึงความผิดดังต่อไปนี้ ความผิดฐานการเข้ามีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม ความผิดฐานฟอกเงิน ความผิดฐานคอร์รัปชัน ความผิดฐานคอร์รัปชัน ความผิดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามและการลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก ความผิดเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นทางบก ทะเล และอากาศ ความผิดว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบผลิตและการค้าอาวุธข้ามชาติ และอาชญากรรมร้ายแรง ซึ่งหมายถึงความผิดร้ายแรงที่มีโทษจำคุกขั้นสูงสุดเป็นเวลาอย่างน้อย 4 ปีหรือมากกว่า ทั้งนี้เมื่อความผิดดังกล่าวมีลักษณะข้ามชาติและเกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรต้องถูกจัดการโดยสอดคล้องกับกฎหมายภายในของไทย

ทั้งอนุสัญญา ดังกล่าวยังได้วางหลักการและให้ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” (Property) ไว้โดยให้หมายถึงสินทรัพย์ทุกชนิด ไม่ว่าจะมืรูปร่างหรือไม่รูปร่าง เคลื่อนย้ายได้หรือเคลื่อนย้ายไม่ได้ จับต้องได้หรือจับต้องไม่ได้ และหมายถึงเอกสารหรือตราสารทางกฎหมายที่เป็นหลักฐานกรรมสิทธิ์หรือผลประโยชน์ในทรัพย์สินดังกล่าว ตลอดจนให้ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด” หรือ “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม” (Proceeds of crime) โดยให้หมายความถึงทรัพย์สินใดที่เกิดจาก หรือได้รับไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากการกระทำความผิด อันมีลักษณะค่อนข้างกว้างไว้ เห็นได้จากที่มีมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เป็น เงินได้ กำไร (income) หรือผลประโยชน์ที่ได้รับมาจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม อันรวมถึงดอกผลที่ได้จากการกระทำความผิด ซึ่งมีความสอดคล้องกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา กล่าวคือ

ในส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น จากการที่มีมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยการนำทั้งมาตรการทางอาญาและมาตรการทางแพ่งในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดร่วมกัน ซึ่งกระบวนการทั้งสองจะแยกเป็นอิสระต่อกัน กล่าวคือ การลงโทษทางอาญาไม่เป็นเงื่อนไขในการริบทรัพย์สิน ทั้งมาตรการทางแพ่งและการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่งก็ไม่เป็นเงื่อนไขให้ลงโทษบุคคลในคดีอาญา ทำให้กฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้มีการขยายขอบเขตประเภทของทรัพย์สินที่จะถูกริบก่อน ซึ่งตั้งอยู่บนหลักที่ว่า ทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความผิดเป็นทรัพย์สินมิชอบด้วยกฎหมาย โดยได้ขยายให้การริบทรัพย์สินซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม หรือทรัพย์สินที่ใช้อำนวยความสะดวกในการกระทำความผิด และให้ทรัพย์สินทุกประเภททั้งอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ ดังนั้นการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเป็นการริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางแพ่ง ดังปรากฏตาม”กฎหมายยาเสพติด (Controlled Substances Act)” 21 U.S.C. 881(a) ที่วางหลักให้ดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดของรายได้ที่ถูกนำไปใช้ในการลงทุน เพื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ ดอกเบี้ย ค่าเช่า หรือรายได้อื่น ๆ เป็นทรัพย์สินที่ต้องถูกดำเนินการริบตามมาตรการริบทรัพย์สินของกฎหมายฉบับดังกล่าว

ขณะที่การริบทรัพย์สินด้วยมาตรการทางอาญานั้น ทั้งในกฎหมาย RICO และกฎหมาย CCE ก็ได้มีขอบเขตของทรัพย์สินที่สามารถริบได้กว้างขวางมากขึ้น โดยระบุไว้ว่าสิ่งถูกริบได้อาจเป็น อสังหาริมทรัพย์ สังหาริมทรัพย์ ทรัพย์สินรูปร่าง หรือทรัพย์สินไม่มีรูปร่าง สิทธิ เอกสิทธิ และผลประโยชน์ทุกชนิดเพื่อให้กว้างที่สุดซึ่งได้รวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ในมาตรการทางอาญาดังกล่าวยังมีความเหมือนกับทรัพย์สินตามมาตรการดำเนินการทางแพ่งอีกด้วย โดยได้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุด คือ การขจัดการแทรกแซงขององค์กรอาชญากรรมและการปกครองมิชชันนารีในธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมายในทางการพาณิชย์ของรัฐ ดังนั้นทรัพย์สินที่จะสามารถริบได้ตามกฎหมาย RICO ได้กำหนดเฉพาะประโยชน์ที่ได้รับคงไว้หรือใช้ในการกระทำความผิด การริบทรัพย์สินตามกฎหมาย RICO จึงได้มีลักษณะกึ่งการลงโทษในทางอาญาและกึ่งการลงโทษที่มุ่งกระทำต่อตัวทรัพย์สิน ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะต้องอยู่ในเขตอำนาจศาลที่พิจารณาคดีอาญาหรือไม่ก็ริบได้ ดังปรากฏตาม”กฎหมายยาเสพติด (Controlled Substances Act)” ตาม 21 U.S.C. 853(3) ในกรณีที่บุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาว่าเข้าร่วมในการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง บุคคลนั้นจะถูกริบเสียทั้งสิ้นซึ่งทรัพย์สินดังที่บัญญัติไว้ใน (1) หรือ (2) ประโยชน์ใด ๆ และสิทธิ

เรียกรื้อและทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญา ซึ่งมีแหล่งที่มาจากการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง อันรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

จากที่กฎหมายของสหรัฐอเมริกากำหนดให้ทรัพย์สินได้อย่างกว้างขวางซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่ออกเงยขึ้นมาจากการนั้นด้วย เว้นแต่ผู้ันจะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินที่ตนทำมาหาได้ตามปกติโดยสุจริต มิใช่สืบเนื่องมาจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และสามารถรวบรวมถึงที่ดิน อาคาร หนี้ ทรัพย์สินอื่น ๆ ตลอดจนถึงสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ที่มีผลทำให้อาจเรียกรื้อเอาทรัพย์สินอันอาจอยู่ในข่ายต้องถูกริบกลับมาได้ เช่น สิทธิใถ่ถอนทรัพย์สินที่ต้องถูกริบกรณีมีการนำไปขายฝากไว้ เป็นต้น

ดังปรากฏตามที่ ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาเคยได้วินิจฉัยในคดี *Russello V. United State* 1983 ให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย RICO โดยรวมถึงอสังหาริมทรัพย์ สงหาริมทรัพย์ รายได้ หรือกำไร ที่ได้มาจากการกระทำความผิดก็ต้องถูกริบด้วย...

นอกจากนี้ ศาลของสหรัฐอเมริกาทั้ง 3 ศาล ยังเห็นพ้องต้องกันว่ารายได้จำนวนหนึ่งจำนวนใด ที่จำเลยหามาได้จากการกระทำความผิดจะต้องถูกริบทรัพย์สินทั้งสิ้น โดยไม่ต้องพิจารณาว่ารายได้จำนวนดังกล่าวจะอยู่ในทรัพย์สินส่วนใดของจำเลยในขณะที่มีคำพิพากษา แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าจำเลยไม่ได้ใช้จ่ายหรือโอนส่วนที่รายได้ดังกล่าวไปก่อนพิพากษา ก็ไม่เป็นเหตุให้จำเลยรอดพ้นจากการถูกริบทรัพย์สินได้เลย

ในส่วนของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของประเทศออสเตรเลียนั้น ปรากฏอยู่ในกฎหมาย *Proceeds of Crime Act 1987* ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” (*Tainted property*) หมายถึงทรัพย์สินที่ถูกนำไปใช้หรือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือที่ได้มาจากการกระทำความผิด เช่น ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ตามมาตรา 19(3) ของกฎหมายดังกล่าว ดังนั้นทรัพย์สินตามที่กฎหมาย *Proceeds of Crime Act 1987* ได้กำหนดไว้ให้สามารถริบได้นั้น จึงหมายถึง ทรัพย์สินส่วนบุคคล หรือทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินได้ที่อยู่ในประเทศหรือที่ใด ๆ ก็ตาม ที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ และให้รวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นด้วย ดังจะเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ได้มีการขยายขอบเขตของทรัพย์สินที่สามารถริบซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว ขณะที่

กฎหมายฉบับนี้ก็ได้กำหนดห้ามมิให้มีคำสั่งริบทรัพย์สินหรือคำสั่งใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินจนกว่าบุคคลผู้กระทำความผิดจะถูกตัดสินว่ามีความผิดหรือมีการพิสูจน์แล้วฟังได้ว่ามีความผิดเกิดขึ้น อันเป็นสัญญาณว่ากฎหมายฉบับนี้ได้รับทรัพย์สินด้วยมาตรการดำเนินการทางอาญาเป็นหลัก

ขณะที่ประเทศแคนาดาก็ได้ให้ความหมายของ “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด” ตามมาตรา 462.3 คือ ทรัพย์สิน สิทธิประโยชน์ หรือผลประโยชน์ที่อยู่ในหรือนอกประเทศแคนาดา ที่ได้รับมาหรือไปจาก ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม เช่นกัน ซึ่งจากความหมายดังกล่าว ทำให้สังเกตได้ว่าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่กฎหมายอาญาของประเทศแคนาดามีอำนาจริบทรัพย์สินได้นั้น ได้แก่ ทรัพย์สิน สิทธิประโยชน์ หรือผลประโยชน์ที่ได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งรวมถึงดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือละเว้นการกระทำใด ๆ ตามความผิดกฎหมายอาญา หรือ ความผิดยาเสพติด ทั้งนี้ทรัพย์สิน สิทธิประโยชน์ หรือผลประโยชน์ดังกล่าวที่ได้รับมาไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมก็ตาม ทรัพย์สินดังกล่าวก็ล้วนถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ทั้งนี้ยังได้รวมถึงการแปรสภาพของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอันเกิดจากการประกอบอาชญากรรมซึ่งเป็นความผิดฐานฟอกเงิน ตลอดถึงการเปลี่ยน การโอนกรรมสิทธิ์ การส่งมอบ การขนส่ง การส่งผ่าน หรือ การกระทำด้วยประการใด ๆ ต่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดด้วย

อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาของประเทศแคนาดาโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นจะสามารถดำเนินการริบทรัพย์สินดังกล่าวได้ผู้กระทำความผิดต้องกระทำโดยเจตนา เพื่อปกปิดเปลี่ยนแปลงทรัพย์สิน รวมถึงผู้ที่กระทำความผิดกฎหมายดังกล่าวต้องรู้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวได้มีการแปรสภาพหรือได้รับไว้เป็นอย่างอื่นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

ในส่วนนี้เมื่อวิเคราะห์กับกฎหมายภายในของประเทศไทยแล้ว เห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศไทยก็ได้กำหนดถึง ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในลักษณะที่สอดคล้องกับหลักสากลเห็นได้จาก พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หรือ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เป็นต้น ที่บัญญัติถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดว่าให้รวมถึงทรัพย์สินในทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ซึ่งได้รวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวอีกด้วย แต่เนื่องจากทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวต่างก็มีข้อจำกัดในการ

บังคับใช้ดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 4.2 อันเป็นสาเหตุให้ดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการตามมาตรการของกฎหมายได้ อย่างไรก็ตามในกฎหมาย ของประเทศไทย คำว่า “ดอกผล” มีความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ ดอก ผลธรรมชาติ และดอกผลนิติบัญญัติ ซึ่งมีความหมายค่อนข้างที่จำกัดกว่าดอกผลตามอนุสัญญา ฯ ซึ่งรวมถึงผลประโยชน์ (other benefits derived) อย่างอื่น ๆ ซึ่งทรัพย์สินนั้นจะไปมีดอกผล, รายได้ , ผลกำไร อย่างไรก็ดีคือ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตามทรัพย์สินที่มาจากกระทำความผิดอันอยู่ในข่ายที่ ต้องดำเนินการทั้งสิ้น

นอกจากนี้ยังมีหลักการที่ว่า หากทรัพย์สินนั้นไม่มีอยู่แล้วก็ให้บังคับคดีกับ ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่มีมูลค่าจำนวนเท่ากับทรัพย์สินที่เคยมีอยู่แทนได้¹⁴ ซึ่งหลักนี้ ได้เป็นที่ยอมรับกันในหลักสากลดังปรากฏในอนุสัญญา ฯ ตลอดจนจนถึง มาตรการดำเนินการกับ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของประเทศแคนาดาตาม มาตรา 462.37 ไม่ว่าจะ เป็น เพราะการที่ไม่สามารถพบทรัพย์สินได้แน่นอน มีการโอนทรัพย์สินไปยังบุคคลที่สาม ทรัพย์สินนั้นอยู่นอกประเทศแคนาดา ทำให้มูลค่าของทรัพย์สินลดลงหรือไร้มูลค่า หรือทรัพย์สินได้ถูกนำไปรวมกับ ทรัพย์สินอื่นที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้โดยง่ายนั้น ศาลอาจมีคำสั่งให้ชดใช้ทรัพย์สินส่วนหนึ่ง ส่วนใด หรือทั้งหมดหรือสั่งให้จ่ายค่าปรับในจำนวนที่เท่ากับมูลค่าของทรัพย์สินนั้นก็ตาม อันถือเป็นมาตรการดำเนินการทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดจะอาศัยมูลค่าของทรัพย์สินเป็น หลักโดยไม่คำนึงว่าเป็นทรัพย์สินชิ้นใด มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอย่างไร

ในขณะที่กฎหมายของประเทศไทย ขณะที่มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้ มาจากการกระทำความผิดของประเทศไทยใช้ระบบเจาะจงตัวทรัพย์สินที่ยึดโยงกับตัวทรัพย์สิน ว่า ทรัพย์สินดังกล่าวต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังปรากฏตาม พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 83 ก็ได้ บัญญัติถึงทรัพย์สินที่มีมูลค่าเท่ากับเงินได้ที่ได้มาจากการกระทำความผิดไว้เช่นกัน แต่ได้มีการ บัญญัติไว้แตกต่างกันในส่วน ของ ทรัพย์สินที่มีมูลค่าเท่ากับเงินได้ที่ได้มาจากการกระทำความผิด นั้น ต้อง “ไม่เกินมูลค่า” ของทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดิน จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการ กับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอย่างเต็มจำนวน ดังปรากฏตามอนุสัญญาฯ และ มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะกรณีดอกผลของ

¹⁴ กองวิชาการ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, รายงานคณะกรรมการเฉพาะกิจสำหรับการเจรจาต่อรอง ในอนุสัญญาต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ ครั้งที่ 2, หน้า 1.

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของแคนาดาที่ใช้คำว่า “เท่ากับ” อันมีความสอดคล้องกับอนุสัญญา ซึ่งแสดงถึงความเคร่งครัดของมาตรการดังกล่าวมากกว่ากฎหมายไทย ซึ่งหากมีการบัญญัติกฎหมายให้เพิ่มเติมในหลักมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามมูลค่า เพื่อแก้ไขปัญหากรณีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ได้จำหน่าย จ่าย โอนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปแล้วอีกด้วย

จากการศึกษาในเรื่องของแนวทางของประเทศไทยในมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแล้ว พบว่ามาตรการทางกฎหมายที่จะใช้ดำเนินการกับทรัพย์สินโดยเฉพาะดอกผลดังกล่าวยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากยังคงมีช่องว่างของบทบัญญัติทางกฎหมายบางประการที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินการกับทรัพย์สินและดอกผลดังกล่าวได้อย่างเต็มที่และเมื่อประกอบกับปัญหาในเรื่องของการร่วมมือระดับประเทศหรือแม้แต่จากสถาบันทางการเงินในประเทศก็ทำให้เกิดอุปสรรคที่ประเทศไทยจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าว ทั้งนี้ผู้จัดทำมีความเห็นว่า หากมีการปรับปรุงแก้ไข ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ให้รวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอันเป็นหลักทั่วไปแล้ว อย่างเช่นกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมาย Proceeds of Crime Act 1987 ของประเทศออสเตรเลีย หรือ กฎหมายของประเทศแคนาดาแล้ว นอกจากนี้ หากมีการเพิ่มหลักมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินแบบมูลค่า เพื่อแก้ปัญหาคาสิโนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดโดยสภาพไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามารถติดตามเอาคืนได้ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ทำให้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวก็必将มีความครอบคลุมมากขึ้น ทั้งนี้หากได้มีการแก้ไขเพื่อมุ่งในการขจัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทั้งหมดได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพดังที่มุ่งประสงค์

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

เนื่องจากอาชญากรรมในปัจจุบันได้พัฒนารูปแบบไปอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกันการบังคับใช้กฎหมายก็ทำได้ยากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมที่ใช้กำลังรุนแรง เช่น อาชญากรรมยาเสพติด อาชญากรรมที่กระทำต่อร่างกายและทรัพย์สินรวมทั้งองค์กร อาชญากรรมและการก่อการร้ายที่ได้ทวีจำนวนมากขึ้น ความเสียหาย และผลตอบแทนจากการประกอบอาชญากรรมก็เกิดขึ้นมากอย่างไม่เคยปรากฏ ทั้งนี้อาชญากรรมที่ไม่ใช่ความรุนแรง แต่ใช้วิธีการหลอกลวง ข้อโกง ข้อฉล รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีอย่างสูง เพื่อช่วยในการกระทำ ความผิด เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ แชร่ลูกโซ่ การข้อโกงในการส่งสินค้าไปยัง ตลาดต่างประเทศ การหลอกลวงในการสั่งซื้อสินค้าบนอินเทอร์เน็ต อาชญากรรมทางตลาดเงิน และตลาดทุน อาชญากรรมที่กระทำต่อทรัพย์สินทางปัญญา และอาชญากรรมบนอินเทอร์เน็ต ก็ ปรากฏอย่างมากมาย เป็นเหตุให้ประเทศไทยต้องได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมากจากการประกอบอาชญากรรมเหล่านี้ โดยการประกอบอาชญากรรมเพื่อดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย ดังกล่าวเป็นการกระทำโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ทางการเงิน (Proceeds of crime) โดยมีการจัดรูปแบบเป็นองค์กร มีลำดับขั้นตอนในการทำงาน จนมีลักษณะคล้ายหน่วย องค์กรทางธุรกิจอย่างหนึ่ง ซึ่งการดำเนินการธุรกรรมขององค์กรอาชญากรรม หรือการนำเงิน สกปรกเข้ามาหมุนเวียนในระบบการเงิน การลงทุน ล้วนมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของ ประเทศเป็นอย่างยิ่ง

การประกอบอาชญากรรมหรือการดำเนินธุรกิจผิดกฎหมายของอาชญากรรม นำมาซึ่งผลประโยชน์และรายได้ซึ่งรวมถึงดอกผลในจำนวนมากมหาศาลแก่อาชญากร และรายได้ จำนวนมากมายมหาศาลเช่นนี้ทำให้เกิดมูลเหตุจูงใจในการประกอบอาชญากรรม หรือดำเนิน ธุรกิจผิดกฎหมายก็จะนำรายได้และดอกผลดังกล่าวไปใช้ในการลงทุนหมุนเวียนในการกระทำ ความผิดของตนต่อ บางส่วนก็เข้าสู่กระบวนการฟอกเงินด้วยวิธีต่าง ๆ ในบางกรณีก็มีการนำไป ลงทุนในธุรกิจที่ถูกกฎหมายและนำผลกำไรที่ได้มาจากการลงทุนนั้น กลับมาใช้เป็นต้นทุนในการ ขยายเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรมต่อไปอีก เป็นวัฏจักรหมุนเวียนต่อไปเรื่อย ๆ ดังนั้นจึงถือได้ ว่าปัญหาในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดโดยเฉพาะดอกผลของ

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเป็นปัญหาที่สำคัญซึ่งทำลายระบบเศรษฐกิจ สังคม และ ความมั่นคงของประเทศ

มาตรการทางกฎหมายที่จะหยุดยั้งไม่ให้เกิดการนำเงินสกปรกมาใช้ประโยชน์ หรือ ครอบงำไม่ให้เงินทุนสกปรกไหลเวียนเข้าสู่ระบบการเงินของประเทศได้ดี คือมาตรการดำเนินการกับ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งโดยเนื้อหาของกฎหมายของประเทศไทยได้มีการ กำหนดมาตรการและกลไกของกฎหมายที่จะสกัดกั้นการนำเงินได้หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการ กระทำความผิดมิให้ไหลเวียนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ โดยป้องกันมิให้มีการนำเงินสกปรกไปใช้ ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชญากรรม หรือธุรกิจผิด กฎหมาย หรือนำไปลงทุนในธุรกิจตามกฎหมายดังกล่าว

ปัจจุบัน นานาประเทศต่างได้ตระหนักถึงปัญหาในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ ได้มาจากการกระทำความผิดซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนี้ ดังปรากฏในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ที่ได้วางหลักการและให้ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” (Property) ไว้โดยให้หมายถึงสินทรัพย์ ทุกชนิด ไม่ว่าจะมืรูปร่างหรือไม่มืรูปร่าง เคลื่อนย้ายได้หรือเคลื่อนย้ายไม่ได้ จับต้องได้หรือจับต้อง ไม่ได้ และหมายถึงเอกสารหรือตราสารทางกฎหมายที่เป็นหลักฐานกรรมสิทธิ์หรือผลประโยชน์ใน ทรัพย์สินดังกล่าว ตลอดจนให้ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด” หรือ “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม” (Proceeds of crime) โดยให้หมายความถึง ทรัพย์สินใดที่เกิดจาก หรือได้รับไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากการกระทำความผิด อันมี ลักษณะค่อนข้างกว้างไว้ เห็นได้จากที่มีมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เป็น เงินได้ กำไร (income) หรือผลประโยชน์อื่นที่ได้รับมาจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม อัน รวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งมีความสอดคล้องกับประเทศ สหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา ที่ต่างมีมาตรการดำเนินการกับ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่รวมถึงดอกผลของทรัพย์สินดังกล่าว ทั้งนี้ยังได้รวมถึง การแปรสภาพของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอันเกิดจากการประกอบอาชญากรรม ซึ่งเป็นความผิดตลอดถึงการเปลี่ยน การโอนกรรมสิทธิ์ การส่งมอบ การขนส่ง การส่งผ่าน หรือ การกระทำด้วยประการใด ๆ ต่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดด้วย ทั้งมาตรการ ดังกล่าวเป็นมาตรการทางแพ่ง โดยแยกกระบวนการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ออกจากการนำตัวบุคคลผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษและในกรณีที่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการ กระทำความผิดนั้น ก็หมายความถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทั้งหมดไม่เฉพาะใน

คดีที่ถูกฟ้องเท่านั้น ทั้งนี้ยังให้สามารถริบทรัพย์สินที่ได้มาก่อนวันที่กฎหมายฉบับนี้เริ่มใช้บังคับได้

สำหรับประเทศไทยนั้นได้วางมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไว้ทั้งในกฎหมายอาญาอันเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไปและกฎหมายเฉพาะไว้เป็นจำนวนมาก โดยมาตรการตามกฎหมายดังกล่าวสามารถจัดการกับบรรดาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรงได้ทุกฉบับ ซึ่งหากกฎหมายเฉพาะฉบับใดที่มีได้มีการบัญญัติถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไว้ กฎหมายเฉพาะเหล่านั้นก็ต้องกลับมาใช้ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นหลักกฎหมายทั่วไปตาม มาตรา 32-37 ในการใช้บังคับดังกล่าวตามที่มาตรา 17 ได้บัญญัติไว้ อาทิเช่น พระราชบัญญัติวิวัฒออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519, พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายเฉพาะฉบับใดจะมีการวางมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไว้แล้ว ก็ยังคงต้องนำมาตราการดำเนินการกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้ควบคู่กับกฎหมายเฉพาะดังกล่าวเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าว และจากการที่นำประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้กับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนี้ ก็ก่อให้เกิดข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายนี้ ดังปรากฏในมาตรา 33 ที่กำหนดให้สามารถริบทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด จากการบัญญัติดังกล่าวนี้จึงเป็นเหตุให้ประมวลกฎหมายอาญามีสามารถบังคับใช้กับผลประโยชน์ต่างๆ หรือดอกผลของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ตลอดจนบรรดาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดและมีการแปรเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินดังกล่าวอีกด้วย

ขณะที่มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายเฉพาะฉบับอื่น อาทิเช่น มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามกฎหมายปราบปรามยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติวิวัฒออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519, พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522, พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 และ พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดพ.ศ. 2534 และ มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้น

แม้กฎหมายดังกล่าวจะได้มีมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินดังกล่าวดังปรากฏในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ด้วยแล้ว โดยกฎหมายทั้งสองฉบับต่างสามารถใช้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินต่อผู้ช่วยเหลือหรือให้การสนับสนุนในการกระทำความผิดตามทฤษฎีสมคบก็ตาม แต่กฎหมายดังกล่าวก็ยังคงมีข้อจำกัดในการบังคับใช้อยู่ กล่าวคือพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้นก็จำกัดอยู่ว่าดอกผลดังกล่าวต้องเป็นดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ขณะที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้นก็จำกัดอยู่ว่าดอกผลของทรัพย์สินนั้นต้องเป็นทรัพย์สินตามความผิดมูลฐานตามที่กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดไว้ 11 มูลฐาน ซึ่งทั้งที่ในความเป็นจริงนั้นยังมีความผิดอื่นๆ มีหลายฐานความผิดที่สังคมไทยถือว่ามีความผิดกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของประเทศโดยรวม ที่สมควรเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อาทิเช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินอาชญากรรมชาติ ความผิดเกี่ยวกับการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับการค้าอาวุธความผิดเกี่ยวกับการสมยอมในการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ ความผิดเกี่ยวกับการสมยอมในการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ ความผิดเกี่ยวกับการขโมยแรงงาน และความผิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิต เป็นต้น ซึ่งกฎหมายฟอกเงินมิได้เพิ่มความผิดมูลฐานให้มีความครอบคลุมความผิดดังกล่าว ในการที่จะทำให้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 และของต่างประเทศ เช่น ประเทศแคนาดา มาตรการดำเนินการทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดจะอาศัยมูลค่าของทรัพย์สินเป็นหลัก โดยไม่คำนึงว่าเป็นทรัพย์สินชิ้นใด มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอย่างไร ขณะที่มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของประเทศไทยใช้ระบบเจาะจงตัวทรัพย์สินที่ยึดโยงกับตัวทรัพย์สิน ว่าทรัพย์สินดังกล่าวต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งหากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยสภาพไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามารถติดตามเอา

คืนได้ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม กฎหมายของประเทศไทยก็ไม่สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินเหล่านี้หรือสามารถดำเนินการกับทรัพย์สินได้อย่างจำกัด อันเป็นเหตุให้อาชญากรสามารถนำผลประโยชน์ดังกล่าวนำกลับมาเป็นมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดครั้งต่อไปได้

ในขณะที่ภาระการพิสูจน์ นับว่าเป็นหัวใจที่สำคัญของมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่จะช่วยให้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวได้ โดยไม่กระทบกระเทือนต่อผู้บริสุทธิ์นั้น หลักการในกฎหมายของประเทศไทยในส่วนนี้มีลักษณะที่คล้ายกับหลักสากลตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งเป็นองค์กร ค.ศ.2000 กล่าวคือ การให้ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีต้องมีภาระในการแสดงความบริสุทธิ์ของทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่สอบสวนเห็นว่าเกี่ยวเนื่องจากการกระทำความผิด โดยถ้ามีหลักฐานหนักแน่นเพียงพอ เชื่อถือได้ว่า เงินหรือทรัพย์สินซึ่งรวมถึงดอกผลนั้นที่ได้มาจากการกระทำความผิด ควรมีมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบบัญชี และขอให้ศาลทำการไต่สวนเพื่อมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินดังกล่าวไว้ พร้อมกับให้ผู้นั้นนำหลักฐานมาแสดงให้ศาลเห็นว่าตนได้ทรัพย์สินนั้นมาในทางที่ชอบด้วยกฎหมายภายในเวลาอันสมควรตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าไม่สามารถนำหลักฐานมาแสดงได้ หรือไม่นำมาแสดงภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวให้ตกเป็นของแผ่นดินได้ ดังปรากฏตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นต้น

ประการต่อมา มาตรการติดตามร่องรอยทางการเงินของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ตามที่มีการใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อใช้ในการจัดการตัดโอกาสให้มีการนำเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อันรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อเป็นการตัดช่องทางหมุนเวียนทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อสำหรับใช้กระทำความผิดต่อไปได้ จึงจำเป็นต้องมีการนำเอามาตรการในการติดตามร่องรอยทางการเงินของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ทั้งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 รวมทั้งมาตรการในการตรวจสอบการเคลื่อนย้ายเงินสดและหลักทรัพย์อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ. 2485 มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการติดตามร่องรอยทางการเงินและเพื่อยับยั้งการก่ออาชญากรรมต่อไปอย่างเด็ดขาด เพราะจุดมุ่งหมายสูงสุดของรัฐในการใช้มาตรการดังกล่าวนี้ คือ ประสงค์ที่จะป้องกันมิให้มีการก่อ

อาชญากรรมขึ้นในสังคม ดังนั้น หากรัฐสามารถทำการยึด อาัยด หรือริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดด้วยแล้วย่อมจะเกิดผลดีต่อประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก

ประการสุดท้าย มาตรการในการให้ความร่วมมือต่อมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน คือเพื่อป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินของเหล่าอาชญากรในลักษณะต่าง ๆ โดยหลักเกณฑ์ในเรื่องการให้ความร่วมมือในทางระหว่างประเทศนั้น จะมีลักษณะคือการขอให้ประเทศภาคีสมาชิกนำมาตราการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดมาบังคับใช้กับทรัพย์สินดังกล่าว ยังขอให้มีการให้ความร่วมมือในทางด้านกฎหมายอีกด้วย เพราะเหล่าเงินได้หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดในปัจจุบันซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดได้มีการยกย้าย ซ่อนเร้น แปรเปลี่ยนสภาพของทรัพย์สิน ตลอดจนมีการกระทำผิดแบบองค์กรอาชญากรรม หรืออาชญากรรมข้ามชาติที่ส่งผลให้มีหลายประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าวได้มีความซับซ้อนและหลากหลายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีความเห็นว่าแนวทางการยอมรับบังคับให้ตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของต่างประเทศในการยึด อาัยด และริบทรัพย์สินนั้นเป็นหลักการที่มีเหตุผลและสามารถขจัดปัญหาระบบกฎหมายที่แตกต่างกันในเรื่องดังกล่าว เช่น ปัญหาความแตกต่างระหว่างระบบการริบทรัพย์แบบระบบตัวทรัพย์กับระบบริบทรัพย์สินแบบมูลค่า ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญทำให้ปัจจุบันประเทศไทยไม่สามารถขอรับความร่วมมือกับต่างประเทศในกรณีนี้ได้ ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ในทางกลับกันประเทศไทยก็ไม่สามารถขอรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในกรณีนี้บนพื้นฐานของหลักปฏิบัติต่างตอบแทนอันเป็นหลักสากลในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาได้ จึงมีความจำเป็นที่นานาประเทศต้องร่วมมือกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้จัดการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิด ซึ่งทำให้ทุกมุมของโลกไม่มีที่อยู่ของเหล่าอาชญากรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

แม้ว่าประเทศไทยได้มีกฎหมายภายในของตนที่วางหลักในมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด แต่เนื่องจากช่องว่างของกฎหมายบางประการอาจทำให้การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถก้าวทันกับการวางแผนจัดการกับเงินได้ที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของอาชญากร หรือองค์กรอาชญากรรวมได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีข้อเสนอแนะบางประการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขกฎหมายสำหรับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ดังต่อไปนี้

1. ควรแก้ไขคำจำกัดความของทรัพย์สินที่อาจถูกยึด อาศัย หรือริบทรัพย์สิน ให้มีความครอบคลุมประเภทของทรัพย์สินไม่ว่าจะอยู่ในรูปของสินทรัพย์ทุกชนิด ไม่ว่าจะมียูปร่างหรือไม่มียูปร่าง สหกรณ์ทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ ซึ่งอาจถือได้ ตลอดจนเอกสารหรือหลักฐานแห่งสิทธิในรูปแบบใด ๆ อันมีลักษณะค่อนข้างกว้างไว้ ทั้งยังรวมถึงมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เป็น เงินได้ กำไร (income) หรือผลประโยชน์อื่นที่ได้รับมาจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม อันรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

2. ควรแก้ไขมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามมาตรา 33(2) แห่งประมวลกฎหมายอาญาให้ชัดเจนเพื่อให้มีการติดตามร่องรอยทางการเงินและของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยให้หมายรวมถึงดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ตลอดจนไม่ว่าจะได้มีการแปรสภาพ เปลี่ยนรูปของเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปกี่ครั้งก็ตามทรัพย์สินดังกล่าวต้องถูกดำเนินการตามกฎหมาย เพื่อให้กฎหมายของประเทศไทยมีความสมบูรณ์มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์สูงสุดในการใช้บังคับใช้ต่อไป รวมถึงเพื่อเป็นมาตรการทั่วไปสำหรับบังคับใช้กับมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวนี้ต้องคำนึงถึงสิทธิของบุคคลผู้อาจถูกระทบจากมาตรการดังกล่าวของรัฐนี้ด้วย

3. ควรมีการเพิ่มเติมเงื่อนไขในเรื่องภาระการพิสูจน์ในทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 33 วรรคสาม อันมีสาระสำคัญคือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน อาจยื่นคำร้องก่อน

ศาลมีคำสั่งโดยแสดงให้ศาลเห็นว่า (1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือ (2) ตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกฤษฎาจารณ เพื่อผลัการะการพิสูจนัทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเนื่องจากการยากที่จะให้ฝ่ายโจทก์หาพยานหลักฐานมาพิสูจนัถึงที่มาที่ไปของจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวได้ ดังนั้นมาตรานี้จึงเป็นมาตราที่สร้างเงื่อนไขให้ผู้ที่มีหน้าที่ในการพิสูจนัที่มาที่ไปของทรัพย์สินตกอยู่ที่ฝ่ายจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าว

4. ควรมีการเพิ่มเติมหลักตามมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแบบมูลค่าในประมวลกฎหมายอาญาเป็นมาตราใหม่ขึ้น 34/1 อันมีสาระสำคัญคือ ในกรณีสิ่งที่ศาลสั่งรับเป็นทรัพย์สินตามมาตรา 33 และเป็นสิ่งที่โดยสภาพไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามารถติดตามเอาคืนได้ไม่ว่ากรณีใด หรือความปรากฏต่อศาลว่าได้มีการนำสิ่งนั้นไปรวมเข้ากับทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด หรือได้มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้นให้แก่ผู้ซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดไปแล้วโดยไม่ได้ทรัพย์สินอื่นใดมาแทน หรือมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนต่ำกว่าราคาท้องตลาดของสิ่งนั้นในวันที่ศาลมีคำพิพากษาและสั่งให้ผู้ศาลสั่งให้ส่งสิ่งที่รับชำระเงินตามมูลค่าดังกล่าวภายในวันที่ศาลกำหนด หรือหากความปรากฏต่อศาลว่าได้มีการนำสิ่งนั้นไปรวมเข้ากับทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ก็ให้ศาลกำหนดโดยค้ำึงสัดส่วนของทรัพย์สินที่มีการรวมเข้าด้วยกันนั้น หรือมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนสิ่งนั้น เพื่อให้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวก็จะมีครบคลุมและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งหากมีการแก้ไขในกรณีนี้เพื่อมุ่งจัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทั้งหมดได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพดังที่มุ่งประสงค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

5. ควรมีการกำหนดเพดานขั้นสูงของการใช้เงินสดในการธุรกรรมทางการเงิน เช่นเดียวกับกฎหมายควบคุมการใช้เงินสดของต่างประเทศ เนื่องจากการใช้เงินสดในการทำธุรกรรมนั้น ในทางปฏิบัติพบว่าเป็นการยากในการติดตามร่องรอยทางการเงินเพราะอาจไม่มีข้อมูลของเจ้าของเงินมากนัก แต่หากมีการจำกัดเพดานขั้นสูงของการใช้เงินสดในรูปแบบของเอกสาร ซึ่งจะเป็นการง่ายในการติดตามเจ้าของเงินที่ได้ทำธุรกรรมนั้น

6. ควรแก้ไขคำจำกัดความในพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 ดังนี้ “คำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน” ให้หมายความว่า คำสั่งของศาลต่างประเทศให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดๆ ของบุคคลที่ระบุไว้ในคำสั่งดังกล่าวเป็นจำนวนตามมูลค่าที่ระบุไว้ในคำสั่งนั้น ตลอดจนควรแก้ไขคำจำกัดความ “คำพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน” หมายความว่า คำพิพากษาถึงที่สุดหรือคำสั่งถึงที่สุดของต่างประเทศให้ริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือให้บุคคลใดชดใช้เงินหรือทรัพย์สินตามมูลค่าที่ระบุไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างระบบการริบทรัพย์สินแบบระบบตัวทรัพย์สินกับระบบริบทรัพย์สินแบบมูลค่า ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญทำให้ปัจจุบันประเทศไทยไม่สามารถขอรับความร่วมมือกับต่างประเทศในกรณีนี้ได้ ประกอบกับในทางกลับกันประเทศไทยก็ไม่สามารถขอรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศได้เช่นกัน

7. องค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการฟอกเงินในการขับเคลื่อนของแหล่งเงินได้ที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น ควรมีแนวทางที่เป็นสากลในการให้ความร่วมมือในการส่งข้อมูลหรือรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด เพื่อให้เกิดเป็นระบบการตรวจสอบการเคลื่อนย้ายเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ใช้หรืออาจใช้ในการกระทำความผิดของอาชญากรด้วยแล้วนั้น ซึ่งอาจเป็นระบบเทคโนโลยีที่จะทำให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องมีความเท่าทันโดยการได้รับข้อมูลที่มีความทันสมัยและแม่นยำอันเป็นการสะดวกต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องที่จะตรวจเช็คเส้นทางการเคลื่อนย้ายเงิน ทรัพย์สิน หรือดอกผลดังกล่าวได้ ไม่ว่าจะธุรกรรมนั้นจะได้มีการเปลี่ยนมือหมุนเวียนไปยังบุคคลกี่คนก็ตาม และอาจจัดตั้งให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นหน่วยงานกลางที่จะเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความน่าสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด เพราะในขณะนี้ถือได้ว่าสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานในเรื่องนี้และมีอำนาจการติดตามร่องรอยทางการเงินและทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดซึ่งรวมถึงดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวอย่างเป็นทางการ

อย่างไรก็ตาม แม้ร่างพ.ร.บ ว่าด้วยทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด พ.ศ. ... ดังกล่าวได้ถือว่าดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดที่จะต้องถูกยึด อายัด หรือริบทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินก็ตาม

แต่เนื่องจากมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้น การดำเนินการทางทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาถือได้ว่าเป็นมาตรการสำคัญที่กฎหมายเฉพาะต่าง ๆ นำมาใช้ดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้สมควรวางมาตรการดำเนินการกับดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) ต่อไป

ทั้งนี้ แม้จะได้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไปมากน้อยเพียงใดก็ตาม แต่กฎหมายนั้นจะไม่มีประสิทธิภาพเลยหากผู้ใช้กฎหมายนั้นขาดความรู้ความสามารถ และความเข้าใจที่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายซึ่งอาจมีบทบัญญัติที่อาจกระทบต่อสิทธิของประชาชน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการอบรมให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและเป็นธรรมกับทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงแนวทางในการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือจากประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องและเพื่อเสริมสร้างให้มีประชาชนมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อชุมชน ต่อสังคม และต่อประเทศชาติของตนโดยการสอดส่องดูแลและรายงานความผิดปกติใด ๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับเงินหรือทรัพย์สินตลอดจนดอกผลของทรัพย์สินดังกล่าวในการสื่อว่าจะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งหากรัฐสามารถผลานมาตรการทางกฎหมายและความร่วมมือของประชาชนได้ ก็จะทำให้มาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในโดยเฉพาะกรณีดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมีประสิทธิภาพมากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กองตรวจสอบสวนทรัพย์สินคดียาเสพติด. สรุปผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, วารสารสำนักงาน ป.ป.ส. 13 (มีนาคม-สิงหาคม 2539), 8.
- กานต์ คิ่งสุขเกษม. การเพิ่มความผิดเกี่ยวกับการพนันเป็นความผิดมูลฐานในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. การนำหลักความรับผิดชอบสมคบมาใช้ในประเทศไทย. บทบัญญัติ 50 ตอน 2 (มิถุนายน 2537): 113.
- กิตติภัต ลักษณะพิสุทธ์. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542: ศึกษาเฉพาะมาตรการในการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน. สารนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- โกเมน ภัทรภิรมย์. กฎหมายอาญา กฎหมายบริวาร หรือกฎหมายอิสระ. วารสารกฎหมาย 10 (สิงหาคม, 2528) : 92-96.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- จรรยา แหวงภูณินท์. คำอธิบายกฎหมายป่าไม้ประกอบด้วยคำพิพากษาฎีกา ตั้งแต่พ.ศ.2468 ถึง 2520 ประวัติศาสตร์กฎหมายป่าไม้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2522.
- จันทน์ นาคเจริญวารี. การกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- จิรวุฒิ ลิปิพันธ์. มาตรการป้องกันและปราบปรามเงินนอกระบบ: ศึกษากรณีการใช้โพยก๊วน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ฉัตรแก้ว นิธิอุทัย. ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ชัยรัตน์ วงศ์วัฒนาศาสตร์. โทษริบทรัพย์สิน. วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .12, 1 (กรกฎาคม 2531).

- ชัยวัฒน์ ป่างตระกูล. อำนาจหน้าที่ของศูนย์บริหารข้อมูลกลางตามร่างกฎหมายปราบปรามการฟอกเงิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. รายงานผลการวิจัยทุนรัชดาภิเษกสมโภช เรื่อง ปัญหายาเสพติด: การศึกษาและวิเคราะห์ในแง่กฎหมาย.งานวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลำดับที่ 5 (ประจำปี 2524-2525).
- นรา สวัสดิทภพ. มาตรการกฎหมายในการป้องกันการแปรสภาพทรัพย์สินในกิจการพนัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- เนาวรัตน์ น้อยผล. การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- บัญญัติ สุขีวะ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน. กรุงเทพมหานคร: จีระการพิมพ์, 2542.
- บุรินทร์ โชคเกิด. รวมกฎหมายป่าไม้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.
- ประภาส คงเอียด. กฎหมายภาษีสรรพสามิต, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542.
- ประมุล สุวรรณศร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์"ทรัพย์สิน". กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2545.
- ปิยะธิดา ศิลปอาษา. พัฒนาการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและปัญหาในการอนุวัติอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- ปิยะพันธ์ สารากนบริรักษ์. การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- พรพิมล ไศจรัตน์. การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งตามหลักกฎหมายคอมมอนลอร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2540.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. การริบทรัพย์สิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2501.

- พิพัฒน์ จักรางกูร. ธิปไตยที่นำมาหรือมิได้เป็นความผิด. บทบัญญัติ (2518): 381.
- เพ็ญแข พรหมจินดา. สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลกับอำนาจยึดและริบทรัพย์ตามกฎหมาย ศุลกากร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- มานิต สิทธิผล. ปัญหาทางกฎหมายในการยึดและการริบของกลางในคดีป่าไม้. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- เย็นหยัด ใจสมุทร. คำอธิบายพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539.
- เย็นหยัด ใจสมุทร. รวมกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้และสัตว์ป่า. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539.
- วรพงษ์ เล็กสกุลชัย. มาตรการปราบปรามยาเสพติด: ศึกษากรณีการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- วรวิทย์ ฤทธิ์ทิศ. คดียาเสพติดให้โทษเฮโรอีน ยาบ้า กัญชา คดีวัตถุออกฤทธิ์ โดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545.
- วัฒนา ชันบุญ. การดำเนินคดีทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- วันชัย ศรีนวลนนัด. การใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษทรัพย์สินในคดียาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- วาทีน คำทรงศรี. การฟอกเงิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2539.
- วิจิตร ลุสิตานนท์. กฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
- วิชัย ตันติกุลานันท์. คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนพิมพ์อักษร.
- วิชัย มากวิวัฒน์สุข. กฎหมายภาษีและพิธีการศุลกากร, ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพาณิชย์, 2546.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส, สุพัตรา แผนวิจิต และจิระวุฒิ ลิปิพันธ์. การกำหนดความผิดมูลฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการ รวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการยึดอายัดและริบทรัพย์.

- โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรข้ามชาติ รอบที่ 2.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส. การแก้ไขกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับผลกระทบในการบังคับใช้กฎหมาย. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการกฎหมายอัปเดตกับความล้มเหลวในการบังคับใช้ ณ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส. กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 กับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย. ครบรอบ 10 ปี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส. เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชากฎหมายอาญาและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศราวุธ ไชยรัตน์. การกำหนดความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติเป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน: ศึกษากรณีเฉพาะความผิดว่าด้วยการป่าไม้. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ศศิณ ปงรังษี. การเปรียบเทียบระดับคดีตามกฎหมายศุลกากร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ศุภกร์สุดา ปิ่นเฟื่อง. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ศึกษาเฉพาะกรณีการแก้ไขความผิดมูลฐานลักลอบหนีศุลกากร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ศราวุธ พิพัฒน์นโมมัย. การบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิต: ศึกษากรณีความผิดเกี่ยวกับการค้าบุหรี่เถื่อน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- สหัส สิงหวิริยะ. ความรู้เรื่องกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545.
- สหัส สิงหวิริยะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547.
- สำนักงานตรวจสอบสวนคดียาเสพติดและกองนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส. สำนักนายกรัฐมนตรีกฎหมายยึด และริบทรัพย์สินคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534. 2543.

- สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, การยึด อาศัย และการริบทรัพย์สินยาเสพติด, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543.
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, คู่มือเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.กระทรวงยุติธรรม.2546.
- สำราญ นุ่นพันธ์. การดำเนินการริบทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- สีหนาท ประยูรรัตน์. คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542,
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติสนเทศ, 2544,
- สุรพล ไตรเวทย์. การริบทรัพย์สินและการพิสูจน์ในคดียาเสพติด. วารสารสำนักงาน ป.ป.ส. 8
(มีนาคม 2534 – กุมภาพันธ์ 2535): 35-37.
- สุรพล นิติไทรพจน์ และคณะ. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ(ป.ป.ช.)
กับการตรวจสอบการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน,
2537.
- สุรพล ไตรเวทย์. กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดปัจจุบัน, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด,2527.
- สุรพล ไตรเวทย์. คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน,
2543.
- สุรียฉาย พลวัน. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542: ศึกษากรณีการ
สนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชา
นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- หยุด แสงอุทัย. การลดอาชญากรรมโดยการออกกฎหมายในการกำหนดแนวทางในศาลใช้
ดุลพินิจในการกำหนดโทษนิติศาสตร์และการต่างประเทศ. โครงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ 2514.
- อธิคม อินทภูติ. กฎหมายเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทย. วารสารนิติศาสตร์ 12, 2 (เมษายน
2524): 119.
- อุดม รัฐอมฤต. ปัญหาบางประการเกี่ยวกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริตและ
ประพฤติมิชอบในวงราชการ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

ภาษาต่างประเทศ

Alastar N.Brown. Proceed of crime. Great Britain: Redwood Books.1996.

ALF Ross. On Guilt Responsibility and Punishment. London: Stevens & Sons Limited, 1975.

Henry Campbell. Black' Law Dictionary.6 th ed. St. Paul: West Pub listing Co, 1990.

Irving A. Pianin. Criminal Forfeiture: attacking the economic dimension of organized narcotics trafficking. The American University Law Review, 1982.

Jean F. Rydstrom. Forfeiture and penalties. In American Jurisprudence. ed.Oscar C.Sattinger .N.Y: The Lawyers Co Operative Publishing Company, 1968.36:623.

Johannes Andenaes. The General part of the Criminal Law of Norway. London: Sweets & Maxwell Limited, 1965.

Kelly McCle, Federal civil forfeiture of assets: How it work and why it must.University of Bridge Law Review Association, 1991.

Stefan D. Cassella. Civil and criminal forfeiture Procedure. Part 1.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจุฑารัตน์ โยธินวิศิษฐ์ เกิดวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2527 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนนาวิวิทยา (ราชบุรี) ในปีการศึกษา 2544 สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ในปีการศึกษา 2548 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปีการศึกษา 2549 และเข้าศึกษาต่อระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิต ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2549